

รายงานการวิจัย

รายงานการวิจัยย่อยที่ ๒ เรื่อง

การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี
Local Wisdom Knowledge Management of Right Occupation Group of
the Teen Chok Fabric of Ratchaburi Clan

ภายใต้แผนงานวิจัย เรื่อง

ผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี: ประวัติศาสตร์, ความรู้, การพัฒนาผลิตภัณฑ์และ
การตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

Teen Chok Fabric of Ratchaburi Clan: History, Knowledge, Product
Development and Marketing in Buddhist Way to Increase

โดย

พระราชวัลภาจารย์, ดร.

พระสมุทรวชิรโสภณ, ดร.

พระครูภัทรสารสุนทร, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

พ.ศ. ๒๕๖๕

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU 65027

รายงานการวิจัย

รายงานการวิจัยย่อยที่ ๒ เรื่อง

การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี
Local Wisdom Knowledge Management of Right Occupation Group of
the Teen Chok Fabric of Ratchaburi Clan

ภายใต้แผนงานวิจัย เรื่อง

ผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี: ประวัติศาสตร์, ความรู้, การพัฒนาผลิตภัณฑ์และ
การตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

Teen Chok Fabric of Ratchaburi Clan: History, Knowledge, Product
Development and Marketing in Buddhist Way to Increase

โดย

พระราชวัลภาจารย์, ดร.

พระสมุทรวชิรโสภณ, ดร.

พระครูภัทรสารสุนทร, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

พ.ศ. ๒๕๖๕

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU 65027

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

Sub - Research Report 2

Local Wisdom Knowledge Management of Right Occupation Group of
the Teen Chok Fabric of Ratchaburi Clan

By

Phra Rajwallapajan, Dr.

Phra Samutrawachirasophon, Dr.

Phrakhru Pattarasan Sunthon, Dr.

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Ratchaburi Buddhist College

B.E. 2565

Research Project Founded by Mahachulalongkornrajavidyalaya University

MCU 65027

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานวิจัย	: การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจก ตระกูลราชบุรี
ผู้วิจัย	: พระราชวัลภาจารย์, ดร. พระสมุทรศิริโสภณ, ดร. พระครูภัทรสารสุนทร, ดร.
ส่วนงาน	: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
ปีงบประมาณ	: ๒๕๖๕
ทุนอุดหนุนการวิจัย	: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) และสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ๒) วิเคราะห์ศักยภาพการเรียนรู้และปรับตัวตามปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยีของครัวเรือนและชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี และ ๓) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การวิจัยเชิงเอกสาร ใช้การค้นคว้าหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง จำนวน ๑๕ ท่าน การสนทนากลุ่มเฉพาะ โดยการสุ่มแบบแบบเจาะจง จำนวน ๑๐ ท่าน ผลการวิจัยพบว่า

๑. การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ได้แก่ ศูนย์หัตถกรรมทอผ้าพื้นบ้านราชบุรี ตั้งอยู่ภายในบริเวณวัดนาหนอง ตำบลดอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี ได้แก่ ๑) ประวัติความเป็นมา เป็นภูมิปัญญาที่เรียนรู้การทอผ้ามาตั้งแต่สมัยปู่ย่า ตา ยาย ทอผ้าใช้เอง เป็นการทอเพื่อการสวมใส่ยามว่างจากการทำนา ต่อมาเริ่มมีคนเริ่มสนใจ เห็นว่า ผ้ามีความสวย ต้องการให้ทอเพื่อการจำหน่าย ปีพ.ศ. ๒๕๔๒ ชาวบ้านดอนแร่จึงรวมกลุ่มจัดตั้งศูนย์ขึ้นภายในบริเวณวัดนาหนอง เพื่อเป็นศูนย์กลางและสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ ทางกลุ่มจดทะเบียน OTOP ปีพ.ศ. ๒๕๔๖ ๒) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ เป็นลวดลายโบราณที่มีความเป็นเอกลักษณ์ อาทิ ลายหัก ลายหงส์ นกฮูก ลายไม่มีการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้มีการผลิตกระเป๋ หมอน ๓) กระบวนการผลิต ๑) การเตรียมเลือกเส้นฝ้ายให้เหมาะสมกับชนิดผลิตภัณฑ์ที่ต้องการ ออกแบบลวดลาย คำนวณหน้าผ้า ความยาวที่กำหนดไว้ ๒) การจูงม้วน คือ การนำเส้นฝ้ายที่ออกแบบไว้มาจูงให้ได้ความยาวและหน้าผ้าที่กำหนดไว้ โดยแต่ละรอบของการจูงจะต้องจับมือเสื่อทุกครั้ง ๓) การใส่พื้นหวี คือ การนำเส้นฝ้ายทั้งหมดมาใส่ในช่องพื้นหวี ๔) การม้วนเข้าเพลลา คือ การนำเส้นฝ้ายที่ใส่พื้นหวีแล้ว มาหวีให้เส้นฝ้าย

ตั้งเสมอกันและม้วนเข้าเพลลา โดยในขณะที่ม้วนต้องทำให้เส้นฝ้ายที่ม้วนเข้าไปตั้งเสมอกันทั้งซ้ายและขวา (๕) การเก็บตะกรอ การนำเส้นฝ้ายที่ม้วนเรียบร้อยแล้วมาเก็บตะกรอ โดยเส้นด้ายยืนจะถูกแบ่งเป็น ๒ ส่วนเท่า ๆ กันทั้งบนและล่าง การเก็บตะกรอจะเริ่มที่ตะกรอล่างก่อน จำนวน ๒ ดับ และตะกรอบน ๒ ดับ (๖) การแต่งกึ่ง เมื่อเก็บตะกรอเรียบร้อยแล้ว ต้องผูกตะกรอแต่ละดับไว้กับไม้เท้าเหยียบและแต่งกึ่งให้โค้งงอ เพื่อให้ผ้าที่ทอออกมาเรียบเสมอกัน หน้าผ้าเสมอกัน เรียบไม่เป็นชั้น และ(๗) การทอผ้า คือ เส้นฝ้ายด้านยืนและเส้นฝ้ายด้านพุ่งจะมาสานขัดกัน โดยการเหยียบไม้เท้าเหยียบก็ผูกติดกับตะกรอ จะทำให้เส้นฝ้ายด้านยืนแยกออกจากกัน และนำเส้นฝ้ายมาพุ่งจะมาสานขัดกัน โดยถูกกระแทกให้แน่นด้วยฟันหวี และเทคโนโลยีการผลิต คือ กี่กระตุก ๔) การตลาด ได้แก่ หน้าร้าน ออกงานแสดงและจำหน่ายสินค้า ตามที่หน่วยงานราชการจัด/ตลาดชุมชน/ช่องทางอินเทอร์เน็ต ผ่านตัวแทนจำหน่าย อาทิ เจเจ มอลล์ ศูนย์การค้าสยาม ร้านค้าทั่วไป การประชาสัมพันธ์ คือ การพัฒนาชุมชนเข้ามาช่วยประชาสัมพันธ์ทางการตลาด เฟซบุ๊ก ออกงาน โอท็อป เมืองทองธานี ปีละ ๓ ครั้ง และตลาดผู้บริโภค คือ ผู้ซื้อในประเทศ เป็นกลุ่มที่ชื่นชอบผ้าไทย ผ้าทอมือ ๕) การบริหารจัดการ ได้แก่ การจดทะเบียน วิสาหกิจชุมชน/โอท็อป การตัดสินใจและการวางแผน สมาชิกร่วมกันคิดทั้งการผลิต และการตั้งราคา และ๖) กระบวนการขั้นตอนการผลิต ได้แก่ (๑) การวางแผนลาย (๒) การหาเส้นด้าย-ไหม ให้สีกลมกลืนกัน (๓) เริ่มทอผ้าและจกลายแต่ละลายให้สอดคล้องกันจนแล้วเสร็จ และ (๔) ตรวจสอบความเรียบร้อย

๒. ศักยภาพการเรียนรู้และปรับตัวตามปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยีของครัวเรือนและชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี ได้แก่ ศักยภาพการเรียนรู้ของครัวเรือน การสอนทอผ้าจากแบบดั้งเดิม เป็นการสอนถ่ายทอดความรู้กันภายในครอบครัวหรือเครือญาติ ในอดีตการสอนทอผ้าขึ้นต้นจกผู้เป็นแม่จะสอนให้ลูกสาว ด้วยการชี้ให้ดูลายต่างๆ ในผืนผ้าขึ้นต้นจกที่เก็บไว้เป็นต้นแบบ ด้วยวิธีการลงมือปฏิบัติแบบตัวต่อตัว โดยใช้ขนเม่นเขี่ยเส้นด้ายผูกมัดเป็นลายต่างๆ ผู้ฝึกหัดทอต้องจดจำไว้ ต้องมีความพยายามและตั้งใจในการฝึกหัดเป็นอย่างมาก จนจำลายต่อลายต่อผืน เกิดทักษะและความชำนาญ วิธีการนี้ได้รับการสืบทอดกันอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้ ในปี ๒๕๖๕ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี ได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดเก็บองค์ความรู้เรื่องผ้าทอพื้นถิ่นในรูปแบบหนังสือและหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ส่วนการปรับตัวของครัวเรือน คือ การจัดตั้งศูนย์ทอผ้าในชุมชนต่างๆ ได้แก่ ศูนย์ศิลปหัตถกรรมทอผ้าพื้นบ้านราชบุรี ศูนย์ทอผ้าจกวัดรางบัว เพื่ออนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมไท-ยวน โดยศูนย์ทอผ้าเป็นสถานแลกเปลี่ยนความรู้ สถานที่สาธิต ถ่ายทอดความรู้กระบวนการผลิตให้แก่ นักเรียน นักศึกษา ประชาชน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี และมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ได้จัดอบรมให้ความรู้พัฒนาผู้ประกอบการช่างทอผ้า ให้ความรู้ในด้านการผลิต การทอ การย้อมสี การตลาด การออกแบบแปรรูปผลิตภัณฑ์ จึงทำให้ผ้าจากไท-ยวนยังคงมีการทอเพื่อสร้างรายได้

อยู่เสมอ ทั้งนี้ กรมการพัฒนาชุมชนได้เว้นช่องว่างไว้บริเวณลาย s ที่ท้องผ้า ซึ่งผู้ทอได้ใส่ลวดลายหักนกคู่ ที่เป็นลวดลายโบราณที่สืบทอดรุ่นสู่รุ่นของชาติพันธุ์ไท-ยวน

๓. การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจก ตระกูลราชบุรี ได้แก่ การก่อตั้งจีปาระกัณฑ์สถานบ้านคูบัว สืบเนื่องมาจากการฟื้นฟูศิลปะการทอผ้าขึ้นตีนจกของชาว ไท-ยวน โดยที่ดร.อุดม สมพร ปราชญ์ชาวบ้านตำบลคูบัว ที่ต้องการฟื้นฟูการทอผ้าขึ้นตีนจก โดยระยะเริ่มต้นอาศัยวัดเป็นศูนย์กลางของกลุ่มผ้าทอ โดยแบ่งเป็น ๓ ระยะ ๑) ช่วงการก่อตั้ง มีคณะผู้ก่อตั้งหรือแกนนำ ที่มีความเสียสละตั้งใจ/ปณิธาน ๒) ช่วงการดำเนินการ การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นไม่จำเป็นต้องสำเร็จสมบูรณ์แบบในคราวเดียว และ๓) ช่วงการพัฒนา ต้องทำการวิเคราะห์ข้อจำกัดของพิพิธภัณฑ์ ส่วน การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ ๑) ระดับครัวเรือน มีระบบการสอนให้บุตร-หลานได้ศึกษาเรียนรู้วิธีการทอผ้าขึ้นตีนจก และ๒) ระดับกลุ่มสัมมาชีพ/วิสาหกิจชุมชน แนวทางพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ การจัดให้มีการทอผ้า ช่องทางการตลาด ปลูกฝังค่านิยม และให้ความรู้แก่ชุมชน เพื่อให้ความร่วมมือกันอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม สำหรับการวิเคราะห์รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ๖ ขั้นตอน ได้แก่ ๑) การกำหนดความรู้ที่ต้องการ ๒) การแสวงหาความรู้จากภายนอก ๓) การพัฒนา/สร้าง/บูรณาการความรู้ ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ตามความต้องการ ๔) การถ่ายทอด/แบ่งปัน/กระจาย/เผยแพร่/แลกเปลี่ยนความรู้ ๕) การประยุกต์ใช้ความรู้และนำความรู้กลับมาใช้ใหม่ และ๖) การจัดเก็บ/รักษา/ปรับปรุง/ตรวจสอบความรู้ ให้มีความถูกต้องและทันสมัย ที่คงคุณค่าวัฒนธรรม ความเชื่อ และค่านิยมเกี่ยวกับการทอผ้าไท-ยวน

Research Title : Local Wisdom Knowledge Management of Right Occupation Group of the Teen Chok Fabric of Ratchaburi Clan

Researchers : Phra Rajwallapajan, Dr.
Phra Samutrawachirasophon, Dr.
Phrakhru Pattarasan Sunthon, Dr.

Department : Mahachulalongkornrajavidyalaya University,
Ratchaburi Buddhist College

Fiscal Year : 2565/2022

Research

Scholarship Sponsor : Thailand Science Research and Innovation (TSRI)
And Buddhist Research Institute
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to study knowledge management of local wisdom of the Teen Jok Cloth Welfare Group of the Ratchaburi family 2) to analyze the potential for learning and adaptation according to new technological factors of households and ethnic Tai Yuan communities. Ratchaburi Province, and 3) to develop a knowledge management model of local wisdom of the Teen Jok Sarong Cloth Society of the Ratchaburi family. It is a qualitative research, including documentary research. Used to research books, documents and related research. qualitative research Use interviews with key informants. By using a random sampling method, 15 people, specific group discussions. By random purposive sampling of 10 people. The research results showed that

1. Management of knowledge of local wisdom of the Teen Jok Cloth Weaving Group of the Ratchaburi family, namely the Ratchaburi Folk Weaving Handicraft Center. Located in the area of Wat Na Nong, Don Rae Sub-district, Mueang Ratchaburi District, including 1) History It is the wisdom that we have learned since

the time of our grandparents who weaved for their own use. Later, people became interested and saw that the fabric was beautiful and wanted them to be weaved for sale. to be a center and place to sell products The OTOP registration group in 2003

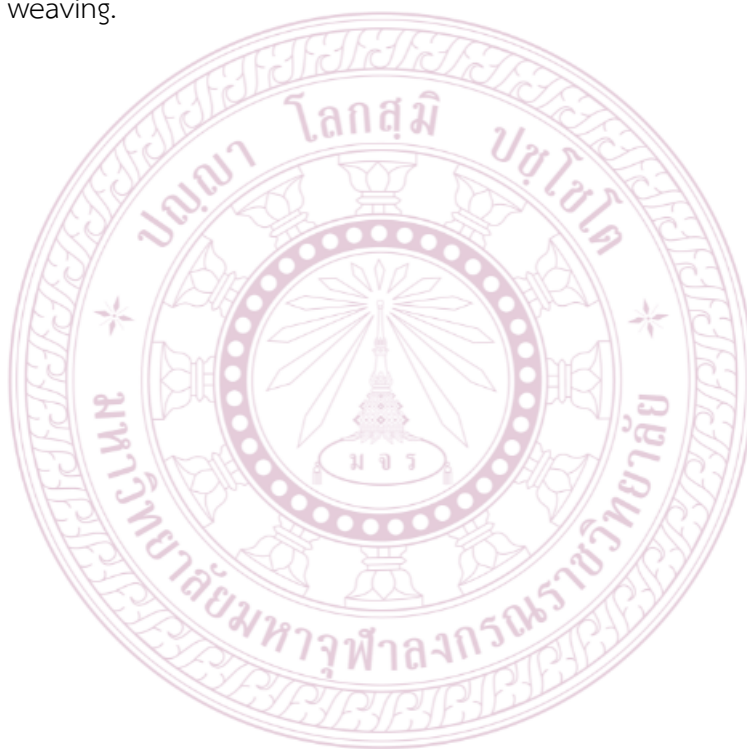
2) Product development It is an ancient pattern that is unique, such as broken pattern, swan pattern, owl pattern, unchanged pattern. There are also the production of pillow bags. 3) Production process 1) Preparation, selection of cotton thread suitable for the type of product desired, designing patterns, calculating the fabric's face and the specified length. Get the specified length and fabric face. Each round of leash must hold the tiger's hand every time. (3) Combing means putting all the cotton threads in the comb teeth. Come and comb until the cotton threads are evenly tense and rolled onto the shaft. While winding, the cotton thread that has been rolled in must be tense evenly on both left and right side. The warp yarn will be divided into 2 equal parts on top and bottom. Keeping the takraw starts at the lower takraw, 2 livers and the upper takraw 2 livers. Each liver must be tied to a foot pedal and trimmed to an angle. so that the fabric weaved out has a smooth edge The face of the cloth is even. smooth, not layered and (7) weaving, that is, the warp cotton threads and the weft cotton threads will be weaved against each other. by stepping on a walking stick tied to the muzzle will cause the cotton threads to stand apart and bring the cotton threads to weave and weave against each other by being hit firmly with the comb's teeth and production technology, i.e. kiew chows; as organized by government agencies/community markets/internet channels through dealers such as JJ Mall, Siam Shopping Center general store Public relations is the development of the community to help publicize the marketing, Facebook launches OTOP Muang Thong Thani 3 times a year and the consumer market is domestic buyers. is a group that likes Thai fabrics, hand-woven fabrics decision making and planning Members share ideas for both production. and price setting, and 6) production processes, namely (1) pattern laying (2) finding yarn-silk so that the colors blend together; (3) start weaving and weaving patterns, but each pattern is consistent until complete; and (4) check the order.

2. The potential for learning and adaptation according to new factors in technology of households and ethnic Tai Yuan communities. Ratchaburi Province,

including the learning potential of households Teaching traditional weaving It is teaching and transferring knowledge within the family or relatives. In the past, mothers would teach Tin Teen Jok weaving to their daughters. by pointing to various patterns In the Teen Jok fabric that is kept as a prototype with a one-on-one practical approach by using porcupine hair to tie yarn in various patterns The weaving practitioners must remember It takes a lot of effort and determination to practice. Until remembering pattern after pattern, piece by piece skills and expertise This method has been widely inherited. In 2022, the Ratchaburi Provincial Cultural Office Has promoted and supported the collection of local weaving knowledge in the form of books and e-books. As for the adjustment of households, it is the establishment of weaving centers in various communities, such as the Ratchaburi Folk Weaving Arts and Crafts Center. Rang Bua Temple Weaving Center to preserve Thai-Yuan cultural heritage The weaving center is a place to exchange knowledge, a demonstration place, and transfer knowledge of the production process to students, the public, the Ratchaburi Provincial Cultural Office. and Muban Chom Bueng Rajabhat University Organized training to educate and develop weaver entrepreneurs Provide knowledge in production, weaving, dyeing, marketing, product processing design As a result, the Jok Tai-Yuan fabric is always weaved to generate income. It is an ancient pattern that is passed down from generation to generation of the Thai-Yuan ethnic group.

3. The development of knowledge management model of local wisdom of the Teenjok cloth skirt group of the Ratchaburi family, namely, the establishment of Baan Khu Bua miscellaneous goods. Derived from the revival of the art of weaving Tin Jok of the Thai-Yuan people by Dr. Udom Somporn, local master of Khu Bua sub-district. who want to revive Teen Jok weaving, with the initial stage relying on the temple as the center of the weaving group, divided into 3 phases 1) the establishment phase There is a group of founders or leaders. with a sacrifice, intention / resolution 2) during the implementation The establishment of a local museum does not have to be completed all at once, and 3) during the development phase, the limitations of the museum must be analyzed. There is a teaching system for children and grandchildren to learn how to weave Tin Jok cloth, and 2) the livelihood group/community enterprise level. Guidelines for developing a knowledge

management model for local wisdom include organizing weaving, marketing funnel Cultivate values and educate the community to cooperate in the preservation of cultural heritage For the analysis of knowledge management model of local wisdom, there are 6 steps: 1) Determination of required knowledge 2) Seeking knowledge from outside 3) Development/creation/integration of knowledge 4) transfer/share/distribute/distribute/exchange knowledge; 5) knowledge application and reuse; and 6) storage/preservation/improvement/ check knowledge to be accurate and up-to-date that maintains cultural values, beliefs and values about Thai-Yuan weaving.

กิตติกรรมประกาศ

โครงการย่อยที่ ๒ เรื่อง “การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มส้มมาชีพ้าขึ้น
ตีนจก ตระกูลราชบุรี” เป็นโครงการของแผนการวิจัยเรื่อง “ผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี:
ประวัติศาสตร์, ความรู้, การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการ
แข่งขัน”

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์
วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) และสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ที่สนับสนุนงบประมาณการวิจัย ๒๕๖๕

ขออนุโมทนาขอบผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง ๑๕ ท่าน และผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ
ทั้ง ๑๐ ท่าน ตลอดจนทีมงานวิจัยและผู้มีส่วนร่วมทุกท่านที่ขับเคลื่อนโครงการวิจัยนี้จนประสบ
ความสำเร็จทุกประการ

คณะผู้วิจัย

พระราชวัลภาจารย์, ดร.

พระสมุทรวชิรโสภณ, ดร.

พระครูภัทรสารสุนทร, ดร.

๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๖

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญแผนภาพ	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ ปัญหาการวิจัย	๓
๑.๔ ขอบเขตการวิจัยและกรอบแนวคิด	๓
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๖ ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย	๖
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๗
๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับชาติพันธุ์ไท-ยวน	๗
๒.๒ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี	๑๓
๒.๓ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนา	๑๕
๒.๔ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการความรู้	๓๔
๒.๕ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น	๔๐
๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔๕
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๔๙
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๔๙
๓.๒ พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย	๕๐

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๓.๓ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ	๕๑
๓.๔ เครื่องมือการวิจัย	๕๓
๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย	๕๕
๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล	๕๖
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๕๘
๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่ม สัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี	๕๘
๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพการเรียนรู้และปรับตัวตามปัจจัยใหม่ ทางด้านเทคโนโลยีของครัวเรือนและชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี	๖๗
๔.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี	๗๗
๔.๔ องค์ความรู้จากการวิจัย	๘๓
๔.๔.๑ องค์ความรู้ที่รับจากการวิจัย	๘๔
๔.๔.๒ องค์ความรู้ที่สังเคราะห์ได้จากการวิจัย	๘๘
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๘๙
๕.๑ สรุป	๘๙
๕.๒ อภิปรายผล	๙๓
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๐๑
๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	๑๐๑
๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ	๑๐๑
๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป	๑๐๒
บรรณานุกรม	๑๐๓
ภาคผนวก	๑๐๗
ภาคผนวก ก หนังสือขอสัมภาษณ์	๑๐๘

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง

หน้า

ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์

๑๒๔

ภาคผนวก ค แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ

๑๓๐

ภาคผนวก ง แบบประเมิน (รายตัวชี้วัด)

๑๓๙

ภาคผนวก จ ภาพประกอบ

๑๔๕

ภาคผนวก ฉ สถิติ

๑๔๗

ภาคผนวก ช รายชื่อผู้ให้ข้อมูล

๑๕๐

ภาคผนวก ซ ประวัติผู้วิจัย

๑๕๓

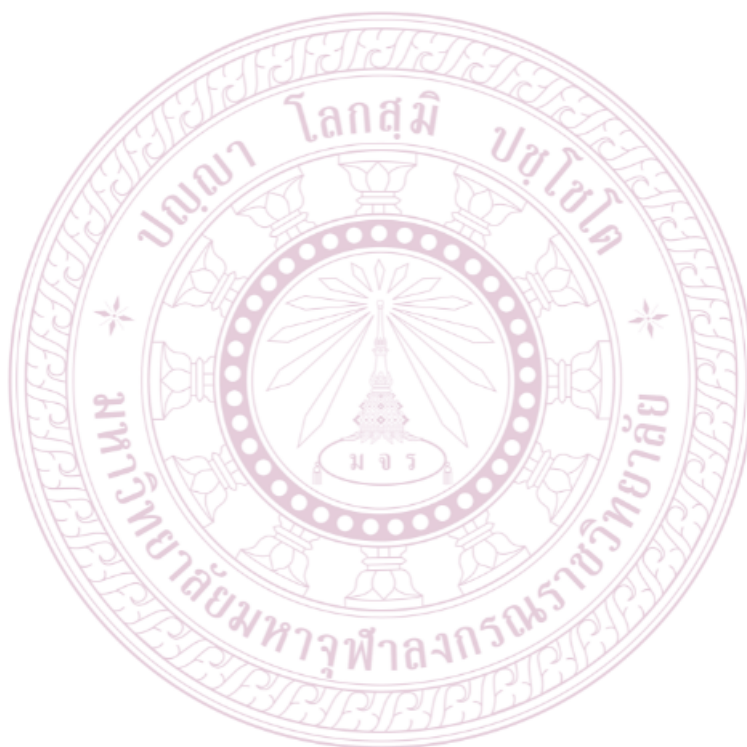
สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๒.๑	การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแต่ละฉบับ	๒๘
๔.๑	ศักยภาพการเรียนรู้ของครัวเรือนในชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี	๗๒
๔.๒	ศักยภาพการปรับตัวตามปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยีของครัวเรือนในชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี	๗๒
๔.๓	ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าร่วมกิจกรรมภาคปฏิบัติการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน	๗๓
๔.๔	การปฏิบัติการ (รายตัวชี้วัด) กิจกรรมภาคปฏิบัติการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน	๗๕

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
๑.๑ กรอบแนวคิดการวิจัย	๗
๔.๑ การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นดินจกตระกูลราชบุรี	๘๓

สารบัญภาพ

ภาพที่

หน้า

- ๔.๑ ผลิตภัณฑ์ผ้าขึ้นตีนจก
๔.๒ ผ้าจกทอมือ
๔.๓ ผ้าขาวม้า

- ๕๙
๖๐
๖๐

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประวัติศาสตร์จังหวัดราชบุรีมีมายาวนานก่อนที่จะประเทศไทยจะก่อกำเนิดขึ้นเป็นรัฐชาติ โดยเป็นดินแดนที่มีชื่อปรากฏในสมัยทวารวดี ซึ่งในยุคนั้นยังไม่มีกำหนดดินแดนที่แน่นอน กลุ่มคนกลุ่มต่าง ๆ ที่อาศัยในพื้นที่บริเวณดังกล่าวจึงมีความผสมผสานวัฒนธรรม ความเชื่อ และประเพณีร่วมกันมาก^๑ ราชบุรีจึงเป็นพื้นที่สังคมพหุวัฒนธรรมหลากหลายชาติพันธุ์ ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยพื้นถิ่น กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายจีน กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายมอญ กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายยวน กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายเขมร กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายลาวโซ่ง และกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายลาวเวียง

ยวนราชบุรี เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอัตลักษณ์ทั้งทางภาษาและวัฒนธรรม นักภาษาศาสตร์จัดกลุ่มภาษายวนให้อยู่ในตระกูลภาษาไท-กระได ภาษายวนมีอัตลักษณ์ทั้งภาษาพูดและภาษาเขียนที่คล้ายคลึงกับภาษาไทยถิ่นเหนือและมีการใช้รูปอักษรธรรมล้านนาในการบันทึกคัมภีร์ทางพุทธศาสนา โดยเฉพาะคัมภีร์ใบลาน และในส่วนของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของยวนที่ยังคงดำรงอยู่ คือ ภาษาพูด ผู้เฒ่าผู้แก่ชาวยวนยังคงพูดภาษายวนกับลูกหลานในชุมชน ทว่าอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมบางอย่างเริ่มสั่นคลอนในปัจจุบัน^๒

ทั้งนี้ ฝัจากตระกูลราชบุรี ถือเป็นมรดกทางภูมิปัญญาของไท-ยวน ที่เคลื่อนย้ายถิ่นฐานจากเมืองเชียงแสนมาตั้งหลักแหล่งที่จังหวัดราชบุรี ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๓๔๗ ที่แสดงเอกลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมธรรมการทอผ้าจากด้วยการใช้หูกทอผ้าแบบโบราณ พุงกระสวยด้วยมือ ย้อมด้วยสีธรรมชาติ เป็นการทอที่ทำให้เกิดลวดลายผ้าไปพร้อม ๆ กัน การจกคือการทอลวดลายบนผืนผ้าด้วยวิธีการเพิ่มด้ายเส้นพุ่งพิเศษเข้าไปเป็นช่วง ๆ ไม่ติดต่อกันตลอดหน้ากว้างของผ้า การจกจะใช้ไม้หรือขนเม่นหรือนิ้วมียอกขึ้นจก (ควัก) เส้นด้ายสีสันท่าง ๆ ขึ้นมาบนเส้นยืนให้เกิดลวดลายตามที่ต้องการ

^๑บุญยัจริย สรสีสม, สงคราม ๙ ท้า และประวัติศาสตร์เมืองราชบุรี: กระบวนทัศน์การสืบสานอัตลักษณ์ ๘ กลุ่มชาติพันธุ์, (ราชบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, ๒๕๕๕), หน้า ๑.

^๒เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙.

ผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี เป็นผ้าจกที่พบในหมู่ช่างทอผ้าชาวไท-ยวน ในจังหวัดราชบุรี มีแหล่งกำเนิดแตกต่างกัน โดยแบ่งตามลักษณะของลวดลายได้เป็น ๓ ตระกูลใหญ่ คือ (๑) ผ้าขึ้นตีนจกคูบัว เป็นผ้าขึ้นตีนจกที่มีลายที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตัวเอง เช่น ลายดอกเซีย ลายหักนกคุ้ม ลายโค้งแก้ง ลายหน้าหมอน และลายนกคุ้มกินน้ำอ่วมเต้า ผ้าขึ้นตีนจกคูบัวจะพบมากใน ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี เพราะมีชุมชนไท-ยวนอาศัยอยู่ โดยในการจกจะใช้เส้นด้ายยืนสีดำ ฟุ้งดำ โดยไม่มีลายประกอบมากลาย พื้นผ้าเว้นพื้นดำไว้มากตามแบบของลวดลาย เพื่อจกให้เห็นลายชัดเจน ส่วนสีสันของเส้นใยที่ใช้ทอ จะใช้เส้นใยที่มีสีสันหลากหลาย เช่น จะใช้ฟุ้งดำดำจกแดง แขนเหลืองหรือเขียว เป็นต้น (๒) ผ้าขึ้นตีนจกบางกะโด เป็นผ้าขึ้นตีนจกที่มีลวดลายขนาดและสีสันที่มีความใกล้เคียงกับจกคูบัว เป็นผ้าจกที่ได้จากชุมชนไท-ยวน ในชุมชนบางกะโด ตำบลบ้านสิงห์ อำเภอโพธาราม โดยผ้าขึ้นตีนจกบางกะโด จะมีความแตกต่างจากผ้าจกคูบัวตรงที่ชายของตีนขึ้นจะมีการเว้นพื้นที่ดำระหว่างลายเซเปาถึงเลียบเหลืองไว้กว้างมากกว่าผ้าจกคูบัว และ (๓) ผ้าขึ้นตีนจกดอนแร่ เป็นผ้าขึ้นตีนจกที่มีลายที่มีเอกลักษณ์เป็นของตัวเอง เช่น ลายกาบ ลายกาบดอกแก้ว และลายนกคุ้มกินน้ำอ่วมเต้า พบมากในชุมชนไท-ยวน ตำบลดอนแร่ ตำบลห้วยไผ่ ตำบลหนองปลาหมอ และตำบลรางบัว โดยลักษณะของการจกจะประกอบด้วยหลากหลายของลวดลาย และจะมีการจกลายแน่นเต็มผืนผ้า มีการเว้นพื้นดำไว้น้อย ทำให้ลดความเด่นชัดของลายหลักลงไป โดยจะคงสีสันของเส้นใยเป็นสีแดงเป็นหลัก จะไม่นิยมใช้เส้นใยหลายสี

ดังเดิมนั้น ผ้าขึ้นตีนจก มิได้มุ่งเน้นเพื่อการจำหน่าย แต่ในปัจจุบันนี้ การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมได้กลายเป็นศูนย์กลางของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่ทุก ๆ ประเทศพยายามที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในประเทศของตนเอง เพราะนอกจากการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจะสามารถสร้างรายได้และนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจทั้งระดับประเทศและระดับภูมิภาคแล้ว การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสืบทอดวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไปด้วย การนี้ ผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี จึงมีบทบาทสำคัญในฐานะเป็น “ภูมิปัญญามรดกวัฒนธรรม”

อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่พบในปัจจุบัน คือ วัฒนธรรมและประเพณีแบบโบราณกำลังเลือนหายไป ปัญหาความขัดแย้งและความไม่เข้าใจกันระหว่างคนรุ่นใหม่กับคนรุ่นเก่าเนื่องมาจากการไหลบ่าของวัฒนธรรมตะวันตก ทำให้แนวความคิด ความรู้สึก วิธีการดำเนินชีวิต เปลี่ยนแปลงไป ก่อให้เกิดปัญหาต่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าขึ้นตีนจก ปัญหาการพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์ ปัญหาทางการตลาด ฯลฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อิทธิพลจากผลกระทบของสถานการณ์การระบาดโรคติดต่อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-๑๙) ยิ่งส่งผลให้เศรษฐกิจ การท่องเที่ยว และการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรีซบเซาลงอย่างเห็นได้ชัด

ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกุลราชบุรี” โดยมีจุดเน้นที่การดำเนินงานพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกุลราชบุรี โดยสอดคล้องกับศักยภาพและปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยี

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกุลราชบุรี

๑.๒.๒ เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพการเรียนรู้และปรับตัวตามปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยีของครัวเรือนและชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี

๑.๒.๓ เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกุลราชบุรี

๑.๓ ปัญหาการวิจัย

๑.๓.๑ การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกุลราชบุรีเป็นอย่างไร

๑.๓.๒ ศักยภาพการเรียนรู้และปรับตัวตามปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยีของครัวเรือนและชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี เป็นอย่างไร

๑.๓.๓ การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกุลราชบุรี ควรเป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัยและกรอบแนวคิด

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัย เรื่อง “การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกุลราชบุรี” มีขอบเขตเนื้อหาเชื่อมโยงการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจก

ตระกูลราชบุรี ครอบคลุม ๓ ตระกูล ประกอบด้วย (๑) ผ้าขึ้นตีนจกตระกูลคูบัว (๒) ผ้าขึ้นตีนจกตระกูลบางกะโด และ (๓) ผ้าขึ้นตีนจกตระกูลดอนแร่

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการสัมภาษณ์/การสนทนากลุ่มเฉพาะ

การวิจัยครั้งนี้ กำหนดขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการสัมภาษณ์/การสนทนากลุ่มเฉพาะ ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม จากวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน ๑๕ ท่าน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) เป็นเครื่องมือในการถอดบทเรียนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ดังนี้

๑. ผู้นำชุมชน/ผู้นำองค์กรภาคประชาชน จำนวน ๓ ท่าน
๒. หัวหน้าเผ่ากลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวน จำนวน ๓ ท่าน
๓. ปราชญ์ชาวบ้าน/ครูภูมิปัญญาชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จำนวน ๓ ท่าน
๔. บุคลากรของหน่วยงานภาครัฐหรือสถานศึกษาในพื้นที่ จำนวน ๓ ท่าน
๕. สมาชิกกลุ่มสมาชิก/เจ้าของกิจการ/ผู้ประกอบการในพื้นที่ จำนวน ๓ ท่าน

ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม จากวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน ๑๐ ท่าน โดยการใช้การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ศักยภาพการเรียนรู้และปรับตัวตามปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยีของครัวเรือนและชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี ดังนี้

๑. ผู้นำชุมชน/ผู้นำองค์กรภาคประชาชน จำนวน ๒ ท่าน
๒. หัวหน้าเผ่ากลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวน จำนวน ๒ ท่าน
๓. ปราชญ์ชาวบ้าน/ครูภูมิปัญญาชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จำนวน ๒ ท่าน
๔. บุคลากรของหน่วยงานภาครัฐหรือสถานศึกษาในพื้นที่ จำนวน ๒ ท่าน
๕. สมาชิกกลุ่มสมาชิก/เจ้าของกิจการ/ผู้ประกอบการในพื้นที่ จำนวน ๒ ท่าน

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ชุมชนไท-ยวน ราชบุรี จำนวน ๘ ชุมชน ประกอบด้วย

๑. ชุมชนไท-ยวน บ้านคูบัว ราชบุรี
๒. ชุมชนไท-ยวน บ้านดอนตะโก ราชบุรี
๓. ชุมชนไท-ยวน บ้านหนองโพ ราชบุรี
๔. ชุมชนไท-ยวน บ้านบางกะโด ราชบุรี
๕. ชุมชนไท-ยวน บ้านดอนแร่ ราชบุรี
๖. ชุมชนไท-ยวน บ้านห้วยไผ่ ราชบุรี
๗. ชุมชนไท-ยวน บ้านหนองปลาหมอ ราชบุรี
๘. ชุมชนไท-ยวน บ้านรางบัว ราชบุรี

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย ตั้งแต่ เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๔ ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๖๕ รวมระยะเวลาทำการวิจัย ๑๒ เดือน

๑.๕ นิยมศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การจัดการความรู้ หมายถึง การรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งกระจัดกระจายอยู่ มาพัฒนาให้เป็นระบบ เพื่อให้สมาชิกของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวน และสาธารณชน สามารถเข้าถึงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง พันธ์ความรู้ของชาวบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวน ที่รับรู้ เข้าใจ ร่วมกัน และยอมรับให้ผ้าขึ้นตีนจกเป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมที่สั่งสมงอกงามขึ้นจากความรอบรู้ และประสบการณ์ ผสมกับพัฒนาการในการปรับเปลี่ยนองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิม ให้เพิ่มพูนคุณค่าขึ้นอย่างเหมาะสมกับสังคมไท-ยวน

กลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี หมายถึง กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพผลิตและจำหน่ายผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ซึ่งเป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมไท-ยวน ที่มีเอกลักษณ์และมีคุณค่า ซึ่งเกิดขึ้นในอดีตและได้รับการสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง จนเป็นที่ยอมรับ และแสดงให้เห็นถึงภูมิความรู้หรือภูมิปัญญาของชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน

ผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี หมายถึง ผ้าขึ้นที่เป็นมรดกทางภูมิปัญญาของไทย-ยวน จังหวัดราชบุรี แสดงเอกลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมกรรมการทอผ้าจากการใช้หูกทอผ้าแบบโบราณ พุ่งกระสวยด้วยมือ ย้อมด้วยสีธรรมชาติ เท่านั้น

ชุมชนไท-ยวน หมายถึง ชุมชนชาติพันธุ์ไทย-ยวนในพื้นที่จังหวัดราชบุรี รวม ๘ ชุมชน ได้แก่ ชุมชนไท-ยวนบ้านคูบัว ชุมชนไท-ยวนบ้านดอนตะโก ชุมชนไท-ยวนบ้านหนองโพ ชุมชนไท-ยวนบ้านบางกะโด ชุมชนไท-ยวนบ้านดอนแร่ ชุมชนไท-ยวนบ้านห้วยไผ่ ชุมชนไท-ยวนบ้านหนองปลาหมอ และชุมชนไท-ยวนบ้านรางบัว เท่านั้น

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๖.๑ ได้ผลการศึกษาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

๑.๖.๒ ได้ผลการวิเคราะห์ศักยภาพการเรียนรู้และปรับตัวตามปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยีของครัวเรือนและชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี

๑.๖.๓ ได้กระบวนการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ที่สอดคล้องกับศักยภาพและปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยี

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี” ได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) อย่างเป็นระบบและมีความเชื่อมโยงกัน ดังนี้

- ๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับชาติพันธุ์ไท-ยวน
- ๒.๒ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี
- ๒.๓ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนา
- ๒.๔ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการความรู้
- ๒.๕ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับชาติพันธุ์ไท-ยวน

บริบทนี้ ครอบคลุมสาระว่าด้วยชาติพันธุ์ไท-ยวน โดยมีรายละเอียดตามลำดับ ดังนี้
พื้นที่สังคมพหุวัฒนธรรมหลากหลายชาติพันธุ์ของจังหวัดราชบุรี ประกอบด้วย กลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย (ไม่นับรวมไทยพื้นถิ่น) ได้แก่

- กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายจีน
- กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายมอญ
- กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายยวน
- กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง
- กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายเขมร

กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายลาวโซ่ง

กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายลาวเวียง

โดยในส่วนของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวนนั้น ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ แสดงไว้ว่า ในปีพุทธศักราช ๒๓๔๕ พระเจ้าประดุยกษัตริย์พม่ายกกองทัพมาตีเมืองเชียงใหม่ อินแะ หุ่น เป็นแม่ทัพล้อมเมืองเชียงใหม่ไว้ทั้งสี่ด้าน พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงทราบข่าวศึก จึงมีพระบรมราชโองการให้กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท เสด็จขึ้นไปบัญชาการศึก มีเจ้าฟ้าหลวงเทพหริรักษ์กับพระยายมราช คุณกองทัพลวง และกรมขุนสุนทรภูเบศร์กับพระองค์เจ้าลำดวน พระองค์เจ้าอินทปัตย์ คุณกองทัพน้อยขึ้นไปช่วยพระยาภาวดีเจ้าเมืองเชียงใหม่กองทัพของวังหน้าเข้าตีพม่าได้ก่อน พม่าที่ล้อมเมืองเชียงใหม่ไว้ได้แตกพ่าย หนีไปซ่อนสุมกำลังพลอยู่ในเมืองเชียงแสน ส่วนกองทัพของวังหลวงที่เจ้าฟ้ากรมหลวงเทพหริรักษ์ และพระยายมราช คุณไปนั้นทำการรบไม่เข้มแข็ง กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท ทรงปรับโทษให้ขึ้นไปตีพม่าที่ช่องสุม ณ เมืองเชียงแสนให้พ้นไป จากเขตล้านนาไทยให้จงได้

ในปี พ.ศ. ๒๓๔๖ กองทัพของเจ้าฟ้ากรมหลวงเทพหริรักษ์ และพระยายมราชยกขึ้นไปล้อมเมืองเชียงแสน ขณะเดียวกันกองทัพเมืองลำปาง เมืองน่าน เมืองเชียงใหม่ และกองทัพเมืองเวียงจันทน์ก็ยกเข้าไปตีเมืองเชียงแสนด้วยเช่นกันรวมเป็นห้ากองทัพ กองทัพทั้งห้าล้อมเมืองเชียงแสนอยู่จนถึงเดือนห้า ปีชวด พ.ศ. ๒๓๔๗ ราษฎรไทยในเมืองเชียงแสนขาดเสบียงอาหาร ผู้คนอดอยากต้องฆ่าช้าง ม้า วัว ควาย กินเกือบจะหมดสิ้น ราษฎรไทยจึงเป็นกบฏพากันเปิดประตูเมืองรับกองทัพไทย ทหารไทยฆ่าฟันพม่าแตกหนีออกไปจากเมืองเชียงแสนจนหมดสิ้น นาชาที่ได้รับแต่งตั้งจากพม่าให้นั่งเมืองเชียงแสนก็พาครอบครัวหนี ทหารไทยได้รื้อกำแพงเมือง เผาบ้านเรือนเพื่อมิให้เป็นที่อยู่อาศัยและช่องสุมกำลังของพม่าได้อีกต่อไป จากนั้นก็ได้อพยพครัวเรือนของชาวเชียงแสนได้ประมาณ ๒๓,๐๐๐ กว่าคน จัดแบ่งครัวเรือนออกเป็นห้าส่วนโดยแบ่งให้กับกองทัพเมืองเชียงใหม่ เมืองน่าน เมืองลำปาง เมืองเวียงจันทน์ และกองทัพเมืองหลวง กองทัพละหนึ่งส่วน ดังนั้นชาวโยนกเชียงแสนจึงต้องเดินอพยพครอบครัวไปอยู่ตามเมืองดังกล่าวข้างต้น ส่วนกองทัพเมืองหลวงก็นำเอาชาวโยนกเชียงแสนส่วนหนึ่งเดินทางลงมาที่กรุงเทพมหานคร มีบางส่วนขอตั้งหลักแหล่งที่เมืองสระบุรี ส่วนที่เหลือทรงโปรดเกล้าฯ ให้ไปตั้งถิ่นฐาน ณ เมืองราชบุรี บริเวณริมฝั่งขวาของแม่น้ำแม่กลอง ห่างจากตัวเมืองราชบุรีไปทางทิศตะวันออกประมาณ ๒ กิโลเมตร เรียกว่า บ้านไร่นา (ภาษายวนพื้นบ้านเรียกกันว่าเมืองละพี) ปัจจุบันบริเวณนี้เริ่มตั้งแต่วัดศรีชมพู ตลอดไปจนถึงบริเวณ วัดเทพอาวาส อำเภอมือง จังหวัดราชบุรี^๑

^๑อุดม สมพร, *ผ้าจากไทยวน-ราชบุรี*, (ราชบุรี: โรงพิมพ์การพิมพ์, ๒๕๔๐), หน้า ๘-๑๑.

ชาวไทย-ยวนได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ริมแม่น้ำแม่กลองริมฝั่งขวา ถัดจากตัวเมืองปัจจุบันไปทางทิศ ตะวันออกประมาณ ๒ กิโลเมตร ดังกล่าวมาแล้ว ต่อมาขยายครัวเรือนออกไปจากที่เดิมอีกหลายพื้นที่ เช่น ในอำเภอเมือง ที่ตำบลคูบัว ตำบลอ่างทอง ตำบลดอนแร่ ตำบลห้วยไผ่ ตำบลเจดีย์หัก ตำบลหิน กองเป็นต้น ชาวไท-ยวนต่างก็สร้างวัดไว้ทำบุญของตนเอง เช่น วัดคูบัว วัดดอนตะโก วัดใหญ่อ่างทอง วัดนาหนอง วัดนวมพุด วัดเขาลอยมูลโค วัดใหม่นครบาล ฯลฯ

อำเภออื่น ๆ ก็มีชาวไทย-ยวน อำเภอโพธารามที่ตำบลหนองโพ ตำบลบางกะโด อำเภอ บ้านโป่ง ที่ตำบลหนองปลาหมอ อำเภอปากท่อที่ตำบลอ่างหิน ตำบลนาออก ตำบลทุ่งหลวง (บางส่วน) ตำบลบ่อกระดาน อำเภอบางแพที่ตำบลวัดแก้ว อำเภोजอมบึง ที่ตำบลรางบัว อำเภอสวน ผีเสื้อ ที่ตำบลท่าเคย นาขุนแสน ทุ่งแหลมบ้านป่าห้วย บ้านซำหนองหมี่ บ้านนาไฮ้เดียว บ้านหนอง กลางเนิน ฯลฯ

ชาวไทย-ยวนได้รับบรรดาศักดิ์จากทางราชการแต่งตั้งให้มีบรรดาศักดิ์ มีหน้าที่เก็บส่วยส่ง หลวง ลูกหลานของท่านได้สืบเชื้อสายและนำบรรดาศักดิ์ตั้งเป็นนามสกุล เช่น พระบริรักษ์ภักดี เป็นต้นตระกูลของ “บริรักษ์” อยู่ที่ห้วยไผ่ พระวิจิตรสงคราม เป็นต้นตระกูลของ “พระวิจิตร” อยู่ที่ดอน ตะโก พระณรงค์ภักดี เป็นต้นตระกูลของ “พระณรงค์” อยู่ที่บางกะโด หนองโพ ฯลฯ

ด้วยเหตุที่ริมแม่น้ำแม่กลอง บริเวณบ้านไร่นาที่ ไม่เพียงพอต่อการเพาะปลูก ชาวไท-ยวน โยนกเชียงแสนบางส่วนจึงได้พากันเคลื่อนย้ายไปตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน ณ บริเวณใกล้เคียง เช่น ที่ตำบล คูบัวเมื่อชุมชนมากขึ้นจึงได้ขยายครัวเรือนออกไปตั้งถิ่นฐานห่างออกไปในตำบลต่างๆ ของจังหวัด ราชบุรีและจังหวัดใกล้เคียง เช่น จังหวัดนครปฐมที่บ้านทัพหลวง จังหวัดกาญจนบุรีที่บ้านรางสาละ บ้านแปดหลัง อำเภอไทรโยคที่บ้านพุเตย บ้านพุมุด ฯลฯ

ในระยะแรกการตั้งถิ่นฐานในจังหวัดราชบุรีชาวไทย-ยวนยังคงรักษาวิถีชีวิต ภูมิปัญญา ศิลปวัฒนธรรมของไท-ยวนไว้อย่างเคร่งครัด ต่อมาเมื่อเวลาเปลี่ยนไปได้ผสมผสานกลมกลืนกับ ประเพณีวัฒนธรรม ของชุมชนภาคกลางซึ่งเป็นชุมชนดั้งเดิมของราชบุรี ความเคร่งครัดในวิถีชีวิตแบบ ดั้งเดิมเริ่มลดน้อยถอยลงไป ชีวิตเริ่มปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพแวดล้อมเพื่อความอยู่รอด ศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิต เช่น การเกิด การกิน การตาย ความเชื่อและความศรัทธาเริ่มเลือนหายไป ในขณะเดียวกันก็ยอมรับความแปลกใหม่ ความเป็นอารยะจากวัฒนธรรมอื่นเข้ามาแทนที่ สายเลือด ไท-ยวนล้านนาที่อยู่ในตัวของลูกหลานไท-ยวนเริ่มจางลง แม้เวลาเพียงผ่านมา 191 ปีเท่านั้น ปัจจุบัน เกือบไม่มีเอกลักษณ์แสดงความเป็นไท-ยวนในอดีตให้เห็น นอกจากภาษาพูด และศิลปะการทอผ้าจาก ซึ่งเป็นมรดกทางภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมการแต่งกายของชาวไทย-ยวน ซึ่งยังคงหลงเหลืออยู่บ้าง ในบางท้องที่ เช่น ตำบลคูบัวตำบลดอนแร่ ตำบลห้วยไผ่ ในอำเภอเมือง และตำบลรางบัว ในอำเภอ จอมบึง

ภาษาไทยยวนเป็นภาษาของชาวไทองถิ่นไทยเหนือถิ่นหนึ่ง ควรเรียกว่าภาษา ไต หรือ ภาษา กนไต (คนไท) แต่เนื่องจากเรียกว่า ยวนหรือโยน มาช้านานแล้วคำเรียกนี้จึงเป็นที่คุ้นเคยของคนทั่วไป ต่อมาสังคมล้านนามีพัฒนาการมากขึ้น พบว่า แท้จริงแล้วสังคมล้านนาก็มีคนอีกหลายเผ่าพันธุ์ เช่น คนลัวะ คนอาข่า (อีเก้อ) คนเมี่ยน (เย้า) คนกระเหรี่ยง ฯลฯ จึงเกิดการเรียกคนเมืองหรือคนที่มิใช่คนชาวดอย มิใช่ผู้คนที่อาศัยอยู่ในป่าเขา หากแต่อาศัยอยู่เป็นกลุ่มก้อนในที่ราบลุ่มรวมกันสร้างบ้านแปลงเมือง เมื่อเรียกว่าคนเมือง ภาษาของคนเมืองจึงเรียกว่า คำเมือง ไปด้วย (ซึ่งคำมีค่าความหมายเท่ากับ ภาษา) การเรียกว่า คำเมือง เพิ่มขึ้นเมื่อประมาณร้อยกว่าปีมานี้เอง แม้ในพงศาวดารก็เรียกประชากรของล้านนาว่าลาว หรือคนลาว หรือลาวล้านนา และเรียกชาวฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงว่า ลาวล้านช้าง อีกคำหนึ่งที่เกี่ยวพันกับไทยยวน คือคำว่า ไทยพายัพ ดังที่ พระธรรมราชา นวรัตน์ (ฟู อุตตสิโว) ได้ทำหนังสือ “หลักภาษาไทยพายัพ” ซึ่งก็คือภาษาคนยวน หรือภาษาของคนล้านนา แต่ท่านใช้ทศพายัพ (ทิศตะวันตกเฉียงเหนือ) มาเรียกเป็นชื่อภาษา คล้ายกับที่มีการใช้ทศอีสาน (ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ) มาเรียกเป็นทั้งชื่อภาษาและเป็นทั้งชื่อคนไปในคราวเดียวกัน การนำทศมาเรียกเช่นนี้ทำให้ทราบว่ายวนศูนย์กลางของทศคือที่กรุงเทพฯ ฯ เพราะมีการใช้ภาษาถิ่นกรุงเทพฯ ฯ เป็นภาษากลาง หรือภาษาราชการ^๒

ชาวไท-ยวนแต่โบราณ พูดภาษาคำเมืองกันทุกคน อักษรที่ใช้สื่อสารก็คือ อักษรไท-ยวนโบราณ แต่ในปัจจุบันลูกหลานไท-ยวนที่อยู่ในชุมชนเมืองหรือที่ติดกับตัวเมืองไม่พูดคำเมือง จะมีก็แต่ผู้เฒ่ารุ่นปู่ ย่า เท่านั้นที่พูดคำเมือง ชุมชนที่มีเชื้อสายไท-ยวนดั้งเดิมแต่ไม่พูดคำเมือง เช่น หมู่บ้านไร่นาที่ หมู่บ้านวัดเทพอวาส หมู่บ้านดอนตะโก หมู่บ้านเจดีย์หัก ฯลฯ ส่วนชุมชนที่อยู่ห่างไกลจากตัวเมือง เช่น ตำบลคูบัว ตำบลดอนแร่ ตำบลห้วยไผ่ ตำบลรางบัว ตำบลท่าเคย ตำบลนาดอก ตำบลอ่างหิน ตำบลหนองปลาหมอ ฯลฯ ยังคงพูดคำเมือง และอนุรักษ์ภาษากันเป็นส่วนใหญ่^๓

ภาษาไทย-ยวนเป็นภาษาในท้องถิ่นของกลุ่มชนที่มีบรรพบุรุษอยู่ทางดินแดนตอนล่างของประเทศไทย โดยตั้งหลักแหล่งทำมาหากินอยู่แถวจังหวัดเชียงราย กลุ่มชนชาวไท-ยวนนี้ต่อมาได้อพยพเข้ามาอยู่ในจังหวัดราชบุรีแถวตำบลคูบัว ตำบลดอนแร่ ตำบลดอนตะโก ตำบลห้วยไผ่ ฯลฯ กลุ่มชนชาวไท-ยวนนี้เป็นกลุ่มชนที่มีสภาพความเป็นอยู่ ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ตลอดจนภาษาที่ใช้ใกล้เคียงกับภาษาถิ่นเหนือมาก^๔

^๒สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี, **คนราชบุรี**, (ราชบุรี: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี, ๒๕๕๐), หน้า ๑๑๑.

^๓อุดม สมพร, **ผ้าจากไทยยวน-ราชบุรี**, หน้า ๑๘.

^๔ระวีวรรณ อินทร์แฮม, **ภาษาถิ่น**, (ราชบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, ๒๕๔๒), หน้า

ชาวไทย-ยวน มีประเพณีสืบมาหลายชั่วอายุคน ปัจจุบันประเพณีต่างๆ เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพเศรษฐกิจและสังคม ประเพณีไท-ยวนเท่าที่ทราบจากการบอกเล่าของผู้รู้ มีดังนี้

๑. ประเพณีไปเซ็ง: เป็นประเพณีที่หนุ่มๆ ในหมู่บ้านไท-ยวน รวมกลุ่มกัน กลุ่มละประมาณ ๗-๑๐ คน ในวันเทศกาลสงกรานต์ หรือวันขึ้นปีใหม่ของไทย แล้วออกเดินทางพร้อมด้วยอุปกรณ์เครื่องดนตรีมีกลอง แคน ฉิ่ง ฉาบ เป็นต้น หนุ่มๆ เหล่านี้จะร้องรำทำเพลงแว่เวียนไปตามบ้าน เมื่อถึงบ้านใดบ้านเจ้าของบ้านจะเชิญให้ขึ้นบ้านให้การต้อนรับหุงหาอาหารเลี้ยงดู บางครั้งอาจให้เงิน หรือข้าวสารอาหารแห้งไว้เป็นเสบียง และหากค้ำลังที่บ้านใดก็จะพักค้างคืนที่บ้านนั้นด้วย คณะเซ็งจะเดินทางรอนแรมไปหลายวัน เมื่อขึ้นบ้านใดพบหญิงสาวถูกใจก็จะหมายตาไว้และจะหาโอกาสติดต่อผูกพันจนถึงขั้นสู่ขอแต่งงาน ต่อไป

๒. ประเพณีเที่ยวช่วง: ในสมัยก่อนไม่มีโรงสี และข้าวบรรจุถุงสำเร็จอย่างเช่นทุกวันนี้ ชาวไท-ยวน ต้องตำข้าวกินอุปกรณ์ที่สำคัญ คือ ครก มีทั้งครกที่ทำด้วยมือ และครกกระเดื่อง หรือที่ชาวไท-ยวน เรียกว่า “มอง” สาว ๆ ชาวไท-ยวน นิยมตำข้าวกันในยามค่ำหลังจากเสร็จจากนา สาวๆ จะแบกข้าวจากเรือนมาคนละครบะบุงมารวมกลุ่มตำข้าวด้วย “มอง” (ครกกระเดื่อง) ขณะที่ตำข้าวอยู่นั้นหนุ่มๆ ในหมู่บ้านที่หมายปองก็จะเข้ามาเที่ยว เรียกว่า “เที่ยวช่วง” ช่วง คือ บริเวณบ้านที่ตำข้าว โดยหนุ่มไท-ยวน จะมากันเป็นกลุ่ม ๆ ละ ๓-๔ คน เมื่อมาถึงช่วง หนุ่มสาวคู่ใดรักชอบกันก็จะอยู่ช่วยตำข้าวเป็นโอกาสได้ใกล้ชิดกัน โดยคนอื่นจะหลีกเลี่ยงให้ ในขณะเดียวกันหากมีหนุ่มกลุ่มอื่นเข้ามาเที่ยวช่วง หนุ่มกลุ่มแรกก็จะออกจากช่วงไปเปิดโอกาสให้หนุ่มกลุ่มใหม่ได้มาเกี่ยวสาวบ้าง ในบางครั้ง ถ้าหนุ่มที่หลงรักหญิงสาวเกิดหึงหวงไม่ต้องการให้หนุ่มอื่นเข้าไปเกี่ยวสาวที่ตนรัก ก็จะแอบอยู่ปากทางเพื่อคอยดักตีหัวหนุ่มคู่อริอีกด้วย การเที่ยวช่วงจึงสนุกสนานและตื่นเต้น ประทับใจ ที่หนุ่มสาวกว่าจะได้แต่งงานกัน ก็ต้องฝ่าฟันอุปสรรคนานามาไม่น้อยทีเดียว^๕

๓. ประเพณีบุญกลางบ้าน: เป็นประเพณีที่เกิดจากความเชื่อ และเป็นประเพณีที่ไม่เหมือนกับกลุ่มชนใดที่ว่า ในรอบปีหนึ่ง ๆ ชุมชนหมู่บ้านซึ่งประกอบด้วยหลายครัวเรือนและในแต่ละครัวเรือนอาจจะมียางคนไปทำให้ “ผิดผี” จนผีด้องมาทำร้ายด้วยรูปแบบต่างๆ เช่น ทำให้เกิดเจ็บไข้ไม่สบาย สัตว์เลี้ยงล้มตาย นอกจากจะแก้ไขปัญหากับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นรายกรณีแล้ว วิธีการหนึ่งที่ช่วยเสริมสร้างกำลังใจให้ชาวไทยยวนชุมชน คือ การทำบุญกลางบ้าน หรือเป็นพิธีกรรมเพื่อปัดรังควานให้ห่างหายไปจากหมู่บ้านนั่นเอง^๖

^๕สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี, ๘ **ชาติพันธุ์ในราชบุรี**, (ราชบุรี: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี, ๒๕๔๗), หน้า ๕๙-๖๐.

^๖สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี, **คนราชบุรี**, หน้า ๑๒๔.

การเล่นพื้นบ้านของกลุ่มชนไท-ยวน จังหวัดราชบุรี มีดังนี้

๑. จ้อย: เป็นการละเล่นชนิดหนึ่ง ลักษณะมุขปาฐะ คือ เป็นการเล่าเรื่องสืบทอดกันมา เนื้อหาส่วนใหญ่จะแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ ประเภทคำสอน เช่น จ้อยปู่สอนหลาน และประเภทการร้องเกี่ยวกับระหว่างหนุ่ม สาว มักใช้ร้องเล่นกันในเทศกาลต่าง ๆ

๒. ต่อไก่: เป็นการเล่นยามว่างหลังฤดูทำนาของชาวไท-ยวน การเล่นต่อไก่จะแบ่งผู้เล่นออกเป็น ๒ ฝ่าย คือ ฝ่ายชายและฝ่ายหญิง อุปกรณ์ที่ใช้ได้แก่ สุ่มไก่ และผ้าคลุมสุ่มไก่ วิธีการเล่นตัวแทนฝ่ายหนึ่งจะเข้าไปอยู่ในสุ่มไก่ที่มีผ้าคลุมไว้ ทำที่เป็นไก่ที่ถูกจับไว้ ฝ่ายตรงข้ามคอยปฏิบัติตามคำสั่งแล้วแต่จะขอให้ทำอะไร อาจขอให้รำร้องหรือแสดงท่าทางต่างๆ ถ้าทายชื่อผิดก็เปลี่ยนให้อีกฝ่ายหนึ่งมาเป็นไก่ในสุ่มแทน ผลัดเปลี่ยนกันทายต่อไป

๓. ผีอ้อ หรือผีกะลา: เป็นการละเล่นอีกอย่างหนึ่ง โดยคัดเลือกผู้ที่จะยอมให้ผีเข้า ปิดตาแล้วนั่งบนกะลาคนอื่น ๆ นั่งเรียกผีให้มาเข้าสิง เมื่อผีเข้าสิงแล้วก็จะประคองตัวมานั่งเพื่อจะถามเรื่องราวต่าง ๆ หรือจะให้ร้องรำทำเพลงตามแต่จะนึกสนุก

๔. ผีสุ่ม: วิธีการเล่นคล้ายผีอ้อหรือผีกะลา เพียงแต่เปลี่ยนอุปกรณ์จากกะลาเป็นสุ่ม วิธีการเล่นให้ผู้ที่จะให้ผีเข้านั่งบนสุ่ม คนอื่น ๆ ร้องว่า “นางสุ่มเอ๋ย สุ่มบกสุ่มหนอง สุ่มปลาในคลองแม่ทองสุ่มเอ๋ย” ร้องหลาย ๆ เที้ยวจนกว่าผีจะเข้า เมื่อผีเข้าสิงแล้ว ก็จะถามเรื่องต่างๆ อาจเป็นเรื่องทำนายทายทักเนื้อคู่โชคชะตาต่าง ๆ

๕. ผีมะกวก: อุปกรณ์ใช้มะกวก ซึ่งเป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการเตรียมเส้นฝ้ายสำหรับทอผ้า นำมะกวกมาตกแต่งแขนขา นำไม้สอดในมะกวกนำไปแขวนไว้กลางทุ่งนา พร้อมเครื่องเช่นผีประกอบด้วย ข้าวหน้าหม้อ ๑ บั๊น ไข่ต้ม ๒ ฟอง หมาก พลู ดอกไม้ ธูปเทียน ทั้งมะกวกไว้ ๓-๔ ฝ้า สังเกตจนเห็นว่า มะกวกเริ่มแกว่งไปมา แสดงว่าผีเข้าแล้วจึงเชิญมะกวกมาสู่ขวัญบ้าน แล้วถามเรื่องต่าง ๆ เช่น การทำนายทายทักดวงชะตา เนื้อคู่^๗

ความเชื่อของชาวไท-ยวน โดยทั่วไป มีดังนี้

๑. ทุกครัวเรือนของไท-ยวน ยังคงเชื่อและนับถือผีบรรพชน เช่น บรรพสรวง (เลี้ยงผี) เช่น เมื่อลูกสาวบ้านใดแต่งงาน หรือทำผิดผีจะต้องไปบอกกล่าว หรือขอขมาผีประจำตระกูล (ผีบรรพชน) ผีแต่ละตระกูลชอบเครื่องเช่นไม่เหมือนกัน บางตระกูลชอบขนมหวาน บางตระกูลชอบเหล้า มะพร้าวอ่อน ไก่หนุ่ม (ไข่) แต่ละตระกูลจะมีผู้รับเป็นเจ้าพิธี ลูกหลานผู้ใดต้องการจะเช่นสรวงก็ต้อนำเครื่องเช่นไปให้เจ้าพิธีเป็นผู้ทำพิธีบรรพสรวง

^๗สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี, ๘ ขาดิพนธ์ในราชบุรี, หน้า ๕๘-๕๙.

ตามปกติแต่ดั้งเดิมผู้ที่มีผีประจำตระกูลผีเดียวกัน (ผีเฮือนเดียวกัน) จะนับถือเป็นญาติพี่น้องกัน ผู้ที่มีผีเฮือนเดียวกันจะไม่แต่งงานกัน ทุกๆ ๓ ปี ผู้มีผีเฮือนเดียวกันจะนัดพบรวมญาติ เพื่อทำพิธีไหว้ผีประจำตระกูลของตน และมีการกินเลี้ยงสังสรรค์ ซึ่งเรียกว่า “กินปางใหญ่” แต่ถ้าปีใดมีเดือนแปดสองหน ปีนั้นก็จะกินปางใหญ่กันอีก มีคำพูดเพื่อเตือนเวลาให้กินปางใหญ่ว่า “สองปีฮามสามปีเลี้ยง”

อย่างไรก็ตาม วิถีชีวิตของกลุ่มชนไท-ยวน กำลังเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาของสังคมและกระแสโลกาภิวัตน์ วิถีชีวิตที่เคร่งครัดในความเชื่อตามคติโบราณที่ถ่ายทอดมาจนถึงปัจจุบันกำลังจะถูกกลบออกจากประเพณี เนื่องจากความความสะดวกสบาย ของวัฒนธรรมแบบใหม่ที่เข้ามาแทนที่ การนับถือผีบรรพบุรุษก็จะหายไปจากกลุ่มชนไท-ยวน ถ้าลูกหลานยังไม่มีควมสำนึกในสายเลือดต้นตระกูลและพระคุณของบรรพชน^๔

สรุปได้ว่า ไท-ยวน ราชบุรี ได้สืบทอดวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม ตลอดจนได้แสดงความเป็นชาติพันธุ์ในรูปของการดำรงชีวิต ภายใต้ขนบธรรมเนียม ประเพณีอันทรงคุณค่าของกลุ่มชนที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ภูมิปัญญาแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ รู้จักการใช้ภูมิปัญญา และหาวัตถุดิบที่ได้จากพืชในท้องถิ่น โดยมี ผ้าจากไท-ยวนราชบุรี ที่มรดกทางวัฒนธรรมที่บ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชนไท-ยวน แก่สาธารณชนอย่างกว้างขวาง

๒.๒ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

บริบทนี้ ครอบคลุมสาระว่าด้วยผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี โดยมีรายละเอียดตามลำดับดังนี้

“ผ้าจก ไท-ยวน” เป็นผ้าจกของชาวไท-ยวน ราชบุรี ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นที่รู้จักในวงกว้าง โดยเป็นผ้าที่ทอสำหรับประกอบหรือตกแต่งผ้าผืนใหญ่ เป็นเครื่องนุ่งห่มสำหรับหญิงและชาย เช่น ประกอบเชิงขึ้นเรียกว่า ขึ้นตีนจก หรืออาจทอผ้าขึ้นเป็นลวดลายจกทั้งผืนก็ได้ ประเภทของผ้าจกไท-ยวน ราชบุรีแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท ตามลักษณะและโอกาสที่นำไปใช้ ดังนี้

๑. ผ้าขึ้นตีนจก หมายถึง ขึ้นที่ประกอบด้วยส่วนที่เป็นผ้าซึ่งทอลวดลาย โดยวิธีการทอด้วยการควักเส้นด้ายพิเศษมาผูกมัดกับเส้นยืนเป็นลวดลายต่างๆ ตามแบบ มักจะใช้ในโอกาสพิเศษต่าง ๆ ผ้าขึ้นจกของชาวไท-ยวนราชบุรี มี ๓ ลักษณะ คือ

^๔อุดม สมพร, ผ้าจกไทยวน-ราชบุรี, หน้า ๑๙.

๑.๑ ชินตีนจก จกเฉพาะตีน ตัวชินเป็นผ้าพื้นสีดำหรือสีคราม ชินบางพื้นมีตัวชินทอด้วยวิธีมุก ส่วนหัวชินใช้ผ้าขาว ผ้าแดงเย็บต่อกันแล้วจึงต่อกับตัวชิน

๑.๒ ชินจกทั้งตัว ทั้งตีนชินและตัวชินทอด้วยวิธีจกแต่ทอเป็นผ้าคนละชินแล้วนำมาเย็บต่อกันเป็นผ้าผืนเดียว ตัวชินที่พบส่วนมากทอจกด้วยลายกูด ลายนก หรือลายมะลิเลื้อยพันรอบตัวชิน

๑.๓ ชินตีนจกด้วยกมุก มีตีนชินทอด้วยการจกเช่นเดียวกับชินตีนจกทั่วไป ส่วนตัวชินทอด้วยวิธีกมุก

๒. ผ้าชินตา ชินตาชาวไท-ยวนราชบุรี มีศิลปะการทอรองจากชินตีนจก เรียก “ชินตาหมู่” ชินตาหมู่ชนิดนี้แตกต่างจากชินอื่นตรงที่ส่วนตัวชินมีการจกลายประกอบเป็นหมู่ๆ พันรอบตัวชินเว้นระยะเป็นช่วง ๆ ลายที่ใช้จกส่วนใหญ่เป็นลายหักขอเหลี่ยม ลายมะลิเลื้อย ลายดอกจัน เป็นต้น เป็นชินที่มีศิลปะการทอรองจากชินตีนจก ส่วนใหญ่เป็นลายที่ทอง่าย ๆ

๓. ผ้าชินชีว เป็นชินที่ทอขึ้นเพื่อใช้ใน่งในการทำงานอยู่กับบ้าน ตีนชินเป็นผ้าพื้นสีดำ ส่วนตัวชินเป็นสีเขียวจกลายประกอบระหว่างรอยต่อตีนกับตัว และตัวกับหัวชิน

๔. ผ้าชินแล เป็นชินที่ใช้น่งทำงานทั้งในบ้านและนอกบ้าน มีวิธีการทอไม่ยาก ผู้หญิงไท-ยวนในสมัยก่อนมีชินแลไว้นุ่งกันทุกคน

ผู้หญิงไท-ยวนในสมัยก่อนจะต้องฝึกหัดทอผ้าขึ้นใช้เอง ทั้งผ้าชินและผ้าที่ใช้ในวิถีชีวิต โดยเฉพาะผู้หญิงทุกคนจะต้องทอผ้าชินตีนจกให้เป็น เพราะมีค่านิยมกันว่าสตรีใดที่สามารถทอผ้าจกได้จะเป็นผู้มีคุณสมบัติของกุลสตรี เหมาะสมพร้อมที่จะแต่งงานเป็นแม่บ้านได้ ฉะนั้น ในแต่ละครัวเรือนจะต้องมีการสอนและฝึกหัดให้ลูกสาว เมื่อใดผู้เป็นลูกสาวแต่งงาน เมื่อนั้นผู้เป็นแม่จะต้องเตรียมผ้าชินตีนจกไว้สำหรับรับไหว้ ผ้าชินตีนจกผืนนั้นผู้เป็นลูกสาวจะใช้นุ่ง หรือเก็บรักษาไว้จนเป็นมรดกตกทอดถึงลูกหลานในเวลาต่อมา ผ้าชินตีนจกบางผืนถูกเก็บงำไว้จนถึงปัจจุบัน มีอายุยาวนานมากกว่าร้อยปี^๙ ปัจจุบัน ผ้าจกไท-ยวน ราชบุรี พบว่า มีแหล่งกำเนิดแตกต่างกันตามลักษณะของลวดลาย แบ่งเป็น ๓ ตระกูล คือ

๑. ผ้าจกตระกูลคุบัว แหล่งที่พบมากคือ ตำบลคุบัว และตำบลดอนตะโก ลายที่ใช้ทอจกได้แก่ ลายดอกเขีย ลายหักนกคู่ ลายโค้งแก้ง ลายหน้าหมอน และลายนกคู่กินน้ำฮวมเต้า โดยสร้างลวดลายด้วยการใช้ด้ายยืนเป็นสีดำ ด้ายพุ่งสีดำ จกแดงแซมเหลืองหรือเขียวพื้นผ้าเ็นพื้นดำไว้มาก เพื่อให้เห็นลายจกเด่นชัด ลายประกอบมีไม่มาก ความกว้างของตีนชินประมาณ ๙-๑๑ นิ้ว

^๙เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๐.

๒. ผ้าจกตระกูลดอนแร่ แหล่งที่พบมากคือ ตำบลดอนแร่ ตำบลห้วยไผ่ ตำบลหนองปลาหมอกและตำบลรางบัว ลวดลายที่ใช้ได้แก่ ลายกาบ ลายกาบดอกแก้ว ลายนกคู่กินน้ำอ่วมเต้า สร้างลวดลายด้วยการจกเต็มพื้นผ้าใช้ลายประกอบมาก เว้นพื้นดำไว้น้อยเพื่อให้ความเด่นชัดของลายหลัก ลวดลายลงไม่นิยมใช้หลายสีโดยจะใช้สีแดงเป็นหลัก ความกว้างของตีนขึ้นประมาณ ๑๔-๑๕ นิ้ว

๓. ผ้าตระกูลจกหนองโพ-บางกะโด แหล่งที่พบคือ ตำบลหนองโพ บางกระโด มีลวดลายสีสันและขนาดใกล้เคียงกับผ้าจกตระกูลคูบัว แตกต่างกันตรงชายผ้าตีนขึ้นผ้าจกของตระกูลหนองโพ-บางกะโด เว้นพื้นดำระหว่างชายชะเปาถึงเล็บเหลือว่างกว้างมากกว่าผ้าจกตระกูลคูบัวลักษณะของลายนกคู่กินน้ำอ่วมเต้าของตระกูลหนองโพ-บางกะโด มีหางยาวมากกว่าคล้ายกับพญาหงส์ใกล้เคียงกับลายนกของผ้าไท-พวนในภาคเหนือ

สรุปได้ว่า ผ้าขึ้นตึก หรือผ้าจก ไท-ยวนราชบุรี เป็นผ้าจกของชาวไท-ยวน ราชบุรี ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นที่รู้จักในวงกว้าง โดยเป็นผ้าที่ทอสำหรับประกอบหรือตกแต่งผ้าผืนใหญ่เป็นเครื่องนุ่งห่มสำหรับหญิงและชาย เช่น ประกอบเชิงขึ้นเรียกว่า ขึ้นตีนจก หรืออาจทอผ้าขึ้นเป็นลวดลายจกทั้งผืนก็ได้

๒.๓ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนา

บริบทนี้ ครอบคลุมสาระว่าด้วยกระบวนการพัฒนา โดยมีรายละเอียดตามลำดับ ดังนี้

คำว่า พัฒนา ในภาษาไทย มาจาก วุฒฺณ ในภาษาบาลี และ วรณ ในภาษาสันสกฤต แปลว่า ความเจริญ^{๑๐} (เจริญ หรือ จำเริญ หมายถึง เติบโต งอกงาม มากขึ้น หรือสมบูรณ์^{๑๑}) คำว่า การพัฒนา เป็นคำกลาง ๆ มิได้มีความหมายในทางดีหรือชั่ว ขึ้นอยู่กับว่าจะพัฒนาไปทางไหน ให้เกิดอะไรขึ้น ถ้าการพัฒนานั้นประกอบด้วยสติปัญญา นำมาซึ่งประโยชน์สุขอย่างถูกต้องก็เป็นของดี หากเป็นไปในทางตรงกันข้าม คือ มีต้นเหตุอุปาทานเป็นเจ้าเรือน ก็เรียกว่า เป็นการพัฒนาเพื่อความพินาศหาใช่วิวัฒนาการไม่ ส่วนคำว่า พัฒนา ตรงกับภาษาบาลีว่า วุฒฺณ แปลว่า รก ดังพุทธภาษิตว่า น สียา โลกวุฒฺโน ซึ่งมักแปลกันว่า ไม่พึงเป็นคนรกโลก ซึ่งคนรกโลกก็คือคนที่ทำโลกให้รกไปด้วยสิ่งที่ไม่มียุทธประโยชน์ ชีวิตของผู้คนนั้นจึงไม่มีประโยชน์^{๑๒}

^{๑๐}ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์ จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๖), หน้า ๘๒๗.

^{๑๑}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๒๒.

^{๑๒}วรนุช สิปปารักษ์, เอกสารประกอบการสอน รายวิชา การพัฒนาสังคม, (ปทุมธานี: คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๕๘), หน้า ๓.

โดยรูปศัพท์ คำว่า พัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เกิดความเจริญเติบโต งอกงามและดีขึ้นจนเป็นที่พึงพอใจ ซึ่งความหมายดังกล่าวนี้เป็นที่มาของความหมายในภาษาไทยและเป็นแนวทางในการกำหนดความหมายอื่น ๆ ด้วย^{๑๓} การพัฒนา ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า Development แปลว่าการเปลี่ยนแปลงที่ละเล็กละน้อย โดยผ่านลำดับขั้นตอนต่าง ๆ ไปสู่ระดับที่สามารถขยายตัวขึ้นเติบโตขึ้น มีการปรับปรุงให้ดีขึ้น และเหมาะสมกว่าเดิมหรืออาจก้าวหน้าไปถึงขั้นที่อุดมสมบูรณ์เป็นที่น่าพอใจ^{๑๔} การพัฒนา คือ การเปลี่ยนแปลงตามแผนหรือการเปลี่ยนแปลงที่มีการกำหนดทิศทาง (Planned or Directed Change) นั่นคือการพัฒนามิได้เป็นเรื่องธรรมชาติ หากเป็นความพยายามของมนุษย์ที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นโดยกำหนดทิศทางหรือรายละเอียดเอาไว้ล่วงหน้าว่าจะพัฒนาอะไร พัฒนาอย่างไร ข้าเร็วอย่างไร ใครจะเป็นผู้พัฒนาและเป็นผู้ถูกพัฒนา เป็นต้น^{๑๕}

แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชีวิตได้เกิดขึ้นหรือมีมานานแล้ว อาทิเช่น แนวคิดของนักปราชญ์ชาวกรีก คือ เพลโต (Plato) ที่ปรากฏในหนังสืออูตมรัฐ (The Republic) แนวคิดของอริสโตเติล (Aristotle) ในหนังสือการเมือง (Politics) และแนวคิดนักปรัชญาตะวันออก เช่น แนวคิดของพระบรมศาสดาพุทธเจ้า (Buddha) ที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก (Tripitaka) เป็นต้น แต่แนวคิดในเชิงวิชาการนั้น คำว่า การพัฒนา หรือ Development เกิดขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ โดยกลุ่มนักเศรษฐศาสตร์ได้บัญญัติคำนี้ขึ้นเพื่อนำมาใช้เรียกการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมในทวีปยุโรป^{๑๖}

คริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ นักเศรษฐศาสตร์ได้นิยามคำว่า การพัฒนา หมายถึง ความเจริญเติบโต โดยเน้นความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ เช่น ผลผลิตรวมของประเทศเพิ่มขึ้น รายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้น รายได้เฉลี่ยต่อหัวต่อคนของประชากรเพิ่มขึ้น มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจมากขึ้น ประชากรมีรายได้เพียงพอที่สามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของตนได้ ซึ่งล้วนแต่เป็นการพัฒนาเป็นกระบวนการทางสังคม ที่ผลผลิตออกมาในรูปซึ่งสามารถวัดได้ด้วยเกณฑ์ทางเศรษฐศาสตร์ เพราะเหตุนี้ นักเศรษฐศาสตร์กำหนดความหมายของการพัฒนา โดยรูปศัพท์และความหมายทั่วไป คือ ความเจริญเติบโต แต่เป็นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ตามเนื้อหาของวิชาเศรษฐศาสตร์ ซึ่ง

^{๑๓}สนธยา พลศรี, **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๗), หน้า ๕.

^{๑๔}เกศินี จุฑาวิจิตร, **การสื่อสารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๓๗.

^{๑๕}สัญญา สัญญาวิวัฒน์, **ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม**, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๓.

^{๑๖}ณัฐวุฒิ ทรัพย์อุบลัมภ์, **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**, (จันทบุรี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, ๒๕๕๘), หน้า ๑.

เป็นการเน้นความหมายเชิงปริมาณ คือ การเพิ่มขึ้นหรือการขยายตัวทางเศรษฐกิจมากกว่าด้านอื่น ๆ นั้นเอง^{๑๗}

การปฏิวัติอุตสาหกรรมในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ นี้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างรวดเร็ว อาทิ การเปลี่ยนแปลงการใช้แรงงานจากคนและสัตว์เป็นพลังงานจากเทคโนโลยี ได้แก่ เครื่องจักร เครื่องยนต์ต่าง ๆ ทำให้วิถีการดำรงชีวิตเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมหลายประการ เช่น อาชีพเปลี่ยนจากเกษตรกรรมเป็นอุตสาหกรรม สถานที่ประกอบอาชีพเปลี่ยนจากเรือนสวนไร่นาเป็นโรงงานอุตสาหกรรม ระบบการผลิตแบบเพื่อการยังชีพเป็นเพื่อการค้า ที่อยู่อาศัยเปลี่ยนจากชนบทไปเป็นเมือง สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนจากสิ่งแวดล้อมธรรมชาติเป็นสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ชีวิตในโรงงานอุตสาหกรรมยังไม่ได้รับมาตรฐานหลายประการ เช่น การขาดสวัสดิภาพและความปลอดภัย โรงงานคับแคบ แสงสว่างไม่เพียงพอ มีการใช้แรงงานจากเด็กและผู้หญิง การได้รับค่าจ้างต่ำ เป็นต้น

นักเศรษฐศาสตร์จึงได้นำคำว่าพัฒนามาใช้เพื่อเรียกวิถีการยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ของชาวยุโรปในขณะนั้นให้สูงขึ้น และเวลาต่อมาก็ได้รับการยอมรับจากนักสังคมศาสตร์โดยทั่วไป โดยเฉพาะนักสังคมวิทยาพัฒนาการและนักมานุษยวิทยาพัฒนาการ จึงทำให้คำว่าพัฒนาได้รับการยอมรับและนำไปใช้กันอย่างแพร่หลาย^{๑๘}

หลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง คำว่าพัฒนาได้ถูกนำไปใช้กันกว้างขวางมากขึ้น โดยประธานาธิบดี แฮร์รี เอส. ทรูแมน (Harry S. Truman) แห่งประเทศสหรัฐอเมริกา ได้เป็นผู้จุดประกายให้กับชุมชนโลก โดยมีนัยของการผลักดันความคิดเรื่องของการพัฒนาซึ่งได้รับการวิเคราะห์ว่าเกี่ยวข้องกับความพยายามที่จะต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ ในขณะเดียวกันก็เป็นการสร้างบทบาทของสหรัฐอเมริกาในชุมชนโลก ดังคำกล่าวสุนทรพจน์ของ ทรูแมน (Truman) เมื่อวันที่ ๒๐ มกราคม ค.ศ. ๑๙๔๙ ซึ่งเป็นวันเข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดี คนที่ ๓๓ ของสหรัฐอเมริกา และถือว่าเป็นศักราชใหม่ของโลก คือ ศักราชแห่งการพัฒนา โดยได้กล่าวว่า “เราจะต้องเริ่มลงมือทำงานอันหาญกล้าขึ้นใหม่ของเรา คือ การนำความก้าวหน้าทางศาสตร์ต่าง ๆ และทางอุตสาหกรรมของเรามาใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงและสร้างความเติบโตในแถบถิ่นด้อยพัฒนา คติจักรวรรดินิยมแบบเก่า ซึ่งได้แก่ การเอารัดเอาเปรียบเพื่อประโยชน์จากต่างชาตินั้นไม่มีอยู่ในแผนงานของเรา งานที่เราได้วางไว้ คือ การพัฒนาโดยมีมโนทัศน์ว่าจะใช้ความยุติธรรมแบบประชาธิปไตยเป็นพื้นฐาน”^{๑๙}

^{๑๗} เกคินี จุฑาวิจิตร, การสื่อสารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น, หน้า ๓๘.

^{๑๘} ธีรยุทธภูมิ ทรัพย์อุปถัมภ์, ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน, หน้า ๒.

^{๑๙} แฮร์รี เอส. ทรูแมน (Harry S. Truman) อ้างใน นันทนีย์ กมลศิริพิชัยพร, การพัฒนาสังคม, (จันทบุรี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏรำไพพรรณี, ๒๕๕๔), หน้า ๒.

โดยคำว่า “ด้อยพัฒนา” จึงตีความได้ว่า ประชาชนอเมริกามากกว่าสองพันล้านคน คือ คนด้อยพัฒนา ตามความคิดของ ทรูแมน (Truman) ในทันที ซึ่งในช่วงแรก ๆ การพัฒนาไม่มีความหมายที่ชัดเจนนัก แต่เป็นการเปรียบเทียบกับสภาพของการด้อยพัฒนา ซึ่งมีความหมายรวม ๆ ถึงสภาพของประเทศโลกที่สามที่มีรายได้ต่ำ สุขภาพอนามัยและการศึกษาต่ำ โดยได้มีการนำเสนอแนวคิดที่ว่าประเทศที่ร่ำรวยควรให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่ประเทศที่ด้อยพัฒนา สหรัฐอเมริกาซึ่งมีบทบาทสำคัญในสหประชาชาติจึงเป็นหัวหอกสำคัญในการช่วยสร้างการพัฒนาให้แก่ประเทศด้อยพัฒนาต่าง ๆ ทั่วโลก^{๒๐}

ทั้งนี้ การที่ประเทศต่าง ๆ ที่ประสบปัญหาภายหลังจากสงคราม ทำให้ต้องทำการปรับปรุงแก้ไขสภาพทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของประเทศตนให้กลับฟื้นคืนสู่สภาพเดิม บางประเทศที่ได้รับเอกราชให้ปกครองตนเองก็ต้องหาแนวทางและวิธีการในการพัฒนาประเทศตนเอง เพื่อให้หลุดพ้นจากการเป็นประเทศที่ด้อยพัฒนา

ต่อมา ในปี ค.ศ. ๑๙๖๐ ประธานาธิบดี จอห์น ฟิตซ์เจอร์รัลด์ เคนเนดี (John Fitzgerald Kennedy) ได้เสนอองค์การสหประชาชาติ (United Nations) ถือว่าปี ค.ศ. 1960-1969 เป็นทศวรรษแห่งการพัฒนาของโลก ซึ่งเป็นที่ยอมรับและยังได้ประกาศเพิ่มเติมให้ปี ค.ศ. ๑๙๗๐-๑๙๗๙ เป็นทศวรรษที่สองของการพัฒนาโลกต่อไปอีกด้วย ด้วยเหตุนี้ คำว่า การพัฒนาจึงได้ถูกนำไปใช้กันอย่างแพร่หลายมากขึ้น คำว่า การพัฒนา ในความหมายตามธรรมชาติได้เริ่มเปลี่ยนแปลงไป โดยมีการให้คุณค่าเพิ่มเติม ซึ่งคุณค่าที่มีการกล่าวถึงนี้ คือ วิธีการผลิตโดยเฉพาะวิธีการผลิตแบบอุตสาหกรรมที่ถูกมองว่าเป็นการวิวัฒนาการของสังคมชั้นสูง การกำหนดคุณค่าดังกล่าวทำให้การพัฒนา มีลักษณะของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ถูกกำหนดให้มีวิวัฒนาการไปในทิศทางเดียวกัน ได้แก่ วิธีการผลิตแบบอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นพัฒนาการทางประวัติศาสตร์แบบตะวันตก ด้วยเหตุนี้ จึงมีการวิเคราะห์ว่า การพัฒนาเป็นเหมือนลัทธิอาณานิคมใหม่ที่มีการครอบงำจากทางประเทศตะวันตก ทำให้มีการจัดแบ่งประเทศในโลกออกตามระดับของการพัฒนาประเทศและอุดมการณ์ทางการเมือง ประกอบด้วย

๑. ประเทศในกลุ่มที่ได้พัฒนาอุตสาหกรรมในระดับสูงตามลัทธิทุนนิยม ได้แก่ อเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน และญี่ปุ่น เป็นต้น

๒. ประเทศในกลุ่มสังคมนิยมภายใต้ระบบสังคมนิยมเต็มรูปแบบ ได้แก่ รัสเซีย จีน โปแลนด์ เชโกสโลวาเกีย เป็นต้น

^{๒๐}จามะรี เชียงทอง, สังคมวิทยาการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๙), หน้า ๒๙.

๓. ประเทศในโลกที่สาม ส่วนใหญ่เป็นประเทศซึ่งแต่เดิมเคยเป็นอาณานิคมของจักรวรรดินิยมตะวันตก มีระดับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในระดับต่ำ ได้แก่ ประเทศในแอฟริกาและเอเชีย เช่น เอธิโอเปีย อียิปต์ บราซิล ลาว พม่า รวมทั้งไทย เป็นต้น

โดยประเทศในโลกที่สามซึ่งส่วนใหญ่เป็นประเทศซึ่งแต่เดิมเคยเป็นอาณานิคมของจักรวรรดินิยมตะวันตก ที่เรียกว่า ประเทศด้อยพัฒนา (Underdeveloped Countries) นี้ ต่อมา มีการเปลี่ยนการเรียกชื่อให้ดูดีกว่าเดิมว่า ประเทศกำลังพัฒนา (Developing Countries)^{๒๑}

ในส่วนของประเทศไทยนั้น ปรากฏหลักฐานว่า มีการใช้คำว่า พัฒนา เมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๕๐๒ (สมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์) นับตั้งแต่คณะปฏิวัติได้เข้าบริหารราชการแผ่นดินเป็นต้นมา ตามที่ จอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรีในสมัยนั้น โดยฐานะที่เป็นประธานสภาพฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนในบทนำของแผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๐๔-๒๕๐๖-๒๕๐๙) ระยะที่สอง (พ.ศ. ๒๕๐๗-๒๕๐๙)

ความว่า “นับตั้งแต่คณะปฏิวัติได้เข้าบริหารราชการแผ่นดินเป็นต้นมา ได้ถือการพัฒนาประเทศและส่งเสริมความสมบูรณ์พูนสุขของประชาชนชาวไทยโดยรีบเร่งเท่าที่จะพึงกระทำได้ เป็นนโยบายสำคัญที่สุด รัฐบาลชุดที่แล้ว ซึ่งมี ฯพณฯ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้พิจารณาเห็นว่า ความเจริญรุ่งเรืองและเสถียรภาพในด้านเศรษฐกิจของประเทศนั้น นอกจากจะเป็นการส่งเสริมเพิ่มรายได้และมาตรฐานการครองชีพของประชาชนแล้ว ยังเป็นสิ่งที่จะนำมาซึ่งความมั่นคงในด้านการป้องกันประเทศ เสถียรภาพด้านการเมือง ความเสมอภาพในระบบสังคม ตลอดจนส่งเสริมอารยธรรมและวัฒนธรรมของชาติด้วย ในการพัฒนาเศรษฐกิจนั้นจำเป็นต้องอาศัยการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ภายในประเทศ กำลังคนในสาขาวิชาการต่าง ๆ และเงินทุนเป็นสำคัญ นอกจากนั้นจำเป็นจะต้องวางนโยบาย แนวทาง และมาตรการที่เหมาะสม ทั้งจะต้องมีหน่วยงานระดับชาติเป็นผู้ดำเนินการให้บรรลุถึงจุดหมาย เพื่อสนองนโยบายของรัฐบาลดังกล่าวข้างต้น รัฐบาลจึงเห็นเป็นการสมควรที่จะจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติขึ้น เพื่อใช้เป็นหลักในการพัฒนา โดยกำหนดแนวทางเป้าหมาย และจัดทำโครงการที่แน่นอน เพื่อประโยชน์ในการประเมินผลที่ได้จากการพัฒนาเศรษฐกิจ ตรวจสอบผลงานของส่วนราชการที่มีหน้าที่พัฒนา และเพื่อให้ต่างประเทศทราบถึงนโยบายและมาตรการของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศ รัฐบาลจึงได้ตั้งสภาพฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติขึ้นเมื่อเดือนกรกฎาคม ๒๕๐๒ ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาการต่าง ๆ เป็นกรรมการ และได้ตั้งสำนักงานสภาพฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติเป็นหน่วยปฏิบัติงานในความควบคุมของคณะกรรมการบริหาร ฯ”

^{๒๑} ธีรยุทธ บุญมี, ทรัพย์อุทัย, ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน, หน้า ๓.

ในเชิงวิชาการของประเทศไทย จึงปรากฏมีคำว่า การพัฒนา ตามที่ระบุไว้ใน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ ซึ่งได้เริ่มเป็นทางการในปี พ.ศ. ๒๕๐๔ ซึ่งเป็นปีแรกที่มีการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติของประเทศไทย กระทั่งปัจจุบัน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทุกฉบับ จึงได้แสดงนโยบายและแนวคิดหลักในการวางแผนและกลยุทธ์ การพัฒนาตลอดจนผลกระทบต่อประเทศเมื่อเสร็จสิ้น ซึ่งแตกต่างกันไปตามแต่ละช่วงเวลา ที่ประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแต่ละฉบับ^{๒๒}

สืบเนื่องจาก สภาพธรรมชาติที่มนุษย์เป็นสัตว์สังคม ซึ่งหมายความว่า มนุษย์โดยธรรมชาติ ย่อมอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ไม่อยู่อย่างโดดเดี่ยว แต่มีข้อยกเว้นที่มนุษย์อยู่โดดเดี่ยวตามลำพัง เช่น ฤๅษี การอยู่รวมกันเป็นกลุ่มของมนุษย์อาจมีได้หลายลักษณะและเรียกต่างกัน เป็นต้นว่า ครอบครัว (Family) เผ่าพันธุ์ (Tribe) ชุมชน (Community) สังคม (Society) และประเทศ (Country) และเมื่อมนุษย์อยู่รวมกันเป็นกลุ่มย่อมเป็นธรรมชาติที่ในแต่ละกลุ่มจะต้องมีผู้นำกลุ่มและผู้ตามคือประชาชนหรือคนในกลุ่ม รวมทั้งมีการควบคุมดูแลกันภายในกลุ่มหรือการจัดระเบียบภายในกลุ่ม ซึ่งอาจเรียกว่า การบริหาร หรือการพัฒนาภายใน ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยและความสุข และในบางกรณีการควบคุมดูแลอาจเกี่ยวข้องกับภายนอกด้วย เช่น กรณีการติดต่อ ประสานงาน การต่อสู้ หรือการทำสงคราม กับกลุ่มอื่น สภาพเช่นนี้ได้มีวิวัฒนาการตลอดมา โดยผู้นำกลุ่มขนาดใหญ่ เช่น ในระดับประเทศอาจเรียกว่านักบริหารหรือผู้บริหาร ขณะที่การควบคุมดูแลหรือการจัดระเบียบนั้นเรียกว่าการบริหาร ที่กล่าวมานี้ เป็นมุมมองในแง่ของนักบริหาร แต่ถ้าในมุมมองของนักพัฒนา อาจเรียกผู้บริหารและการบริหารนั้นว่า นักพัฒนาและการพัฒนา ตามลำดับ ด้วยเหตุผลเช่นนี้ มนุษย์จึงไม่อาจหลีกเลี่ยงจากการพัฒนาได้ง่าย และทำให้กล่าวได้อย่างมั่นใจว่า ที่ใดมีกลุ่ม ที่นั่นย่อมมีการพัฒนา^{๒๓}

โดยนัยนี้ ความสำคัญของการพัฒนามีขึ้นโดย ๓ ฐานะ ได้แก่ (๑) การพัฒนาในฐานะที่เป็นกระบวนการ การพัฒนาในฐานะนี้เกี่ยวกับทฤษฎีวิวัฒนาการทั้งแนวเก่า แนวใหม่ ความแตกต่างทางสังคม การผสม ผสมและการปรับตัวด้วยการทำให้ดีขึ้น ตลอดจนถึงขั้นตอนของวิวัฒนาการทางสังคม (๒) การพัฒนาในฐานะที่เป็นการปฏิสัมพันธ์ เป็นการพัฒนาของสังคมที่ด้อยพัฒนาด้วยการติดต่อสัมพันธ์ และการขาดตอนของกระบวนการวิวัฒนาการ และ (๓) การพัฒนาในฐานะที่เป็นการปฏิบัติการ โดยฐานะที่การพัฒนานั้นจะต้องมีการวางแผนอย่างรอบคอบและตรวจสอบกระบวนการ

^{๒๒}จามรี เชียงทอง, สังคมวิทยาการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๙), หน้า ๒๙.

^{๒๓}วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, ความหมายของการพัฒนา คำที่มีความหมายใกล้เคียง และแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนา, (ม.ป.ท.: ม.ป.พ., ม.ป.ป.), หน้า ๓.

แห่งความเจริญเติบโต และการเปลี่ยนแปลงโดยมีเป้าหมายให้เลือกสำหรับการพัฒนาหลาย ๆ เป้าหมาย^{๒๔}

อย่างไรก็ตาม เมื่อสถานการณ์หรือสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป แนวทางการพัฒนาที่ทำอยู่เดิมไม่เหมาะสม ก็จำเป็นต้องปรับแนวทางการพัฒนาหรือปรับปรุงให้ดีขึ้นกว่าเดิม ความสำคัญของการพัฒนาจึงมีใน ๒ แนวทาง คือ เพื่อแก้ปัญหา และพัฒนาสิ่งที่มีอยู่แล้วให้ดีกว่าเดิม^{๒๕} ดังนี้

๑. เพื่อแก้ไขปัญหา

ในบริบทของประเทศไทย ตั้งแต่มีการวางแผนพัฒนาประเทศมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยได้รับผลสำเร็จในระดับหนึ่งซึ่งเป็นที่น่าพอใจ สร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระดับสูงอย่างต่อเนื่องยาวนาน แต่เป็นการเจริญเติบโตในเชิงปริมาณ ยังขาดคุณภาพ และตั้งอยู่บนพื้นฐานการพัฒนาที่ไม่สมดุลและไม่ยั่งยืน ปัญหาเชิงโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมของประเทศที่สะสมมานาน คือ ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้และการกระจายผลประโยชน์ของการพัฒนาระหว่างกลุ่มคนและระหว่างสังคมเมืองกับสังคมชนบท โดยในสังคมเมืองเป็นฐานธุรกิจ บริการ และอุตสาหกรรมที่ก้าวหน้าและเป็นแหล่งดึงดูดทรัพยากรและแรงงานจากชนบท เพื่อสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ ขณะที่สังคมชนบทเป็นฐานการเกษตรที่ล้าหลังและเป็นกลุ่มคนส่วนใหญ่ของประเทศซึ่งยังมีรายได้ต่ำ และขาดโอกาสการพัฒนาให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ปัญหาเชิงโครงสร้างดังกล่าวยังคงเป็นปัญหาสะสมต่อเนื่องและยังไม่ได้รับการแก้ไขให้เป็นรูปธรรมอย่างจริงจัง

ตั้งแต่เกิดวิกฤติเศรษฐกิจเมื่อปี ๒๕๔๐ ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมไทย เกิดภาวะการว่างงานเพิ่มขึ้นเกือบ ๓ เท่าตัว ความยากจนมากขึ้นกว่าก่อนเกิดวิกฤติ จึงได้มีการพัฒนาประเทศมาตามลำดับทุกปี จนถึงประมาณปี ๒๕๔๕ ให้ความยากจนลดลง แต่การกระจายรายได้ของครอบครัวยังไม่ดีขึ้น กลับมีปัญหาค่าความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้มากขึ้น^{๒๖}

รัฐบาลจึงได้มีการกำหนดมาตรการการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ ทั้งในเรื่องระบบบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการกระจายการลงทุน มาตรการปรับปรุงโครงสร้างด้านการคลัง เพื่อนำระบบภาษีมาเป็นรายได้บำรุงท้องถิ่น

^{๒๔}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗-๘.

^{๒๕}ธีรวัลย์ ศิลารัตน์, การจัดการความรู้ชุมชน, (จันทบุรี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, ๒๕๔๙), หน้า ๘-๙.

^{๒๖}สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ๒ ปี แห่งการเปลี่ยนแปลง, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๔๖), หน้า ๗๓.

มาตรการปรับโครงสร้างด้านการเกษตร การปฏิรูปที่ดิน การพัฒนาบริการสาธารณสุข เป็นต้น นอกจากนี้ สภาพปัญหาทางการเมืองก็ส่งผลทำให้การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของประเทศเกิดความล่าช้าและมีผลกระทบต่อเนื่องเป็นลูกโซ่ในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจที่มีการถดถอย การขยายตัวทางเศรษฐกิจลดลงจากที่ประมาณการอย่างมาก การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศเกิดความล่าช้า ไม่สามารถเบิกจ่ายงบประมาณในการลงทุนได้ เป็นต้น สถานการณ์เศรษฐกิจมีแนวโน้มขยายตัวต่ำ มีข้อจำกัดจากความไม่แน่นอนของสถานการณ์ทางการเมืองที่ยังไม่สามารถหาข้อยุติได้ จึงส่งผลกระทบต่อการขยายตัวและการขับเคลื่อนมาตรการเศรษฐกิจที่สำคัญ ๆ นอกจากนั้น ยังส่งผลกระทบต่อการฟื้นตัวของการใช้จ่ายและการลงทุนภาคเอกชน ขณะที่การฟื้นตัวของการส่งออกที่มีแนวโน้มช้ากว่าที่คาดไว้เดิม ตามแนวโน้มความล่าช้าในการฟื้นตัวของเศรษฐกิจโลก

๒. เพื่อพัฒนาสิ่งที่มีอยู่แล้วให้ดีกว่าเดิม

การพัฒนาสิ่งที่มีอยู่แล้วให้ดีกว่าเดิม เป็นแนวคิดการพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนไป โดยแนวคิดการพัฒนาประเทศในอดีตได้ให้ความสำคัญกับการเร่งรัดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ยุทธศาสตร์การพัฒนาได้มุ่งเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมและการผลิตเพื่อส่งออก โดยอาศัยความได้เปรียบทางทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรมนุษย์มาใช้ขยายฐานการผลิตเพื่อสร้างรายได้และการมีงานทำ ซึ่งถือว่ามีความเหมาะสมสำหรับช่วงเวลานั้น แต่การรุดหน้าทางเศรษฐกิจโดยรวมและความเจริญด้านวัตถุที่เพิ่มมากขึ้น ก็ไม่ได้ทำให้สังคมไทยมีความอยู่ดีกินดีอย่างทั่วหน้า วัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่ตึงเครียดและเรียบง่ายได้เปลี่ยนแปลงไปพร้อมกับความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและความไม่มั่นคงของครอบครัว ชุมชนและสังคม ดังนั้น จึงได้มีการปรับแนวคิดการพัฒนาดังแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ เป็นต้นมา จากเดิมที่มุ่งเน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจเป็นหลักมาเป็นการเน้นคนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา เพราะคนเป็นปัจจัยชี้ขาดความสำเร็จของการพัฒนาในทุกด้าน โดยการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นเพียงเครื่องมืออย่างหนึ่งที่จะช่วยให้คนมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น นอกจากนี้ ยังได้ปรับเปลี่ยนการวางแผนจากการแยกส่วนมาเป็นแบบการเชื่อมโยงบูรณาการเพื่อให้เกิดการเกื้อกูลต่อกัน และใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกระดับทุกขั้นตอนเป็นหลักในการดำเนินงานด้านการพัฒนา ด้วยการร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันรับผิดชอบ ในลักษณะเป็นเครือข่ายการพัฒนา^{๒๗} แนวคิดการพัฒนาที่ใช้คนเป็นศูนย์กลางและเป็นเป้าหมายของการพัฒนาได้นำมาใช้โดยกำหนดวิสัยทัศน์ที่เน้นคนและความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันของคนในสังคมเป็นสำคัญ เนื่องจาก คนเป็นทั้งผู้ขับเคลื่อนการพัฒนา และผู้ได้รับผลกระทบจากการพัฒนา ดังนั้น การพัฒนาคน ให้มีคุณลักษณะที่เหมาะสม สามารถสร้างภูมิคุ้มกัน และรองรับความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นได้อย่างเท่าทัน จึงเป็นสิ่งที่ควรให้ความสำคัญ ในขณะเดียวกันคนในทุกช่วงวัยจำเป็นต้องได้รับการ

^{๒๗} ญัตติวุฒิสภา ทรัพยากรมนุษย์, ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน, หน้า ๒๗-๒๘.

เสริมสร้างความรู้ ทักษะ และศักยภาพในทุกด้านอย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นฐานรากสำคัญทางสังคมที่มีบทบาทต่อการพัฒนาประเทศในอนาคตอย่างยั่งยืน^{๒๘}

การพัฒนาที่มีความสำคัญในแง่ของความก้าวหน้า ในแง่ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนเพื่อให้เกิดความเจริญ และในแง่ของวิธีการในการดำเนินการพัฒนา เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น^{๒๙}

โดยนัยนี้ การพัฒนา ในเชิงสังคมวิทยาอาจจำแนกได้ ๓ ระดับ คือ ระดับตนเอง ระดับชุมชนสังคม และระดับประเทศชาติ ดังนี้

๑. การพัฒนาตนเอง

การพัฒนาตนเองเป็นความชวนชวนสนใจใฝ่รู้ของบุคคล เพื่อสั่งสมพัฒนาศักยภาพ ความรู้ความสามารถของตนเอง ด้วยการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งรู้จักพัฒนา ปรับปรุง ประยุกต์ใช้ความรู้เชิงวิชาการ รวมถึงเทคโนโลยีต่าง ๆ^{๓๐} การพัฒนาตนเองเป็นกระบวนการในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตนเองของบุคคล โดยปรับพฤติกรรมใหม่ของบุคคลให้เป็นคนที่มีสมบูรณ์แบบ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาตนเองด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา เพื่อให้บุคคลนั้นสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นตลอดจนสภาพแวดล้อมของโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา บุคคลที่สามารถพัฒนาตนเองตลอดเวลา ย่อมปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและสามารถที่จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองได้ ดังนั้น บุคคลที่จะพัฒนาตนเองได้จะต้องเป็นผู้มุ่งมั่นที่จะเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงตัวเอง โดยมีความเชื่อหรือแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาตนเองที่ถูกต้อง ทั้งนี้ แนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาตนเองที่สำคัญ คือ

... มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่มีคุณค่าอยู่ในตัวเองทำให้สามารถที่จะฝึกหัดและพัฒนาตนเองได้ในเกือบทุกเรื่อง

... ไม่มีบุคคลใดที่มีความสมบูรณ์พร้อมทุกด้านจนไม่จำเป็นต้องพัฒนาในเรื่องใด ๆ อีก

^{๒๘}สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, **การพัฒนาคนเพื่ออนาคตประเทศไทย**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๓), หน้า คำนำ.

^{๒๙}นำชัย ทนุผล, **พัฒนาชุมชน หลักการ และยุทธวิธี**, (เชียงใหม่: ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร สถาบันเทคโนโลยี การเกษตรแม่โจ้, ๒๕๕๐), หน้า ๔๕.

^{๓๐}จีระ งอกศิลป์, **การประเมินสมรรถนะทางการบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๑), หน้า ๖๔.

... แม้บุคคลจะเป็นผู้ที่รู้จักตนเองดีที่สุด แต่ก็ไม่สามารถปรับเปลี่ยนตนเองได้ในบางเรื่อง ยังต้องอาศัยความช่วยเหลือจากผู้อื่นในการพัฒนาตนเอง การควบคุมความคิด ความรู้สึก และการกระทำของตนเอง มีความสำคัญเท่ากับการควบคุมสิ่งแวดล้อมภายนอก

... อุปสรรคสำคัญของการปรับปรุงและพัฒนาตนเอง คือ การที่บุคคลมีความคิดติดยึด ไม่ยอมปรับเปลี่ยนวิธีคิด จึงไม่ยอมสร้างนิสัยใหม่ หรือฝึกทักษะใหม่ ๆ ที่จำเป็นต่อตนเอง

... การปรับปรุงและพัฒนาตนเองสามารถดำเนินการได้ตลอดเวลาและอย่างต่อเนื่องเมื่อพบปัญหาหรือข้อบกพร่องเกี่ยวกับตนเอง

การพัฒนาตนเองจึงมีแนวคิดพื้นฐานจากการยอมรับว่ามนุษย์ทุกคนที่เกิดมาไม่มีใครที่จะสมบูรณ์แบบแต่ที่เหมือนกัน คือ ทุกคนมีศักยภาพ มีความสามารถที่จะพัฒนาตนเองได้เพื่อความสมบูรณ์แบบของตน บุคคลควรมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาและควรพัฒนาตนเองไปอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต นั้นเอง^{๓๑} เทคนิคในการพัฒนาตนเอง (Self-Development) มีดังนี้

๑.๑ การควบคุมตน (Self-control) เป็นเทคนิควิธีการพัฒนาตนอย่างหนึ่ง เป็นการควบคุมภายใน สำหรับการควบคุมตนมีผู้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลกระทำเพื่อให้ได้สิ่งที่ตนต้องการ โดยสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ตนเองพิจารณาตัดสินใจเลือกด้วยตนเอง หรือการควบคุมตน คือ กระบวนการที่บุคคล ใช้วิธีการหนึ่งวิธีการใด หรือ หลายวิธีรวมกัน เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเอง จากพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์

๑.๒ การทำสัญญากับตน (Self-Contract) เป็นเครื่องมือที่มีพลังต่อการก้าวไปสู่ความสำเร็จการทำสัญญากับตนเป็นข้อตกลงที่เขียนเป็นลายลักษณ์อักษรที่ทำกับตนเอง

๑.๓ การกำกับตน (Self-Regulation) เป็นเทคนิคการพัฒนาตนอีกวิธีหนึ่ง เป็นการกำกับพฤติกรรมของตน การกำกับตนประกอบด้วย มาตรฐานของพฤติกรรม ความรู้สึกต่อพฤติกรรม และการเปรียบเทียบระหว่างพฤติกรรม ๒ อย่าง และเมื่อใดมีความรู้สึกว่าการพัฒนานั้นไม่เหมาะสม การปรับพฤติกรรมโดยวิธีการกำกับตนหรือวิธีอื่นก็จะเกิดขึ้น

๑.๔ การปรับตน (Self-Modification) การปรับตนจะสามารถทำได้สำเร็จต้องอาศัยองค์ประกอบ คือ การรู้จักตน (Self-Knowledge) การวางแผน (Planning) การรวบรวมสารสนเทศ (Information Gathering) และการปรับเปลี่ยนแผนโดยอาศัยสารสนเทศใหม่^{๓๒}

^{๓๑}จิราภรณ์ พรหมทอง, “การพัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้เพื่อเข้าสู่ศตวรรษที่ ๒๑”, วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น, ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๒ (เมษายน-มิถุนายน ๒๕๕๙): ๖๔-๖๕.

^{๓๒}ไพศาล ไกรสิทธิ์, การพัฒนาตน, (ราชบุรี: สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, ๒๕๔๒), หน้า ๒๐.

โดยหลักการ การพัฒนาตนเอง ต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการ ๓ ขั้นตอน ประกอบด้วย (๑) ขั้นตอนตระหนักรู้ถึงความจำเป็นในการปรับปรุงตนเอง เป็นขั้นที่ต้องการจะพัฒนาตนเองเพื่อความสำเร็จ คือ การพัฒนาตนเองในแง่ความรู้และในทุกด้านให้ดีที่สุด (๒) ขั้นการวิเคราะห์ตนเอง โดยการสังเกตตนเอง ประเมินตนเอง และสังเกตผู้อื่น และ (๓) ขั้นการวางแผนและตั้งเป้าหมาย^{๓๓}

๒. การพัฒนาชุมชนและสังคม

การพัฒนาทุกด้านต่างมุ่งสร้างสังคมให้เกิดความเข้มแข็ง เนื่องจากสังคมเข้มแข็งจะเป็นรากฐานการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ให้ดีขึ้นด้วย เมื่อสังคมเข้มแข็งก็จะเป็นรากฐานให้เศรษฐกิจดี การเมืองดี การเรียนรู้หรือการศึกษาดี และศีลธรรมดี แต่ถ้าหน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษา และสื่อสารมวลชน สถาบันเศรษฐกิจ และสถาบันศาสนา ไม่ส่งเสริมหรือทำลายความเข้มแข็งของชุมชน สังคมย่อมขาดฐาน ทุกอย่างก็จะสลายลงถึงแม้จะมีความพยายามสอนให้คนเป็นคนดีแต่ศีลธรรมเหล่านี้ก็ไม่สามารถเกิดขึ้นได้^{๓๔}

การพัฒนาชุมชนมีความสลับซับซ้อน การดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จต้องอาศัยเครื่องมือและเทคนิคในการส่งเสริมกลวิธีเพื่อการพัฒนาตามหลักการพัฒนาชุมชนและสังคมแบบจัดการ ซึ่งเป็นหลักการที่สนับสนุนแนวความคิดและการปฏิบัติสำหรับนักพัฒนาในการจัดการส่งเสริมและสนับสนุนการทำงานในชุมชน ดังนี้

๒.๑ หลักการช่วยกันคิด (Non-Directive Method) หมายถึง การพัฒนาที่เจ้าหน้าที่พัฒนาประชาชน หรือหน่วยงานอื่น ๆ เช่น องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) องค์กรธุรกิจเอกชนบางประเภทที่คำกำไร แต่ก็ทำงานพัฒนาร่วมกับประชาชน หลักการนี้คือ การสมุหวักันระหว่างผู้เกี่ยวข้อง ดำเนินการพัฒนาชุมชน หลักการนี้เป็นส่วนหนึ่งของหลักการ PAR (Participatory Action Research) ตรงตัว A คือการพัฒนา

๒.๒ หลักการ PAR (Participatory Action Research) คือ การดำเนินการพัฒนาและวิจัยการพัฒนาพร้อมกันไป โดยทั้งเจ้าหน้าที่พัฒนาและประชาชนร่วมช่วยกันดำเนินการ

๒.๓ หลักการพึ่งตนเอง (Self-Reliance) หลักการนี้ต้องอาศัยปัจจัย ๕ ตัวด้วยกันที่เรียกว่า TERMS (Technology Economic Resource Mental and Socio-cultural) ดังนี้

T เทคโนโลยีคือ มีเครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็น

^{๓๓}ปราณี รามสูตร และจำรัส ตัวสุวรรณ, พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: ธารณาพิมพ์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๒๕.

^{๓๔}ประเวศ วะสี, ยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ สังคม และศีลธรรม, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์หมอชาวบ้าน, ๒๕๔๔), หน้า ๓๑-๓๒.

E เศรษฐกิจ คือ มีอาชีพและรายได้พออยู่พอกิน

R ทรัพยากรธรรมชาติ คือ มีความสมดุลในสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

M จิตใจ คือ มีจิตใจที่เข้มแข็งและแน่วแน่ที่จะพึ่งตนเองได้ รู้จักพอในผลของความพยายาม

S - สังคมและวัฒนธรรม คือ การมีคนจำนวนหนึ่งสมัครสมานสามัคคี มีผู้นำที่เข้มแข็ง มีค่านิยม และอุดมการณ์ส่งเสริมการพึ่งตนเอง

๒.๔ หลักการ BAN (Balance Ability and Networking) ซึ่งนี้มีสาระ ๓ ประการ คือ (๑) การรักษาสมดุล (balance) คือ บุคคลแต่ละคน ควรมีสภาพอนามัยที่ดี ในแต่ละครอบครัว ควรมีความมั่นคง และในแต่ละชุมชน ควรเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง หรือเป็นชุมชนที่มีความสมัครสมานสามัคคี (๒) การสร้างความสามารถ (Ability) คือ ความสามารถในการทำให้เกิดการพึ่งตนเองได้ ซึ่งต้องมีปัจจัย ๕ ด้าน ดังที่กล่าวแล้ว ในระหว่างที่เสริมสร้างความสามารถเหล่านั้นอยู่ มีความจำเป็นต้องรักษาสมดุลหรือการที่ปัจจัยเหล่านั้นต้องมีความมั่นคงเข้มแข็ง ดำเนินการเพิ่มขีดความสามารถไปเรื่อย ๆ อย่างมั่นคง และขณะเดียวกันต้องรักษาสมดุลระหว่างปัจจัย ๕ ด้านนั้นด้วย และ (๓) การสร้างเครือข่าย (Networking) หรือการมีเพื่อน พันธมิตร การพัฒนาซึ่งอาจเป็นบุคคล ชุมชนองค์กรหนึ่งใดก็ได้ มิตรเหล่านี้จะเป็นที่พึ่งของกันและกัน อาจเรียนรู้จากกันและกัน ช่วยเหลือกันเวลามีปัญหา ช่วยเหลือกันเสริมสร้างความเจริญก้าวหน้า หรือช่วยเหลือกันป้องกันศัตรูคู่แข่งกัน ให้หยิบยืมเทคโนโลยีหรืองบประมาณแก่กันและกัน

๒.๕ หลักการจัดการ (management) ซึ่งต้องรู้จักตนเอง รู้สภาพของชุมชน รู้ปัญหา และรู้ความต้องการของตนและชุมชน มีการส่งเสริมการศึกษาอบรม และมีการสร้างกลุ่มเพื่อช่วยเหลือตนเอง^{๓๔}

ประการสำคัญ คือ องค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาสังคม ได้แก่ ทุน ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาไม่ว่าจะเป็นทุนที่เป็นเงินทอง ทุนในรูปแบบทรัพย์สิน ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทุนทางสังคม ซึ่งได้แก่ สิ่งต่าง ๆ ที่ทำให้คนในสังคมนั้น มีวิถีการดำเนินชีวิตที่ดี มีความเป็นปึกแผ่น มีความสามัคคี มีความสมานฉันท์ มีคุณธรรม จริยธรรม ประพฤติดี ปฏิบัติชอบ มีเอกลักษณ์เฉพาะของสังคมนั้น ดังนั้น ทุนทางสังคมจะเกี่ยวข้องกับขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ วิถีการดำเนินชีวิต ภูมิปัญญา ภาษาที่ใช้ ความเชื่อทางศาสนา สิ่งเหล่านี้ทำให้สังคมนั้น ๆ มีวิถีที่ดำเนินไปในทางที่ดี มีความสามัคคี มีความเอื้ออาทร ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน นำไปสู่สังคมที่มีความเข้มแข็ง มีพลังที่จะร่วมแรงร่วมใจในการพัฒนาให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น การเปลี่ยนแปลงทาง

^{๓๔}สัญญา สัญญาวิวัฒน์, ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม, หน้า ๑๔๑-๑๔๔.

สภาพแวดล้อม ความเป็นโลกาภิวัตน์ ทำให้ค่านิยมของความเป็นไทยแต่เดิมเปลี่ยนแปลงไปเป็นวิถีชีวิตแบบตะวันตกยิ่งขึ้น การฟื้นฟูทุนทางสังคมไทยจึงเป็นสิ่งที่ควรพิจารณาพัฒนา ปรับปรุง และฟื้นฟูให้ทุนทางสังคมไทยมีความเข้มแข็ง โดยนัยนี้ องค์ประกอบของการฟื้นฟูทุนทางสังคมของไทยประกอบด้วย

องค์ประกอบที่ ๑ คน ซึ่งเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญ ต้องพัฒนาคนส่วนใหญ่ให้มีคุณภาพที่ดี สุขภาพที่ดี มีความรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง มีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น มีความซื่อสัตย์สุจริต มีคุณธรรม จริยธรรม มีความเพียร มีค่านิยมและรักความเป็นไทย รู้ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมที่ดีงาม รู้ประวัติศาสตร์ไทย ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นเรื่องที่ต้องพัฒนาและปรับระบบความคิด ระบบการศึกษาต้องทำอย่างต่อเนื่อง ปลูกฝังอย่างจริงจัง เน้นที่เยาวชนคนรุ่นใหม่ ความสำเร็จต้องใช้เวลานานชั่วอายุคน ซึ่งต้องวางแผนปรับพื้นฐานให้ดี

องค์ประกอบที่ ๒ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีที่ดีของคนไทย ต้องได้รับการส่งเสริม สนับสนุนให้มีการสืบทอด เพราะวัฒนธรรมและประเพณีที่ดีเหล่านี้ ล้วนเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของคนไทย การสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในระดับครอบครัว และชุมชน สร้างสังคมให้มีความเอื้ออาทรต่อกัน วัฒนธรรม ประเพณีหลายเรื่อง เช่น เทศกาลงานบุญต่าง ๆ การละเล่นของไทย ความกตัญญูกตเวที การเคารพผู้ใหญ่ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ต้องมีการทำความเข้าใจ ความเข้าใจอย่างละเอียด และวางระบบสืบทอดส่งเสริมให้มีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและกว้างขวางต่อไป

องค์ประกอบที่ ๓ ศิลปะ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งก่อสร้าง การแสดงละคร และศิลปะการป้องกันตัวของไทย ล้วนเป็นเรื่องที่มีคุณค่าที่ควรรักษา และสืบทอดให้ยาวนาน สิ่งเหล่านี้เป็นเอกลักษณ์เฉพาะมีคุณค่าทางจิตใจที่เชื่อมโยงให้คนไทยรักในความเป็นไทยไว้

องค์ประกอบที่ ๔ ภาษา การใช้ภาษาไทยที่ถูกต้องทั้งการพูด การเขียน เป็นเรื่องสำคัญที่ควรส่งเสริมและสร้างค่านิยมที่ถูกต้องในด้านนี้ให้กว้างขวางขึ้น ภาษาประจำท้องถิ่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่ควรให้การส่งเสริมเช่นกัน สิ่งเหล่านี้ได้ยึดโยงความเป็นไทยไว้ แต่ทั้งนี้ก็ควรส่งเสริมให้คนไทยได้รู้ภาษาอื่น ๆ จะช่วยให้มีความรู้ความเข้าใจกว้างขวางขึ้น มีทุนทางความรู้มากยิ่งขึ้น

องค์ประกอบที่ ๕ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย เป็นทุนทางสังคมที่จะสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน สามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น ควรมีการส่งเสริมประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานะที่เปลี่ยนแปลงไป และสืบทอดความรู้ให้กว้างขวางก้าวหน้ายิ่งขึ้น เป็นทุนทางความรู้ ทุนทางปัญญา

องค์ประกอบที่ ๖ กระบวนการประชาคม เป็นการรวมตัวของชาวชุมชนที่ทำให้เกิดการร่วมคิดร่วมทำของคนในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ผ่านมาประสบความสำเร็จในระดับชุมชนอยู่พอสมควรที่สามารถนำมาเป็นตัวอย่างขยายผล ทำให้การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งดำเนินไปได้ แต่เป็นกระบวนการที่

ต้องใช้เวลาอย่างเป็นขั้นตอนและสนับสนุนให้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ การเตรียมความพร้อมในหลาย ๆ ด้าน จึงเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญ^{๓๖}

๓. การพัฒนาประเทศไทย

การพัฒนาประเทศไทย ขณะที่เริ่มแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ ขณะนั้นประเทศไทยยังมีทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ สิ่งแวดล้อมที่ยังบริสุทธิ์ แต่เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่ถูกเรียกว่าพัฒนาแล้ว คนไทยยังยากจนอยู่ มีระดับการศึกษาโดยเฉลี่ยที่ต่ำ มีการว่างงานมาก และภาคเอกชนก็ยังไม่เข้มแข็ง เพื่อแก้ไขปัญหา ณ ช่วงเวลานั้น รัฐจึงต้องเป็นผู้นำในการพัฒนา เปรื่องลงทุนสร้างโครงสร้างพื้นฐาน มุ่งสร้างงาน ให้คนไทยมีรายได้ พ้นจากความยากจนให้รวดเร็วที่สุด^{๓๗} ตั้งแต่เริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นเครื่องมือนำทางในการพัฒนาประเทศเป็นต้นมา ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๔ มีแนวความคิดการพัฒนาที่ได้จำแนกตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแต่ละฉบับ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๑

การพัฒนาประเทศไทยตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแต่ละฉบับ^{๓๘}

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	แนวคิดหลัก
ฉบับที่ ๑-๒ (๒๕๐๔-๒๕๑๔)	เน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจเพื่ก้าวสู่ความทันสมัย (Modernization Theory)
ฉบับที่ ๓ (๒๕๑๕-๒๕๑๙)	เน้นการปรับโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการพัฒนา (Structural Adjustment) ยังคงยึดหลักการพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัย
ฉบับที่ ๔ (๒๕๒๐-๒๕๒๔)	ฟื้นฟูฐานะเศรษฐกิจของชาติ และรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ (ยังคงให้ความสำคัญกับการเติบโตทางเศรษฐกิจ)

^{๓๖} สรรเสริญ วงศ์ชะอุ่ม, การวางแผนพัฒนาประเทศ, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง, ๒๕๕๔), หน้า ๘๒-๘๕.

^{๓๗} สันติ บางอ้อ, “สภาพัฒน์กับการพัฒนาประเทศ: การพัฒนาที่ยั่งยืนของไทย ตอนที่ ๒”, โพสต์ทูเดย์, (๒๑ มิถุนายน ๒๕๕๖): ๙.

^{๓๘} เกศินี จุฑาวิจิตร, การสื่อสารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น, หน้า ๗๒-๗๓.

ตารางที่ ๒.๑ (ต่อ)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	แนวคิดหลัก
ฉบับที่ ๕-๖ (๒๕๒๕-๒๕๓๔)	พัฒนาแนวรุกเน้นการเติบโตการกระจายความเจริญ (Redistribution with Growth) โดยยึดพื้นที่เป็นหลัก มีการกำหนดความจำเป็นพื้นฐานและดัชนีชี้วัดเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชน
ฉบับที่ ๗ (๒๕๓๕-๒๕๓๙)	สังคมโลกเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ ประเทศไทยเริ่มเห็นความจำเป็นในการนำแนวคิดการพัฒนาแบบยั่งยืนมาใช้
ฉบับที่ ๘ (๒๕๔๐-๒๕๔๔)	การพัฒนาแบบองค์รวมเน้น คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา (Holistic/People-Centered Oriented)
ฉบับที่ ๙ (๒๕๔๕-๒๕๔๙)	เน้นการพัฒนาสู่สังคมที่เข้มแข็งและมีคุณภาพ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ฉบับที่ ๑๐ (๒๕๕๐-๒๕๕๔)	มุ่งพัฒนาสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (Green and Happiness Society) คนไทยมีคุณธรรมนำความรอบรู้ เท้าทันโลก ครอบครัวยุบอุ่น ชุมชน สังคม สันติสุข เศรษฐกิจมีคุณภาพ เสถียรภาพ และเป็นธรรม สิ่งแวดล้อมมีคุณภาพและทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืน
ฉบับที่ ๑๑ (๒๕๕๕-๒๕๕๙)	คนไทยภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีมิตรไมตรีบนวิถีชีวิตแห่งความพอเพียง ยึดมั่นวัฒนธรรมประชาธิปไตย และหลักธรรมาภิบาล การบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานที่ทั่วถึง มีคุณภาพ สังคมมีความปลอดภัยและมั่นคง อยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ดี เกื้อกูลและเอื้ออาหารซึ่งกันและกัน ระบบการผลิตเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมีความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน อยู่บนฐานทางเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองและแข่งขันได้ในเวทีโลก สามารถอยู่ในประชาคมภูมิภาคและโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี

ปัจจุบัน อยู่ในช่วง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (๒๕๖๐-๒๕๖๔) มีแนวคิดการพัฒนาที่ใช้คนเป็นศูนย์กลางและเป็นเป้าหมายของการพัฒนาได้นำมาใช้โดยกำหนด วิสัยทัศน์ที่เน้นคนและความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันของคนในสังคมเป็นสำคัญ เนื่องจาก คนเป็นทั้งผู้ ขับเคลื่อนการพัฒนา และผู้ได้รับผลกระทบจากการพัฒนา

ดังนั้น การพัฒนาคน ให้มีคุณลักษณะที่เหมาะสม สามารถสร้างภูมิคุ้มกัน และรองรับ ความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นได้อย่างเท่าทัน จึงเป็นสิ่งที่ควรให้ความสำคัญ ในขณะเดียวกันคนในทุกช่วงวัย จำเป็นต้องได้รับการเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และศักยภาพในทุกด้านอย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นฐานราก สำคัญทางสังคมที่มีบทบาทต่อการพัฒนาประเทศในอนาคตอย่างยั่งยืน^{๓๙}

การพัฒนาประเทศด้วยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ เป็นจุดเปลี่ยน ครั้งสำคัญของการพัฒนา เพราะได้เชื่อมต่อกับภาพอนาคตประเทศไทยใน ๒๐ ปีข้างหน้าสู่การปฏิบัติ ในระยะเวลา ๕ ปี (๒๕๖๐-๒๕๖๔) โดยแต่ละยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ กำหนดแผนงานหรือโครงการสำคัญที่ต้องดำเนินการให้เห็นผลเป็นรูปธรรมในช่วง ๕ ปี แรกของการขับเคลื่อนภาพอนาคตเพื่อบรรลุฐานการพัฒนาในระยะยาวสู่ประเทศพัฒนาแล้วและ รองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่างเหมาะสม

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ มุ่งพัฒนาให้คนไทยทุกช่วงวัย เป็น คนที่สมบูรณ์ มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัย ค่านิยมที่ดี มีจิตสาธารณะ และมีความสุข โดยมีสุข ภาวะและสุขภาพที่ดี ครอบครัวยุ่งยืน เป็นคนเก่งที่มีทักษะความรู้ความสามารถและพัฒนาดตนเองได้ ต่อเนื่องตลอดชีวิต รวมถึง มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม ได้รับความเป็นธรรมในการเข้าถึง ทรัพยากรและบริการทางสังคมที่มีคุณภาพ ผู้ด้อยโอกาสได้รับการพัฒนาศักยภาพรวมทั้งชุมชนมี ความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้^{๔๐}

การพัฒนามีลักษณะเป็นกระบวนการ (Process) เปลี่ยนแปลงที่ต้องมีองค์ประกอบของ เครื่องชี้วัดที่สำคัญและต้องผสมผสานระหว่าง (๑) การเปลี่ยนแปลง (Change) ในทางบวก ได้แก่ การ ปรับปรุงเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตเสมอ ถ้าเปลี่ยนแปลงในทางลบไม่ถือว่าเป็นการพัฒนา คือ การ เปลี่ยนแปลงนั้นจะต้องดีขึ้น เจริญขึ้น งอกงามขึ้น และต้องเกี่ยวข้องกับ ๔ แกนหลัก คือ คน โครงสร้าง เทคโนโลยี และระบบหรืองาน (รวมทั้งสิ่งแวดล้อมด้วย) (๒) การเปลี่ยนแปลงนั้นต้องมีการควบคุม

^{๓๙}สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, การพัฒนาคนเพื่ออนาคตประเทศไทย, หน้า คำนำ.

^{๔๐}สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนฯ ๑๒ ฉบับประชาชน นวัตกรรมคือหัวใจของการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ม.ป.ป.), หน้า ๑๕.

(Control) ทิศทางของการเปลี่ยนแปลงได้ โดยการกำหนดเป็นแผนที่ชัดเจนและนำไปสู่การปฏิบัติที่ดำเนินตามเป้าหมายอย่างเด่นชัดและปรับเปลี่ยนยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมของสถานการณ์และเวลาที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมีจุดเน้นของการพัฒนาโดยประชาชน เพื่อประชาชน และเป็นการพัฒนาแบบยั่งยืน และ (๓) ผลของการพัฒนานั้นต้องเกิดความเสมอภาค (Equity) และการกระจายใหม่ (Redistribution) ในการกระจายความเป็นธรรมในเรื่องรายได้ และการกระจายความเป็นธรรมในเรื่องคุณภาพชีวิต (Quality of Life) แก่กลุ่มคนในสังคมอย่างยุติธรรมและจะต้องทำให้เกิดความเท่าเทียมกันอย่างแท้จริงในเรื่องโอกาส (การศึกษา การทำงาน ความก้าวหน้า ฯลฯ)^{๔๑}

องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (The United National Educational Scientific and Cultural Organization: UNESCO) ระบุว่า

$$D = f(P+M)$$

เมื่อ D = Development คือ การพัฒนา

f = Function คือ หน้าที่

P = Planning คือ การวางแผน

M = Management คือ การบริหารงานหรือการจัดการ

ดังนั้น การพัฒนาจะเกิดขึ้นได้ด้วยการวางแผนที่ดี มีการบริหารงานและการจัดการอย่างเป็นระบบ ทำให้การดำเนินการเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ^{๔๒}

การพัฒนาเป็นกระบวนการ (Process) ที่ได้รับการตีค่าในระดับสูง ส่งผลให้สิ่งที่ตรงกันข้ามกับกระบวนการนี้ไม่ได้รับการตีค่ากลายเป็นความด้อยพัฒนา สิ่งที่ตรงกันข้ามกับแนวคิด การพัฒนา ที่อาจมีคุณค่าสูงยิ่งอาจยากที่จะประเมินคุณค่าหลายอย่าง เช่น เรื่องภูมิปัญญาชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น

การพัฒนาไม่ว่าจะในระดับใดก็ตาม ก็ล้วนมีลักษณะที่สำคัญ ๕ ประการ คือ

๑. การพัฒนาเป็นกระบวนการ (Process) การพัฒนาเป็นกระบวนการศึกษา วิเคราะห์ปัญหา และความต้องการของมนุษย์ รวมทั้ง ศึกษาแนวทางในการแก้ปัญหา และความต้องการของ

^{๔๑}ดิเรก ฤกษ์ห่วย, “ทฤษฎีและแนวทางการพัฒนาสังคม”, ใน เอกสารการสอนชุดวิชาคหกรรมศาสตร์กับการพัฒนาชุมชน, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๓), หน้า ๒๘๒.

^{๔๒}อัจฉรา โพธิยานนท์, การศึกษากับการพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: เทคนิคปริ้นติ้ง, ๒๕๓๙), หน้า ๑๑.

มนุษย์ทุกด้านอย่างเป็นบูรณาการ และอย่างมีประสิทธิภาพ โดยจะต้องเริ่มต้นตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน สังคม ไปจนถึงระดับประเทศ

๒. การพัฒนาเป็นวิธีการ (Method) การพัฒนา ประกอบด้วย วิธีการในการจัดการระบบ ทรัพยากรต่าง ๆ และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำเนินการ เพื่อให้การพัฒนามีความต่อเนื่อง วิธีการพัฒนานี้รวมเอาการสร้างองค์การพัฒนา และเสริมสร้างทักษะและความรู้ของประชาชนในสังคมโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในแต่ละท้องถิ่น

๓. การพัฒนาคือการเคลื่อนไหว (Movement) การพัฒนามีลักษณะเคลื่อนไหวไม่หยุดนิ่ง อยู่กับที่ การพัฒนาจึงมีความเกี่ยวข้องกับการระดมความร่วมมือทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการระดมความร่วมมือจากกลุ่มบุคคลที่เป็นเป้าหมายของการพัฒนา ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลด้อยโอกาสในการแสดงความคิดเห็น สะท้อนปัญหา ความต้องการรวมตัวและตระหนักถึงปัญหาความต้องการพื้นฐานร่วมกัน รวมทั้งร่วมกันคิดและแก้ปัญหาต่าง ๆ เหล่านั้น ขณะเดียวกันการพัฒนามีความจำเป็นที่จะให้กลุ่มบุคคลภายใต้โครงการพัฒนาต่าง ๆ เข้าใจบริบททางสังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของตน รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน กลุ่มบุคคลจะต้องมีการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ เปลี่ยนแปลงความคิดและทัศนคติไปในทางก้าวหน้าและสร้างสรรค์

๔. การพัฒนาคือการจัดทำโครงการหรือโปรแกรม (Project or Program) โครงการหรือโปรแกรมเป็นการปฏิบัติการอย่างหนึ่งของการพัฒนาสังคม โครงการพัฒนาต่าง ๆ ทำให้วัตถุประสงค์ของการพัฒนาเป็นจริงขึ้นมาได้ โครงการพัฒนาที่ได้รับผลสำเร็จจะต้องได้รับความร่วมมือจากบุคคลกลุ่มต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายของการพัฒนา ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจ สังคม และสติปัญญาในองค์กร กลุ่มบุคคลที่เป็นเป้าหมายของการพัฒนา ประกอบด้วย บุคคลทุกระดับชั้นนับตั้งแต่กลุ่มผู้นำ และกลุ่มผู้ปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ

๕. การพัฒนาคือการให้โอกาส (Opportunity) การให้โอกาสแก่บุคคลในการพัฒนาชีวิต สังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งจำเป็น คนที่จะได้รับโอกาสมากยิ่งขึ้น คือ คนยากจนหรือคนด้อยโอกาส ยิ่งด้อยโอกาสมากที่สุดยิ่งควรได้รับโอกาสมากขึ้นเท่านั้น ซึ่งจะช่วยให้ได้รับสิทธิมากขึ้นในเรื่องความยุติธรรมทางสังคม (Social Justice) และการพัฒนาคุณภาพของคน^{๔๓}

การพัฒนาที่ถูกต้องควรเป็นไปเพื่อสภาพชีวิตที่ดี อุปมาชีวิตที่สมบูรณ์จำต้องมีพหุภาพแห่งชีวิต ได้แก่ กายพหุภาพ คือ การพัฒนาร่างกายให้เจริญถูกต้องด้วยการเจริญกายภาวนา จิตตพหุภาพ คือ การพัฒนาจิตให้มีสุขภาพและสมรรถภาพทำหน้าที่ได้ดีด้วยการเจริญสมถกรรมฐานให้พ้น

^{๔๓}กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, ระบบการพัฒนาสังคมที่นำไปสู่ความมั่นคงของมนุษย์, (กรุงเทพมหานคร: เทพเพ็ญวนิสัย, ๒๕๔๙), หน้า ๑๕-๑๖.

จากนิเวศน์รบกวนจิตใจด้วยการเจริญภาวนา โพธิพฤษยา คือ การพัฒนาสติปัญญาให้เห็นโลกและชีวิตตามเป็นจริงด้วยการเจริญวิปัสสนากรรมฐานให้พ้นจากอำนาจอวิชชาครอบงำ (ความไม่รู้) ด้วยการเจริญภาวนา และเมตเตยยพฤษยา คือ การสร้างมิตรภาพที่มีรากฐานมั่นคงในเพื่อนมนุษย์มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในฐานะเพื่อนร่วมทุกข์เกิดแก่เจ็บตายด้วยกัน มีเมตตาอย่างปราศจากความเบียดเบียนและแบ่งฝักแบ่งฝ่ายเป็นศัตรูกัน^{๔๔}

การพัฒนามีลักษณะที่ก้าวหน้า (Progress) ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับเทคนิคที่ต้องดำเนินการโดยผู้เชี่ยวชาญ นักพัฒนา หรือนักบริหาร เพื่อนำเทคนิคเข้ามาใช้ในการปฏิบัติงานพัฒนาให้สำเร็จ โดยถือว่าความก้าวหน้าหรือการพัฒนานั้น คือ ความเจริญเติบโต (Growth) ซึ่งชีวิตจากถาวรวัตถุประเทศพัฒนาแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สหรัฐอเมริกาเป็นตัวแทนของการพัฒนาที่ก้าวหน้า โดยความก้าวหน้าดังกล่าวครอบคลุมถึงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในทุกด้าน อันเป็นส่วนสำคัญทำให้ประเทศมีความมั่งคั่ง รายได้ของประเทศสูง ขณะเดียวกัน ประชาชนก็มีรายได้สูง มีวิถีชีวิตที่หรูหราฟุ่มเฟือย และสะดวกสบาย^{๔๕}

สรุปได้ว่า การพัฒนา คือ การทำให้ดีขึ้น หรือการทำให้เจริญกว่าที่เป็นอยู่ ซึ่งเป็นผลผลิตจากการใช้ปัจจัยนำเข้า และกระบวนการต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดผลผลิตนั้น เป็นลักษณะของการเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นกว่าเดิมโดยมีการกำหนดทิศทางหรือแผนงานการดำเนินงานไว้อย่างชัดเจน มิใช่เกิดขึ้นโดยความบังเอิญ การพัฒนา มีความสำคัญใน ๒ แนวทาง คือ เพื่อแก้ไขปัญหา และเพื่อพัฒนาสิ่งที่มีอยู่แล้วให้ดีกว่าเดิม ด้วยเหตุนี้ เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไปย่อมก่อให้เกิดปัญหาใหม่ ๆ ขึ้นได้ และในขณะเดียวกัน เมื่อสถานการณ์หรือสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป แนวทางการพัฒนาที่ทำอยู่เดิม อาจไม่มีความเหมาะสม จำเป็นต้องปรับแนวทางดำเนินงานไปจากแบบเดิม หรือปรับปรุงให้ดีขึ้นกว่าเดิม ดังนั้น การพัฒนาจึงมีความสำคัญอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ตราบใดที่สิ่งแวดล้อมยังคงมีการเปลี่ยนแปลงไป การพัฒนาเป็นบริบทของการดำเนินงานในแง่ของความก้าวหน้า โดยต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ทั้งนี้ การพัฒนา อาจจำแนกได้ ๓ ระดับ คือ ระดับตนเอง ระดับชุมชนสังคม และระดับประเทศชาติ

^{๔๔}พุทธทาสภิกขุ (เงื่อม อินทปญโญ), *เยาวชนกับความรอดของสังคม*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๔๙), หน้า ๔๕-๔๖.

^{๔๕}วิรัช วิรัชนิการวรรณ, *ความหมายของการพัฒนา คำที่มีความหมายใกล้เคียง และแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนา*, หน้า ๓๕.

๒.๔ แนวคิด ทฤษฎีการจัดการความรู้

การจัดการความรู้ (Knowledge Management) การจัดการความรู้ (KM) คือ กระบวนการที่เป็นระบบ ในการค้นหา รวบรวมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ใช้และสร้างความรู้โดยมีการจัดเก็บอย่างเป็นระบบให้ความรู้ได้อย่างยั่งยืนในองค์กร

กระบวนการจัดการความรู้ (KM Process)

๑. การบ่งชี้ความรู้ (Knowledge Identification) คือ การที่คณะกรรมการบริหารจัดการจัดการความรู้และนวัตกรรม ทีมงานเครือข่ายจากทุกสำนัก/กอง ได้ร่วมกันพิจารณาวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์และประเด็นยุทธศาสตร์ที่สามารถนำมาใช้ในการแก้ปัญหาการดำเนินงานในองค์กร มาดำเนินการจัดการความรู้โดยมีการกำหนดเป้าหมายและขอบเขตการจัดการความรู้ ที่จะดำเนินการให้มีความชัดเจน เพื่อจัดทำแผนการจัดการความรู้ในเรื่องนั้น ๆ ต่อไป

๒. การสร้างและแสวงหาความรู้ (Knowledge Creation and Acquisition) คือ การกำหนดรูปแบบกิจกรรมหรือโครงการเพื่อให้มีการสร้าง และแสวงหาความรู้ที่เลือกมาดำเนินการจัดการความรู้ ได้แก่ การจัดการฝึกอบรม การนำบุคคลที่มีความรู้และประสบการณ์ที่แตกต่างกันเข้ามาประชุม หรือทำงานร่วมกันเป็นทีมข้ามสายงาน (Cross Functional Team) หรือจัดการสัมมนาเพื่อระดมสมอง เป็นต้น

๓. การจัดเก็บความรู้ให้เป็นระบบ (Knowledge Organization) คือ การรวบรวมความรู้ที่เป็นความรู้ที่เห็นชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) และความรู้ที่อยู่ในตัวคน (Tacit Knowledge) มาจัดเก็บให้เป็นระบบ ให้สามารถเข้าถึงและค้นหาได้อย่างสะดวก รวดเร็ว อาทิ การจัดทำคู่มือ การปฏิบัติงาน คลังความรู้ในเว็บไซต์ การพัฒนาห้องสมุดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่ทันสมัย เป็นต้น

๔. การประมวลและกลั่นกรองความรู้ (Knowledge Codification and Refinement) คือ การสร้างความมั่นใจว่าความรู้ที่ได้มีการรวบรวมและจัดเก็บเป็นความรู้ที่ถูกต้อง ทันสมัยและ เป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้หรือประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้จริง ในการจัดทำคู่มือต่าง ๆ จึงกำหนดให้มีการแต่งตั้งคณะทำงาน ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ที่มีประสบการณ์สูงในองค์กรความรู้ นั้น ๆ ได้ตรวจสอบ กลั่นกรองความรู้และปรับแก้ไขให้ถูกต้องเสียก่อน จึงจะนำองค์ความรู้ดังกล่าวไปเผยแพร่ทางสื่อต่าง ๆ

๕. การเข้าถึงความรู้ (Knowledge Access) คือ การให้บุคลากรของสามารถเข้าถึงความรู้ต่าง ๆ ได้โดยสะดวกและทั่วถึง อาทิ การจัดเก็บผ่านระบบการสื่อสารด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย หรือในเว็บไซต์ของสำนัก/กอง ต่าง ๆ การจัดเก็บในห้องสมุด หรือ มุมเรียนรู้ของสำนัก/กอง บอร์ดสารสนเทศ การนำเสนอประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ เป็นต้น

๖. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing) คือ กิจกรรมที่จัดให้บุคลากรได้พบปะเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ อาทิ เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กิจกรรม KM DAY การนำบุคคลที่มีความรู้และประสบการณ์ที่แตกต่างกัน เข้ามาประชุมหรือทำงานร่วมกันเป็นทีมข้ามสายงาน หรือการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนความรู้ทางระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ อาทิ Web board เป็นต้น

๗. การเรียนรู้ (Learning) หมายถึง การที่บุคลากรได้รับความรู้หรือประสบการณ์ใหม่ มีการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงาน และอาจส่งผลต่อยอดองค์ความรู้ไปพัฒนาต่อไป เพื่อให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการพัฒนา ปรับปรุงงาน หรือการสร้างนวัตกรรม ในการบริหารราชการ องค์กร และหน่วยงาน^{๔๖}

กระบวนการบริหารการเปลี่ยนแปลง (Change Management Process)

กระบวนการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง (Change Management Process) เป็นกรอบความคิดแบบหนึ่งเพื่อให้องค์กรที่ต้องการจัดการความรู้ภายในองค์กร ได้มุ่งเน้นถึงปัจจัยแวดล้อมภายในองค์กรที่จะมีผลกระทบต่อการจัดการความรู้ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ^{๔๗} ดังนี้

๑. การเตรียมการและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม (Transition and Behavior Management) คือ การแต่งตั้งผู้บริหารจัดการความรู้ (Chief Knowledge Officer, CKO) โดยผู้มีอำนาจสูงสุดทำหน้าที่เป็น CKO ด้วยตนเอง เพื่อแสดงถึงการมีส่วนร่วมและการสนับสนุน ความรู้ (Knowledge) สารสนเทศ (Information) ข้อมูล (Data) ปัญญา (Wisdom) จากผู้บริหาร ตลอดจนกระตุ้นและผลักดันให้ทุกหน่วยงานภายในองค์กร ให้ความสำคัญกับการดำเนินการจัดการความรู้ และแต่งตั้งทีมงานจัดการความรู้ (KM Team) ทีมงาน เครือข่ายการจัดการความรู้ (KM Team Work) เพื่อทำหน้าที่ในการวางแผนการจัดการความรู้ โดยกำหนดกิจกรรม/โครงการ เป้าหมาย และตัวชี้วัดระยะเวลา ผู้รับผิดชอบและทรัพยากร ที่จะใช้ในการดำเนินงานไว้อย่างชัดเจน ให้สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งทำหน้าที่ในการให้คำปรึกษา แนะนำการดำเนินงานแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๒. การสื่อสาร (Communication) คือ การสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ความคืบหน้าการจัดการความรู้ การแจ้งเวียนแผนการจัดการความรู้ประจำปี ทั้งในรูปของเอกสาร วารสารรายงานการจัดการความรู้ประจำปี การเผยแพร่กิจกรรม KM ใน เว็บไซต์ การจัดบอร์ดนิทรรศการ เป็นต้น

^{๔๖} บุญดี บุญญากิจ และคนอื่นๆ, ๒๕๔๗ อังนันทน์ ทรัพย์กุล. การจัดการความรู้. วารสารศึกษาศาสตร์, ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๑ (ตุลาคม ๒๕๔๒ - มกราคม ๒๕๔๓) : หน้า ๑๖-๑๗.

^{๔๗} สำนักงาน ก.พ.ร.และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. คู่มือการจัดการความรู้ : จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. (กรุงเทพมหานคร : สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, ๒๕๔๘), หน้า ๕-๖.

๓. กระบวนการและเครื่องมือ (Process and Tools) คือ การเลือกใช้วิธีการหรือเครื่องมือที่เหมาะสมในการจัดการความรู้ของหน่วยงาน อาทิ การพัฒนาลังความรู้ใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ มาเป็นเครื่องมือช่วยในการเข้าถึงความรู้ได้โดยสะดวก หรือการใช้ทีมข้ามสายงาน เพื่อสร้างองค์ความรู้จัดเก็บในรูปของคู่มือปฏิบัติงาน เป็นต้น

๔. การฝึกอบรมและการเรียนรู้ (Training and Learning) คือ หน่วยงานและบุคลากรในองค์กร โดยเฉพาะผู้ที่รับผิดชอบงานด้านการจัดการความรู้ ทั้งในระดับทีมงานจัดการความรู้และทีมงานเครือข่ายเกิดความรู้ ความเข้าใจที่ชัดเจนถึงความสำคัญและความจำเป็น ที่จะต้องมีการจัดการความรู้ในองค์กร เข้าใจความหมายและกระบวนการในการจัดการความรู้ อันจะส่งผลให้เกิดความตระหนักที่จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการนำแผนงาน โครงการไปสู่การปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม ได้ จัดให้มีการฝึกอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน ด้านการจัดการความรู้ ให้แก่ทีมงานทุกระดับเพื่อเป็นการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าว และควรมีการถ่ายทอดสื่อสารองค์ความรู้ด้านการจัดการความรู้ให้ทั่วถึง เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม KM ทั้งทั้งองค์กร

๕. การวัดผล (Measurement) คือ การดำเนินงานตามแผนการจัดการความรู้ กำหนดให้ทีมงานจัดการความรู้ทำหน้าที่ในการออกแบบระบบการติดตามและรายงานผลการดำเนินงานตามแผน และติดตามความก้าวหน้าของผลการดำเนินงาน เพื่อรายงานผู้บริหารทุก ๓ เดือน เพื่อเป็นข้อมูลย้อนกลับให้ผู้บริหารได้รับทราบผลสัมฤทธิ์ของงานเมื่อเปรียบเทียบกับเป้าหมาย และสามารถเร่งรัด ตลอดจนปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานและแก้ไขปัญหา อุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากปัจจัยต่าง ๆ ได้ทันท่วงที เพื่อให้การดำเนินงานสำเร็จลุล่วงตาม เป้าหมายที่กำหนดไว้

๖. การยกย่องชมเชยและให้รางวัล (Recognition and Rewards) คือ การกระตุ้น เพื่อเป็นการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ แก่ผู้ที่มีผลงานด้านการจัดการความรู้ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดการความรู้ของคนในหน่วยงาน ทั้งในส่วนของคณะทำงานและผู้ปฏิบัติงาน^{๔๘}

กลยุทธ์การบริหารการเปลี่ยนแปลงในองค์กรให้ประสบผลสำเร็จ ตามแนวคิดของจอห์น พี. คอตเตอร์ (John P. Kotter) นั้น ควรดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ๘ ขั้นตอน^{๔๙} ดังนี้

๑. การสร้างความตระหนักถึงความเร่งด่วนและจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลง (Establishing a Sense of Urgency)

^{๔๘} การจัดการความรู้. กระบวนการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง (Change Management Process). <http://www.oic.go.th/web2017/km/km07.htm> ค้นวันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๖.

^{๔๙} John P. Kotter 1996, อ้างใน จิรจิตต์ บุณาค. กลยุทธ์การบริหารการเปลี่ยนแปลง. วารสารนักบริหาร, ปีที่ ๓๒ ฉบับที่ ๒ (๒๕๕๕) : ๑๖๖-๑๖๗.

๒. การสร้างทีมนำการเปลี่ยนแปลง (Creating the Guiding Coalition) เปลี่ยนแปลง (Developing a Vision)

๓. การกำหนดวิสัยทัศน์เพื่อเป็นแนวทางในการ

๔. การสื่อสารวิสัยทัศน์ใหม่ (Communicating the Change Vision)

๕. การให้อำนาจและจัดอุปสรรคในการเปลี่ยนแปลง (Empowering Broad - Based Action)

๖. การทำให้เห็นผลดีในระยะสั้น (Generating Short - Term Wins)

๗. การรักษาการเปลี่ยนแปลงให้คงอยู่ (Consolidating Gains and Producing More Change)

๘. การสร้างและปลูกฝังวัฒนธรรมใหม่ (Anchoring New Approaches in the Culture)

เครื่องมือการจัดการความรู้ (KM Tool)

การจัดการความรู้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลกับคนใน องค์กรจำเป็นต้องนำ เครื่องมือการจัดการความรู้มาใช้ดังนี้

๑. ชุมชนนักปฏิบัติ (Communities of Practice หรือ CoP) คือ กลุ่มคนที่มาจากกลุ่มงานเดียวกัน หรือมีความสนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งร่วมกัน รวมตัวกันอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ ในเรื่องที่มีความสนใจร่วมกัน

๒. ทีมข้ามสายงาน (Cross-Functional Team) คือ การจัดตั้งทีมงานหรือคณะทำงาน เพื่อมาทำงานร่วมกันในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ที่กำหนดขึ้นภายใต้ความเชื่อที่ว่าการทำงานในแต่ละเรื่อง ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญจากหลายๆ ด้าน มาแลกเปลี่ยนประสบการณ์และทำงานร่วมกัน จึงจะประสบความสำเร็จ

๓. การทบทวนสรุปบทเรียน (After action review หรือ AAR) คือ การร่วมกันทบทวน กระบวนการทำงานแต่ละขั้นตอน เพื่อค้นหาโอกาสและอุปสรรคในการดำเนินการ ซึ่งในการทบทวน นั้น อาจได้ค้นพบวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) และแนวทางการปรับปรุงให้เกิดผลงานที่ดีขึ้น ซึ่ง จำเป็นต้องทำการสรุปบทเรียนทุกครั้ง เมื่อเสร็จกระบวนการทำงานที่สำคัญแต่ละขั้นตอน รวมถึงเป็น การตรวจสอบระดับของการบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ด้วย

๔. เวทีเสวนา (Dialogue หรือสนทนา) คือ การจัดกลุ่มพูดคุยกันเพื่อเอาสิ่งดีๆ ที่แต่ละคนมีอยู่ในตัวเองหรือในการปฏิบัติออกมา โดยไม่ซีตึงที่ชัดเจนมากเกินไป มีเพียงการกำหนดประเด็นกว้างๆ ในเรื่องที่จะสนทนากัน ไม่รู้คำตอบสุดท้ายคืออะไร ไม่กำหนดเวลาสนทนาของแต่ละคน เปิดกว้าง ด้านเวลา สถานที่บุคคลและเปิดกว้างทางใจของทุกคนที่เข้าร่วมกิจกรรมกัน บรรยากาศสบายๆ บรรยากาศเชิงบวก

๕. เพื่อนช่วยเพื่อน (Peer Assist) คือ การให้หรือขอรับคำแนะนำหรือประสบการณ์ที่มีคุณค่าจาก บุคคลหรือหน่วยงานที่ประสบความสำเร็จในเรื่องนั้นๆ เพื่อจะได้นำไปประยุกต์ใช้ในหน่วยงาน

๖. การเรียนรู้โดยการปฏิบัติ (Action Learning) คือ การเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง เพื่อให้เข้าใจ ถึงสาเหตุและนำไปสู่การแก้ไขปัญหา โดยสามารถพัฒนาวิธีการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นได้

๗. การสอนงาน (Coaching) คือ การถ่ายทอดจากผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่า หรือรุ่นพี่ที่มีผลงานดีมาแนะนำ สอน ให้คนที่มาใหม่หรือคนที่ต้องการเรียนรู้ได้ปรับปรุงวิธีการทำงาน

๘. พี่เลี้ยง (Mentoring) การให้คนทำงานที่อยู่คนละฝ่าย/กลุ่มงาน/แผนกหรือแผนกเดียวกันก็ได้ มาช่วยแนะนำวิธีการทำงาน ช่วยเหลือสนับสนุน คอยให้คำปรึกษาชี้แนะ มักใช้ในการเรียนรู้ในกลุ่ม ผู้บริหาร หรือผู้ที่กำลังก้าวไปเป็นผู้บริหาร

๙. การเรียนรู้จากบทเรียนที่ผ่านมา (Lesson Learned) คือ การเรียนรู้โดยอาศัยข้อมูลความสำเร็จ และความผิดพลาดจากการดำเนินการที่ผ่านมา เพื่อหาแนวทางในการวางแผนการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เกิดข้อผิดพลาดน้อยที่สุดหรือน้อย ไม่เกิดความผิดพลาดในประเด็นที่เคยผิดพลาดมาแล้ว

๑๐. แฟ้มงานเพื่อการพัฒนา (Portfolio) คือ การบันทึกผลงานดีๆ นวัตกรรมในการทำงาน คำชื่นชม ความภาคภูมิใจทั้งระดับบุคคล ระดับแผนกหรือระดับองค์กร เรียกอีกอย่างว่าบัญชีความสุข

๑๑. การถ่ายทอดความรู้โดยการเล่าเรื่อง (Storytelling) คือ การถอดความรู้ฝังลึกโดยการมอบหมายให้ผู้ที่มีผลงานดีหรือมีวิธีการทำงานที่ดีมาเล่าให้คนอื่น ๆ ฟังว่า ทำอย่างไร ผู้เล่าจะเล่าให้เห็นการปฏิบัติ ใช้ภาษาเชิงปฏิบัติจริง และมีการบันทึกเก็บไว้อย่างเป็นระบบ

๑๒. การศึกษาดูงาน (Study tour) คือ การเรียนรู้สดจากประสบการณ์ของผู้อื่นโดยเข้าไปดูสถานที่จริง การปฏิบัติจริง เพื่อให้เห็นตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม สามารถนำมาประยุกต์ใช้งานได้

๑๓. เวทีสำหรับการแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Forum) คือ การจัดการประชุมหรือกิจกรรมอย่างเป็นกิจจะลักษณะอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเปิดพื้นที่ให้บุคลากรในองค์กรมีโอกาสพบปะพูดคุยกัน เป็นอีกวิธีหนึ่งซึ่งสามารถกระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันได้ ซึ่งอาจทำได้ในหลาย ลักษณะ อาทิ การสัมมนา และการประชุมทางวิชาการที่จัดอย่างสม่ำเสมอ

๑๔. แหล่งผู้รู้ในองค์กร (Center of Excellence-CoE) คือ การกำหนดแหล่งผู้รู้ในองค์กร (Center of Excellence) ให้สามารถติดต่อสอบถามผู้รู้ได้

๑๕. ฐานความรู้ (Knowledge Bases) คือ การเก็บข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ที่องค์กรมีไว้ในระบบฐานข้อมูล และให้ผู้ต้องการใช้ค้นหาข้อมูลความรู้ผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ตลอดเวลา ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต อินทราเน็ตหรือระบบอื่นๆ ได้อย่างสะดวก รวดเร็วและถูกต้อง

๑๖. อินทราเน็ต (Intranet) เว็บไซต์ (Website) คือ ระบบเครือข่ายสื่อสารที่รองรับสำหรับการจัดเก็บองค์ความรู้ที่ทำให้สามารถ เข้าถึงได้ง่ายจากทุกที่ ทุกเวลา

๑๗. เวบบล็อก (Webblog) คือ เครื่องมือสื่อสารรูปแบบใหม่ ๒ ทาง ที่สะดวกรวดเร็วในการสื่อสาร อาจเป็นการประกาศข่าวสาร การแสดงความคิดเห็น การเผยแพร่ผลงาน ฯลฯ

๑๘. กิจกรรมกลุ่มคุณภาพและนวัตกรรม (IQCs : Innovation & Quality Circles) คือ กลุ่มที่พัฒนามาจากกลุ่ม QCs (Quality Circles) ซึ่งสมาชิกของกลุ่มจะมาจากต่างหน่วยงาน หรือต่างระดับในองค์กร หรืออาจจะมาจากต่างองค์กรก็ได้กลุ่ม IQCs จะรวมตัวกัน เพื่อค้นหาวิธีการที่ช่วยให้องค์กรบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ หรือเพื่อปรับปรุง กระบวนการทำงานต่าง ๆ การทำกลุ่ม IQCs นี้จะเป็นการระดมสมอง เพื่อกำหนดแนวคิดต่าง ๆ ที่หลากหลายในการพัฒนาองค์กร ตามหัวข้อเรื่องที่ตั้งไว้ และค้นหาทางเลือกที่ดีที่สุด ช่วยแก้ปัญหาในการทำงานของหน่วยงานหรือองค์กร

๑๙. สภากาแฟ (Knowledge café) คือ การเล่าเรื่องพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างนั่ง รับประทานกาแฟ ในเรื่องงานที่สนใจและงานที่เกิดปัญหา เพื่อแสวงหาแนวทางปรับปรุงแก้ไข

๒๐. การสับเปลี่ยนงาน (Job Rotation) คือ การย้ายบุคลากรไปทำงานในหน่วยงานต่างๆ ซึ่งอาจอยู่ภายในสายงานเดียวกันหรือข้ามสายงานเป็นระยะ ๆ เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการกระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ของทั้งสองฝ่าย ทำให้ผู้ถูกสับเปลี่ยนงานเกิดการพัฒนาทักษะที่หลากหลายมากขึ้น

๒๑. วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) คือ การเรียนรู้จากวิธีการทำงานที่ดีที่สุดในเรื่องนั้น ๆ เพื่อใช้เป็นต้นแบบ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงาน ซึ่งอาจจะเป็นระบบบริหารเทคนิควิธีการต่าง ๆ ที่ทำให้ผลงานบรรลุเป้าหมายระดับสูงสุด^{๕๐}

สรุปได้ว่า การจัดการองค์ความรู้ เป็นกระบวนการในการล้วงเอาความจริงภายในองค์กรออกมา จากนั้นทำการเปลี่ยนรูป และเผยแพร่องค์ความรู้นั้นผ่านทางหน่วยงานต่าง ๆ ขององค์กร ดังนั้นองค์กรสามารถใช้องค์ความรู้ร่วมกันได้ ซึ่งเมื่อนำองค์ความรู้ไปใช้งานแล้ว องค์ความรู้นั้นจะไม่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้อีก องค์ความรู้จะช่วยทำให้องค์กรสามารถค้นหา คัดเลือก จัดการ เผยแพร่ และส่งมอบข่าวสารและความเชี่ยวชาญในการแก้ไขปัญหาที่สำคัญได้ ดังนั้น การจัดการกับองค์ความรู้ จะทำการเปลี่ยนรูปข้อมูลและข่าวสารให้อยู่ในรูปขององค์ความรู้ที่สามารถนำไปใช้ปฏิบัติการในการแก้ไขปัญหาได้ และต้องสามารถใช้ได้ผลกับทุก ๆ หน่วยงาน และกับทุก ๆ คนภายในองค์กร

๒.๕ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local wisdom/local knowledge) เป็นการสะท้อนความรู้ ความคิด ความเชื่อ ความสามารถทางพฤติกรรมในการแก้ไข ปัญหาของมนุษย์ซึ่งเกิดขึ้นจากวิถีการดำรงชีวิต ที่ต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เป็นการสร้างความสัมพันธ์ของการดำรงชีวิต ให้ผสมผสานกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคม วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของกลุ่มชน คุณประโยชน์และข้อจำกัดของภูมิปัญญาท้องถิ่น

กระทรวงศึกษาธิการ กล่าวว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น (Folk Wisdom) หมายถึง ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนเราผ่าน กระบวนการศึกษา สังเกต คิดวิเคราะห์จนเกิดปัญญา และตกผลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจาก ความรู้เฉพาะหลาย ๆ เรื่อง ความรู้ดังกล่าวไม่ได้แยกย่อยออกมาเป็นศาสตร์ เฉพาะสาขาวิชาต่าง ๆ อาจกล่าวได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการ และการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนเรา ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ที่มีอยู่ทั่วไปในสังคม

^{๕๐} โครงการประชุมสัมมนาเครือข่ายการจัดการความรู้ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล สถาบันการพลศึกษาและสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ครั้งที่ ๙ วันที่ ๒-๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙, เชียงใหม่ : ประเทศไทย ๒๕๕๙, ม.ป.น.

ชุมชนและใน การตัวของตัวเอง หากมีการสืบค้นหาเพื่อศึกษา และนำมาใช้ก็จะเป็นที่รู้จักกันเกิดการยอมรับ ถ่ายทอด และพัฒนาไปสู่คนรุ่นใหม่ตามยุคตามสมัยได้^{๕๑}

ศักดิ์ชัย เกียรติดิณาคินทร์ ได้ให้ความหมายของ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ว่า คือ องค์ความรู้ความสามารถของชุมชนที่สั่งสมสืบทอดกันมานาน เป็นความจริงแท้ของชุมชนเป็นศักยภาพที่จะใช้แก้ปัญหา จัดการปรับตนเรียนรู้ และถ่ายทอดสู่คนรุ่นใหม่ เพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข เป็นแก่นของชุมชนที่ จรรโลง ความเป็นชาติให้อยู่รอดจากทุกภัยพิบัติทั้งปวง^{๕๒}

จารุวรรณ ธรรมวัตติ ได้ให้ความหมาย ของภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ แบบแผน การดำเนินชีวิตที่มีคุณค่าแสดงถึงความเฉลียวฉลาดของบุคคล และสังคมซึ่งได้สั่งสมและปฏิบัติต่อกันมา ภูมิปัญญาจะเป็นทรัพยากรบุคคล หรือทรัพยากรความรู้ก็ได้จากการศึกษาความหมายและแนวคิดของภูมิปัญญาของชาวบ้านที่กล่าวมาแล้วข้างต้นพอ^{๕๓}

สรุปได้ว่า ภูมิปัญญาไทย หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความรู้ ความสามารถในการดำเนินชีวิตอยู่ในพื้นที่นั้น ๆ โดยใช้สติปัญญาสั่งสมความรู้อย่างแพร่หลาย ผสมผสานความกลมกลืนระหว่างศาสนา สภาพภูมิอากาศ สภาพแวดล้อมการประกอบอาชีพ และกระบวนการเหล่านี้มาจนหลายชั่วคนซึ่งจะเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์นั้น เกิดจากการเรียนรู้และสั่ง สมประสบการณ์เป็นระยะเวลายาวนาน โดยอาศัยภูมิปัญญาที่มีอยู่มาใช้ในการตั้งถิ่นฐาน การประกอบอาชีพ การปรับตัว และแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต จนเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของธรรมชาติและสังคม

ประโยชน์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น

๑. เป็นการเสริมสร้างกระบวนการพัฒนาชุมชน เริ่มต้นที่การมีส่วนร่วม ร่วมในด้านความคิด และการวางแผน การเป็นหุ้นส่วนในการสนับสนุนปัจจัยจำเป็นต่าง ๆ ความเป็นเจ้าภาพในการดำเนินการและรับผลประโยชน์ของชุมชน การเสริมสร้างศักยภาพ ความเชื่อมั่น ความเข้มแข็งของชุมชน และความสามารถในการพึ่งพาตนเองของชุมชน

๒. ประชาชนในท้องถิ่นสามารถให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อ การนำไปพัฒนา อาทิ ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมท้องถิ่น แนวทางการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่น

^{๕๑} กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๓๙ : ๒ อ้างในกองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. ภูมิปัญญาท้องถิ่น. (ม.ป.พ. : องค์การบริหารส่วนตำบลราชสถิตย์), หน้า ๑.

^{๕๒} ศักดิ์ชัย เกียรติดิณาคินทร์, ๒๕๔๒ : ๒ อ้างใน กองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. ภูมิปัญญาท้องถิ่น. (ม.ป.พ. : องค์การบริหารส่วนตำบลราชสถิตย์), หน้า ๑.

^{๕๓} จารุวรรณ ธรรมวัตติ, ๒๕๔๓ : ๑ อ้างในกองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. ภูมิปัญญาท้องถิ่น. (ม.ป.พ. : องค์การบริหารส่วนตำบลราชสถิตย์), หน้า ๑.

ข้อจำกัดของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ข้อจำกัดของภูมิปัญญาท้องถิ่น ถูกมองว่ามีลักษณะที่ยากต่อการเข้าใจและนำไปใช้ มีความจำเพาะเจาะจงในเชิงพื้นที่ (site specific) สามารถนำไปใช้อย่างได้ผลดีในบางพื้นที่ที่มีสภาพคล้ายคลึงกันในด้านภูมิสังคมเท่านั้น จึงไม่สามารถใช้ได้อย่างแพร่หลายทั่วไปในทุกพื้นที่ แต่ความเป็นจริงภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถนำไปประยุกต์และดัดแปลงใช้อย่างเหมาะสมในหลากหลายพื้นที่ มีวิธีการหลายอย่างที่ทำให้ความรู้เหล่านี้ เกิดประโยชน์แก่สังคมปัจจุบันโดยเฉพาะการจัดการภัยพิบัติธรรมชาติภัย กิจกรรมดังต่อไปนี้

๑. การอนุรักษ์เป็นการบำรุงรักษาสิ่งที่ดีงามไว้ อาทิ ประเพณีต่างๆ หัตถกรรม และคุณค่าหรือการ ปฏิบัติตนเพื่อความสัมพันธ์อันดีที่เป็นการสร้างมิตรภาพระหว่างคนและสิ่งแวดล้อม

๒. การฟื้นฟูเป็นการรื้อฟื้นสิ่งที่ดีงามที่หายไป หรือกำลังจะหายไป ให้กลับมาคงอยู่และ เป็นประโยชน์ อาทิ การขุดลอกหนองบึงแหล่งน้ำธรรมชาติเพื่อกักเก็บน้ำ และเพื่อเป็นทางระบายน้ำ การฟื้นฟูสภาพ ป่าไม้เพื่อเป็นแหล่งอาหารพื้นบ้านของครัวเรือนและชุมชน และการฟื้นฟูภูกระเบียบ ข้อบังคับการใช้น้ำตามประเพณี เพื่อการจัดการน้ำที่เป็นธรรมและมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น

๓. การประยุกต์เป็นการปรับเปลี่ยนหรือการผสมผสานภูมิปัญญา ที่เป็นความรู้เก่าเพื่อให้ สามารถเข้ากับความรู้ใหม่ หรือมีความเหมาะสมกับสมัยใหม่ อาทิ การผสมผสานวิธีการพยากรณ์ สภาพภูมิอากาศตามภูมิ ปัญญาท้องถิ่นกับหลักวิชาการเทคโนโลยี และเครื่องมือสมัยใหม่ที่ช่วยให้การ พยากรณ์อากาศมีความครอบคลุม ถูกต้องและแม่นยำมากยิ่งขึ้น การทำพิธีบวงสรวงไม้ เพื่อให้เกิด ความสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติ และรักษาป่ามากยิ่งขึ้น การประยุกต์ประเพณีการทำบุญ ข้าวเปลือกที่วัด มาเป็นการสร้างธนาคารข้าว เพื่อช่วยเหลือผู้ที่ขาดแคลนที่เกิดจากผลกระทบของภัย แล้งหรือน้ำท่วม การปรับระบบการผลิตทางการเกษตรให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการเกิด ภัยแล้งและการเกิดอุทกภัยซ้ำซาก เป็นต้น

๔. การสร้างใหม่ เป็นการค้นคิดใหม่ทำใหม่ที่มีสัมพันธ์กับความรู้พื้นฐานดั้งเดิม อาทิ การ ประดิษฐ์เครื่องสูบน้ำแบบสุญญากาศที่มีพลังสูง การสร้างทำนบกั้นน้ำแบบชาวบ้าน การสร้าง เครื่องมือจับปลาแบบอนุรักษ์ การจัดตั้งศูนย์เฝ้าระวังและเตือนภัยด้านอุทกภัยและภัยแล้งของชุมชน ภายในลุ่มน้ำ เป็นต้น

ครูภูมิปัญญา ปราชญ์ชาวบ้าน หรือนักคิดท้องถิ่น

บุคคลภายในชุมชนที่มีบทบาทหน้าที่ในการประดิษฐ์คิดค้น สร้างสรรค์ นวัตกรรมที่เป็น ประโยชน์ต่อ ครัวเรือนและชุมชน เพื่อใช้ดำเนินชีวิตในการจัดการภัยพิบัติต่าง ๆ คือ ครูภูมิปัญญา

ปราชญ์ชาวบ้าน หรือนักคิดท้องถิ่นในท้องถิ่น ซึ่งเป็นบุคคลผู้ทรงภูมิปัญญาและเป็นเจ้าของภูมิปัญญาชาวบ้านด้านใดด้านหนึ่ง ที่เกิดจากการสร้างสรรค์เป็นผลงานดีเด่นเป็นที่ยอมรับ เป็นบุคคลที่ได้รับการยกย่องในฐานะเป็นผู้เชี่ยวชาญ และสืบสานภูมิปัญญาดังกล่าวด้วยการนำภูมิปัญญานั้น มาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตจนประสบผลสำเร็จอย่างต่อเนื่อง จนเป็นที่ยอมรับของสังคมและชุมชนทั่วไป เป็นการถ่ายทอดเชื่อมโยงคุณค่าของอดีตกับปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม พร้อมทั้งสามารถเผยแพร่ และถ่ายทอดเชื่อมโยงคุณค่าของภูมิปัญญาในแต่ละสาขานั้นๆ ให้แพร่หลายไปอย่างกว้างขวาง ด้วยการจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ ลักษณะองค์รวมของภูมิปัญญามีความเด่นชัดในหลายด้าน อาทิ ด้านเกษตรกรรม ด้านอุตสาหกรรม และหัตถกรรม ด้านการแพทย์แผนไทย ด้านการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน ด้านศิลปกรรม ด้านภาษาและวรรณกรรม ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี และด้านโภชนาการ คุณสมบัติของครุภูมิปัญญาไทย คุณสมบัติของผู้ที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน ดังนี้

๑. คนเหล่านี้มีธรรมในทางปฏิบัติจริงอยู่ในใจทุกท่าน คงแก่เรียน เป็นแรงบันดาลใจ โดยเฉพาะธรรมชาติของความรัก ความเมตตา ความอยากแบ่งช่วยคน เป็นธรรมะโดยการ ปฏิบัติ ชอบคิด ปฏิบัติและคิดทำสรุปบทเรียน แล้วนำมาเป็นความรู้ให้คนเห็นได้อย่างชัดเจน มีทั้งวิชาการและภาคปฏิบัติ

๒. เป็นคนดีมีคุณธรรม มีความรู้ความสามารถในวิชาชีพต่างๆ มีผลงานด้านการพัฒนาท้องถิ่นของตน เป็นผู้นำทั้งความคิด การปฏิบัติและการปกครอง ได้รับการยอมรับจากบุคคลในชุมชน และ ทั่วไปอย่างกว้างขวาง ทั้งยังเป็นผู้ที่ใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนาของตนเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวในการดำรงวิถี ชีวิตโดยตลอด

๓. เป็นผู้คงแก่เรียนและหมั่นศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ แสวงหาด้วยการเรียนรู้อยู่เสมอไม่หยุด นิ่ง เป็นผู้ลงมือทำโดยทดลองทำตามที่เราเรียนมา อีกทั้งลองผิดลองถูก หรือสอบถามจากผู้รู้อื่น ๆ จนประสบ ความสำเร็จเป็นผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ในแต่ละด้านอย่างชัดเจน ยอมรับการเปลี่ยนแปลง ความรู้ใหม่ ๆ ที่เหมาะสมนำมาปรับปรุงรับใช้ชุมชนและสังคมอยู่เสมอ

๔. เป็นผู้ที่สนใจและเอาใจใส่ปัญหาของท้องถิ่น ศึกษาปัญหา หาทางแก้ไข และช่วยเหลือสมาชิกในชุมชนของตนและชุมชนใกล้เคียงอย่างไม่ย่อท้อ จนประสบความสำเร็จเป็นที่ยอมรับของสมาชิกและบุคคลทั่วไป

๕. เป็นผู้ขยันหมั่นเพียร ลงมือทำงานและ ผลิตผลงานอยู่เสมอ ปรับปรุงและพัฒนาผลงานให้มีคุณภาพมากขึ้น อีกทั้งมุ่งทำงานของตนอย่างต่อเนื่อง

๖. เป็นนักปกครองและประสานประโยชน์ของท้องถิ่น เป็นผู้ประสานประโยชน์ให้บุคคลเกิดความรัก ความเข้าใจ ความเห็นใจและมีความสามัคคีกัน ซึ่งจะทำให้ท้องถิ่นหรือสังคมมีความเจริญ มีคุณภาพชีวิตสูงขึ้นกว่าเดิม

๗. มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้เป็นเลิศ เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นและบุคคลทั่วไป ทั้งชาวบ้าน นักวิชาการ นักเรียน นิสิต นักศึกษา โดยอาจเข้าไปศึกษาหาความรู้ หรือเชิญท่านเหล่านั้นไปเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ได้

๘. เป็นผู้มีความรู้หรือบรรพชา หรือบวราวุฒิ คอยให้การสนับสนุนช่วยเหลือให้กำลังใจในการดำเนินกิจกรรม ช่วยให้เกิดผลงาน ที่มีคุณค่า

๙. เป็นผู้มีความรู้รอบรู้และเชี่ยวชาญปราชญ์ ผู้ทรงภูมิปัญญา สร้างสรรค์ผลงานพิเศษใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและมนุษยชาติอย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ จนได้รับการยกย่องว่าเป็น “ปราชญ์ชาวบ้าน” ครูภูมิปัญญาในภาคอีสานมีแนวคิดที่ว่า คนอีสานควรแก้ปัญหาด้วยตนเอง ที่ผ่านมามักจะมีคนอื่นนอก หมู่บ้านมาช่วยคิดช่วยแก้ไขให้ ซึ่งหลาย ๆ ครั้งกลับกลายเป็นการสร้างปัญหาให้กับคน เน้นการเรียนรู้จากชีวิตจริง จากประสบการณ์จริง ทำให้สามารถสร้างสรรค์วิธีคิดแบบใหม่บนฐานของการพึ่งตนเอง เพื่อการพัฒนาตนเองและพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยอาศัยต้นทุนทางธรรมชาติที่มีอยู่ในมือของชาวบ้านบวกกับความรู้จริง ย่อมทำให้คนสามารถอยู่ได้อย่างมีความสุขในชนบท

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของภูมิปัญญา มีส่วนสำคัญที่จะทำให้ภูมิปัญญาที่มีอยู่เกิดคุณค่าแก่ความภาคภูมิใจ ได้แก่ ความคิดที่เกิดจากการจินตนาการจากสภาพแวดล้อมที่มีอยู่ในสังคม ความรู้ อาจเกิดจากภูมิความรู้ที่ได้จากการทดสอบทดลองหลายครั้งจนได้ความรู้ที่แท้จริง ความเชื่อถืออันเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ที่มีบาปบุญคุณโทษ และจิตวิญญาณเข้ามาเกี่ยวข้องกับค่านิยมที่คนในสังคมให้การยกย่องเชิดชูว่าเป็นสิ่งดีงาม ควรค่าแก่การอนุรักษ์ให้มีการสืบทอดแก่ลูกหลาน ความเห็นที่เกิดจากพิจารณารอบคอบจากชุมชนจนเกิดการ ยอมรับด้วยความจริงใจ ความสามารถอันเกิดจากพรสวรรค์หรือจากการฝึกฝนจนสามารถแก้ปัญหาของชุมชน ได้ ความฉลาดไหวพริบการแก้ไขเช่นกัน ย่อมเกิดขึ้นจากจินตนาการ ความรู้ ความสามารถ ความเชื่อ และ ค่านิยม การสั่งสมประสบการณ์ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว จนสามารถสร้างองค์ความรู้และสังเคราะห์ใหม่ให้มี ความก้าวหน้าและนำมาใช้งานได้ดีมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บริบทนี้ ครอบคลุมสาระว่าด้วยงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดตามลำดับ ดังนี้

สุชาดา แสงดวงดี, นนทกร ภิรมย์ภู, ณัฐนันท์ ชันศรี และนัทธสิทธิ์ เนียมสังข์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนากลยุทธ์ผลิตภัณฑ์ผ้าจากเศษผ้าทอจากคุบัว” จากผลการวิจัยพบว่า การพัฒนากลยุทธ์ทางการผลิตผ้าทอจากคุบัว เริ่มจากการสำรวจความต้องการ และข้อปัญหาเบื้องต้น และสรุปวิเคราะห์ความต้องการของผู้ผลิตผ้าทอจาก จากผลสรุปดังกล่าวพบว่า ปัญหาจากปัจจัยภายในและภายนอกของกลุ่มพัฒนาอาชีพผ้าทอจากคุบัว เพื่อให้เกิดกลยุทธ์ทางการผลิตผ้าทอจากแก่กลุ่มพัฒนาอาชีพ และชาวบ้านในชุมชนคุบัว จากนั้นจึงได้นำทฤษฎีการคิดสร้างสรรค์มาปรับใช้ในเป็นแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความน่าสนใจ โดยพัฒนาจากลวดลายของผ้าทอจากคุบัว ที่มีความงดงามตามแบบดั้งเดิมตั้งแต่สมัยโบราณ เพื่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มแก่ตัวผลิตภัณฑ์ ซึ่งจะสอดคล้องกับการนำทฤษฎีการสร้างมูลค่าเพิ่มและพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ได้กล่าวไว้ ดังนี้ “การสร้างหรือผลิตผลิตภัณฑ์ขึ้นมานั้น จำเป็นต้องมีความแตกต่างเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ตัวผลิตภัณฑ์ เจาะกลุ่มเป้าหมายรายใหม่จากรายเดิมที่ยังคงเดิมไว้ แต่อาจทำให้เกิดความจำเจกับตัวผลิตภัณฑ์เดิมที่ยังไม่ได้มีความพัฒนารูปแบบ การสร้าง “มูลค่าเพิ่ม” ที่ติดมากับตัวผลิตภัณฑ์” ทั้งยังเป็นการเสริมสร้างความร่วมมือกันในกลุ่มชุมชน เพื่อให้กระบวนการผลิตผ้าทอจากคุบัวมีประสิทธิภาพมากขึ้นจากการร่วมมือระหว่าง กลุ่มพัฒนาอาชีพ ซึ่งเป็นบุคคลที่มีหน้าที่หลักในการช่วยให้คำแนะนำกับชาวบ้านในหมู่บ้านให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนากลยุทธ์ทางการผลิต โดยผู้ทำวิจัยได้มีการนำทฤษฎีการมีส่วนร่วมในชุมชนมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการทำวิจัยครั้งนี้ควบคู่กันเพื่อให้ธุรกิจชุมชนบ้านใต้ ตำบลคุบัว มีรายได้เข้าชุมชนมากขึ้น เสริมสร้างรายได้ให้แต่ละครัวเรือนให้ได้รายได้มากขึ้นจากเดิมสอดคล้องกับทฤษฎีธุรกิจชุมชนที่เน้นพัฒนาธุรกิจชุมชนให้มีความน่าสนใจและเสริมสร้างรายได้แก่ชุมชนและครัวเรือน อย่างไรก็ตาม การวิจัยครั้งนี้ มีข้อค้นพบสำคัญ คือ ผู้ผลิตผ้าทอจากในตำบลคุบัว มีความประสงค์เพื่อเผยแพร่กลยุทธ์ทางการผลิตผ้าทอจาก ที่ทำการพัฒนาโดยการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอกแล้ว แก่ชาวบ้านที่ประกอบอาชีพทอผ้าจากคุบัว หรือบุคคลภายนอกที่สนใจทำการศึกษากลยุทธ์และกระบวนการต่าง ๆ ในทำทำธุรกิจทอผ้าทอจากคุบัว และกลุ่มพัฒนาอาชีพผ้าทอจากคุบัว ต้องการให้ผู้ทำวิจัยอธิบายและช่วยเหลือในด้านการอธิบายความรู้ความเข้าใจกลยุทธ์ในการผลิตแก่ชาวบ้านในหมู่บ้านให้เข้าใจ และสามารถนำกลยุทธ์นี้ไปปรับใช้ และแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และตกลงยินดีเข้าร่วมการพัฒนากลยุทธ์ทางการผลิตผ้าทอจากในอนาคตต่อไป^{๔๔}

^{๔๔}สุชาดา แสงดวงดี, นนทกร ภิรมย์ภู, ณัฐนันท์ ชันศรี และนัทธสิทธิ์ เนียมสังข์, “การพัฒนากลยุทธ์ผลิตภัณฑ์ผ้าจากเศษผ้าทอจากคุบัว”, งานประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๑๑ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, (๑๑-๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๒).

รสา สุนทรายุทธ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การออกแบบผลิตภัณฑ์และการบริการสำหรับชุมชนหัตถกรรมท้องถิ่นผ้าจก ไทยวน จังหวัดราชบุรี เพื่อขยายกลุ่มงานผลิตภัณฑ์ออกแบบตกแต่งภายในด้วยนวัตกรรมขึ้นรูปผ้าด้วยแม่พิมพ์และสิ่งทอสีเขียว” จากผลการวิจัยพบว่า การออกแบบผลิตภัณฑ์และการบริการสำหรับชุมชนหัตถกรรมท้องถิ่นผ้าจก ไทยวน จังหวัดราชบุรี เพื่อขยายกลุ่มงานผลิตภัณฑ์ออกแบบตกแต่งภายในด้วยนวัตกรรมขึ้นรูปผ้าด้วยแม่พิมพ์และสิ่งทอสีเขียว เป็นโครงการที่นำเอาภูมิปัญญางานหัตถกรรมท้องถิ่นมาใช้ร่วมกับนวัตกรรมการออกแบบในระบบอุตสาหกรรมที่ชุมชนสามารถเข้าถึงได้ง่ายด้วยตนเอง เพื่อเป็นการเปิดตลาดสินค้าใหม่ ๆ และมีการนำระบบการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมมาใช้ รวมไปถึงการใช้แนวคิดการออกแบบการบริการมาช่วยจัดการและบริหารทรัพยากรให้เกิดคุณค่าสูงสุด โดยมีผลผลิตของโครงการนี้ที่แสดงออกอย่างเป็นรูปธรรมได้แก่ (๑) ก่อให้เกิดแนวทางการผลิตของผลิตภัณฑ์งานหัตถกรรมโดยนวัตกรรมสิ่งทอสีเขียว ได้ผลงานการย้อมผ้าและไหมธรรมชาติด้วยสีสกัดจากธรรมชาติที่มีความสวยงาม มีคุณค่าและปลอดภัยต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม (๒) ผลงานผลิตภัณฑ์เพื่อการออกแบบตกแต่งภายในที่ประกอบไปด้วย ตู้เก็บของ ชั้นวางของ งานตกแต่งผนัง งาน partition wall โต๊ะข้าง โคมไฟ และงานโครงสร้างบล็อกปูน จากการผสมผสานเทคนิควิธีการขึ้นรูปผ้าในแบบต่าง ๆ และ (๓) การออกแบบอัตลักษณ์องค์กร แนวทางการออกแบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารและพื้นที่เรียนรู้สร้างสรรค์ รวมไปถึงต้นแบบธุรกิจที่สามารถนำไปพัฒนาต่อยอดได้อีกต่อไป สำหรับแนวทางการพัฒนาต่อยอดในอนาคต สามารถทำได้โดยการนำเอากระบวนการทำงานจากโครงการวิจัยนี้มาพัฒนาสร้างสรรค์ต่อเนื่องด้านต่าง ๆ ทั้งด้านเครื่องมือ เทคนิควิธีการผลิต รวมไปถึงการกระจายสินค้าในรูปแบบต่าง ๆ จัดให้เกิดกิจกรรมความร่วมมือกับกลุ่มนักออกแบบ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ต่อกัน อย่างไรก็ตาม จากการตรวจสอบข้อคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและผู้ใช้กลุ่มเป้าหมายทำให้เกิดข้อเสนอแนะและการพัฒนาต่อยอดไปในอนาคตในด้านการนำเอารูปแบบแนวทางในการออกแบบมาพัฒนาสร้างสรรค์มากขึ้นกว่าเดิมที่เคยเป็น โดยการจัดให้เกิดกิจกรรมความร่วมมือการออกแบบกับกลุ่มนักออกแบบศิลปิน และนักเรียน นักศึกษาด้านการออกแบบเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ต่อกัน สร้างความยั่งยืนให้กับงานหัตถกรรมของชุมชน นอกจากนั้นยังมีนวัตกรรมการขึ้นรูปผ้าและการทำผ้าทอให้กันน้ำอีกมากมาย เช่น การเคลือบนาโนเทคโนโลยี เป็นต้น ซึ่งหากเทคโนโลยีเหล่านี้แพร่หลายและเข้าถึงได้ง่ายมากขึ้น ผู้ประกอบการเองก็สามารถปรับรูปแบบการผลิตให้เหมาะสม แปลงใหม่ สวยงาม และคุ้มค่ามากยิ่งขึ้น^{๕๕}

เสรี เพิ่มชาติ อัญชลี จันทาโก วราภรณ์ ลัมเปรมวัฒนา และพฤกษ์ จิรสัตยาภรณ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้เพื่อสร้างสรรค์คุณค่าผ้าจกราชบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า (๑)

^{๕๕}รสา สุนทรายุทธ, “การออกแบบผลิตภัณฑ์และการบริการสำหรับชุมชนหัตถกรรมท้องถิ่นผ้าจก ไทยวน จังหวัดราชบุรี เพื่อขยายกลุ่มงานผลิตภัณฑ์ออกแบบตกแต่งภายในด้วยนวัตกรรมขึ้นรูปผ้าด้วยแม่พิมพ์และสิ่งทอสีเขียว”, วารสารศิลปกรรมบูรพา, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๒).

สภาพการณ์ ปัญหา และความคิดเห็นต่อผ้าจกราชบุรี ดังนี้ กลุ่มผู้ผลิต สภาพการณ์การผลิตผ้าจกราชบุรี ปัจจุบันเปลี่ยนไปจากลักษณะของกลุ่มทอผ้าและศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านเป็น ๓ ลักษณะคือ แหล่งผลิตที่รวมตัวกันเป็นกลุ่มผลิตและจำหน่ายทั่วไป แหล่งผลิตที่แยกตัวกันผลิตและจำหน่ายทั่วไป และแหล่งผลิตที่รวมตัวกันเป็นกลุ่มผลิตและจำหน่ายตามคำสั่งของลูกค้า ลักษณะการผลิตใช้วิธีการแบบดั้งเดิม วัสดุที่ใช้ส่วนใหญ่ เป็นใยสังเคราะห์ มีการประยุกต์ลวดลายและสีสันทันใหม่ตามความต้องการของผู้บริโภค และมีการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลาย ปัญหาการผลิต ได้แก่ วัสดุมีราคาแพง ขาดคนทอผ้า วัสดุไม่ได้คุณภาพ ขาดเงินทุนหมุนเวียนในการทำธุรกิจใช้เวลานานในการทอผ้า เป็นต้น และความคิดเห็นต่อผ้าจกราชบุรีโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยให้ความสำคัญในด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านราคา ด้านการส่งเสริมทางการตลาด ตามลำดับ กลุ่มผู้สนับสนุน สภาพการณ์สนับสนุนโดยทั่วไป มีการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ผ้าจกราชบุรีเป็นที่รู้จักแพร่หลาย และส่งเสริมให้เป็นสินค้าโอท็อปของจังหวัดราชบุรี โดยผ่านกิจกรรมด้านสังคม วัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรมสร้างจิตสำนึกร่วมกันในชุมชนในโอกาสสำคัญ กิจกรรมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และส่งเสริมการจำหน่าย ปัญหาที่กลุ่มผู้สนับสนุนตระหนัก ได้แก่ ขาดคนทอผ้า ขนาดและรูปแบบไม่มาตรฐาน การรับรู้และประชาสัมพันธ์ ขาดการรวมกลุ่มเป็นเครือข่าย พฤติกรรมการบริโภคเครื่องแต่งกายสำเร็จรูป และนโยบายการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ชัดเจน และความคิดเห็นต่อผ้าจกราชบุรีโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยให้ความสำคัญในด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมทางการตลาด ตามลำดับ กลุ่มผู้บริโภค สภาพการณ์โดยรวมผ้าจกราชบุรี ยังคงเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคโดยเฉพาะในกลุ่มคนวัยทำงาน ด้วยความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีลวดลายที่สวยงาม และคุณค่าทางจิตใจ แม้จะมีราคาแพงแต่มีแนวโน้มในการบริโภคซ้ำอีก นิยมนำไปตัดเป็นเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับ ส่วนใหญ่ซื้อผ้าจกราชบุรีจากแหล่งผลิตด้วยตนเอง ความถี่ ๗-๑๒ เดือนต่อครั้ง จำนวนซื้อครั้งละ ๒-๓ ผืน มูลค่าการซื้อตั้งแต่ ๑,๐๐๑-๓,๐๐๐ บาท มีการเปรียบเทียบราคาจากแหล่งผลิต การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของผ้าจกราชบุรีโดยวิธีบอกต่อ ปัญหาการบริโภคผ้าจกราชบุรี ได้แก่ คุณภาพของผ้าจกราชบุรี ขนาดและรูปแบบไม่มาตรฐาน จำนวนและปริมาณการผลิต ลวดลายที่หลากหลายแปลกใหม่ การรับรู้และประชาสัมพันธ์ในคุณค่าผ้าจกราชบุรี มีราคาแพง และความคิดเห็นต่อผ้าจกราชบุรีโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยให้ความสำคัญในด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมทางการตลาด ตามลำดับ^{๕๖}

รัชพล จริยากุลธนา ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาอัตลักษณ์ลวดลายผ้าจกราชบุรี-ยวนราชบุรี สำหรับการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ให้กลุ่มพัฒนาอาชีพทอผ้าจกราชบุรี” โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาอัตลักษณ์ลวดลายผ้าจกราชบุรี ชาวไท-ยวน ของกลุ่มพัฒนาอาชีพทอผ้าจกราชบุรี หมู่

^{๕๖} เสรี เพิ่มชาติ อัญชลี จันทาโก วราภรณ์ ลิ้มเปรมวัฒนา และพฤกษ์ จิรสัตยาภรณ์, “การจัดการความรู้เพื่อสร้างสรรค์คุณค่าผ้าจกราชบุรี”, วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๖).

๔ บ้านใต้ ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์จากอัตลักษณ์ลวดลายผ้าจาก ไท-ยวน ของกลุ่มพัฒนาอาชีพทอผ้าจาก หมู่ ๔ บ้านใต้ ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี เพื่อสร้างมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ในชุมชนจากอัตลักษณ์ลวดลายผ้าจากไท-ยวน ของกลุ่มพัฒนาอาชีพทอผ้าจาก หมู่ ๔ บ้านใต้ ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี และเพื่อประเมินความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีผลต่อผลิตภัณฑ์จากอัตลักษณ์ลวดลายผ้าจากไท-ยวน ของกลุ่มพัฒนาอาชีพทอผ้าจาก หมู่ ๔ บ้านใต้ ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า ลวดลายของผ้าจากชาวไท-ยวน เกิดจากการสะกิดด้วยเส้นยืนขึ้นเป็นระยะตามต้องการให้เส้นด้ายพุ่งพิเศษผ่านจากอีกด้านหนึ่งไปอีกด้านตามหน้ากว้างของผ้า ความเชื่อที่ว่าผ้าชนิดเป็นของสูงจึงมีการอนุรักษ์ไว้นิยมทอใช้เป็นสไบหรือผ้าเปี่ยงทางพิธีศาสนา ลายที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะคือ ลายดอกเซีย ลายโค้งแก้ง ลายหน้าหมอน ลายนกคุ้มินน้ำร่วมเต้าเป็นลายหลักเทคนิคพิเศษคือ การจกใช้ด้ายสีดำเว้นพื้นไว้มากเพื่อจกลายหักให้มีความเด่นชัดมันคงไม่มีความ หลากหลายของลายประกอบ การใช้สีจะเป็นพื้นด่างแดงและแซมเหลืองเป็นหลัก ผลการออกแบบผลิตภัณฑ์จากอัตลักษณ์ลวดลายผ้าจาก ไท-ยวน ของกลุ่มพัฒนาอาชีพทอผ้าจาก หมู่ ๔ บ้านใต้ ตำบลคูบัวจังหวัดราชบุรี พบว่าการสร้างแบบสอบถามทางอินเทอร์เน็ตเพื่อหาความต้องการเบื้องต้นของ กลุ่มผู้บริโภคถึงประเภทของผลิตภัณฑ์ สิ่งที่ผู้บริโภคต้องการคือ คือผลิตภัณฑ์ประเภทเครื่องประกอบการแต่งกาย^{๕๗}

วรรณา โชคบรรดาลสุข, กุลยา อนุโลก และวรลักษณ์ ทองประยูร ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าตีนจกไท-ยวนในจังหวัดราชบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า ลวดลายผ้าตีนจกซึ่งเป็นลายดั้งเดิมของชาวไท-ยวนราชบุรี มี ๘ ลาย คือ ดอกเซีย กาบ หน้าหมอน โกงแก้ง กาบดอกแก้ว โกงแก้งซ้อนเซีย กาบซ้อนหัก และหักนกคุ้ม ส่วนกลุ่มบ้านคุณยายซ้อน กำลังหาญ ลักษณะของลวดลายและการเรียกชื่อลาย มีความแตกต่างกันไปบ้าง แต่มี ๘ ลายเช่นเดียวกัน ได้แก่ เซียซ้อนหัก เซียซ้อนเซีย หักซ้อนหัก โกงแก้ง หน้าหมอน เกี่ยวซ้อนกาบ ซ้อนกาบ และหักดำ ผู้วิจัยได้รวบรวมลายกราฟของผ้าตีนจก แล้วจัดเก็บอย่างเป็นระบบด้วยการจัดทำเป็นคู่มือการทอผ้าตีนจกไท-ยวนราชบุรี เผยแพร่ถ่ายทอดคู่มือไปยังกลุ่มคนที่สนใจ และจัดฝึกอบรมให้กับช่างทอผ้าตีนจกรุ่นใหม่ได้รับความรู้ในการทอผ้าเพิ่มขึ้น สามารถทอผ้าตีนจกลายพื้นฐานได้ และลวดลายผ้าตีนจกมากขึ้น^{๕๘}

^{๕๗} รัชพล จริยากุลธนา, “การศึกษาอัตลักษณ์ลวดลายผ้าจากไท-ยวนราชบุรี สำหรับการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ให้กลุ่มพัฒนาอาชีพทอผ้าจาก”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม, (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, ๒๕๖๑).

^{๕๘} วรรณา โชคบรรดาลสุข, กุลยา อนุโลก และวรลักษณ์ ทองประยูร, “การถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าตีนจกไท-ยวนในจังหวัดราชบุรี”, วารสาร สมาคมนักวิจัย, ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๕๙).

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี” มีวิธีดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๓ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ
- ๓.๔ เครื่องมือการวิจัย
- ๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย
- ๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นรูปแบบของการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทั้งในส่วนของการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ดังนี้

๓.๑.๑ การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) มุ่งเน้นการศึกษารวบรวมข้อมูล จากหนังสือ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีขั้นตอนดังนี้

๑. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากพระไตรปิฎก หนังสือ รายงานการวิจัย และเอกสารทางวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

๒. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากพระไตรปิฎก หนังสือ รายงานการวิจัย และเอกสารทางวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

๓.๑.๒ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยดำเนินการดังนี้

๑. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม จากวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน ๑๕ ท่าน ดังนี้

ผู้นำชุมชน/ผู้นำองค์กรภาคประชาชน จำนวน ๓ ท่าน

หัวหน้าเผ่ากลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวน จำนวน ๓ ท่าน

ปราชญ์ชาวบ้าน/ครูภูมิปัญญาชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จำนวน ๓ ท่าน

บุคลากรของหน่วยงานภาครัฐหรือสถานศึกษาในพื้นที่ จำนวน ๓ ท่าน

สมาชิกกลุ่มสัมมาชีพ/เจ้าของกิจการ/ผู้ประกอบการในพื้นที่ จำนวน ๓ ท่าน

๒. การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามลักษณะของการเป็นตัวแทนของกลุ่มที่เหมาะสม จำนวน ๑๐ ท่าน ดังนี้

ผู้นำชุมชน/ผู้นำองค์กรภาคประชาชน จำนวน ๒ ท่าน

หัวหน้าเผ่ากลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวน จำนวน ๒ ท่าน

ปราชญ์ชาวบ้าน/ครูภูมิปัญญาชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จำนวน ๒ ท่าน

บุคลากรของหน่วยงานภาครัฐหรือสถานศึกษาในพื้นที่ จำนวน ๒ ท่าน

สมาชิกกลุ่มสัมมาชีพ/เจ้าของกิจการ/ผู้ประกอบการในพื้นที่ จำนวน ๒ ท่าน

๓.๒ พื้นที่ในการศึกษาวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ กำหนดพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย คือ ชุมชนไท-ยวน ราชบุรี จำนวน ๘ ชุมชน ประกอบด้วย

๑. ชุมชนไท-ยวน บ้านคูบัว จังหวัดราชบุรี

๒. ชุมชนไท-ยวน บ้านดอนตะโก จังหวัดราชบุรี

๓. ชุมชนไท-ยวน บ้านหนองโพ จังหวัดราชบุรี

๔. ชุมชนไท-ยวน บ้านบางกะโด จังหวัดราชบุรี

๕. ชุมชนไท-ยวน บ้านดอนแร่ จังหวัดราชบุรี

๖. ชุมชนไท-ยวน บ้านห้วยไผ่ จังหวัดราชบุรี

๗. ชุมชนไท-ยวน บ้านหนองปลาหมอ จังหวัดราชบุรี

๘. ชุมชนไท-ยวน บ้านรางบัว จังหวัดราชบุรี

โดยทั้ง ๘ ชุมชน ล้วนเป็นชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวน ในพื้นที่จังหวัดราชบุรี ที่มีผลผลิตทางวัฒนธรรมผ้าจากไท-ยวน หรือมรดกวัฒนธรรมผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ซึ่งแสดงให้เห็นถึงภูมิความรู้หรือภูมิปัญญาของชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน ที่มีเอกลักษณ์และมีคุณค่าซึ่งเกิดขึ้นในอดีตและได้รับการสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง จนเป็นที่ยอมรับ

๓.๓ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ

การวิจัยครั้งนี้ มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) และผู้เข้าร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ ดังนี้

๓.๓.๑ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม จำนวน ๑๕ ท่าน ประกอบด้วย

ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง/หน้าที่
๑. ดร.นภสร ไตรภคศรี	วัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี
๒. นายสาโรจน์ มูลมาก	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแร่
๓. อาจารย์อำนวย บุญณรงค์	ข้าราชการบำนาญ (อาชีพรู)
	ประธานวัฒนธรรมตำบลหนองปลาหมอ
๔. คุณอุไร พรหมพรวน	ปราชญ์ชุมชนรางบัว
๕. คุณอุทัย พักแพง	แพทย์ประจำตำบลห้วยไผ่
๖. คุณนิภา มณีจันทร์	ประธานศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านวัดนาหนอง

๗. คุณนพพร สมัยสมภาพ	ปราชญ์ชาวบ้าน
๘. คุณพนมศักดิ์ ศรีคำ	ปราชญ์ชาวบ้านรางบัว
๙. คุณสุนันท์ พวงมาลัย	กลุ่มทอผ้าขึ้นตีนจกรางบัว
๑๐. คุณจุฬาลักษณ์ มณีจันทร์	สมาชิกช่างทอศูนย์ทอผ้าขึ้นตีนจก วัดนาหนอง
๑๑. คุณทองดำ จาโสด	สมาชิกกลุ่มทอผ้า
๑๒. คุณศศิณีภา ไพร่ทอง	สมาชิกกลุ่มทอผ้า
๑๓. คุณพิมพ์ปวีณ์ อัจฉิบุญกรณ	สมาชิกช่างทอ
๑๔. คุณปัญญา ฝอยทอง	สมาชิกช่างทอ
๑๕. คุณนภา ศรีจันทร์เพ็ญ	ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น

๓.๓.๒ ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยการสุ่มแบบแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามลักษณะของการเป็นตัวแทนของกลุ่มที่เหมาะสม จำนวน ๑๐ ท่าน ประกอบด้วย

ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง/หน้าที่
๑. นายสาโรจน์ มูลมาก	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแร่
๒. คุณดลตววรรณ มณีจันทร์	รองประธานกลุ่มทอผ้าวัดนาหนอง
๓. อาจารย์อำนวย บุญณรงค์	ข้าราชการบำนาญ (อาชีพอครู) ประธานวัฒนธรรมตำบลหนอง ปลาหมอ
๔. คุณอุไร พรหมพรวน	ปราชญ์ชุมชนรางบัว
๕. คุณอุทัย พักแพง	แพทย์ประจำตำบลห้วยไผ่
๖. คุณนิภา มณีจันทร์	ประธานศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้าน

	วัดนาหนอง
๗. คุณนพพร สมัยสมภาพ	ปราชญ์ชาวบ้าน
๘. คุณพนมศักดิ์ ศรีคำ	ปราชญ์ชาวบ้านรางบัว
๙. คุณสุนันท์ พวงมาลัย	กลุ่มทอผ้าขึ้นตีนจกรางบัว
๑๐. คุณนภา ศรีจันทร์เพื่อ	ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น

๓.๔ เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และแบบสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยมีลักษณะของเครื่องมือและขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

๓.๔.๑ ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และแบบสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ซึ่งมีลักษณะดังนี้

๑. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เกี่ยวกับการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านและลึกซึ้ง นำไปสู่การสนทนา ซึ่งผู้ให้ข้อมูลมีบทบาทกำหนดทิศทางสนทนาร่วมกับผู้สัมภาษณ์เพื่อบรรลุเป้าหมายในการทำความเข้าใจประเด็นคำถามร่วมกันตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒. แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อประเมินศักยภาพการเรียนรู้และปรับตัวของครัวเรือนและชุมชน พร้อมทั้งกำหนดนโยบาย แนวทาง และออกแบบรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี จากหัวหน้าหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และตัวแทนภาคประชาสังคมที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (ขนาดกลาง) โดยการอภิปรายโต้ตอบแสดงความเห็น/เล่าเรื่องประสบการณ์ ตามประเด็นที่ผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) กำหนดขึ้นอย่างเจาะจงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ข้อมูลหลังไหลออกมาจากการ

ปฏิสัมพันธ์ในแนวราบระหว่างสมาชิกในกลุ่มด้วยกันเองและระหว่างกลุ่มสมาชิกกลุ่มกับผู้ดำเนินการสนทนา

๓.๓.๒ ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) และแบบบันทึกรายละเอียดผลการปฏิบัติการ (รายตัวชี้วัด) ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

๑. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางการกำหนดกรอบแนวคิดสำหรับใช้ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

๒. กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

๓. สร้างเครื่องมือ และนำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบ โดยดำเนินการหาความเที่ยงตรง (Validity) ซึ่งเป็นผลจากการนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมในภาพรวมด้านเนื้อหา ภาษา และความครอบคลุม แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม ทั้งนี้ ผู้เชี่ยวชาญทั้ง ๕ ท่าน ที่ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (CVI)^๑ ประกอบด้วย

๑. พระครูวิสุทธาจารย์นันทคุณ, ผศ. ดร.	วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๒. รศ.ดร.ศุภณัฐ ทรัพย์นาวิ	ประธานหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รป.ม.)
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
๓. ผศ.ดร.วิภาณี เปือกบัวขาว	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

^๑Wynd C.A., Schmidt B., & Schaefer M.A., “ Two Quantitative Approaches for Estimating Content Validity”, *Western Journal of Nursing Research*, 25(2003): 508-518.

๔. ดร.เทวี มณีรัตน์

สาขานวัตกรรมการเกษตร

และการจัดการ (วิชาเอกการจัดการ
ศัตรูพืช)

คณะทรัพยากรธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

๕. ผศ.ดร.สาโรจน์ เผือกบัวขาว

อาจารย์เกษียร

(จากมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี)

โดยผลการใช้ดัชนีวัดความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ได้ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาทั้งฉบับ (Content Validity for Scale , S-CVI) มีค่าตั้งแต่ ๐.๘๐ ขึ้นไป พร้อมกันนี้ได้้นำความคิดเห็นและข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข แล้วจึงนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ดังนี้

๓.๕.๑ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) มีการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

๑. ขั้นเตรียมการสัมภาษณ์ คือ การเตรียมความพร้อมก่อนลงพื้นที่เพื่อรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้เริ่มต้นด้วยการนัดหมายวันเวลาที่สัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลหลัก พร้อมกับเตรียมเอกสาร และศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียง สมุดบันทึก และอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์

๒. ขั้นดำเนินการด้านเอกสาร คือ ผู้ศึกษาวิจัยได้นำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากต้นสังกัด (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี) ไปถึงผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัย

๓. ขั้นดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก คือ การปฏิบัติการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยคณะผู้วิจัยจะสนทนาสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูลหลัก แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ อธิบายเหตุผลและขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงในขณะที่สัมภาษณ์ ขออนุญาตใช้กล้องถ่ายรูปเพื่อใช้อ้างอิงในการสัมภาษณ์ รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลต่าง ๆ ที่

บันทึกเสียงไว้คณะผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ หากผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ประสงค์ที่จะให้บันทึกเสียงในช่วงใด คณะผู้วิจัยจะไม่ทำการบันทึกเสียงไว้

๓.๕.๒ การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) มีการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

๑. ขั้นการประสานงาน คือ การติดต่อผู้ทรงคุณวุฒิในเบื้องต้นทั้งทางโทรศัพท์และด้วยตนเองเพื่อแนะนำตัวผู้วิจัย ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย และขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะเพื่อให้ข้อมูลที่เกื้อกูลต่อการวิจัยครั้งนี้

๒. ขั้นการเตรียมการ คือ การนำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัดของผู้วิจัย เพื่อขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ

๓. ขั้นดำเนินการสนทนากลุ่มเฉพาะ คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพที่กระตุ้นให้สมาชิกในกลุ่มสนทนาขนาดกลาง ได้อภิปรายโต้ตอบแสดงความเห็น/เล่าเรื่องประสบการณ์ ตามประเด็นที่ผู้ดำเนินการสนทนากำหนดขึ้นมาอย่างเจาะจงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลหลังไหล (Flow) ออกมาจากการปฏิสัมพันธ์ในแนวราบระหว่างสมาชิกในกลุ่มผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะด้วยตนเอง และระหว่างผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ดำเนินการสนทนา

๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ได้นำข้อมูลเชิงเอกสาร (Documentary Research) และที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ไปวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย ดังนี้

๓.๖.๑ ข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research)

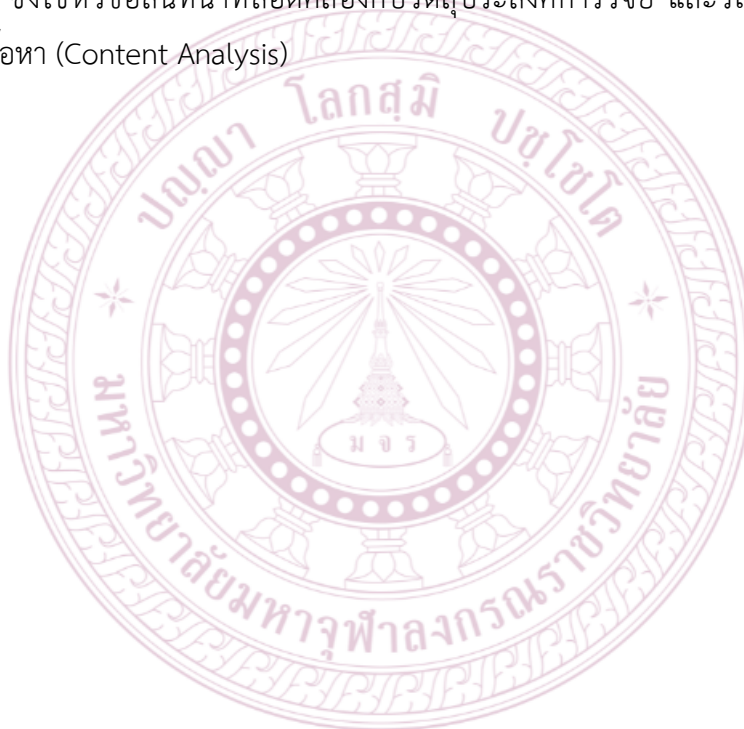
การวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ อย่างเป็นระบบและมีความเชื่อมโยงกัน

๓.๖.๒ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยพยายามรักษาสำนวนเดิมของผู้ให้สัมภาษณ์รวมทั้งปรับแก้ให้มีความชัดเจนทางการสื่อสาร ความหมาย และลดข้อความที่ซ้ำซ้อนกัน

๓.๖.๓ ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ที่ประกอบด้วยผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) ผู้จดบันทึก (Note Taker) ผู้ช่วยทั่วไป (Assistant) และผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งใช้หัวข้อสนทนาที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย และวิเคราะห์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี” สามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) อย่างเป็นระบบและมีความเชื่อมโยงกัน ดังนี้

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพการเรียนรู้และปรับตัวตามปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยีของครัวเรือนและชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี

๔.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนา รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

๔.๔ องค์ความรู้จากการวิจัย

๔.๔.๑ องค์ความรู้ที่รับจากการวิจัย

๔.๔.๒ องค์ความรู้ที่สังเคราะห์ได้จากการวิจัย

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

๔.๑.๑ ประวัติกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกราชบุรี

ศูนย์หัตถกรรมทอผ้าพื้นบ้านราชบุรี ตั้งอยู่ภายในบริเวณวัดนาหนอง ตำบลดอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี เป็นชุมชนไท-ยวนอพยพมาจากเชียงแสน จังหวัดเชียงรายตั้งแต่เมื่อสองร้อยกว่าปีก่อน ซึ่งมีประเพณีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์และมีวัดนาหนองเป็นศูนย์รวมจิตใจ ที่สำคัญเป็นแหล่งผลิตผ้าจกดอนแร่เป็นผ้าจกที่มีลายที่มีเอกลักษณ์เป็นของตัวเอง และมีชื่อเสียงแห่งหนึ่งของเมืองไทย

ปัจจุบัน ศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านราชบุรี วัฒนาหนอง ตั้งอยู่เลขที่ ๓๘ หมู่ที่ ๒ ตำบลดอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี^๑ ศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านราชบุรี วัฒนาหนอง มีประวัติความเป็นมาผลิตภัณฑ์ และการบริหารจัดการ^๒ ดังนี้

๑. ประวัติความเป็นมา เป็นภูมิปัญญาที่เรียนรู้การทอผ้ามาตั้งแต่สมัยปู่ย่า ตา ยาย ทอผ้าใช้เอง เป็นการทอเพื่อการสวมใส่ยามว่างจากการทำนา ต่อมาเมื่อมีคนเริ่มสนใจ เห็นว่า ผ้ามีความสวย ต้องการให้ทอเพื่อการจำหน่าย ปีพ.ศ. ๒๕๔๒ ได้รวมกลุ่มกันของชาวบ้านดอนแร่ จัดตั้งศูนย์ขึ้นภายในบริเวณวัฒนาหนอง เพื่อเป็นศูนย์กลางและสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ ทางกลุ่มจดทะเบียน OTOP ปี พ.ศ. ๒๕๔๖

๒. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ เป็นลวดลายโบราณที่มีความเป็นเอกลักษณ์ เช่น ลายหัก ลายหงส์ นกฮูก ลายจะไม่มีมีการเปลี่ยนแปลง เพราะผู้ทอจะไม่ยอมรับลายใหม่ ๆ เคยนำมาตัดเย็บเป็นชุดสำเร็จรูป แต่ขายไม่ดี เนื่องจากขนาดไม่ได้ และราคาสูง ทั้งนี้มีโครงการให้ผลิตเป็นกระเป๋า หมอน แต่ผลิตออกมารูปแบบเหมือนกันทุกกลุ่ม ผล คือ ขายไม่ได้

๓. ผลิตภัณฑ์ในปัจจุบัน

ผลิตภัณฑ์ประเภทที่ ๑ ชื่อ ผ้าชิ้นตีนจก (ผ้าจกทั้งตัว) (OTOP ๕ ดาว)

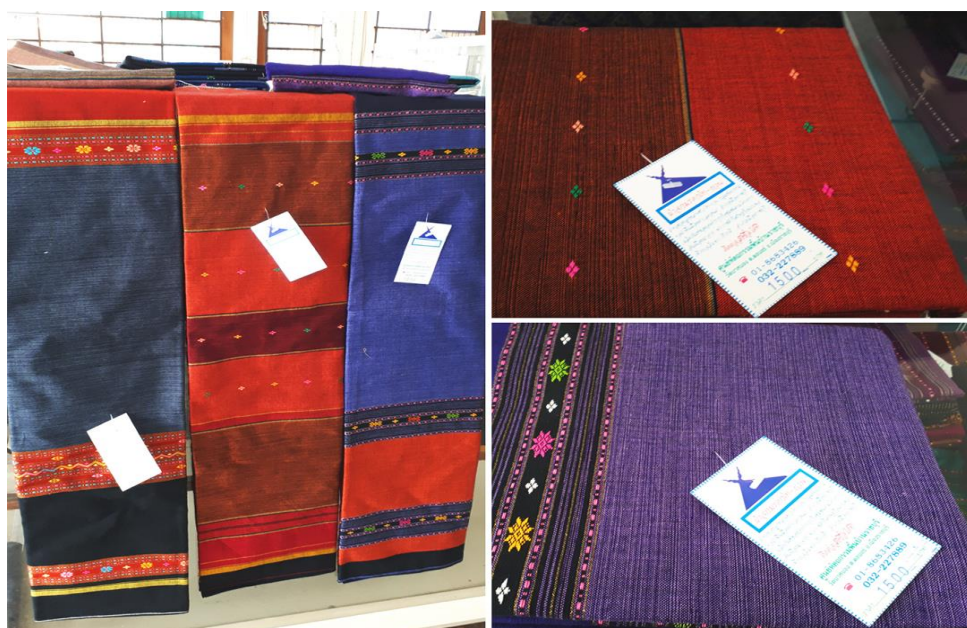

ภาพที่ ๔.๑ ผลิตภัณฑ์ผ้าชิ้นตีนจก

^๑ สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดราชบุรี. ศูนย์หัตถกรรมทอผ้าพื้นบ้านราชบุรีวัฒนาหนอง จ.ราชบุรี. <https://shorturl.asia/X6wLF> ๗ มิถุนายน ๒๕๖๖

^๒ ฐานข้อมูลผลิตภัณฑ์สินค้า Contemporary Art. ศูนย์หัตถกรรมทอผ้าพื้นบ้านราชบุรี วัฒนาหนอง. <https://shorturl.asia/wCI08> ๗ มิถุนายน ๒๕๖๖

ผลิตภัณฑ์ประเภทที่ ๒ ชื่อ ผ้าจกทอมือ

ภาพที่ ๔.๒ ผ้าจกทอมือ

ผลิตภัณฑ์ประเภทที่ ๓ ชื่อ ผ้าขาวม้า

ภาพที่ ๔.๓ ผ้าขาวม้า

๔. แหล่งเงินทุนและเงินหมุนเวียนของกิจการ

แหล่งเงินทุน รวบรวมการลงหุ้นของสมาชิก หุ้นละ ๑๐๐ บาท มีสมาชิกตอนนั้น ๒๐๐ คน เงินหมุนเวียนของกิจการ ทางองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) จะจัดสรรงบประมาณมาให้เพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียน ๑๐๐,๐๐๐ บาท

๕. วัตถุดิบที่ใช้ผลิต ประกอบด้วย ๑) ประเภทวัตถุดิบที่ใช้ผลิต ได้แก่ ฝ้าย (ใยประดิษฐ์) และไหม (ใยประดิษฐ์) ๒) แหล่งวัตถุดิบที่ใช้ผลิต ฝ้าย (ใยประดิษฐ์) ซื้อจาก ร้านในอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี และไหม (ใยประดิษฐ์) ซื้อจาก ร้านในอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี และ ๓) วิธีการจัดหาวัตถุดิบที่ใช้ผลิต ฝ้ายและไหม จะสั่งซื้อมาจากร้านค้าในชุมชน ซึ่งรับมาจากโรงงาน โดยฝ้ายทางกลุ่มจะเลือกสีตามความต้องการ ส่วนไหม จะซื้อไหมดิบ และนำมาย้อมสีเคมี เพื่อให้ได้สีตามความต้องการ

๖. กระบวนการผลิตและเทคโนโลยีการผลิต ประกอบด้วย กระบวนการผลิต ๑) การเตรียมเลือกเส้นฝ้ายให้เหมาะสมกับชนิดผลิตภัณฑ์ที่ต้องการทำและออกแบบลวดลาย กำหนดหน้าผ้า ความยาวที่กำหนดไว้ ๒) การจุ่มมัน คือ การนำเส้นฝ้ายที่ออกแบบไว้มาจุ่มให้มีความยาวและหน้าผ้าที่กำหนดไว้ โดยแต่ละรอบของการจุ่มจะต้องจับมือเสียทุกครั้ง ๓) การใส่핀หวี คือการนำเส้นฝ้ายทั้งหมดมาใส่ในช่องฟันหวี ๔) การม้วนเข้าเพลลา คือ การนำเส้นฝ้ายที่ใส่ฟันหวีแล้ว มาหวีให้เส้นฝ้ายตึงเสมอกันและม้วนเข้าเพลลา โดยในขณะที่ม้วนต้องทำให้เส้นฝ้ายที่ม้วนเข้าไปตึงเสมอกันทั้งซ้ายและขวา ๕) การเก็บตะกรอ การนำเส้นฝ้ายที่ม้วนเรียบร้อยแล้วมาเก็บตะกรอ โดยเส้นด้ายยืนจะถูกแบ่งเป็น ๒ ส่วนเท่า ๆ กันทั้งบนและล่าง การเก็บตะกรอจะเริ่มที่ตะกรอล่างก่อน จำนวน ๒ ตับ และตะกรอบบน ๒ ตับ ๖) การแต่งกึ่ง เมื่อเก็บตะกรอเรียบร้อยแล้ว ต้องผูกตะกรอแต่ละตักไว้กับไม้เท้าเหยียบและแต่งกึ่งให้โค้งงอ เพื่อให้ผ้าที่ทอออกมาเรียบสม่ำเสมอ หน้าผ้าเสมอกัน เรียบไม่เป็นชั้น และ ๗) การทอผ้า ก็เหมือนกับการสานไม้ คือ เส้นฝ้ายด้านยืนและเส้นฝ้ายด้านพุ่งจะมาสานขัดกัน โดยการเหยียบไม้เท้าเหยียบที่ผูกติดกับตะกรอ จะทำให้เส้นฝ้ายด้านยืนแยกออกจากกันและนำเส้นฝ้ายมาพุ่งจะมาสานขัดกัน โดยถูกกระทบให้แน่นด้วยฟันหวี และเทคโนโลยีการผลิต คือ กี่กระตุก

๗. แรงงาน คุณลักษณะของแรงงานส่วนใหญ่ในการผลิต แรงงาน ๓๕ คน เป็นผู้หญิงทั้งหมด อายุระหว่าง ๓๕ – ๗๐ ปี แหล่งที่มาของแรงงานและจำนวน เป็นแม่บ้านในตำบลดอนแร่ และตำบลใกล้เคียง เช่น ตำบลรางบัว ตำบลอ่างทอง ตำบลห้วยไผ่ และตำบลคูบัว และรูปแบบการผลิต รับงานกลับไปทำที่บ้านทั้งหมด ทุกบ้านจะมีที่เป็นของตนเอง

๘. การตลาด ประกอบด้วย ช่องทางการตลาด ได้แก่ ทำการตลาดเองเป็นหลัก โดยออกงานแสดงและจำหน่ายสินค้าต่าง ๆ ตามที่หน่วยงานราชการจัด/ตลาดชุมชน/ช่องทางอินเทอร์เน็ต ผ่านตัวแทนจำหน่าย อาทิ JJ mall, ศูนย์การค้าสยาม, ร้านค้าทั่วไป การประชาสัมพันธ์ คือการ

พัฒนาชุมชนเข้ามาช่วยประชาสัมพันธ์ทางการตลาด, Facebook, ออกงาน OTOP เมืองทองธานี ปีละ ๓ ครั้ง และตลาดผู้บริโภค คือ ผู้ซื้อในประเทศ เป็นกลุ่มที่ชื่นชอบผ้าไทย ผ้าทอมือ

๔. การบริหารจัดการ ได้แก่ การจดทะเบียน วิสาหกิจชุมชน/ OTOP การตัดสินใจและการวางแผน การตัดสินใจและวางแผนสมาชิกร่วมกันคิดทั้งการผลิต และการตั้งราคา

๔.๑.๒ องค์ความรู้เกี่ยวกับผ้าขึ้นดินจก

ศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านราชบุรี วัดนาหนอง ตำบลดอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี เล่าให้ฟังว่า ผ้าจกดอนแร่เป็นผ้าจกที่มีลายที่มีเอกลักษณ์เป็นของตัวเอง เช่น ลายกาบ ลายกาบดอกแก้ว และลายนกคุ้มินน้ำฮ่อมเต่า พบมาในชุมชนไท-ยวน ตำบลดอนแร่ ตำบลห้วยไผ่ ตำบลหนองปลาหมอและตำบลรางบัว โดยลักษณะของการจก จะประกอบด้วยหลากหลายของลวดลาย และจะมีการจกลายแน่นเต็มผืนผ้า มีการเว้าพื้นต่ำไว้น้อย ทำให้ลดความเด่นชัดของลายหลักลงไป โดยจะคงสีสันของเส้นใยเป็นสีแดงเป็นหลัก จะไม่นิยมใช้เส้นใยหลายสี และดินจกจะมีความกว้างประมาณ ๑๔-๑๕ นิ้ว ดังนี้

๑. กระบวนการขั้นตอนการผลิต

- ๑) การวางแบบลาย
- ๒) การหาเส้นด้าย-ไหม ให้สีกลมกลืนกัน
- ๓) เริ่มทอผ้าและจกลายแต่ละลายให้สอดคล้องกันจนแล้วเสร็จ
- ๔) ตรวจสอบความเรียบร้อย

๒. จุดเด่นของผลิตภัณฑ์

- ๑) มีลวดลายเป็นเอกลักษณ์
- ๒) มีความละเอียดปราณีต
- ๓) มีสีสันสวยงามและสีไม่ตก
- ๔) มีสีที่เป็นเอกลักษณ์ คือ สีเขียว สีแดง สีดำ
- ๕) การดูแลรักษาง่ายใส่สบาย
- ๖) เป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม^๓

^๓ สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดราชบุรี. ศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านราชบุรี วัดนาหนอง ตำบลดอนแร่ “ผ้าทอราชบุรี ศักดิ์ศรีภูมิปัญญาไทย”. <https://shorturl.asia/nsSFt> ๗ มิถุนายน ๒๕๖๖

๔.๑.๓ การจัดการความรู้ผ้าขึ้นตีนจก

ลวดลายผ้าจกไท-ยวนราชบุรีแบ่งกลุ่มลายได้ ๒ ประเภท คือ ลายหลักและลายประกอบ ดังนี้

๑. ลายหลัก เป็นลายขนาดใหญ่ที่ใช้จกอยู่ตรงกลางของตีนจก แต่ละตำบลหรือหมู่บ้าน อาจเรียกชื่อไม่เหมือนกันแต่มีความคล้ายคลึงกัน อาทิ ลายดอกเซีย ลายหน้าหมอน ลายโค้งแก้ง ลายกาดดอกแก้ว ลายเกี่ยวซ้อนกาดลายหักซ้อนหัก หักนกคู่ หรือหักดำ เป็นต้น

๒. ลายประกอบ ได้แก่ลายที่มีขนาดเล็กกว่าลายหลัก ลายประกอบจะถูกจัดตำแหน่งให้อยู่ ๒ ข้างของลายหลักข้างละเท่า ๆ กัน อาทิ ลายขอประแจ ดอกแก้ว มะลิเลื้อย ขอเหลียว กูดต้นไม้ นกคู่กินน้ำร่วมเต้า ม้า คนหนามเตย และสะเปา เป็นต้น

ลักษณะของลวดลาย จะมีความผูกพันอยู่กับธรรมชาติและวิถีชีวิต อาทิ รูปต้นไม้ ดอกแก้ว มะลิเลื้อย รูปสัตว์ เช่นม้า ช้าง นกคู่ที่กำลังกินน้ำร่วมกัน เป็นต้น^๔

การถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าตีนจกไทยวน มี ๒ ลักษณะ คือ

๑. เป็นการถ่ายทอดกันเองภายในครอบครัวโดยยายสอนแม่ แม่สอนลูก และลูกสอนหลาน วิธีการสอนใช้ปากต่อปากและจกผ้าให้ดู ผู้รับการถ่ายทอดต้องจดจำวิธีการทอและลวดลายต่างๆ ให้แม่นยำ ต้องหมั่นฝึกฝนบ่อย ๆ จนเกิดความชำนาญ ก็จะทอผ้าได้เก่งและสวยงามอีกทั้งมีความเชื่อ ประเพณี ค่านิยม ว่าหญิงสาวชาวไท-ยวนหากจะมีครอบครัวได้ จะต้องฝึกหัดทอผ้าให้เป็น จึงจะแต่งงานได้ เพื่อจะได้มีความรู้ไปทอผ้าให้แก่สมาชิกในครอบครัว ดังนั้น หญิงสาวชาวไท-ยวนในอดีต จึงได้รับการถ่ายทอดศิลปะในการทอผ้ามาจากบรรพบุรุษแทบทุกคนต่อมา เมื่อสังคมและวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลง หญิงไท-ยวนรุ่นใหม่ไม่นิยมนุ่งผ้าขึ้น ความรู้ในการทอผ้าขึ้นตีนจกจึงไม่มีความจำเป็นอีกต่อไป กอปรกับเมื่อคนแก่ทยอยเสียชีวิตไปองค์ความรู้ในการทอผ้าตีนจกก็ติดตัวไปด้วย ไม่ได้มีการถ่ายทอดความรู้ให้กับลูกหลานสืบมา

๒. การถ่ายทอดจากภายนอกชุมชนเมื่อความรู้ในการทอผ้าตีนจกไท-ยวนเริ่มขาดหายไป ส่วนราชการจึงเข้าไปฟื้นฟูวิธีการทอผ้าตีนจกให้แก่กลุ่มชาวบ้านไท-ยวนที่สนใจ โดยจ้างวิทยากรไปสอนการทอผ้าให้ตามหมู่บ้าน และให้โรงเรียนสังกัดสำนักงานประถมศึกษา ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่ชาวไท-ยวนเปิดสอนวิชาการทอผ้าจกให้แก่นักเรียน จึงนับเป็นการสร้างช่างทอรุ่นใหม่ ๆ ขึ้นมา อีกทั้งพ่อค้าคนกลางที่รับซื้อผ้าตีนจกไปขาย ก็สอนการทอผ้าตีนจกให้แก่ลูกน้อง ดังนั้น ความรู้ในการทอผ้าจึง

^๔ วรณา โชคบรรดาลสุข กุลยา อนุโลก และวรลักษณ์ ทองประยูร. การถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าตีนจกไท-ยวนในจังหวัดราชบุรี. วารสาร สมาคมนักวิจัย, ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - เมษายน ๒๕๕๙) :

แพร่หลายออกไปกว้างขวางขึ้น จากญาติพี่น้องไปสู่เพื่อนบ้าน และส่วนใหญ่แล้วคนที่หัดทอผ้ามักจะมีใจรักและชอบการทอผ้า อีกทั้งมีเชื้อสายไท-ยวนอยู่ด้วยในสายเลือด จึงทำให้การเรียนรู้ง่ายและเร็วขึ้น^๕

ทั้งนี้ ต้องปลูกฝังค่านิยมและความเป็นมาของผ้าขึ้นตีนจก ให้แก่บุคคลในท้องถิ่น โดยเฉพาะเยาวชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ทั้งที่เป็นบุตรหลานของช่างทอผ้า หรือเป็นสมาชิกของกลุ่มไท-ยวน เพื่อให้คนในชุมชนรู้คุณค่าของศิลปะผ้าขึ้นตีนจก เพื่อเป็นแรงผลักดันให้คนในชุมชนรู้คุณค่าทางศิลปะผ้าขึ้นตีนจก การถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าขึ้นตีนจกไท-ยวน มี ๒ ลักษณะ ได้แก่ ๑) การถ่ายทอดกันเองภายในครอบครัวโดยยายสอนแม่ แม่สอนลูก และลูกสอนหลาน วิธีการสอนใช้ปากต่อปากและจกผ้าให้ดู ผู้รับการถ่ายทอดต้องจดจำวิธีการทอและลวดลายต่าง ๆ ให้แม่นยำ และ ๒) การถ่ายทอดจากภายนอกชุมชนเมื่อความรู้ในการทอผ้าขึ้นตีนจกไท-ยวนเริ่มขาดหายไป ส่วนราชการจึงเข้าไปฟื้นฟูวิธีการทอผ้าขึ้นตีนจกให้แก่กลุ่มชาวบ้านไท-ยวนที่สนใจ โดยจ้างวิทยากรไปสอนการทอผ้าให้ตามหมู่บ้าน และให้โรงเรียนสังกัดสำนักงานประถมศึกษา ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่ชาวไท-ยวนเปิดสอนวิชาการทอผ้าจากให้แก่แก่นักเรียน อย่างไรก็ตาม ควรนำการระบบการตลาดแบบ ๓P ได้แก่ ผู้รับบริการ (People) กระบวนการ (Process) และกายภาพ (Physical Evidence) ระบบการตลาดแบบ ๔P ได้แก่ ๑) ผลิตภัณฑ์ (Product) ๒) ราคา (Price) ๓) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) และ ๔) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) มาสู่ระบบการตลาดแบบ ๗P ได้แก่ ๑) ผลิตภัณฑ์ (Product) ๒) ราคา (Price) ๓) สถานที่ (Place) ๔) การส่งเสริมการขาย (Promotion) ๕) คน (People) ๖) กระบวนการ (Process) และ ๗) องค์ประกอบทางกายภาพ (Physical) กลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี มีกระบวนการจัดการความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ต้องปลูกฝังค่านิยมและความเป็นมาของผ้าขึ้นตีนจก ให้แก่บุคคลในท้องถิ่น โดยเฉพาะเยาวชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ทั้งที่เป็นบุตรหลานของช่างทอผ้า หรือเป็นสมาชิกของกลุ่มไท-ยวน เพื่อให้คนในชุมชนรู้คุณค่าของศิลปะผ้าขึ้นตีนจก เพื่อเป็นแรงผลักดันให้คนในชุมชนรู้คุณค่าทางศิลปะผ้าขึ้นตีนจกต่อไป^๖ ดังนั้น การถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าขึ้นตีนจกไท-ยวน มี ๒ ลักษณะ ได้แก่ ๑) การถ่ายทอดกันเองภายในครอบครัวโดยยายสอนแม่ แม่สอนลูก และลูกสอนหลาน วิธีการสอนใช้ปากต่อปากและจกผ้าให้ดู ผู้รับการถ่ายทอดต้องจดจำวิธีการทอและลวดลายต่าง ๆ ให้แม่นยำ ต้องหมั่นฝึกฝนบ่อย ๆ จนเกิดความชำนาญ ก็จะทอผ้าได้เก่งและสวยงามอีกทั้งมีความเชื่อ ประเพณี ค่านิยม ว่าหญิงสาวชาวไท-ยวนหากจะมีครอบครัวได้ จะต้องฝึกหัดทอผ้าให้เป็นจึงจะแต่งงานได้ เพื่อจะได้มีความรู้ไปทอผ้าให้แก่สมาชิกในครอบครัว ดังนั้น หญิง

^๕ วรรณา โชคบรรดาลสุข กุลยา อนุโลก และวรลักษณ์ ทองประยูร. การถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าขึ้นตีนจกไท-ยวนในจังหวัดราชบุรี. วารสาร สมาคมนักวิจัย, ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - เมษายน ๒๕๕๙) : ๑๗๗.

^๖ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๓, ช่างทอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

สาวชาวไท-ยวนในอดีต จึงได้รับการถ่ายทอดศิลปะในการทอผ้ามาจากบรรพบุรุษแทบทุกคนต่อมา เมื่อสังคมและวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลง หญิงไท-ยวนรุ่นใหม่ไม่นิยมนุ่งผ้าซิ่น ความรู้ในการทอผ้าซิ่นตีนจกจึงไม่มีความจำเป็นอีกต่อไป กอปรกับเมื่อคนแก่ทยอยเสียชีวิตไป องค์ความรู้ในการทอผ้าตีนจกก็ ตัดตัวไปด้วย ไม่ได้มีการถ่ายทอดความรู้ให้กับลูกหลานสืบมา และ๒) การถ่ายทอดจากภายนอก ชุมชนเมื่อความรู้ในการทอผ้าตีนจกไท-ยวนเริ่มขาดหายไป ส่วนราชการจึงเข้าไปฟื้นฟูวิธีการทอผ้าตีนจกให้แก่กลุ่มชาวบ้านไท-ยวนที่สนใจ โดยจ้างวิทยากรไปสอนการทอผ้าให้ตามหมู่บ้าน และให้ โรงเรียนสังกัดสำนักงานประถมศึกษา ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่ชาวไท-ยวนเปิดสอนวิชาการทอผ้าจกให้แก่ นักเรียน จึงนับเป็นการสร้างช่างทอรุ่นใหม่ ๆ ขึ้นมา อีกทั้งพ่อค้าคนกลางที่รับซื้อผ้าตีนจกไปขาย ก็ สอนการทอผ้าตีนจกให้แก่ลูกน้อง ดังนั้น ความรู้ในการทอผ้าจึงแพร่หลายออกไปกว้างขวางขึ้น จาก ญาติพี่น้องไปสู่เพื่อนบ้าน และส่วนใหญ่แล้วคนที่หัดทอผ้ามักจะมีใจรักและชอบการทอผ้า อีกทั้งมีเชื้อสายไท-ยวนอยู่ด้วยในสายเลือด จึงทำให้การเรียนรู้ง่ายและเร็วขึ้น^๗

สรุปได้ว่า การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสัมมาชีพผ้าซิ่นตีนจกตระกูลราชบุรี ศูนย์หัตถกรรมทอผ้าพื้นบ้านราชบุรี ตั้งอยู่ภายในบริเวณวัดนาหนอง ตำบลดอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี เป็นชุมชนไท-ยวนอพยพมาจากเชียงแสน จังหวัดเชียงรายตั้งแต่เมื่อสองร้อยกว่าปีก่อน ซึ่งมีประเพณีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์และมีวัดนาหนองเป็นศูนย์รวมจิตใจ ที่สำคัญเป็นแหล่งผลิตผ้าจกดอนแร่เป็นผ้าจกที่มีลายที่มีเอกลักษณ์เป็นของตัวเอง และมีชื่อเสียงแห่งหนึ่งของเมืองไทย ปัจจุบัน ศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านราชบุรี วัดนาหนอง ตั้งอยู่เลขที่ ๓๘ หมู่ที่ ๒ ตำบลดอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี มีประวัติความเป็นมา ผลิตภัณฑ์ และการบริหารจัดการ ประกอบด้วย ๑) **ประวัติความเป็นมา** เป็นภูมิปัญญาที่เรียนรู้การทอผ้ามาตั้งแต่สมัยปู่ย่า ตา ยาย ทอผ้าใช้เอง เป็นการทอเพื่อการสวมใส่ยามว่างจากการทำนา ต่อมาเมื่อมีคนเริ่มสนใจ เห็นว่า ผ้ามีความสวย ต้องการให้ทอเพื่อการจำหน่าย ปีพ.ศ. ๒๕๔๒ ได้รวมกลุ่มกันของชาวบ้านดอนแร่ จัดตั้งศูนย์ขึ้นภายในบริเวณวัดนาหนอง เพื่อเป็นศูนย์กลางและสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ ทางกลุ่มจดทะเบียน OTOP ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ ๒) **การพัฒนาผลิตภัณฑ์** เป็นลวดลายโบราณที่มีความเป็นเอกลักษณ์ เช่น ลายหัก ลายหงส์ นกฮูก ลายจะไม่มีมีการเปลี่ยนแปลง เพราะผู้ทอจะไม่ยอมรับลายใหม่ ๆ เคยนำมาตัดเย็บเป็นชุดสำเร็จรูป แต่ขายไม่ดี เนื่องจากขนาดไม่ได้ และราคาสูง ทั้งนี้มีโครงการให้ผลิตเป็นกระเป๋า หมอน แต่ผลิออกมาแบบเหมือนกันทุกกลุ่ม ผล คือ ขายไม่ได้ ๓) **กระบวนการผลิต** (๑) การเตรียมเลือกเส้นฝ้ายให้เหมาะสมกับชนิดผลิตภัณฑ์ที่ต้องการทำและออกแบบลวดลาย คำนวณหน้าผ้า ความยาวที่กำหนดไว้ (๒) การจุ่มม้วน คือ การนำเส้นฝ้ายที่ออกแบบไว้มาจุ่มให้ได้ความยาวและหน้าผ้าที่กำหนดไว้ โดยแต่

^๗ วรณา โชคบรรดาลสุข กุลยา อนุโลก และวรลักษณ์ ทองประยูร, การถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าตีนจกไท-ยวนในจังหวัดราชบุรี, วารสาร สมาคมนักวิจัย, ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - เมษายน ๒๕๕๙) : ๑๑๗.

ละรอบของการจูงจะต้องจับมือเสียทุกครั้ง (๓) การใส่핀หวี คือการนำเส้นฝ้ายทั้งหมดมาใส่ในช่อง
 ฟันหวี (๔) การม้วนเข้าเพลลา คือ การนำเส้นฝ้ายที่ใส่ฟันหวีแล้ว มาหวีให้เส้นฝ้ายตึงเสมอกันและม้วน
 เข้าเพลลา โดยในขณะที่ม้วนต้องทำให้เส้นฝ้ายที่ม้วนเข้าไปตึงเสมอกันทั้งซ้ายและขวา (๕) การเก็บตะ
 กรอ การนำเส้นฝ้ายที่ม้วนเรียบร้อยแล้วมาเก็บตะกรอ โดยเส้นด้ายยืนจะถูกแบ่งเป็น ๒ ส่วนเท่า ๆ
 กันทั้งบนและล่าง การเก็บตะกรอจะเริ่มที่ตะกรอล่างก่อน จำนวน ๒ ตับ และตะกรอบบน ๒ ตับ (๖)
 การแต่งก็ เมื่อเก็บตะกรอเรียบร้อยแล้ว ต้องผูกตะกรอแต่ละตบไว้กับไม้เท้าเหยียบและแต่งก็ให้ได้
 งดงาม เพื่อให้ผ้าที่ทอออกมามีริมผ้าเรียบเสมอกัน หน้าผ้าเสมอกัน เรียบไม่เป็นชั้น และ(๗) การทอผ้า
 ก็เหมือนกับการสานไม้ คือ เส้นฝ้ายด้านยืนและเส้นฝ้ายด้านพุ่งจะมาสานขัดกัน โดยการเหยียบไม้เท้า
 เหยียบก็ผูกติดกับตะกรอ จะทำให้เส้นฝ้ายด้านยืนแยกออกจากกันและนำเส้นฝ้ายมาพุ่งจะสานขัดกัน
 โดยถูกกระหนาบให้แน่นด้วยฟันหวี และเทคโนโลยีการผลิต คือ ก็กระตุก ๔) การตลาด ประกอบด้วย
 ช่องทางการตลาด ได้แก่ ทำการตลาดเองเป็นหลัก โดยออกงานแสดงและจำหน่ายสินค้าต่าง ๆ ตามที่
 หน่วยงานราชการจัด/ตลาดชุมชน/ช่องทางอินเทอร์เน็ต ผ่านตัวแทนจำหน่าย อาทิ JJ mall,
 ศูนย์การค้าสยาม, ร้านค้าทั่วไป การประชาสัมพันธ์ คือการพัฒนาชุมชนเข้ามาช่วยประชาสัมพันธ์ทาง
 การตลาด, Facebook, ออกงาน OTOP เมืองทองธานี ปีละ ๓ ครั้ง และตลาดผู้บริโภค คือ ผู้ซื้อใน
 ประเทศ เป็นกลุ่มที่ชื่นชอบผ้าไทย ผ้าทอมือ ๕) การบริหารจัดการ ได้แก่ การจดทะเบียน วิสาหกิจ
 ชุมชน/ OTOP การตัดสินใจและการวางแผน การตัดสินใจและวางแผนสมาชิกร่วมกันคิดทั้งการผลิต
 และการตั้งราคา และ ๖) กระบวนการขั้นตอนการผลิต ได้แก่ (๑) การวางแผนลาย (๒) การหา
 เส้นด้าย-ไหม ให้สีกลมกลืนกัน (๓) เริ่มทอผ้าและจกสายแต่ละลายให้สอดคล้องกันจนแล้วเสร็จ และ
 (๔) ตรวจสอบความเรียบร้อย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสนทนากลุ่มย่อย

การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี มี
 กระบวนการจัดการความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ควรมีระบบการสอนให้บุตร-หลานได้ศึกษาเรียนรู้วิธีการทอผ้าขึ้นตีนจก เพื่อให้ตระถึง
 ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชาวไทย-ยวนราชบุรี และการทอผ้าขึ้นตีนจกอันเป็นศิลปหัตถกรรมของ
 ชาวไทย-ยวนดั้งเดิม^๔ ปลุกฝังค่านิยมและความเป็นมาของผ้าขึ้นตีนจก ให้แก่บุคคลในท้องถิ่น
 โดยเฉพาะเยาวชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ทั้งที่เป็นบุตรหลานของช่างทอผ้า หรือเป็นสมาชิกของกลุ่มไท-

^๔ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๒, รองประธานศูนย์หัตถกรรมพื้นล้านราชบุรี วัดนาหนอง,
 สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

ยวน เพื่อให้คนในชุมชนรู้จักคุณค่าของศิลปะผ้าขึ้นตีนจก เพื่อเป็นแรงผลักดันให้คนในชุมชนรู้จักคุณค่าทางศิลปะผ้าขึ้นตีนจกต่อไป^๔

สรุปได้ว่า ควรมีระบบการสอนให้บุตร-หลานได้ศึกษาเรียนรู้วิธีการทอผ้าขึ้นตีนจก เพื่อให้ตระถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชาวไท-ยวนราชบุรี และการทอผ้าขึ้นตีนจกอันเป็นศิลปหัตถกรรมของชาวไท-ยวนดั้งเดิม ควรมีการนำเทคนิคการทอผ้ามาใช้ คือ การนำรูปแบบการทอผ้าที่กระตุก ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงการทอมาจากสมัยโบราณ การทอผ้าขึ้นตีนจกของชาติพันธุ์ไท-ยวนราชบุรี ควรหาเทคโนโลยีใหม่มาทดแทนวัสดุที่ใช้แบบดั้งเดิม อาทิ “ชนเม่นที่นำมาจกด้วย (การเย็บผ้าและสร้างลวดลายจากล่างขึ้นบน)” มาเสริมการทอ ควรมีกุุ่มผ้าขึ้นตีนจกของชาวไท-ยวน ที่กระจายตัวอยู่ตามชนบทของพื้นที่ต่างๆ ให้มากขึ้น และต้องมีผู้นำจัดหลักสูตรการเรียนรู้แก่เยาวชนรุ่นให้มีสถานที่ศึกษาเรียนรู้เรื่องผ้าขึ้นตีนจก นำผ้าที่ทอลายจกแล้วมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ อาทิ ยามพวงหรีด กระเป๋า เสื้อ เป็นต้น

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพการเรียนรู้และปรับตัวตามปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยีของครัวเรือนและชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี

๔.๒.๑ ศักยภาพการเรียนรู้ของครัวเรือนในชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี

การสอนทอผ้าจากแบบดั้งเดิม เป็นการสอนถ่ายทอดความรู้กันภายในครอบครัวหรือเครือญาติ ในอดีตการสอนทอผ้าขึ้นตีนจกผู้เป็นแม่จะสอนให้ลูกสาว ด้วยการชี้ให้ดูลายต่างๆ ในผืนผ้าขึ้นตีนจกที่เก็บไว้เป็นต้นแบบ ด้วยวิธีการลงมือปฏิบัติแบบตัวต่อตัว โดยใช้ชนเม่นเขี่ยเส้นด้ายผูกมัดเป็นลายต่างๆ ผู้ฝึกหัดทอต้องจดจำไว้ ต้องมีความพยายามและตั้งใจในการฝึกหัดเป็นอย่างมาก จนจำลayment ต่อลายต่อผืน เกิดทักษะและความชำนาญ วิธีการนี้ได้รับการสืบทอดกันอย่างกว้างขวาง ปัจจุบันการสอนทอผ้าจากแบบนี้ ยังพบกลุ่มช่างทอลูกหลานยายซ้อน กำลังหาญ บ้านห้วยนาหมู ๑๒ ตำบลคูบัว อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี ทั้งนี้ การถ่ายทอดความรู้โดยการจัดเก็บองค์ความรู้เพื่อการเผยแพร่ ในปี ๒๕๖๕ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี ได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดเก็บองค์ความรู้เรื่องผ้าทอพื้นถิ่นในโครงการสำรวจจัดเก็บและรวบรวมองค์ความรู้ การอนุรักษ์และเพิ่มคุณค่าผ้าทอพื้นถิ่นในจังหวัดราชบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ทุกด้านเกี่ยวกับการทอผ้าพื้นถิ่นในจังหวัดราชบุรี หาแนวทางการอนุรักษ์ฟื้นฟูและสืบสานการทอผ้าพื้นถิ่นในจังหวัดราชบุรี พัฒนา

^๔ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๓, ช่างทอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

ผลิตภัณฑ์ให้มีความร่วมสมัย แสดงอัตลักษณ์ของจังหวัดราชบุรี นำเสนอในรูปแบบหนังสือและหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อประโยชน์ทางวิชาการและการพัฒนาต่อยอดอาชีพชุมชน^{๑๐}

๔.๒.๒ การปรับตัวของครัวเรือนในชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี

การถ่ายทอดความความรู้ช่างทอผ้าทอ เป็นการถ่ายทอดวิธีการทอผ้าจากช่างทอผ้าในกลุ่มทอผ้าต่างๆ จะสอนกันภายในกลุ่มทอผ้า ตั้งวิธีการเตรียมเส้นด้าย การทอขึ้นตีนจก การทอผ้าขึ้นลวดลายต่างๆ และยังสอนให้กับกลุ่มบุคคลภายนอกชุมชนที่สนใจทอผ้า วิธีการสอนทอผ้าจากแบบดูลายต้นแบบ เป็นวิธีการสอนแบบดูลายต้นแบบ โดยการคัดลอกลายจากผืนผ้าต้นแบบลงในตารางกราฟ คือการกำหนดพื้นที่ของจุดตัดระหว่างเส้นแนวตั้งกับเส้นแนวนอนเป็นตัวแทนของจุดตัดเส้นยืนกับเส้นเสริม เส้นด้ายยืนแทนด้วยช่องว่างระหว่างเส้นแนวตั้งและด้ายจกแทนเส้นแนวนอน วิธีการสอนแบบนี้จะสะดวกในการฝึกทอดูลายจากกราฟ ปัจจุบันการทอผ้าจากแบบนี้เป็นวิธีการทออย่างแพร่หลายในกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มทอผ้าบ้านไต้ กลุ่มตำบลรางบัว กลุ่มตำบลดอนแร่ ศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านคูบัว รวมไปถึงการจัดตั้งศูนย์ทอผ้าในชุมชนต่างๆ ได้แก่ ศูนย์ศิลปหัตถกรรมทอผ้าพื้นบ้านราชบุรี ตำบลดอนแร่ ศูนย์ทอผ้าจก ตำบลคูบัว ศูนย์ทอผ้าจกวัดรางบัว ตำบลรางบัว มีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์ วรรควัฒนธรรมไท-ยวน ส่งเสริมให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้น และพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวบ้านให้ดีขึ้น กระทั่ง โดยใช้ศูนย์ทอผ้าเป็นสถานแลกเปลี่ยนความรู้ สถานที่สาธิต ถ่ายทอดความรู้กระบวนการผลิตให้แก่ักเรียน นักศึกษา ประชาชน^{๑๑} การทอผ้าขึ้นตีนจกของชาติพันธุ์ไท-ยวนราชบุรี ต้องนำเทคโนโลยีใหม่มาทดแทนวัสดุที่ใช้แบบดั้งเดิม อาทิ “ชนเผ่าที่นำมาจกด้าย (การเย็บผ้าและสร้างลวดลายจากล่างขึ้นบน)” มาเสริมการทอ เนื่องจากทดลองใช้วัสดุอื่นแล้วไม่สามารถทอผ้าและสร้างลวดลายได้อย่างเหมาะสมปรานิตตามที่ต้องการ^{๑๒} ดังนั้น ควรนำการตลาดแบบ ๔P ที่องค์กร หรือเจ้าของธุรกิจจะนำข้อมูลการวิจัยมาใช้ในการขับเคลื่อนผลิตภัณฑ์ก่อนวางตลาด ซึ่งประกอบไปด้วย ควรนำการระบบการตลาดแบบ ๓P ได้แก่ ผู้รับบริการ (People) กระบวนการ (Process) และกายภาพ (Physical Evidence) ระบบการตลาดแบบ ๔P ได้แก่ ๑) ผลิตภัณฑ์ (Product) ๒) ราคา (Price) ๒) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) และ ๔) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) มาสู่ระบบการตลาดแบบ ๗P ได้แก่ ๑) ผลิตภัณฑ์ (Product) ๒) ราคา (Price) ๓)

^{๑๐} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑, วัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๑๑} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑, วัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๑๒} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๕, แพทย์ประจำตำบลห้วยไผ่, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

สถานที่ (Place) ๔) การส่งเสริมการขาย (Promotion) ๕) คน (People) ๖) กระบวนการ (Process) และ๗) องค์ประกอบทางกายภาพ (Physical)^{๑๓}

๔.๒.๓ การนำเทคโนโลยีของครัวเรือนในชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี

กลุ่มบุคคลที่ประกอบอาชีพผ้าขึ้นตีนจก ส่วนมากเป็นบุคลกรุ่นเก่า อาจยังไม่มีความชำนาญเกี่ยวกับเทคโนโลยี ในการเพิ่มช่องทางการตลาด ส่วนคนรุ่นใหม่ชำนาญเทคโนโลยี แต่อาจไม่มีความรักและรู้คุณค่าของอาชีพนี้^{๑๔} นับตั้งแต่มีการฟื้นฟูการทอผ้าจกของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ยวน ในปี พ.ศ.๒๕๓๘ เป็นระยะเวลากว่า ๒๘ ปี พบว่า การทอผ้าจกยังคงมีการทอผ้าอยู่ที่ตำบลคูบัว ตำบลดอนแร่ ตำบลห้วยไผ่ อำเภอเมืองราชบุรี ตำบลรางบัว อำเภोजอมบึง มีการรวมกลุ่มทอผ้า ศูนย์หัตถกรรมทอผ้า มีการถ่ายทอดความรู้ให้กับคนในชุมชน สมาชิกกลุ่มทอผ้า มีการจัดการเรียนการสอนเป็นหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนชุมชนวัดรางบัว ตำบลรางบัว อำเภोजอมบึง โดยคุณครูนาตยา เทียมแพ เป็นผู้ฝึกสอน ปัจจุบันนางจันทร์เพ็ญ อร่ามรุจิเวทย์ เป็นครูภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียน หน่วยงานภาครัฐ เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดราชบุรี สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ได้มีการจัดอบรมให้ความรู้พัฒนาผู้ประกอบการ ช่างทอผ้า ให้ความรู้ในด้านการผลิต การทอ การย้อมสี การตลาด การออกแบบแปรรูปผลิตภัณฑ์ จึงทำให้ผ้าจกไท-ยวนยังคงมีการทอเพื่อสร้างรายได้อยู่เสมอ นอกจากนี้ หน่วยงานภาครัฐยังมีการยกย่องเชิดชูเกียรติช่างทอผ้า ที่มีศักยภาพในการเรียนรู้ และปรับตัวตามปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยี เพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้กับช่างทอรุ่นใหม่ๆ ได้เข้ามาสืบสานการทอผ้าจกต่อ เช่น กลุ่มอนุรักษ์ผ้าจกทอมือ โดยนางณัฐภา ทิพย์วิจนะ ผู้ประกอบการ OTOP ตำบลรางบัว อำเภोजอมบึง ได้รับรางวัล “เหรียญทองคำ” พระราชทาน จากการชนะเลิศการประกวดผ้าลายพระราชทาน “ผ้าลายขิดนาริรัตนราชกัญญา” ระดับประเทศ ซึ่งมีกรรมวิธีการทอผ้าจกลายขิดนาริรัตนราชกัญญา โดยใช้เส้นไหมพื้นบ้านในการทอทั้งเส้นพุ่งและยืน ผ้าที่ใช้ประกวดใช้เส้นยืนจากเส้นไหมที่ไม่ได้ย้อมสี (เส้นไหมดิบ) เส้นพุ่งย้อมด้วยสีชมพูจากครั่งน้ำที่สอง สร้งลวดลายโดยใช้เทคนิคการจกด้วยเส้นไหมย้อมแดงจากครั่งน้ำแรก สีเทาจากเปลือกสโต และสีเหลืองอ่อนจากเปลือกมังคุด ซึ่งสีธรรมชาติที่ใช้ย้อมเส้นไหมนั้นเกิดจากภูมิปัญญาของผู้ทอในกระบวนการสกัดสีจากพันธุ์ไม้ในท้องถิ่น สำหรับการประกวดผ้าลายพระราชทาน “ผ้าขิดลายนาริรัตนราชกัญญา” นั้น กรมการพัฒนาชุมชนได้เว้น

^{๑๓} ชัยพรพล เพ็ญโฉม, ๒๕๕๘ อ่างใน รสา สุนทรายุทธ, โครงการวิจัยการออกแบบผลิตภัณฑ์และการบริการสำหรับชุมชนหัตถกรรมท้องถิ่นผ้าจก ไทยวน จังหวัดราชบุรี เพื่อขยายกลุ่มงานผลิตภัณฑ์ออกแบบตกแต่งภายในด้วยนวัตกรรมขึ้นรูปผ้าด้วยแม่พิมพ์และสิ่งทอสีเขียว, วารสารศิลปกรรมบูรพา, ๒๕๖๒ : ๔๑-๔๓.

^{๑๔} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๓, ช่างทอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

ช่องว่างไว้บริเวณลาย s ที่ท้องผ้า ซึ่งผู้ทอได้ใส่ลวดลายหักนกคู่ที่เป็นลวดลายโบราณที่สืบทอดรุ่นสู่รุ่นของชาติพันธุ์ไท-ยวน^{๑๕}

สรุปได้ว่า ศักยภาพการเรียนรู้และปรับตัวตามปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยีของครัวเรือนและชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี ได้แก่ ศักยภาพการเรียนรู้ของครัวเรือน การสอนทอผ้าจากแบบดั้งเดิม เป็นการสอนถ่ายทอดความรู้กันภายในครอบครัวหรือเครือญาติ ในอดีตการสอนทอผ้าขึ้นตีนจกผู้เป็นแม่จะสอนให้ลูกสาว ด้วยการชี้ให้ดูลายต่างๆ ในผืนผ้าขึ้นตีนจกที่เก็บไว้เป็นต้นแบบ ด้วยวิธีการลงมือปฏิบัติแบบตัวต่อตัว โดยใช้ขนหมั่นเขียนเส้นด้ายผูกมัดเป็นลายต่างๆ ผู้ฝึกหัดทอต้องจดจำไว้ ต้องมีความพยายามและตั้งใจในการฝึกหัดเป็นอย่างมาก จนจำลายต่อลายต่อผืน เกิดทักษะและความชำนาญ วิธีการนี้ได้รับการสืบทอดกันอย่างกว้างขวาง ปัจจุบันการสอนทอผ้าจากแบบนี้ ยังพบกลุ่มช่างทอลูกหลานยายซ้อน กำลังหาญ บ้านห้วยนาหมื่น ๑๒ ตำบลคูบัว อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี ทั้งนี้ การถ่ายทอดความรู้โดยการจัดเก็บองค์ความรู้เพื่อการเผยแพร่ ในปี ๒๕๖๕ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี ได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดเก็บองค์ความรู้เรื่องผ้าทอพื้นถิ่นในโครงการสำรวจจัดเก็บและรวบรวมองค์ความรู้ การอนุรักษ์และเพิ่มคุณค่าผ้าทอพื้นถิ่นในจังหวัดราชบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ทุกด้านเกี่ยวกับการทอผ้าพื้นถิ่นในจังหวัดราชบุรี หาแนวทางการอนุรักษ์ฟื้นฟูและสืบสานการทอผ้าพื้นถิ่นในจังหวัดราชบุรี พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความร่วมสมัย แสดงอัตลักษณ์ของจังหวัดราชบุรี นำเสนอในรูปแบบหนังสือและหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อประโยชน์ทางวิชาการและการพัฒนาต่อยอดอาชีพชุมชน ส่วน การปรับตัวของครัวเรือน คือ การจัดตั้งศูนย์ทอผ้าในชุมชนต่างๆ ได้แก่ ศูนย์ศิลปหัตถกรรมทอผ้าพื้นบ้านราชบุรี ตำบลดอนแร่ ศูนย์ทอผ้าจาก ตำบลคูบัว ศูนย์ทอผ้าจากวัดรางบัว ตำบลรางบัว มีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์ มรดกวัฒนธรรมไท-ยวน ส่งเสริมให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้น และพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวบ้านให้ดีขึ้น กระทั่งยังโดยใช้ศูนย์ทอผ้าเป็นสถานแลกเปลี่ยนความรู้ สถานที่สาธิต ถ่ายทอดความรู้กระบวนการผลิตให้แก่ นักเรียน นักศึกษา ประชาชน สำหรับ การนำเทคโนโลยีของครัวเรือน คนรุ่นใหม่ชำนาญเทคโนโลยีแต่อาจไม่มีความรักและรู้คุณค่าของอาชีพนี้ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ได้มีการจัดอบรมให้ความรู้พัฒนาผู้ประกอบการ ช่างทอผ้า ให้ความรู้ในด้านการผลิต การทอ การย้อมสี การตลาด การออกแบบแปรรูปผลิตภัณฑ์ จึงทำให้ผ้าจากไท-ยวนยังคงมีการทอเพื่อสร้างรายได้อยู่เสมอ ทั้งนี้ กรมการพัฒนาชุมชนได้เว้นช่องว่างไว้บริเวณลาย s ที่ท้องผ้า ซึ่งผู้ทอได้ใส่ลวดลายหักนกคู่ที่เป็นลวดลายโบราณที่สืบทอดรุ่นสู่รุ่นของชาติพันธุ์ไท-ยวน

^{๑๕} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑, วัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสนทนากลุ่มย่อย

ศักยภาพการเรียนรู้และปรับตัวตามปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยีของครัวเรือนและชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี ในปัจจุบัน

การนำเทคนิคการทอผ้ามาใช้ คือ การนำรูปแบบการทอผ้าที่กระตุก ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงการทอมาจากสมัยโบราณ^{๑๖} บุคคลที่ยังประกอบสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจก ส่วนมากเป็นบุคคลรุ่นเก่า อาจยังไม่มี ความชำนาญเกี่ยวกับเทคโนโลยี ในการเพิ่มช่องทางการตลาด ส่วนคนรุ่นใหม่ชำนาญเทคโนโลยี แต่อาจไม่มีความรักและรู้คุณค่าของอาชีพนี้^{๑๗} การทอผ้าขึ้นตีนจกของชาติพันธุ์ไท-ยวนราชบุรี ควรหาเทคโนโลยีใหม่มาทดแทนวัสดุที่ใช้แบบดั้งเดิม อาทิ “ชนเฒ่าที่นำมาจกด้าย (การเย็บผ้าและสร้างลวดลายจากล่างขึ้นบน)” มาเสริมการทอ เนื่องจากทดลองใช้วัสดุอื่นแล้วไม่สามารถทอผ้าและสร้างลวดลายได้อย่างเหมาะสมปราณีตตามที่ต้องการ^{๑๘}

สรุปได้ว่า บุคคลที่ยังประกอบสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจก ส่วนมากเป็นบุคคลรุ่นเก่า อาจยังไม่มี ความชำนาญเกี่ยวกับเทคโนโลยี ในการเพิ่มช่องทางการตลาด ส่วนคนรุ่นใหม่ชำนาญเทคโนโลยี แต่อาจไม่มีความรักและรู้คุณค่าของอาชีพนี้ การทอผ้าขึ้นตีนจกของชาติพันธุ์ไท-ยวนราชบุรี ควรหาเทคโนโลยีใหม่มาทดแทนวัสดุที่ใช้แบบดั้งเดิม อาทิ “ชนเฒ่าที่นำมาจกด้าย (การเย็บผ้าและสร้างลวดลายจากล่างขึ้นบน)” มาเสริมการทอ เนื่องจากทดลองใช้วัสดุอื่นแล้วไม่สามารถทอผ้าและสร้างลวดลายได้อย่างเหมาะสมปราณีตตามที่ต้องการ การนำเทคนิคการทอผ้ามาใช้ คือ การนำรูปแบบการทอผ้าที่กระตุก ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงการทอมาจากสมัยโบราณ บุคคลที่ยังประกอบสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจก ส่วนมากเป็นบุคคลรุ่นเก่า อาจยังไม่มี ความชำนาญเกี่ยวกับเทคโนโลยี ในการเพิ่มช่องทางการตลาด ส่วนคนรุ่นใหม่ชำนาญเทคโนโลยี แต่อาจไม่มีความรักและรู้คุณค่าของอาชีพนี้ การทอผ้าขึ้นตีนจกของชาติพันธุ์ไท-ยวนราชบุรี ควรหาเทคโนโลยีใหม่มาทดแทนวัสดุที่ใช้แบบดั้งเดิม อาทิ “ชนเฒ่าที่นำมาจกด้าย (การเย็บผ้าและสร้างลวดลายจากล่างขึ้นบน)” มาเสริมการทอ เนื่องจากทดลองใช้วัสดุอื่นแล้วไม่สามารถทอผ้าและสร้างลวดลายได้อย่างเหมาะสมปราณีตตามที่ต้องการ

^{๑๖} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๒, รองประธานศูนย์หัตถกรรมพื้นล้านราชบุรี วัดนาหนอง, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๑๗} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๓, ช่างทอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๑๘} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๕, แพทย์ประจำตำบลห้วยไผ่, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

ตารางที่ ๔.๑ ศักยภาพการเรียนรู้ของครัวเรือนในชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี

ประเด็น	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ศักยภาพการเรียนรู้ของครัวเรือนในชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี	๔.๖๐	.๕๑๖	มากที่สุด
ภาพรวม	๔.๖๐	.๕๑๖	มากที่สุด

จากตารางที่ ๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพการเรียนรู้และปรับตัวตามปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยีของครัวเรือนและชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี พบว่า ด้านศักยภาพการเรียนรู้ของครัวเรือนในชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๖๐$, S.D. = .๕๑๖)

ตารางที่ ๔.๒ ศักยภาพการปรับตัวตามปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยีของครัวเรือนในชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี

ประเด็น	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ศักยภาพการปรับตัวตามปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยีของครัวเรือนในชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี	๔.๗๐	.๔๘๓	มากที่สุด
ภาพรวม	๔.๗๐	.๔๘๓	มากที่สุด

จากตารางที่ ๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพการเรียนรู้และปรับตัวตามปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยีของครัวเรือนและชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี พบว่า ด้านศักยภาพการปรับตัวตามปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยีของครัวเรือนในชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๗๐$, S.D. = .๔๘๓)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการปฏิบัติการ (รายตัวชี้วัด)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้เข้าร่วมกิจกรรมภาคปฏิบัติการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวนสามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ ๔.๓ ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าร่วมกิจกรรมภาคปฏิบัติการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน

สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
๑. ชาย	๑๔	๒๘.๐
๒. หญิง	๓๖	๗๒.๐
รวม	๕๐	๑๐๐.๐
อายุ		
๑. อายุน้อยกว่า ๒๐ ปี		
๒. อายุ ๒๑-๓๐ ปี	๒	๔.๐
๓. อายุ ๓๑-๔๐ ปี	๓๑	๖๒.๐
๔. อายุ ๔๑-๕๐ ปี	๑๗	๓๔.๐
๕. อายุมากกว่า ๕๐ ปี	๕๐	๑๐๐.๐
รวม	๒	๔.๐
การศึกษา		
๑. ต่ำกว่าปริญญาตรี	๒๙	๕๘.๐
๒. ปริญญาตรี	๑๗	๓๔.๐
๓. สูงกว่าปริญญาตรี	๔	๘.๐
รวม	๕๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๓ ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าร่วมกิจกรรมภาคปฏิบัติการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน พบว่า

ด้านเพศ พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ๓๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๒.๐ และผู้เข้าร่วมกิจกรรมเพศชาย จำนวน ๑๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๐ รวมทั้งสิ้นจำนวน ๕๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐.๐

ด้านอายุ พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่อายุ ๔๑-๕๐ ปี จำนวน ๓๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๒.๐ รองลงมาอายุมากกว่า ๕๐ ปี จำนวน ๑๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๐ และอายุ ๓๑-๔๐ ปี จำนวน ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๐ ทั้งนี้ ไม่มี ผู้เข้าร่วมกิจกรรมอายุน้อยกว่า ๒๐ ปี และอายุ ๒๑-๓๐ ปี รวมทั้งสิ้น จำนวน ๕๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐.๐

ด้านการศึกษา พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๒๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๘.๐ รองลงมาปริญญาตรี จำนวน ๑๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๐ และสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน ๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๘.๐ รวมทั้งสิ้น จำนวน ๕๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐.๐

ตารางที่ ๔.๔ การปฏิบัติการ (รายตัวชี้วัด) กิจกรรมภาคปฏิบัติการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
๑. ประเมินบริบท (Context Evaluation)				
ด้านเป้าประสงค์ของกิจกรรมสอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน	๔.๑๒	.๓๒๘	มากที่สุด	๓
ด้านเป้าประสงค์ของกิจกรรมสอดคล้องกับความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	๔.๗๒	.๔๕๔	มากที่สุด	๑
ด้านเป้าประสงค์ของกิจกรรมสอดคล้องกับปัญหาอันนำไปสู่ความจำเป็นของการดำเนินกิจกรรม	๔.๓๘	.๔๙๐	มากที่สุด	๒
ค่าเฉลี่ยรวม	๔.๔๐	.๒๕๔	มากที่สุด	
๒. ประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation)				
ด้านผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความเหมาะสม	๔.๕๒	.๕๐๕	มากที่สุด	๑
ด้านกำหนดการในการทำกิจกรรมมีความเหมาะสม	๔.๓๔	.๔๗๙	มากที่สุด	๕

ด้านเอกสารประกอบการทำกิจกรรมมีความเหมาะสม	๔.๓๐	.๔๖๓	มากที่สุด	๖
ด้านสถานที่ที่ใช้ในการทำกิจกรรมมีความเหมาะสม	๔.๔๖	.๕๐๓	มากที่สุด	๒
ด้านขั้นตอนการปฏิบัติงานมีความเหมาะสม	๔.๒๘	.๔๕๔	มากที่สุด	๗
ด้านการสื่อสารระหว่างการทำกิจกรรมมีความเหมาะสม	๔.๔๔	.๕๐๑	มากที่สุด	๓
ด้านมาตรการทางความปลอดภัยมีความเหมาะสม	๔.๓๖	.๔๘๕	มากที่สุด	๔
ค่าเฉลี่ยรวม	๔.๓๘	.๒๖๖	มากที่สุด	

๓. ประเมินกระบวนการ (Process Evaluation)

ด้านการจัดกิจกรรมมีความสอดคล้องกับเป้าประสงค์	๔.๓๘	.๔๙๐	มากที่สุด	๒
ด้านกระบวนการจัดลำดับขั้นกิจกรรมมีความเหมาะสม	๔.๔๘	.๕๐๕	มากที่สุด	๑
ด้านคณะทำงานร่วมดำเนินงานด้วยมนุษยสัมพันธ์ที่ดี	๔.๓๔	.๕๑๙	มากที่สุด	๓
ด้านคณะทำงานประสานกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้เป็นอย่างดี	๔.๓๘	.๔๙๐	มากที่สุด	๒
ด้านคณะทำงานดำเนินตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ได้เป็นอย่างดี	๔.๓๔	.๔๗๙	มากที่สุด	๓
ด้านคณะทำงานมีกระบวนการในการบริหารจัดการที่ดี	๔.๓๘	.๔๙๐	มากที่สุด	๒
ด้านคณะทำงานช่วยป้องกันอุปสรรคและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงานได้เป็นอย่างดี	๔.๓๔	.๔๗๙	มากที่สุด	๓
ค่าเฉลี่ยรวม	๔.๓๗	.๒๔๙	มากที่สุด	

๔. ประเมินผลผลิต (Product Evaluation)

ด้านการประดิษฐ์หรือปรับใช้นวัตกรรมในเชิงสร้างสรรค์	๔.๓๖	.๔๘๕	มากที่สุด	๒
ด้านการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน ที่ตรงกับความต้องการ	๔.๔๐	.๔๙๕	มากที่สุด	๑
ด้านการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน ที่สอดคล้องกับศักยภาพและปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยี	๔.๔๐	.๔๙๕	มากที่สุด	๑
ค่าเฉลี่ยรวม	๔.๓๘	.๒๙๖	มากที่สุด	

จากตารางที่ ๔.๔ การปฏิบัติการ (รายตัวชี้วัด) กิจกรรมภาคปฏิบัติการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน พบว่า

๑. ประเมินบริบท (Context Evaluation) ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๔๐$, S.D. = .๒๕๔) เมื่อพิจารณาข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านเป้าประสงค์ของกิจกรรมสอดคล้องกับความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ($\bar{X} = ๔.๗๒$, S.D. = .๔๕๔) รองลงมาด้านเป้าประสงค์ของกิจกรรมสอดคล้องกับปัญหาอันนำไปสู่ความจำเป็นของการดำเนินกิจกรรม ($\bar{X} = ๔.๓๘$, S.D. = .๔๙๐) และด้านเป้าประสงค์ของกิจกรรมสอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน ($\bar{X} = ๔.๑๒$, S.D. = .๓๒๘) ตามลำดับ

๒. ประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๓๘$, S.D. = .๒๖๖) เมื่อพิจารณาข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุดได้แก่ ด้านผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความเหมาะสม ($\bar{X} = ๔.๕๒$, S.D. = .๕๐๕) ด้านสถานที่ที่ใช้ในการทำกิจกรรมมีความเหมาะสม ($\bar{X} = ๔.๔๖$, S.D. = .๕๐๓) ด้านการสื่อสารระหว่างการดำเนินกิจกรรมมีความเหมาะสม ($\bar{X} = ๔.๔๔$, S.D. = .๕๐๑) ด้านมาตรการทางความปลอดภัยมีความเหมาะสม ($\bar{X} = ๔.๓๖$, S.D. = .๔๘๕) ด้านกำหนดการในการทำกิจกรรมมีความเหมาะสม ($\bar{X} = ๔.๓๔$, S.D. = .๔๗๙) ด้านเอกสารประกอบการทำกิจกรรมมีความเหมาะสม ($\bar{X} = ๔.๓๐$, S.D. = .๔๖๓) และด้านขั้นตอนการปฏิบัติงานมีความเหมาะสม ($\bar{X} = ๔.๒๘$, S.D. = .๔๕๔) ตามลำดับ

๓. ประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๓๗$, S.D. = .๒๔๙) เมื่อพิจารณาข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุดได้แก่ ด้านกระบวนการจัดลำดับขั้นกิจกรรมมีความเหมาะสม ($\bar{X} = ๔.๔๘$, S.D. = .๕๐๕) รองลงมา ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดกิจกรรมมีความสอดคล้องกับเป้าประสงค์ ($\bar{X} = ๔.๓๘$, S.D. = .๔๙๐) ด้านคณะทำงานมีกระบวนการในการบริหารจัดการที่ดี ($\bar{X} = ๔.๓๘$, S.D. = .๔๙๐) และด้านคณะทำงานประสานกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้เป็นอย่างดี ($\bar{X} = ๔.๓๘$, S.D. = .๔๙๐) และด้านคณะทำงานช่วยป้องกันอุปสรรคและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงานได้เป็นอย่างดี ($\bar{X} = ๔.๓๔$, S.D. = .๔๗๙) ด้านคณะทำงานดำเนินตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ได้เป็นอย่างดี ($\bar{X} = ๔.๓๔$, S.D. = .๔๗๙) และด้านคณะทำงานร่วมดำเนินงานด้วยมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ($\bar{X} = ๔.๓๔$, S.D. = .๕๑๙) ตามลำดับ

๔. ประเมินผลผลิต (Product Evaluation) ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๓๘$, S.D. = .๒๙๖) เมื่อพิจารณาข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด ๒ ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน ที่ตรงกับความต้องการ ($\bar{X} = ๔.๔๐$, S.D. = .

๔๙๕) ด้านการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน ที่สอดคล้องกับศักยภาพและปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยี ($\bar{X} = ๔.๔๐$, S.D. = .๔๙๕) และด้านการประดิษฐ์หรือปรับใช้นวัตกรรมในเชิงสร้างสรรค์ ($\bar{X} = ๔.๓๖$, S.D. = .๔๘๕) ตามลำดับ

๔.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนา รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

๔.๓.๑ กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

การพัฒนา รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของครัวเรือนในชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี ควรให้ความรู้เกี่ยวกับช่องทางการตลาดให้แก่บุคคลในชุมชน ปลุกฝังค่านิยม และให้ความรู้แก่ชุมชน เพื่อให้ทุกคนช่วยเหลือกัน ในความร่วมมือกันอนุรักษ์^{๑๙} ต้องการให้มีกลุ่มผ้าขึ้นตีนจกของชาวไท-ยวน ที่กระจายตัวอยู่ตามชนบทของพื้นที่ต่างๆ ให้มากขึ้น และมีผู้นำจัดหลักสูตรการเรียนรู้แก่เยาวชนรุ่นให้มีสถานที่ศึกษาเรียนรู้เรื่องผ่านขึ้นตีนจก^{๒๐} ต้องการให้หน่วยงานภาครัฐในระบบราชการเข้าส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับผ้าขึ้นตีนจก^{๒๑} นำผ้าที่ทอลายจกแล้วมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ อาทิ ย៉าม พวงหรีด กระเป๋า เสื้อ เป็นต้น^{๒๒} การก่อตั้งจิตอาสาณสถานบ้านคูบัวนั้นสืบเนื่องมาจากการฟื้นฟูศิลปปะการทอผ้าตีนจกของชาว ไท-ยวน โดยที่ผู้นำคนสำคัญ คือ ดร.อุดม สมพร ปราชญ์ชาวบ้านของตำบลคูบัวที่ต้องการฟื้นฟูการทอผ้า ตีนจก อันเป็นวัฒนธรรมของชาวไท-ยวน ซึ่งหลังจากดำเนินการแล้วก็มีแนวคิดว่าจะต้องมีสถานที่สำหรับอนุรักษ์ภูมิปัญญาในด้านต่างๆ ของชาวไท-ยวน ไม่ให้สูญหายและเป็นการแสดงกตัญญูต่อบรรพบุรุษชาวไท-ยวนอีกทางหนึ่งด้วย จึงเกิดการก่อตั้งจิตอาสาณสถานบ้านคูบัวขึ้นมา อย่างไรก็ตาม ถือได้ว่าแนวคิดนี้เป็นหลัก “ก่อสร้างต่อเติมทีละเล็กละน้อย” อันเป็นวิถีทางแบบ “ชาวบ้าน” ซึ่งกว่าจะสำเร็จได้ต้องใช้เวลาถึง ๑๘ ปี^{๒๓} โดยระยะเริ่มต้นต้องอาศัยวัดเป็นศูนย์กลางของกลุ่มผ้าทอตีนจกชาว

^{๑๙} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๓, ช่วงทอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๒๐} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๙, ช่วงทอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๒๑} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๕, ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๒๒} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๑, สมาชิกกลุ่มทอผ้า, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๒๓} วรรณนา ศิลประเสริฐ, คุณค่าและกระบวนการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกรณีศึกษาจิตอาสาณสถานบ้านคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี, วารสารวิทยบริการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ปีที่ ๒๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๕๓) : ๕๔.

ไท-ยวน ราชบุรี ดังนั้น แนวทางในการจัดการพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นให้ประสบความสำเร็จในฐานะศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนที่ท้องถิ่นอื่นๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ โดยแบ่งออกเป็น ๓ ระยะ ดังนี้

๑. ช่วงการก่อตั้ง ปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ คือ จะต้องมีความรู้หรือแก่นนำ ในการก่อตั้ง ซึ่งมีคุณสมบัติสำคัญ ได้แก่ มีความเสียสละอย่างแท้จริง มีความตั้งใจ/ปณิธานในการจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นที่แน่วแน่ สามารถติดต่อประสานงานกับองค์กรภายนอกได้ดี และมีความเอาใจใส่ในกิจการพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งหากมีบุคคลที่มีลักษณะเช่นนี้เป็นแกนนำในการจัดตั้งแล้ว พพิธภัณฑสถานท้องถิ่นก็มีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จสูง

๒. ช่วงการดำเนินการ ปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ คือ ต้องมีวิธีการดำเนินการพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นที่เหมาะสมโดยการจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานนั้นไม่จำเป็นที่จะต้องจัดทำสำเร็จสมบูรณ์แบบในคราวเดียว เนื่องจากวิธีการดังกล่าวมักจะสร้างให้เกิดข้อจำกัดในด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ ทำให้มีแนวโน้มที่จะต้องล้มเลิกโครงการไปในที่สุด สำหรับแนวทางที่มีประสิทธิผลมากกว่า คือ การจัดตั้งหรือก่อสร้างในส่วนหลักหรือส่วนที่จำเป็นก่อน ส่วนรายละเอียดลำดับรองหรือเนื้อหาที่ยังไม่สามารถดำเนินการได้ทันทีในปัจจุบัน สามารถใช้วิธีการก่อสร้าง ต่อเติม เพิ่มเติม ปรับปรุงทีละเล็กทีละน้อยเป็นระยะอย่างต่อเนื่องได้ซึ่งวิธีการเช่นนี้จะก่อให้เกิดความยั่งยืนกับพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นมากกว่า

๓. ช่วงการพัฒนา ปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ คือ พพิธภัณฑสถานจะต้องทำการวิเคราะห์ข้อจำกัดของพิพิธภัณฑสถานว่ามีข้อจำกัดในด้านใดเป็นสำคัญ เพื่อจะได้สามารถคิดหาวิธีการ สำหรับกรณีของพิพิธภัณฑ์สถานบ้านคูบัวมีข้อจำกัดสำคัญในด้านพื้นที่ที่มีจำกัด และไม่สามารถขยายพื้นที่ของอาคารจัดแสดงออกไปได้ จึงได้วางแนวทางแก้ไขและพัฒนาเอาไว้ด้วยการปรับเปลี่ยนพื้นที่การจัดแสดงภายในอาคารบางส่วน เพื่อจัดแสดงเนื้อหาใหม่ๆ และดำเนินการพัฒนาไปสู่การจัดนิทรรศการเคลื่อนที่ ทั้งนี้ ในส่วนของเนื้อหาที่จัดแสดงก็สามารถทยอยปรับเปลี่ยนทีละเล็กทีละน้อยได้^{๒๔}

๔.๓.๒ การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตินจกตระกูลราชบุรี

การจากจัดกิจกรรม “การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตินจกตระกูลราชบุรี” เพื่อพัฒนาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน ได้แก่ ๑) ระดับครัวเรือน มีระบบการสอนให้บุตร-หลานได้ศึกษาเรียนรู้วิธีการทอผ้าขึ้นตินจก เพื่อให้ตระถึง

^{๒๔} เรื่องเดียวกัน, วรรณนา ศิลประเสริฐ, คุณค่าและกระบวนการจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานเพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์สถานบ้านคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี, หน้า ๖๑-๖๒.

ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชาวไทย-ยวนราชบุรี และการทอผ้าขึ้นตีนจกอันเป็นศิลปหัตถกรรมของชาวไทย-ยวนดั้งเดิม ควรมีการนำเทคนิคการทอผ้ามาใช้ คือ การนำรูปแบบการทอผ้าที่กระตุก ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงการทอมาจากสมัยโบราณ การทอผ้าขึ้นตีนจกของชาติพันธุ์ไท-ยวนราชบุรี ควรหาเทคโนโลยีใหม่มาทดแทนวัสดุที่ใช้แบบดั้งเดิม อาทิ “ชนเผ่าที่นำมาจากด้าย (การเย็บผ้าและสร้างลวดลายจากล่างขึ้นบน)” มาเสริมการทอ มีกลุ่มผ้าขึ้นตีนจกของชาวไทย-ยวน ที่กระจายตัวอยู่ตามชนบทของพื้นที่ต่างๆ ให้มากขึ้น และต้องมีผู้นำจัดหลักสูตรการเรียนรู้แก่เยาวชนรุ่นให้มีความรู้ที่ศึกษาเรียนรู้เรื่องผ้าขึ้นตีนจก นำผ้าที่ทอลายจกแล้วมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ อาทิ ยาม พวงหรีด กระเป๋า เสื้อ เป็นต้น และด้านการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน ที่ตรงกับความต้องการและสอดคล้องกับศักยภาพและปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยี และเพื่อพัฒนาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน และ๒) ระดับกลุ่มสมาชิก/วิสาหกิจชุมชน มีการนำเทคนิคการทอผ้ามาใช้ คือ การนำรูปแบบการทอผ้าที่กระตุก ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงการทอมาจากสมัยโบราณ บุคคลที่ยังประกอบสมาชิกผ้าขึ้นตีนจก ส่วนมากเป็นบุคคลรุ่นเก่า อาจยังไม่มี ความชำนาญเกี่ยวกับเทคโนโลยี ในการเพิ่มช่องทางการตลาด ส่วนคนรุ่นใหม่ชำนาญเทคโนโลยี แต่อาจไม่มีความรักและรู้คุณค่าของอาชีพนี้ การทอผ้าขึ้นตีนจกของชาติพันธุ์ไท-ยวนราชบุรี หาเทคโนโลยีใหม่มาทดแทนวัสดุที่ใช้แบบดั้งเดิม อาทิ “ชนเผ่าที่นำมาจากด้าย (การเย็บผ้าและสร้างลวดลายจากล่างขึ้นบน)” มาเสริมการทอ เนื่องจากทดลองใช้วัสดุอื่นแล้วไม่สามารถทอผ้าและสร้างลวดลายได้อย่างเหมาะสมปราณีตตามที่ต้องการ ที่ตรงกับความต้องการและสอดคล้องกับศักยภาพและปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยี ได้แก่ ด้านพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน

แนวทางพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ที่สอดคล้องกับศักยภาพและปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยี ได้แก่ การจัดให้มีการทอผ้าให้กับชุมชน^{๒๕} ให้ความรู้เกี่ยวกับช่องทางการตลาดให้แก่บุคคลในชุมชน ปลุกฝังค่านิยม และให้ความรู้แก่ชุมชน เพื่อให้ทุกคนช่วยเหลือกัน ในความร่วมมือกันอนุรักษ์^{๒๖} ต้องการให้มีการกลุ่มผ้าขึ้นตีนจกของชาวไทย-ยวน ที่กระจายตัวอยู่ตามชนบทของพื้นที่ต่างๆ ให้มากขึ้น และมีผู้นำจัดหลักสูตรการเรียนรู้แก่เยาวชนรุ่นให้มีความรู้ที่ศึกษาเรียนรู้เรื่องผ้าขึ้นตีนจก^{๒๗} ต้องการให้หน่วยงานภาครัฐใน

^{๒๕} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๒, รองประธานศูนย์หัตถกรรมพื้นล้านราชบุรี วัดนาหนอง, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๒๖} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๓, ช่างทอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๒๗} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๙, ช่างทอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

ระบบราชการเข้าส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับผ้าขึ้นตีนจก^{๒๘} นำผ้าที่ทอลายจกแล้ว มาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ อาทิ ย៉าม พวงหรีด กระเป๋า เสื้อ เป็นต้น^{๒๙}

๔.๓.๓ การวิเคราะห์รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสัมมาชีพ ผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

การจัดการความรู้ที่สำคัญและครอบคลุมจัดเป็น ๖ ขั้นตอน ได้แก่ ๑) การกำหนดความรู้ที่ต้องการ ช่วยให้บุคคลและองค์กรสามารถประเมินศักยภาพของตนเองได้จากความรู้ที่มีและความรู้ที่ต้องการ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการได้มาซึ่งความรู้ ๒) การแสวงหาความรู้จากภายนอก โดยการซื้อองค์ความรู้จากภายนอก การทำงานร่วมกับพันธมิตรทางธุรกิจ การจัดจ้างหน่วยงานภายนอก และการจัดจ้างที่ปรึกษา เป็นต้น ๓) การพัฒนา/สร้าง/บูรณาการความรู้ เป็นการนำเอาความรู้มาบริหารจัดการให้อยู่ในรูปแบบที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ตามความต้องการ เป็นแนวคิดการสร้างความรู้ผ่านกระบวนการ SECI ของศาสตราจารย์อิกุ จิโระ โนนากะ (Ikujiro Nonaka) ได้แก่ socialization คือ การแลกเปลี่ยนผ่านกระบวนการทางสังคม อาทิ การอยู่ร่วมกัน การอยู่ในสิ่งแวดล้อมเดียวกันจะเกิดการแลกเปลี่ยนและสร้างความรู้แฝงในระดับบุคคล externalization คือ การสกัดความรู้ออกจากตัวบุคคล เป็นการเปลี่ยนความรู้แฝงที่อยู่ในตัวบุคคล ให้กลายเป็นความรู้แบบชัดแจ้งที่สามารถถ่ายทอดและจัดเก็บได้ combination เป็นการบูรณาการความรู้ชัดแจ้งเข้าด้วยกัน มีการจัดกลุ่มแบ่งหมวดหมู่ รวมทั้งเปลี่ยนความรู้ในระดับกลุ่มให้เป็นความรู้ที่ชัดแจ้งขององค์กรที่มีความซับซ้อนมากขึ้น internalization เป็นการประยุกต์ความรู้ชัดแจ้งให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์กระบวนการ หรือปรับปรุงให้เกิดคุณค่าเพิ่มขึ้น ๔) การถ่ายทอด/แบ่งปัน/กระจาย/เผยแพร่/แลกเปลี่ยนความรู้ เป็นการถ่ายทอดความรู้แฝงและความรู้แบบชัดแจ้ง จากต้นทางไปยังปลายทางความรู้ ๕) การประยุกต์ใช้ความรู้และนำความรู้กลับมาใช้ใหม่ เป็นสิ่งสำคัญ เพราะไม่ว่าองค์กรจะมีความรู้มากหรือน้อยเพียงใด หากไม่สามารถใช้ได้ก็ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ใด ๆ ทั้งสิ้น และ ๖) การจัดเก็บ/รักษา/ปรับปรุง/ตรวจสอบความรู้ให้มีความถูกต้องและทันสมัย^{๓๐}

วัฒนธรรม ความเชื่อ และค่านิยมเกี่ยวกับการทอผ้าไท-ยวน หลึงไท-ยวนผู้เป็นมารดาจะทอผ้าฝ้ายที่ย้อมด้วยคราม ให้กับลูกชายซึ่งบวชเป็นนาคได้นุ่งห่ม และทอสบง จีวร ย៉ามให้เมื่อบวช

^{๒๘} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๕, ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๒๙} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๑, สมาชิกกลุ่มทอผ้า, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๓๐} สมชาย นำประเสริฐชัย, ๒๕๕๘ อ้างใน วรณนา ศิลประเสริฐ, คุณค่าและกระบวนการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกรณีศึกษาจิปาละภักดิ์สถานบ้านคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี, วารสารวิทยบริการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ปีที่ ๒๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๕๗) : ๑๖๙.

เป็นพระสงฆ์แล้ว ทอผ้าจากกลุ่มหัวนาตอนทำพิธีบวช เนื่องจากมีความเชื่อว่า มารดาจะได้รับ อานิสงส์ไม่น้อยไปกว่าลูกชายที่ได้อุปสมบท หญิงสาวชาวไท-ยวนจะมีครอบครัวได้ต้องทอผ้าได้ และ ห้ามไม่ให้ไหนท์ทอผ้า ห้ามไม่ให้นั่งคุยกันที่คานก็ เนื่องจากคานก็ทำไว้สำหรับผู้ทอผ้านั่งคนเดียว หาก มีผู้มานั่งคุยด้วยอาจทำให้อุปกรณ์ชำรุดเสียหาย ห้ามชวนคุยขณะทอผ้า เพราะผู้ทอต้องใช้สมาธิมาก การมีความเชื่อเช่นนี้ เพราะต้องการให้ผู้ทอมีนิสัยรู้จักดูแลรักษาเครื่องมืออุปกรณ์ในการทอผ้าให้ แข็งแรง ทนทาน เพราะอุปกรณ์ส่วนใหญ่ต้องสร้างขึ้นเองไม่มีขายตามท้องตลาด อีกทั้งมีความเชื่อว่าการทอหัวขึ้นจะต้องนำผ้าสีขาวมาเย็บต่อกับผ้าสีแดง ริมชายบนของผ้าสีขาวจะเย็บริมปล่อยให้ริมผ้า พุขึ้น ด้วยเชื่อว่าจะนำความเฟื่องฟูมาให้กับผู้ใส่ผ้าชิ้นนั้น และต้องเอาผ้าแถบสีขาวมาต่อตามความ กว้างของหัวขึ้น เรียกผ้าขาว เพื่อป้องกันการทำคุณไสยและเสน่ห์ยาแฝด^{๓๑}

สรุปได้ว่า กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจก ตระกูลราชบุรี การก่อตั้งจิตอาสาภักดีสถานบ้านคูบัวนั้นสืบเนื่องมาจากการฟื้นฟูศิลปปะการทอผ้าตีน จกของชาว ไท-ยวน โดยที่ผู้นำคนสำคัญ คือ ดร.อุดม สมพร ปราชญ์ชาวบ้านของตำบลคูบัวที่ต้องการ ฟื้นฟูการทอผ้า ตีนจก อันเป็นวัฒนธรรมของชาวไท-ยวน โดยระยะเริ่มต้นต้องอาศัยวัดเป็นศูนย์กลาง ของกลุ่มผ้าทอตีนจกชาวไท-ยวน ราชบุรี ดังนั้น แนวทางในการจัดการพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นให้ประสบ ความสำเร็จในฐานะศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนที่ท้องถิ่นอื่นๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ โดยแบ่ง ออกเป็น ๓ ระยะ ดังนี้ ๑) ช่วงการก่อตั้ง ปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ คือ จะต้องมีความรู้ ผู้ ก่อตั้งหรือแกนนำ ในการก่อตั้ง ซึ่งมีคุณสมบัติสำคัญ ได้แก่ มีความเสียสละอย่างแท้จริง มีความตั้งใจ/ ปณิธานในการจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นที่แน่วแน่ ๒) ช่วงการดำเนินการ ปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ ความสำเร็จ คือ ต้องมีวิธีการดำเนินการพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นที่เหมาะสมโดยการจัดตั้งพิพิธภัณฑสถาน นั้นไม่จำเป็นที่จะต้องจัดทำสำเร็จสมบูรณ์แบบในคราวเดียว และ ๓) ช่วงการพัฒนา ปัจจัยสำคัญที่ จะนำไปสู่ความสำเร็จ คือ พิพิธภัณฑสถานจะต้องทำ การวิเคราะห์ข้อจำกัดของพิพิธภัณฑสถาน ว่ามีข้อจำกัดในด้านใดเป็นสำคัญ เพื่อจะได้สามารถคิดหาวิธีการสำหรับกรณีของจิตอาสาภักดีสถาน บ้านคูบัวมีข้อจำกัดสำคัญในด้านพื้นที่ที่มีจำกัด ส่วน การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิ ปัญญาท้องถิ่น การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี” เพื่อพัฒนาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน ได้แก่ ๑) ระดับครัวเรือน มี ระบบการสอนให้บุตร-หลานได้ศึกษาเรียนรู้วิถีการทอผ้าขึ้นตีนจก เพื่อให้ตระถึงประวัติศาสตร์ความ เป็นมาของชาวไท-ยวนราชบุรี และการทอผ้าขึ้นตีนจกอันเป็นศิลปหัตถกรรมของชาวไท-ยวนดั้งเดิม ควรมีการนำเทคนิคการทอผ้ามาใช้ คือ การนำรูปแบบการทอผ้าที่กระตุก ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงการ

^{๓๑} กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๙ อ้างใน วรรณนา ศิลประเสริฐ, คุณค่าและกระบวนการจัดตั้ง พิพิธภัณฑสถานเพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกรณีศึกษาจิตอาสาภักดีสถานบ้านคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี, วารสารวิทยบริการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ปีที่ ๒๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๕๗) : ๑๖๙.

ต่อมาจากสมัยโบราณ การทอผ้าขึ้นตีนจกของชาติพันธุ์ไท-ยวนราชบุรี ควรหาเทคโนโลยีใหม่มาทดแทนวัสดุที่ใช้แบบดั้งเดิม อาทิ “ชนเผ่าที่นำมาจากด้าย (การเย็บผ้าและสร้างลวดลายจากล่างขึ้นบน)” มาเสริมการทอ มีกลุ่มผ้าขึ้นตีนจกของชาวไท-ยวน ที่กระจายตัวอยู่ตามชนบทของพื้นที่ต่างๆ ให้มากขึ้น และต้องมีผู้นำจัดหลักสูตรการเรียนรู้แก่เยาวชนรุ่นให้มีสถานที่ศึกษาเรียนรู้เรื่องผ้าขึ้นตีนจก นำผ้าที่ทอลายจกแล้วมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ อาทิ ยาม พวงหรีด กระเป๋า เสื้อ เป็นต้น และด้านการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน ที่ตรงกับความต้องการและสอดคล้องกับศักยภาพและปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยี และเพื่อพัฒนาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน และ๒) ระดับกลุ่มสัมมาชีพ/วิสาหกิจชุมชน มีการนำเทคนิคการทอผ้ามาใช้ คือ การนำรูปแบบการทอผ้าที่กระตุก ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงการทอมาจากสมัยโบราณ บุคคลที่ยังประกอบสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจก ส่วนมากเป็นบุคคลรุ่นเก่า อาจยังไม่มีความชำนาญเกี่ยวกับเทคโนโลยี ในการเพิ่มช่องทางการตลาด ส่วนคนรุ่นใหม่ชำนาญเทคโนโลยี แต่อาจไม่มีความรักและรู้คุณค่าของอาชีพนี้ การทอผ้าขึ้นตีนจกของชาติพันธุ์ไท-ยวนราชบุรี หาเทคโนโลยีใหม่มาทดแทนวัสดุที่ใช้แบบดั้งเดิม อาทิ “ชนเผ่าที่นำมาจากด้าย (การเย็บผ้าและสร้างลวดลายจากล่างขึ้นบน)” มาเสริมการทอ เนื่องจากทดลองใช้วัสดุอื่นแล้วไม่สามารถทอผ้าและสร้างลวดลายได้อย่างเหมาะสมปรานิตตามที่ต้องการ ที่ตรงกับความต้องการและสอดคล้องกับศักยภาพและปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยี ได้แก่ ด้านพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน แนวทางพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ที่สอดคล้องกับศักยภาพและปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยี ได้แก่ การจัดให้มีการทอผ้าให้กับชุมชน ให้ความรู้เกี่ยวกับช่องทางการตลาดให้แก่บุคคลในชุมชน ปลุกฝังค่านิยม และให้ความรู้แก่ชุมชน เพื่อให้ทุกคนช่วยเหลือกัน ในความร่วมมือกันอนุรักษ์ สำหรับการวิเคราะห์รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ๖ ขั้นตอน ได้แก่ ๑) การกำหนดความรู้ที่ต้องการ ช่วยให้บุคคลและองค์กรสามารถประเมินศักยภาพของตนเองได้จากความรู้ที่มีและความรู้ที่ต้องการ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการได้มาซึ่งความรู้ ๒) การแสวงหาความรู้จากภายนอก โดยการซื้อองค์ความรู้จากภายนอก การทำงานร่วมกับพันธมิตรทางธุรกิจ การจัดจ้างหน่วยงานภายนอก และการจัดจ้างที่ปรึกษา เป็นต้น ๓) การพัฒนา/สร้าง/บูรณาการความรู้ เป็นการนำเอาความรู้มาบริหารจัดการให้อยู่ในรูปแบบที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ตามความต้องการ ๔) การถ่ายทอด/แบ่งปัน/กระจาย/เผยแพร่/แลกเปลี่ยนความรู้ เป็นการถ่ายทอดความรู้แฝงและความรู้แบบชัดแจ้ง จากต้นทางไปยังปลายทางความรู้ ๕) การประยุกต์ใช้ความรู้และนำความรู้กลับมาใช้ใหม่ เป็นสิ่งสำคัญ เพราะไม่ว่าองค์กรจะมีความรู้มากหรือน้อยเพียงใด หากไม่สามารถใช้ได้ก็ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ใด ๆ ทั้งสิ้น และ๖) การจัดเก็บ/รักษา/ปรับปรุง/ตรวจสอบความรู้ให้มีความถูกต้องและทันสมัย วัฒนธรรม ความเชื่อ และค่านิยมเกี่ยวกับการทอผ้าไท-ยวน หญิงไท-ยวนผู้เป็นมารดาจะทอผ้าฝ้ายที่ย้อมด้วยคราม ให้กับลูกชายซึ่งบวชเป็นนาคได้นุ่งห่ม และทอสบง จีวร ยามให้เมื่อบวชเป็นพระสงฆ์แล้ว ทอผ้าจกคลุมหัวนาคตอนทำพิธีบวช

เนื่องจากมีความเชื่อว่า มารดาจะได้รับอานิสงส์ไม่น้อยไปกว่าลูกชายที่ได้อุปสมบท หญิงสาวชาวไท-ยวนจะมีครอบครัวได้ต้องทอผ้าได้

๔.๔ องค์ความรู้จากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี” สามารถสรุปองค์ความรู้ได้ตามแผนภาพที่ ๔.๑ ดังนี้

ตารางที่ ๔.๑ การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

๔.๔.๑ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

๑. การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ศูนย์หัตถกรรมทอผ้าพื้นบ้านราชบุรี ตั้งอยู่ภายในบริเวณวัดนาหนอง ตำบลดอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี เป็นชุมชนไท-ยวนอพยพมาจากเชียงแสน จังหวัดเชียงรายตั้งแต่เมื่อสองร้อยกว่าปีก่อน ซึ่งมีประเพณีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์และมีวัดนาหนองเป็นศูนย์รวมจิตใจ ที่สำคัญเป็นแหล่งผลิตผ้าจกดอนแร่เป็นผ้าจกที่มีลายที่มีเอกลักษณ์เป็นของตัวเอง และมีชื่อเสียงแห่งหนึ่งของเมืองไทยปัจจุบัน ศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านราชบุรี วัดนาหนอง ตั้งอยู่เลขที่ ๓๘ หมู่ที่ ๒ ตำบลดอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี มีประวัติความเป็นมา ผลิตภัณฑ์ และการบริหารจัดการ ประกอบด้วย **๑) ประวัติความเป็นมา** เป็นภูมิปัญญาที่เรียนรู้การทอผ้ามาตั้งแต่สมัยปู่ย่า ตา ยาย ทอผ้าใช้เอง เป็นการทอเพื่อการสวมใส่ยามว่างจากการทำนา ต่อมาเมื่อมีคนเริ่มสนใจ เห็นว่า ผ้ามีความสวย ต้องการให้ทอเพื่อการจำหน่าย ปีพ.ศ. ๒๕๔๒ ได้รวมกลุ่มกันของชาวบ้านดอนแร่ จัดตั้งศูนย์ขึ้นภายในบริเวณวัดนาหนอง เพื่อเป็นศูนย์กลางและสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ ทางกลุ่มจดทะเบียน OTOP ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ **๒) การพัฒนาผลิตภัณฑ์** เป็นลวดลายโบราณที่มีความเป็นเอกลักษณ์ เช่น ลายหัก ลายหงส์ นกฮูก ลาย จะไม่มีการเปลี่ยนแปลง เพราะผู้ทอจะไม่ยอมรับลายใหม่ ๆ เคยนำมาตัดเย็บเป็นชุดสำเร็จรูป แต่ขายไม่ดี เนื่องจากขนาดไม่ได้ และราคาสูง ทั้งนี้มีโครงการให้ผลิตเป็นกระเป๋า หมอน แต่ผลิตออกมา รูปแบบเหมือนกันทุกกลุ่ม ผล คือ ขายไม่ได้ **๓) กระบวนการผลิต** (๑) การเตรียมเลือกเส้นฝ้ายให้เหมาะสมกับชนิดผลิตภัณฑ์ที่ต้องการทำและออกแบบลวดลาย คำนวณหน้าผ้า ความยาวที่กำหนดไว้ (๒) การจุ่มม้วน คือ การนำเส้นฝ้ายที่ออกแบบไว้มาจุ่มให้ได้ความยาวและหน้าผ้าที่กำหนดไว้ โดยแต่ละรอบของการจุ่มจะต้องจับมือเสื่อทุกครั้ง (๓) การใส่ฟันทวี คือการนำเส้นฝ้ายทั้งหมดมาใส่ในช่องฟันทวี (๔) การม้วนเข้าเพลลา คือ การนำเส้นฝ้ายที่ใส่ฟันทวีแล้ว มาหวีให้เส้นฝ้ายตึงเสมอกันและม้วนเข้าเพลลา โดยในขณะที่ม้วนต้องทำให้เส้นฝ้ายที่ม้วนเข้าไปตึงเสมอกันทั้งซ้ายและขวา (๕) การเก็บตะกรอ การนำเส้นฝ้ายที่ม้วนเรียบร้อยแล้วมาเก็บตะกรอ โดยเส้นด้ายยืนจะถูกแบ่งเป็น ๒ ส่วนเท่า ๆ กันทั้งบนและล่าง การเก็บตะกรอจะเริ่มที่ตะกรอล่างก่อน จำนวน ๒ ดับ และตะกรอบน ๒ ดับ (๖) การแต่งก๊ เมื่อเก็บตะกรอเรียบร้อยแล้ว ต้องผูกตะกรอแต่ละดับไว้กับไม้เท้าเหยียบและแต่งก๊ให้ได้ องศา เพื่อให้ผ้าที่ทอออกมาเรียบเสมอกัน หน้าผ้าเสมอกัน เรียบไม่เป็นชั้น และ(๗) การทอผ้า ก็เหมือนกับการสานไม้ คือ เส้นฝ้ายด้านยืนและเส้นฝ้ายด้านพุ่งจะมาสานขัดกัน โดยการเหยียบไม้เท้าเหยียบก็ผูกติดกับตะกรอ จะทำให้เส้นฝ้ายด้านยืนแยกออกจากกันและนำเส้นฝ้ายมาพุ่งจะสานขัดกัน โดยถูกกระหนบให้แน่นด้วยฟันทวี และเทคโนโลยีการผลิต คือ ก็กระตุก **๔) การตลาด** ประกอบด้วย ช่องทางการตลาด ได้แก่ ทำการตลาดเองเป็นหลัก โดยออกงานแสดงและจำหน่ายสินค้าต่าง ๆ ตามที่หน่วยงานราชการจัด/ตลาดชุมชน/ช่องทางอินเทอร์เน็ต ผ่านตัวแทนจำหน่าย อาทิ JJ mall,

ศูนย์การค้าสยาม, ร้านค้าทั่วไป การประชาสัมพันธ์ คือการพัฒนาชุมชนเข้ามาช่วยประชาสัมพันธ์ทางการตลาด, Facebook, ออกรางาน OTOP เมืองทองธานี ปีละ ๓ ครั้ง และตลาดผู้บริโภค คือ ผู้ซื้อในประเทศ เป็นกลุ่มที่ชื่นชอบผ้าไทย ผ้าทอมือ **๕) การบริหารจัดการ** ได้แก่ การจดทะเบียน วิสาหกิจชุมชน/ OTOP การตัดสินใจและการวางแผน การตัดสินใจและวางแผนสมาชิกร่วมกันคิดทั้งการผลิตและการตั้งราคา และ**๖) กระบวนการขั้นตอนการผลิต** ได้แก่ (๑) การวางแผนแบบลาย (๒) การหาเส้นด้าย-ไหม ให้สีกลมกลืนกัน (๓) เริ่มทอผ้าและจกกลายแต่ละลายให้สอดคล้องกันจนแล้วเสร็จ และ (๔) ตรวจสอบความเรียบร้อย

๒. ศักยภาพการเรียนรู้และปรับตัวตามปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยีของครัวเรือนและชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี

ศักยภาพการเรียนรู้และปรับตัวตามปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยีของครัวเรือนและชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี ได้แก่ ศักยภาพการเรียนรู้ของครัวเรือน การสอนทอผ้าจากแบบดั้งเดิมเป็นการสอนถ่ายทอดความรู้กันภายในครอบครัวหรือเครือญาติ ในอดีตการสอนทอผ้าขึ้นต้นจากผู้เป็นแม่จะสอนให้ลูกสาว ด้วยการชี้ให้ดูลายต่างๆ ในผืนผ้าขึ้นต้นจกที่เก็บไว้เป็นต้นแบบ ด้วยวิธีการลงมือปฏิบัติแบบตัวต่อตัว โดยใช้ชนแม่เย็บเส้นด้ายผูกมัดเป็นลายต่างๆ ผู้ฝึกหัดทอต้องจดจำไว้ ต้องมีความพยายามและตั้งใจในการฝึกหัดเป็นอย่างมาก จนจำลายต่อลายต่อผืน เกิดทักษะและความชำนาญ วิธีการนี้ได้รับการสืบทอดกันอย่างกว้างขวาง ปัจจุบันการสอนทอผ้าจากแบบนี้ ยังพบกลุ่มช่างทอลูกหลานยายซ้อน กำลังหาญ บ้านห้วยนาหมู ๑๒ ตำบลคูบัว อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี ทั้งนี้ การถ่ายทอดความรู้โดยการจัดเก็บองค์ความรู้เพื่อการเผยแพร่ ในปี ๒๕๖๕ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี ได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดเก็บองค์ความรู้เรื่องผ้าทอพื้นถิ่นในโครงการสำรวจจัดเก็บและรวบรวมองค์ความรู้ การอนุรักษ์และเพิ่มคุณค่าผ้าทอพื้นถิ่นในจังหวัดราชบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ทุกด้านเกี่ยวกับการทอผ้าพื้นถิ่นในจังหวัดราชบุรี หาแนวทางการอนุรักษ์ฟื้นฟูและสืบสานการทอผ้าพื้นถิ่นในจังหวัดราชบุรี พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความร่วมสมัยแสดงอัตลักษณ์ของจังหวัดราชบุรี นำเสนอในรูปแบบหนังสือและหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อประโยชน์ทางวิชาการและการพัฒนาต่อยอดอาชีพชุมชน ส่วน การปรับตัวของครัวเรือน คือ การจัดตั้งศูนย์ทอผ้าในชุมชนต่างๆ ได้แก่ ศูนย์ศิลปหัตถกรรมทอผ้าพื้นบ้านราชบุรี ตำบลดอนแร่ ศูนย์ทอผ้าจก ตำบลคูบัว ศูนย์ทอผ้าจกวัดรางบัว ตำบลรางบัว มีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์ มรดกวัฒนธรรมไท-ยวน ส่งเสริมให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้น และพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวบ้านให้ดีขึ้น กระทั่ง โดยใช้ศูนย์ทอผ้าเป็นสถานแลกเปลี่ยนความรู้ สถานที่สาธิต ถ่ายทอดความรู้กระบวนการผลิตให้นักเรียน นักศึกษา ประชาชน สำหรับ การนำเทคโนโลยีของครัวเรือน คนรุ่นใหม่ชำนาญเทคโนโลยี แต่อาจไม่มีความรักและรู้คุณค่าของอาชีพนี้ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ได้มีการจัดอบรมให้ความรู้พัฒนาผู้ประกอบการ ช่างทอผ้า ให้ความรู้ในด้านการผลิต การทอ การย้อมสี

การตลาด การออกแบบแปรรูปผลิตภัณฑ์ จึงทำให้ผ้าจากไท-ยวณยังคงมีการทอเพื่อสร้างรายได้อยู่เสมอ ทั้งนี้ กรมการพัฒนาชุมชนได้เว้นช่องว่างไว้บริเวณลาย ส ที่ทอผ้า ซึ่งผู้ทอได้ใส่ลวดลายหักนกคู่ที่เป็นลวดลายโบราณที่สืบทอดรุ่นสู่รุ่นของชาติพันธุ์ไท-ยวณ

๓. การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี การก่อตั้งจิตอาสาภัยพิบัติสถานบ้านคูบัวนั้นสืบเนื่องมาจากการฟื้นฟูศิลปปะการทอผ้าขึ้นตีนจกของชาว ไท-ยวณ โดยที่ผู้นำคนสำคัญ คือ ดร.อุดม สมพร ปราชญ์ชาวบ้านของตำบลคูบัวที่ต้องการฟื้นฟูการทอผ้าขึ้นตีนจก อันเป็นวัฒนธรรมของชาวไท-ยวณ โดยระยะเริ่มต้นต้องอาศัยวัดเป็นศูนย์กลางของกลุ่มผ้าทอขึ้นตีนจกชาวไท-ยวณ ราชบุรี ดังนั้น แนวทางในการจัดการพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นให้ประสบผลสำเร็จในฐานะศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนที่ท้องถิ่นอื่นๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ โดยแบ่งออกเป็น ๓ ระยะ ดังนี้ ๑) ช่วงการก่อตั้ง ปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ คือ จะต้องมีความรู้ผู้ก่อตั้งหรือแกนนำ ในการก่อตั้ง ซึ่งมีคุณสมบัติสำคัญ ได้แก่ มีความเสียสละอย่างแท้จริง มีความตั้งใจ/ปณิธานในการจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นที่แน่นแฟ้น ๒) ช่วงการดำเนินการ ปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ คือ ต้องมีวิธีการดำเนินการพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นที่เหมาะสมโดยการจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานนั้นไม่จำเป็นต้องจัดทำสำเร็จสมบูรณ์แบบในคราวเดียว และ ๓) ช่วงการพัฒนา ปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ คือ พิพิธภัณฑสถานจะต้องทำ การวิเคราะห์ข้อจำกัดของพิพิธภัณฑสถานว่ามีข้อจำกัดในด้านใดเป็นสำคัญ เพื่อจะได้สามารถหาวิธีการสำหรับกรณีของจิตอาสาภัยพิบัติสถานบ้านคูบัวมีข้อจำกัดสำคัญในด้านพื้นที่ที่มีจำกัด ส่วน การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี” เพื่อพัฒนาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวณ ได้แก่ ๑) ระดับครัวเรือน มีระบบการสอนให้บุตรหลานได้ศึกษาเรียนรู้วิธีการทอผ้าขึ้นตีนจก เพื่อให้ตระถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชาวไท-ยวณ ราชบุรี และการทอผ้าขึ้นตีนจกอันเป็นศิลปหัตถกรรมของชาวไท-ยวณดั้งเดิม ควรมีการนำเทคนิคการทอผ้ามาใช้ คือ การนำรูปแบบการทอผ้าที่กระตุก ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงการทอมาจากสมัยโบราณ การทอผ้าขึ้นตีนจกของชาติพันธุ์ไท-ยวณราชบุรี ควรหาเทคโนโลยีใหม่มาทดแทนวัสดุที่ใช้แบบดั้งเดิม อาทิ “ขนมเม่นที่นำมาจากด้าย (การเย็บผ้าและสร้างลวดลายจากกลางขึ้นบน)” มาเสริมการทอ มีกลุ่มผ้าขึ้นตีนจกของชาวไท-ยวณ ที่กระจายตัวอยู่ตามชนบทของพื้นที่ต่างๆ ให้มากขึ้น และต้องมีผู้นำจัดหลักสูตรการเรียนรู้แก่เยาวชนรุ่นให้มีโอกาสที่ศึกษาเรียนรู้เรื่องผ้าขึ้นตีนจก นำผ้าที่ทอลายจกแล้วมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ อาทิ ยาม พวงหรีด กระเป๋า เสื้อ เป็นต้น และด้านการพัฒนารูปแบบการ

จัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน ที่ตรงกับความต้องการและสอดคล้องกับ ศักยภาพและปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยี และเพื่อพัฒนาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชน ชาติพันธุ์ไท-ยวน และ๒) ระดับกลุ่มสัมมาชีพ/วิสาหกิจชุมชน มีการนำเทคนิคการทอผ้ามาใช้ คือ การ นำรูปแบบการทอผ้าที่กระตุก ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงการทอมาจากสมัยโบราณ บุคคลที่ยังประกอบ สัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจก ส่วนมากเป็นบุคคลรุ่นเก่า อาจยังไม่มีความชำนาญเกี่ยวกับเทคโนโลยี ในการ เพิ่มช่องทางการตลาด ส่วนคนรุ่นใหม่ชำนาญเทคโนโลยี แต่อาจไม่มีความรักและรู้คุณค่าของอาชีพนี้ การทอผ้าขึ้นตีนจกของชาติพันธุ์ไท-ยวนราชบุรี หาเทคโนโลยีใหม่มาทดแทนวัสดุที่ใช้แบบดั้งเดิม อาทิ “ชนเผ่าที่นำมาจากด้าย (การเย็บผ้าและสร้างลวดลายจากล่างขึ้นบน)” มาเสริมการทอ เนื่องจาก ทดลองใช้วัสดุอื่นแล้วไม่สามารถทอผ้าและสร้างลวดลายได้อย่างเหมาะสมปรานีตามที่ต้องการ ที่ ตรงกับความต้องการและสอดคล้องกับศักยภาพและปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยี ได้แก่ ด้านพัฒนา รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน แนวทางพัฒนารูปแบบการ จัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ที่สอดคล้องกับศักยภาพ และปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยี ได้แก่ การจัดให้มีการทอผ้าให้กับชุมชน ให้ความรู้เกี่ยวกับช่องทาง การตลาดให้แก่บุคคลในชุมชน ปลุกฝังค่านิยม และให้ความรู้แก่ชุมชน เพื่อให้ทุกคนช่วยเหลือกัน ใน ความร่วมมือกันอนุรักษ์ สำหรับการวิเคราะห์รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ๖ ขั้นตอน ได้แก่ ๑) การกำหนดความรู้ที่ต้องการ ช่วยให้บุคคลและองค์กรสามารถประเมินศักยภาพ ของตนเองได้จากความรู้ที่มีและความรู้ที่ต้องการ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการได้มาซึ่งความรู้ ๒) การ แสวงหาความรู้จากภายนอก โดยการซื้อองค์ความรู้จากภายนอก การทำงานร่วมกับพันธมิตรทาง ธุรกิจ การจัดจ้างหน่วยงานภายนอก และการจัดจ้างที่ปรึกษา เป็นต้น ๓) การพัฒนา/สร้าง/บูรณา การความรู้ เป็นการนำเอาความรู้มาบริหารจัดการให้อยู่ในรูปแบบที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ตาม ความต้องการ ๔) การถ่ายทอด/แบ่งปัน/กระจาย/เผยแพร่/แลกเปลี่ยนความรู้ เป็นการถ่ายทอด ความรู้แฝงและความรู้แบบชัดแจ้ง จากต้นทางไปยังปลายทางความรู้ ๕) การประยุกต์ใช้ความรู้และ นำความรู้กลับมาใช้ใหม่ เป็นสิ่งสำคัญ เพราะไม่ว่าองค์กรจะมีความรู้มากหรือน้อยเพียงใด หากไม่ สามารถใช้ได้ก็ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ใด ๆ ทั้งสิ้น และ๖) การจัดเก็บ/รักษา/ปรับปรุง/ตรวจสอบ ความรู้ให้มีความถูกต้องและทันสมัย วัฒนธรรม ความเชื่อ และค่านิยมเกี่ยวกับการทอผ้าไท-ยวน หญิงไท-ยวนผู้เป็นมารดาจะทอผ้าฝ้ายที่ย้อมด้วยคราม ให้กับลูกชายซึ่งบวชเป็นนาคได้นุ่งห่ม และทอ สบง จีวร ยามให้เมื่อบวชเป็นพระสงฆ์แล้ว ทอผ้าจากคลุมหัวนาคตอนทำพิธีบวช เนื่องจากมีความเชื่อ ว่า มารดาจะได้รับอานิสงส์ไม่น้อยไปกว่าลูกชายที่ได้อุปสมบท หญิงสาวชาวไท-ยวนจะมีครอบครัวได้ ต้องทอผ้าได้

๔.๔.๒ องค์ความรู้ที่สังเคราะห์ได้จากการวิจัย

๑. การจัดการความรู้กลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

ควรมีระบบการสอนให้บุตร-หลานได้ศึกษาเรียนรู้วิธีการทอผ้าขึ้นตีนจก เพื่อให้ตระถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชาวไทย-ยวนราชบุรี และการทอผ้าขึ้นตีนจกอันเป็นศิลปหัตถกรรมของชาวไทย-ยวนดั้งเดิม ควรมีการนำเทคนิคการทอผ้ามาใช้ คือ การนำรูปแบบการทอผ้าที่กระตุก ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงการทอมาจากสมัยโบราณ การทอผ้าขึ้นตีนจกของชาติพันธุ์ไท-ยวนราชบุรี ควรหาเทคโนโลยีใหม่มาทดแทนวัสดุที่ใช้แบบดั้งเดิม อาทิ “ชนเผ่าที่นำมาจกด้วย (การเย็บผ้าและสร้างลวดลายจากล่างขึ้นบน)” มาเสริมการทอ ควรมีกลุ่มผ้าขึ้นตีนจกของชาวไทย-ยวน ที่กระจายตัวอยู่ตามชนบทของพื้นที่ต่างๆ ให้มากขึ้น และต้องมีผู้นำจัดหลักสูตรการเรียนรู้แก่เยาวชนรุ่นให้มีสถานที่ศึกษาเรียนรู้เรื่องผ้าขึ้นตีนจก นำผ้าที่ทอลายจกแล้วมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ อาทิ ยาม พวงหรีด กระเป๋า เสื้อ เป็นต้น

๒. การปรับตัวตามเทคโนโลยีของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

บุคคลที่ยังประกอบสมาชิกผ้าขึ้นตีนจก ส่วนมากเป็นบุคคลรุ่นเก่า อาจยังไม่มี ความชำนาญเกี่ยวกับเทคโนโลยี ในการเพิ่มช่องทางการตลาด ส่วนคนรุ่นใหม่ชำนาญเทคโนโลยี แต่อาจไม่มีความรักและรู้คุณค่าของอาชีพนี้ การทอผ้าขึ้นตีนจกของชาติพันธุ์ไท-ยวนราชบุรี ควรหาเทคโนโลยีใหม่มาทดแทนวัสดุที่ใช้แบบดั้งเดิม อาทิ “ชนเผ่าที่นำมาจกด้วย (การเย็บผ้าและสร้างลวดลายจากล่างขึ้นบน)” มาเสริมการทอ เนื่องจากทดลองใช้วัสดุอื่นแล้วไม่สามารถทอผ้าและสร้างลวดลายได้ อย่างเหมาะสมปรานิตตามที่ต้องการ

๓. การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้กลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

ควรมีระบบการสอนให้บุตร-หลานได้ศึกษาเรียนรู้วิธีการทอผ้าขึ้นตีนจก เพื่อให้ตระถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชาวไทย-ยวนราชบุรี และการทอผ้าขึ้นตีนจกอันเป็นศิลปหัตถกรรมของชาวไทย-ยวนดั้งเดิม ควรมีการนำเทคนิคการทอผ้ามาใช้ คือ การนำรูปแบบการทอผ้าที่กระตุก ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงการทอมาจากสมัยโบราณ การทอผ้าขึ้นตีนจกของชาติพันธุ์ไท-ยวนราชบุรี ควรหาเทคโนโลยีใหม่มาทดแทนวัสดุที่ใช้แบบดั้งเดิม อาทิ “ชนเผ่าที่นำมาจกด้วย (การเย็บผ้าและสร้างลวดลายจากล่างขึ้นบน)” มาเสริมการทอ ควรมีกลุ่มผ้าขึ้นตีนจกของชาวไทย-ยวน ที่กระจายตัวอยู่ตามชนบทของพื้นที่ต่างๆ ให้มากขึ้น และต้องมีผู้นำจัดหลักสูตรการเรียนรู้แก่เยาวชนรุ่นให้มีสถานที่ศึกษาเรียนรู้เรื่องผ้าขึ้นตีนจก นำผ้าที่ทอลายจกแล้วมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ อาทิ ยาม พวงหรีด กระเป๋า เสื้อ เป็นต้น ทั้งสามารถจัดตั้งศูนย์ได้ตามวัดต่างๆ ที่มีกลุ่มผู้ทอผ้าขึ้นตีนจก จากนั้นจึงขยายศูนย์ผ้าทอขึ้นตีนจกไปยังพื้นที่ต่างภายในจังหวัดราชบุรี และจังหวัดใกล้เคียง

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี” มีวัตถุประสงค์เพื่อ (๑) ศึกษาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี (๒) วิเคราะห์ศักยภาพการเรียนรู้และปรับตัวตามปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยีของครัวเรือนและชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี และ(๓) พัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี โดยมีรายละเอียดดังนี้

๕.๑ สรุป

๕.๒ อภิปรายผล

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุป

การวิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี” สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

๕.๑.๑ การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ศูนย์หัตถกรรมทอผ้าพื้นบ้านราชบุรี ตั้งอยู่ภายในบริเวณวัดนาหนอง ตำบลดอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี เป็นชุมชนไท-ยวนอพยพมาจากเชียงแสน จังหวัดเชียงรายตั้งแต่เมื่อสองร้อยกว่าปีก่อน ซึ่งมีประเพณีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์และมีวัดนาหนองเป็นศูนย์รวมจิตใจ ที่สำคัญเป็นแหล่งผลิตผ้าจกดอนแร่เป็นผ้าจกที่มีลายที่มีเอกลักษณ์เป็นของตัวเอง และมีชื่อเสียงแห่งหนึ่งของเมืองไทยปัจจุบัน ศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านราชบุรี วัดนาหนอง ตั้งอยู่เลขที่ ๓๘ หมู่ที่ ๒ ตำบลดอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี มีประวัติความเป็นมา ผลิตรายการ และการบริหารจัดการ ประกอบด้วย ๑) **ประวัติความเป็นมา** เป็นภูมิปัญญาที่เรียนรู้การทอผ้ามาตั้งแต่สมัยปู่ย่า ตา ยาย ทอผ้าใช้เอง เป็นการทอเพื่อการสวมใส่ยามว่างจากการทำนา ต่อมาเริ่มมีคนเริ่มสนใจ เห็นว่า ผ้ามีความสวย ต้องการให้ทอเพื่อการ

จำหน่าย ปีพ.ศ. ๒๕๔๒ ได้รวมกลุ่มกันของชาวบ้านดอนแร่ จัดตั้งศูนย์ขึ้นภายในบริเวณวัดนาหนอง เพื่อเป็นศูนย์กลางและสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ ทางกลุ่มจดทะเบียน OTOP ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ **๒) การพัฒนาผลิตภัณฑ์** เป็นลวดลายโบราณที่มีความเป็นเอกลักษณ์ เช่น ลายหัก ลายหงส์ นกฮูก ลาย จะไม่มีการเปลี่ยนแปลง เพราะผู้ทอจะไม่ยอมรับลายใหม่ ๆ เคยนำมาตัดเย็บเป็นชุดสำเร็จรูป แต่ขาย ไม่ดี เนื่องจากขนาดไม่ได้ และราคาสูง ทั้งนี้มีโครงการให้ผลิตเป็นกระเป๋า หมอน แต่ผลิตออกมา รูปแบบเหมือนกันทุกกลุ่ม ผล คือ ขายไม่ได้ **๓) กระบวนการผลิต** (๑) การเตรียมเลือกเส้นฝ้ายให้ เหมาะสมกับชนิดผลิตภัณฑ์ที่ต้องการทำและออกแบบลวดลาย คำนวณหน้าผ้า ความยาวที่กำหนดไว้ (๒) การจุ่มมัน คือ การนำเส้นฝ้ายที่ออกแบบไว้มาจุ่มให้ได้ความยาวและหน้าผ้าที่กำหนดไว้ โดยแต่ ละรอบของการจุ่มจะต้องจับมือเสียทุกครั้ง (๓) การใส่ฟันหวี คือการนำเส้นฝ้ายทั้งหมดมาใส่ในช่อง ฟันหวี (๔) การม้วนเข้าเพล คือ การนำเส้นฝ้ายที่ใส่ฟันหวีแล้ว มาหวีให้เส้นฝ้ายตึงเสมอกันและม้วน เข้าเพล โดยในขณะที่ม้วนต้องทำให้เส้นฝ้ายที่ม้วนเข้าไปตึงเสมอกันทั้งซ้ายและขวา (๕) การเก็บตะ กรอ การนำเส้นฝ้ายที่ม้วนเรียบร้อยแล้วมาเก็บตะกรอ โดยเส้นด้ายยืนจะถูกแบ่งเป็น ๒ ส่วนเท่า ๆ กันทั้งบนและล่าง การเก็บตะกรอจะเริ่มที่ตะกรอล่างก่อน จำนวน ๒ ดับ และตะกรอบน ๒ ดับ (๖) การแต่งกึ่ง เมื่อเก็บตะกรอเรียบร้อยแล้ว ต้องผูกตะกรอแต่ละดัดไว้กับไม้เท้าเหยียบและแต่งกึ่งให้ได้ งาม เพื่อให้งานที่ทอออกมามีริ้วผ้าเรียบเสมอกัน หน้าผ้าเสมอกัน เรียบไม่เป็นชั้น และ(๗) การทอผ้า ก็เหมือนกับการสานไม้ คือ เส้นฝ้ายด้านยืนและเส้นฝ้ายด้านพุ่งจะมาสานขัดกัน โดยการเหยียบไม้เท้า เหยียบก็ผูกติดกับตะกรอ จะทำให้เส้นฝ้ายด้านยืนแยกออกจากกันและนำเส้นฝ้ายมาพุ่งจะสานขัดกัน โดยถูกกระทบให้แน่นด้วยฟันหวี และเทคโนโลยีการผลิต คือ ก็กระตุก **๔) การตลาด** ประกอบด้วย ช่องทางการตลาด ได้แก่ ทำการตลาดเองเป็นหลัก โดยออกงานแสดงและจำหน่ายสินค้าต่าง ๆ ตามที่ หน่วยงานราชการจัด/ตลาดชุมชน/ช่องทางอินเทอร์เน็ต ผ่านตัวแทนจำหน่าย อาทิ JJ mall, ศูนย์การค้าสยาม, ร้านค้าทั่วไป การประชาสัมพันธ์ คือการพัฒนาชุมชนเข้ามาช่วยประชาสัมพันธ์ทาง การตลาด, Facebook, ออกงาน OTOP เมืองทองธานี ปีละ ๓ ครั้ง และตลาดผู้บริโภค คือ ผู้ซื้อใน ประเทศ เป็นกลุ่มที่ชื่นชอบผ้าไทย ผ้าทอมือ **๕) การบริหารจัดการ** ได้แก่ การจดทะเบียน วิชากิจ ชุมชน/ OTOP การตัดสินใจและการวางแผน การตัดสินใจและวางแผนสมาชิกร่วมกันคิดทั้งการผลิต และการตั้งราคา และ**๖) กระบวนการขั้นตอนการผลิต** ได้แก่ (๑) การวางแผนลาย (๒) การหา เส้นด้าย-ไหม ให้สีกลมกลืนกัน (๓) เริ่มทอผ้าและจกสายแต่ละลายให้สอดคล้องกันจนแล้วเสร็จ และ (๔) ตรวจสอบความเรียบร้อย

๕.๑.๒ ศักยภาพการเรียนรู้และปรับตัวตามปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยีของครัวเรือน และชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี

ศักยภาพการเรียนรู้และปรับตัวตามปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยีของครัวเรือนและชุมชน ชาติพันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี ได้แก่ ศักยภาพการเรียนรู้ของครัวเรือน การสอนทอผ้าจกแบบดั้งเดิม

เป็นการสอนถ่ายทอดความรู้กันภายในครอบครัวหรือเครือญาติ ในอดีตการสอนทอผ้าขึ้นตีนจกผู้เป็นแม่จะสอนให้ลูกสาว ด้วยการชี้ให้ดูลายต่างๆ ในผืนผ้าขึ้นตีนจกที่เก็บไว้เป็นต้นแบบ ด้วยวิธีการลงมือปฏิบัติแบบตัวต่อตัว โดยใช้ชนเผ่าเย็บเส้นด้ายผูกมัดเป็นลายต่างๆ ผู้ฝึกหัดทอต้องจดจำไว้ ต้องมีความพยายามและตั้งใจในการฝึกหัดเป็นอย่างมาก จนจำลายต่อลายต่อผืน เกิดทักษะและความชำนาญ วิธีการนี้ได้รับการสืบทอดกันอย่างกว้างขวาง ปัจจุบันการสอนทอผ้าจากแบบนี้ ยังพบกลุ่มช่างทอลูกหลานยายซ้อน กำลังหาญ บ้านห้วยนาหมู ๑๒ ตำบลคูบัว อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี ทั้งนี้ การถ่ายทอดความรู้โดยการจัดเก็บองค์ความรู้เพื่อการเผยแพร่ ในปี ๒๕๖๕ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี ได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดเก็บองค์ความรู้เรื่องผ้าทอพื้นถิ่นในโครงการสำรวจจัดเก็บและรวบรวมองค์ความรู้ การอนุรักษ์และเพิ่มคุณค่าผ้าทอพื้นถิ่นในจังหวัดราชบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ทุกด้านเกี่ยวกับการทอผ้าพื้นถิ่นในจังหวัดราชบุรี หาแนวทางการอนุรักษ์ฟื้นฟูและสืบสานการทอผ้าพื้นถิ่นในจังหวัดราชบุรี พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความร่วมสมัย แสดงอัตลักษณ์ของจังหวัดราชบุรี นำเสนอในรูปแบบหนังสือและหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อประโยชน์ทางวิชาการและการพัฒนาต่อยอดอาชีพชุมชน ส่วน การปรับตัวของครัวเรือน คือ การจัดตั้งศูนย์ทอผ้าในชุมชนต่างๆ ได้แก่ ศูนย์ศิลปหัตถกรรมทอผ้าพื้นบ้านราชบุรี ตำบลดอนแร่ ศูนย์ทอผ้าจาก ตำบลคูบัว ศูนย์ทอผ้าจากวัดรางบัว ตำบลรางบัว มีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์ มรดกวัฒนธรรมไท-ยวน ส่งเสริมให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้น และพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวบ้านให้ดีขึ้น กระทั่ง โดยใช้ศูนย์ทอผ้าเป็นสถานแลกเปลี่ยนความรู้ สถานที่สาธิต ถ่ายทอดความรู้กระบวนการผลิตให้แก่นักเรียน นักศึกษา ประชาชน สำหรับ การนำเทคโนโลยีของครัวเรือน คนรุ่นใหม่ชำนาญเทคโนโลยี แต่อาจไม่มีความรักและรู้คุณค่าของอาชีพนี้ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ได้มีการจัดอบรมให้ความรู้พัฒนาผู้ประกอบการ ช่างทอผ้า ให้ความรู้ในด้านการผลิต การทอ การย้อมสี การตลาด การออกแบบแปรรูปผลิตภัณฑ์ จึงทำให้ผ้าจากไท-ยวนยังคงมีการทอเพื่อสร้างรายได้อยู่เสมอ ทั้งนี้ กรมการพัฒนาชุมชนได้เว้นช่องว่างไว้บริเวณสาย ๕ ที่ทอผ้า ซึ่งผู้ทอได้ใส่ลวดลายหัตถศิลป์ที่เป็นลวดลายโบราณที่สืบทอดรุ่นสู่รุ่นของชาติพันธุ์ไท-ยวน

๕.๑.๓ การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี การก่อตั้งจิตอาสาภาคีสถานบ้านคูบัวนั้นสืบเนื่องมาจากการฟื้นฟูศิลปการทอผ้าตีนจกของชาว ไท-ยวน โดยที่ผู้นำคนสำคัญ คือ ดร.อุดม สมพร ปราชญ์ชาวบ้านของตำบลคูบัวที่ต้องการฟื้นฟูการทอผ้าตีนจก อันเป็นวัฒนธรรมของชาวไท-ยวน โดยระยะเริ่มต้นต้องอาศัยวัดเป็นศูนย์กลางของกลุ่มผ้าทอตีนจกชาวไท-ยวน ราชบุรี ดังนั้น แนวทางในการจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นให้ประสบผลสำเร็จในฐานะ

ศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนที่ท้องถิ่นอื่นๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ โดยแบ่งออกเป็น ๓ ระยะ ดังนี้

๑) ช่วงการก่อตั้ง ปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ คือ จะต้องมีการผู้ก่อตั้งหรือแกนนำ ในการก่อตั้ง ซึ่งมีคุณสมบัติสำคัญ ได้แก่ มีความเสียสละอย่างแท้จริง มีความตั้งใจ/ปณิธานในการจัดตั้ง พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่แน่นแฟ้น ๒) ช่วงการดำเนินการ ปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ คือ ต้องมีวิธีการดำเนินการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่เหมาะสมโดยการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นนั้นไม่จำเป็นที่จะต้องจัดทำสำเร็จสมบูรณ์แบบในคราวเดียว และ ๓) ช่วงการพัฒนา ปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ คือ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจะต้องทำ การวิเคราะห์ข้อจำกัดของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นว่ามีข้อจำกัดในด้านใด เป็นสำคัญ เพื่อจะได้สามารถคิดหาวิธีการสำหรับกรณีของพิพิธภัณฑ์สถานบ้านคูบัวมีข้อจำกัดสำคัญในด้านพื้นที่ที่มีจำกัด ส่วน การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี” เพื่อพัฒนาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน ได้แก่ ๑) ระดับครัวเรือน มีระบบการสอนให้บุตรหลานได้ศึกษาเรียนรู้วิธีการทอผ้าขึ้นตีนจก เพื่อให้ตระถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชาวไท-ยวนราชบุรี และการทอผ้าขึ้นตีนจกอันเป็นศิลปหัตถกรรมของชาวไท-ยวนดั้งเดิม ควรมีการนำเทคนิคการทอผ้ามาใช้ คือ การนำรูปแบบการทอผ้าที่กระตุก ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงการทอมาจากสมัยโบราณ การทอผ้าขึ้นตีนจกของชาติพันธุ์ไท-ยวนราชบุรี ควรหาเทคโนโลยีใหม่มาทดแทนวัสดุที่ใช้แบบดั้งเดิม อาทิ “ขนเม่นที่นำมาจากด้าย (การเย็บผ้าและสร้างลวดลายจากล่างขึ้นบน)” มาเสริมการทอ มีกลุ่มผ้าขึ้นตีนจกของชาวไท-ยวน ที่กระจายตัวอยู่ตามชนบทของพื้นที่ต่างๆ ให้มากขึ้น และต้องมีผู้นำจัดหลักสูตรการเรียนรู้แก่เยาวชนรุ่นให้มีสถานที่ศึกษาเรียนรู้เรื่องผ่านขึ้นตีนจก นำผ้าที่ทอลายจกแล้วมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ อาทิ ยาม พวงหรีด กระเป๋า เสื้อ เป็นต้น และด้านการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน ที่ตรงกับความต้องการและสอดคล้องกับศักยภาพและปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยี และเพื่อพัฒนาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน และ ๒) ระดับกลุ่มสมาชิก/วิสาหกิจชุมชน มีการนำเทคนิคการทอผ้ามาใช้ คือ การนำรูปแบบการทอผ้าที่กระตุก ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงการทอมาจากสมัยโบราณ บุคคลที่ยังประกอบสมาชิกผ้าขึ้นตีนจก ส่วนมากเป็นบุคคลรุ่นเก่า อาจยังไม่มีความชำนาญเกี่ยวกับเทคโนโลยี ในการเพิ่มช่องทางการตลาด ส่วนคนรุ่นใหม่ชำนาญเทคโนโลยี แต่อาจไม่มีความรักและรู้คุณค่าของอาชีพนี้ การทอผ้าขึ้นตีนจกของชาติพันธุ์ไท-ยวนราชบุรี หาเทคโนโลยีใหม่มาทดแทนวัสดุที่ใช้แบบดั้งเดิม อาทิ “ขนเม่นที่นำมาจากด้าย (การเย็บผ้าและสร้างลวดลายจากล่างขึ้นบน)” มาเสริมการทอ เนื่องจากทดลองใช้วัสดุอื่นแล้วไม่สามารถทอผ้าและสร้างลวดลายได้อย่างเหมาะสมปรานิตตามที่ต้องการ ที่ตรงกับความต้องการและสอดคล้องกับศักยภาพและปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยี ได้แก่ ด้านพัฒนา

รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน แนวทางพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ที่สอดคล้องกับศักยภาพและปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยี ได้แก่ การจัดให้มีการทอดผ้าให้กับชุมชน ให้ความรู้เกี่ยวกับช่องทางการตลาดให้แก่บุคคลในชุมชน ปลุกฝังค่านิยม และให้ความรู้แก่ชุมชน เพื่อให้ทุกคนช่วยเหลือกัน ในความร่วมมือกันอนุรักษ์ สำหรับการวิเคราะห์รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ๖ ขั้นตอน ได้แก่ ๑) การกำหนดความรู้ที่ต้องการ ช่วยให้ผู้บุคคลและองค์กรสามารถประเมินศักยภาพของตนเองได้จากความรู้ที่มีและความรู้ที่ต้องการ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการได้มาซึ่งความรู้ ๒) การแสวงหาความรู้จากภายนอก โดยการซื้อองค์ความรู้จากภายนอก การทำงานร่วมกับพันธมิตรทางธุรกิจ การจัดจ้างหน่วยงานภายนอก และการจัดจ้างที่ปรึกษา เป็นต้น ๓) การพัฒนา/สร้าง/บูรณาการความรู้ เป็นการนำเอาความรู้มาบริหารจัดการให้อยู่ในรูปแบบที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ตามความต้องการ ๔) การถ่ายทอด/แบ่งปัน/กระจาย/เผยแพร่/แลกเปลี่ยนความรู้ เป็นการถ่ายทอดความรู้แฝงและความรู้แบบชัดแจ้ง จากต้นทางไปยังปลายทางความรู้ ๕) การประยุกต์ใช้ความรู้และนำความรู้กลับมาใช้ใหม่ เป็นสิ่งสำคัญ เพราะไม่ว่าองค์กรจะมีความรู้มากหรือน้อยเพียงใด หากไม่สามารถใช้ได้ก็ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ใด ๆ ทั้งสิ้น และ ๖) การจัดเก็บ/รักษา/ปรับปรุง/ตรวจสอบความรู้ให้มีความถูกต้องและทันสมัย วัฒนธรรม ความเชื่อ และค่านิยมเกี่ยวกับการทอดผ้าไท-ยวน หญิงไท-ยวนผู้เป็นมารดาจะทอดผ้าฝ้ายที่ย้อมด้วยคราม ให้กับลูกชายซึ่งบวชเป็นนาคได้นุ่งห่ม และทอดสบง จีวร ย่ามให้เมื่อบวชเป็นพระสงฆ์แล้ว ทอดผ้าจกคลุมหัวนาคตอนทำพิธีบวช เนื่องจากมีความเชื่อว่า มารดาจะได้รับอานิสงส์ไม่น้อยไปกว่าลูกชายที่ได้อุปสมบท หญิงสาวชาวไท-ยวนจะมีครอบครัวได้ต้องทอดผ้าได้

๕.๒ อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี” สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

๕.๒.๑ การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ศูนย์หัตถกรรมทอดผ้าพื้นบ้านราชบุรี ตั้งอยู่ภายในบริเวณวัดนาหนอง ตำบลดอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี เป็นชุมชนไท-ยวนอพยพมาจากเชียงแสน จังหวัดเชียงรายตั้งแต่เมื่อสองร้อยกว่าปีก่อน ซึ่งมีประเพณี

วัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์และมีวัดนาหนองเป็นศูนย์รวมจิตใจ ที่สำคัญเป็นแหล่งผลิตผ้าจากดอนแร่ เป็นผ้าจากที่มีลายที่มีเอกลักษณ์เป็นของตัวเอง และมีชื่อเสียงแห่งหนึ่งของเมืองไทยปัจจุบัน ศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านราชบุรี วัดนาหนอง ตั้งอยู่เลขที่ ๓๘ หมู่ที่ ๒ ตำบลดอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี มีประวัติความเป็นมา ผลิตภัณฑ์ และการบริหารจัดการ ประกอบด้วย **๑) ประวัติความเป็นมา** เป็นภูมิปัญญาที่เรียนรู้การทอผ้ามาตั้งแต่สมัยปู่ย่า ตา ยาย ทอผ้าใช้เอง เป็นการทอเพื่อการสวมใส่ยามว่างจากการทำนา ต่อมาเมื่อมีคนเริ่มสนใจ เห็นว่า ผ้ามีความสวย ต้องการให้ทอเพื่อการจำหน่าย ปีพ.ศ. ๒๕๔๒ ได้รวมกลุ่มกันของชาวบ้านดอนแร่ จัดตั้งศูนย์ขึ้นภายในบริเวณวัดนาหนอง เพื่อเป็นศูนย์กลางและสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ ทางกลุ่มจดทะเบียน OTOP ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ **๒) การพัฒนาผลิตภัณฑ์** เป็นลวดลายโบราณที่มีความเป็นเอกลักษณ์ เช่น ลายหัก ลายหงส์ นกฮูก ลาย จะไม่มีการเปลี่ยนแปลง เพราะผู้ทอจะไม่ยอมรับลายใหม่ ๆ เคยนำมาตัดเย็บเป็นชุดสำเร็จรูป แต่ขายไม่ดี เนื่องจากขนาดไม่ได้ และราคาสูง ทั้งนี้มีโครงการให้ผลิตเป็นกระเป๋า หมอน แต่ผลิออกมา รูปแบบเหมือนกันทุกกลุ่ม ผล คือ ขายไม่ได้ **๓) กระบวนการผลิต** (๑) การเตรียมเลือกเส้นฝ้ายให้เหมาะสมกับชนิดผลิตภัณฑ์ที่ต้องการทำและออกแบบลวดลาย คำนวณหน้าผ้า ความยาวที่กำหนดไว้ (๒) การจูงม้วน คือ การนำเส้นฝ้ายที่ออกแบบไว้มาจูงให้ได้ความยาวและหน้าผ้าที่กำหนดไว้ โดยแต่ละรอบของการจูงจะต้องจับมือเสียทุกครั้ง (๓) การใส่ฟันหวี คือการนำเส้นฝ้ายทั้งหมดมาใส่ในช่องฟันหวี (๔) การม้วนเข้าเพลลา คือ การนำเส้นฝ้ายที่ใส่ฟันหวีแล้ว มาหวีให้เส้นฝ้ายตึงเสมอกันและม้วนเข้าเพลลา โดยในขณะที่ม้วนต้องทำให้เส้นฝ้ายที่ม้วนเข้าไปตึงเสมอกันทั้งซ้ายและขวา (๕) การเก็บตะกรอ การนำเส้นฝ้ายที่ม้วนเรียบร้อยแล้วมาเก็บตะกรอ โดยเส้นด้ายยืนจะถูกแบ่งเป็น ๒ ส่วนเท่า ๆ กันทั้งบนและล่าง การเก็บตะกรอจะเริ่มที่ตะกรอล่างก่อน จำนวน ๒ ตับ และตะกรอบบน ๒ ตับ (๖) การแต่งกึ่ง เมื่อเก็บตะกรอเรียบร้อยแล้ว ต้องผูกตะกรอแต่ละตักไว้กับไม้เท้าเหยียบและแต่งกึ่งให้ได้ องศา เพื่อให้ผ้าที่ทอออกมามีริมผ้าเรียบเสมอกัน หน้าผ้าเสมอกัน เรียบไม่เป็นชั้น และ(๗) การทอผ้า ก็เหมือนกับการสานไม้ คือ เส้นฝ้ายด้านยืนและเส้นฝ้ายด้านพุ่งจะมาสานขัดกัน โดยการเหยียบไม้เท้าเหยียบก็ผูกติดกับตะกรอ จะทำให้เส้นฝ้ายด้านยืนแยกออกจากกันและนำเส้นฝ้ายมาพุ่งจะมาสานขัดกัน โดยถูกกระแทกให้แน่นด้วยฟันหวี และเทคโนโลยีการผลิต คือ ก็กระตุก **๔) การตลาด** ประกอบด้วย ช่องทางการตลาด ได้แก่ ทำการตลาดเองเป็นหลัก โดยออกงานแสดงและจำหน่ายสินค้าต่าง ๆ ตามที่หน่วยงานราชการจัด/ตลาดชุมชน/ช่องทางอินเทอร์เน็ต ผ่านตัวแทนจำหน่าย อาทิ JJ mall, ศูนย์การค้าสยาม, ร้านค้าทั่วไป การประชาสัมพันธ์ คือการพัฒนาชุมชนเข้ามาช่วยประชาสัมพันธ์ทางการตลาด, Facebook, ออกงาน OTOP เมืองทองธานี ปีละ ๓ ครั้ง และตลาดผู้บริโภค คือ ผู้ซื้อในประเทศ เป็นกลุ่มที่ชื่นชอบผ้าไทย ผ้าทอมือ **๕) การบริหารจัดการ** ได้แก่ การจดทะเบียน วิสาหกิจชุมชน/ OTOP การตัดสินใจและการวางแผน การตัดสินใจและวางแผนสมาชิกร่วมกันคิดทั้งการผลิต และการตั้งราคา และ**๖) กระบวนการขั้นตอนการผลิต** ได้แก่ (๑) การวางแผนลาย (๒) การหา

เส้นด้าย-ไหม ให้สีกลมกลืนกัน (๓) เริ่มทอผ้าและจกลายแต่ละลายให้สอดคล้องกันจนแล้วเสร็จ และ (๔) ตรวจสอบความเรียบร้อย สอดคล้องกับเสรี เพิ่มชาติ อัญชลี จันทาโก วราภรณ์ ลัมเปรมวัฒนา และพฤกษ์ จิรสัตยาภรณ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้เพื่อสร้างสรรค์คุณค่าผ้าจกราชบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า (๑) สภาพการณ์ ปัญหา และความคิดเห็นต่อผ้าจกราชบุรี ดังนี้ กลุ่มผู้ผลิต สภาพการณ์การผลิตผ้าจกปัจจุบันเปลี่ยนไปจากลักษณะของกลุ่มทอผ้าและศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้าน เป็น ๓ ลักษณะคือ แหล่งผลิตที่รวมตัวกันเป็นกลุ่มผลิตและจำหน่ายทั่วไป แหล่งผลิตที่แยกตัวกันผลิต และจำหน่ายทั่วไป และแหล่งผลิตที่รวมตัวกันเป็นกลุ่มผลิตและจำหน่ายตามคำสั่งของลูกค้า ลักษณะการผลิตใช้วิธีการแบบดั้งเดิม วัสดุที่ใช้ส่วนใหญ่ เป็นใยสังเคราะห์ มีการประยุกต์ลวดลายและสีสันขึ้นใหม่ตามความต้องการของผู้บริโภค และมีการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลาย ปัญหาการผลิต ได้แก่ วัสดุมีราคาแพง ขาดคนทอผ้า วัสดุไม่ได้คุณภาพ ขาดเงินทุนหมุนเวียนในการทำธุรกิจใช้ระยะเวลานานในการทอผ้า เป็นต้น และความคิดเห็นต่อผ้าจกราชบุรีโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยให้ความสำคัญในด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านราคา ด้านการส่งเสริมทางการตลาด ตามลำดับ กลุ่มผู้สนับสนุน สภาพการณ์สนับสนุนโดยทั่วไป มีการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ผ้าจกเป็นที่รู้จักแพร่หลาย และส่งเสริมให้เป็นสินค้าโอท็อปของจังหวัดราชบุรี โดยผ่านกิจกรรมด้านสังคม วัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรมสร้างจิตสำนึกร่วมกันในชุมชนในโอกาสสำคัญ กิจกรรมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และส่งเสริมการจำหน่าย ปัญหาที่กลุ่มผู้สนับสนุนตระหนัก ได้แก่ ขาดคนทอผ้า ขนาดและรูปแบบไม่มาตรฐาน การรับรู้และประชาสัมพันธ์ ขาดการรวมกลุ่มเป็นเครือข่าย พฤติกรรมการบริโภคเครื่องแต่งกายสำเร็จรูป และนโยบายการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ชัดเจน และความคิดเห็นต่อผ้าจกราชบุรีโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยให้ความสำคัญในด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมทางการตลาด ตามลำดับ กลุ่มผู้บริโภค สภาพการณ์โดยรวมผ้าจกราชบุรียังคงเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคโดยเฉพาะในกลุ่มคนวัยทำงาน ด้วยความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีลวดลายที่สวยงาม และคุณค่าทางจิตใจ แม้จะมีราคาแพงแต่มีแนวโน้มในการบริโภคซ้ำอีก นิยมนำไปตัดเป็นเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับ ส่วนใหญ่ซื้อผ้าจกแหล่งผลิตด้วยตนเอง ความถี่ ๗-๑๒ เดือนต่อครั้ง จำนวนซื้อครั้งละ ๒-๓ ผืน มูลค่าการซื้อตั้งแต่ ๑,๐๐๑-๓,๐๐๐ บาท มีการเปรียบเทียบราคาจากแหล่งผลิต การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของผ้าจกโดยวิธีบอกต่อ ปัญหาการบริโภคผ้าจก ได้แก่ คุณภาพของผ้าจก ขนาดและรูปแบบไม่มาตรฐาน จำนวนและปริมาณการผลิต ลวดลายที่หลากหลายแปลกใหม่ การรับรู้และประชาสัมพันธ์ในคุณค่าผ้าจก มีราคา

แพ่ง และความคิดเห็นต่อผ้าจกราชบุรีโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยให้ความสำคัญในด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมทางการตลาด ตามลำดับ^๑

๕.๒.๒ ศักยภาพการเรียนรู้และปรับตัวตามปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยีของครัวเรือน และชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี

ศักยภาพการเรียนรู้และปรับตัวตามปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยีของครัวเรือนและชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี ได้แก่ ศักยภาพการเรียนรู้ของครัวเรือน การสอนทอดผ้าจากแบบดั้งเดิมเป็นการสอนถ่ายทอดความรู้กันภายในครอบครัวหรือเครือญาติ ในอดีตการสอนทอดผ้าขึ้นต้นจากผู้เป็นแม่จะสอนให้ลูกสาว ด้วยการชี้ให้ดูลายต่างๆ ในผืนผ้าขึ้นต้นจากที่เก็บไว้เป็นต้นแบบ ด้วยวิธีการลงมือปฏิบัติแบบตัวต่อตัว โดยใช้ชนเผ่าเย็บเส้นด้ายผูกมัดเป็นลายต่างๆ ผู้ฝึกหัดทอดต้องจดจำไว้ ต้องมีความพยายามและตั้งใจในการฝึกหัดเป็นอย่างมาก จนจำลายต่อลายต่อผืน เกิดทักษะและความชำนาญ วิธีการนี้ได้รับการสืบทอดกันอย่างกว้างขวาง ปัจจุบันการสอนทอดผ้าจากแบบนี้ ยังพบกลุ่มช่างทอลูกหลานยายซ้อน กำลังหาญ บ้านห้วยนาหมู ๑๒ ตำบลคูบัว อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี ทั้งนี้ การถ่ายทอดความรู้โดยการจัดเก็บองค์ความรู้เพื่อการเผยแพร่ ในปี ๒๕๖๕ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี ได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดเก็บองค์ความรู้เรื่องผ้าทอพื้นถิ่นในโครงการสำรวจจัดเก็บและรวบรวมองค์ความรู้ การอนุรักษ์และเพิ่มคุณค่าผ้าทอพื้นถิ่นในจังหวัดราชบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ทุกด้านเกี่ยวกับการทอผ้าพื้นถิ่นในจังหวัดราชบุรี หาแนวทางการอนุรักษ์ฟื้นฟูและสืบสานการทอผ้าพื้นถิ่นในจังหวัดราชบุรี พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความร่วมสมัยแสดงอัตลักษณ์ของจังหวัดราชบุรี นำเสนอในรูปแบบหนังสือและหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อประโยชน์ทางวิชาการและการพัฒนาต่อยอดอาชีพชุมชน ส่วน การปรับตัวของครัวเรือน คือ การจัดตั้งศูนย์ทอผ้าในชุมชนต่างๆ ได้แก่ ศูนย์ศิลปหัตถกรรมทอผ้าพื้นบ้านราชบุรี ตำบลดอนแร่ ศูนย์ทอผ้าจาก ตำบลคูบัว ศูนย์ทอผ้าจากวัดรางบัว ตำบลรางบัว มีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์ มรดกวัฒนธรรมไท-ยวน ส่งเสริมให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้น และพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวบ้านให้ดีขึ้น กระทั่ง โดยใช้ศูนย์ทอผ้าเป็นสถานแลกเปลี่ยนความรู้ สถานที่สาธิต ถ่ายทอดความรู้กระบวนการผลิตให้แก่นักเรียน นักศึกษา ประชาชน สำหรับ การนำเทคโนโลยีของครัวเรือน คนรุ่นใหม่ชำนาญเทคโนโลยี แต่อาจไม่มีความรักและรู้คุณค่าของอาชีพนี้ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ได้มีการจัดอบรมให้ความรู้พัฒนาผู้ประกอบการ ช่างทอผ้า ให้ความรู้ในด้านการผลิต การทอ การย้อมสี การตลาด การออกแบบแปรรูปผลิตภัณฑ์ จึงทำให้ผ้าจากไท-ยวนยังคงมีการทอเพื่อสร้างรายได้อยู่

^๑เสรี เพิ่มชาติ อัญชลี จันทาโก วราภรณ์ ลิ้มเปรมวัฒนา และพฤกษ์ จิรสัตยาภรณ์, “การจัดการความรู้เพื่อสร้างสรรค์คุณค่าผ้าจกราชบุรี”, วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๖).

เสมอ ทั้งนี้ กรมการพัฒนาชุมชนได้เว้นช่องว่างไว้บริเวณสาย ๕ ที่ท้องผ้า ซึ่งผู้ทอได้ใส่ลวดลายหักนกคู่ที่เป็นลวดลายโบราณที่สืบทอดรุ่นสู่รุ่นของชาติพันธุ์ไท-ยวน สอดคล้องกับสุชาดา แสงดวงดี, นนทกร ภิรมย์ภู, ณัฐนันท์ ชันศรี และนันทสิทธิ์ เนียมสังข์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนากลยุทธ์การผลิตผ้าจากเศษผ้าทอจากคุบัว” จากผลการวิจัยพบว่า การพัฒนากลยุทธ์ทางการผลิตผ้าทอจากคุบัว เริ่มจากการสำรวจความต้องการ และข้อปัญหาเบื้องต้น และสรุปวิเคราะห์ความต้องการของผู้ผลิตผ้าทอจากผลสรุปดังกล่าวพบว่า ปัญหาจากปัจจัยภายในและภายนอกของกลุ่มพัฒนาอาชีพผ้าทอจากคุบัว เพื่อให้เกิดกลยุทธ์ทางการผลิตผ้าทอจากแก่กลุ่มพัฒนาอาชีพ และชาวบ้านในชุมชนคุบัว จากนั้นจึงได้นำทฤษฎีการคิดสร้างสรรค์มาปรับใช้เป็นเป็นแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความน่าสนใจ โดยพัฒนาจากลวดลายของผ้าทอจากคุบัว ที่มีความงดงามตามแบบดั้งเดิมตั้งแต่สมัยโบราณ เพื่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มแก่ตัวผลิตภัณฑ์ ซึ่งจะสอดคล้องกับการนำทฤษฎีการสร้างมูลค่าเพิ่มและพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ได้กล่าวไว้ ดังนี้ “การสร้างหรือผลิตผลิตภัณฑ์ขึ้นมานั้น จำเป็นต้องมีความแตกต่างเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ตัวผลิตภัณฑ์ เจาะกลุ่มเป้าหมายรายใหม่จากรายเดิมที่ยังคงเดิมไว้ แต่อาจทำให้เกิดความจำเจกับตัวผลิตภัณฑ์เดิมที่ยังไม่ได้มีความพัฒนารูปแบบ การสร้าง“มูลค่าเพิ่ม” ที่ติดมากับตัวผลิตภัณฑ์” ทั้งยังเป็นการเสริมสร้างความร่วมมือกันในชุมชน เพื่อให้กระบวนการผลิตผ้าทอจากคุบัวมีประสิทธิภาพมากขึ้นจากการร่วมมือระหว่าง กลุ่มพัฒนาอาชีพ ซึ่งเป็นบุคคลที่มีหน้าที่หลักในการช่วยให้คำแนะนำกับชาวบ้านในหมู่บ้านให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนากลยุทธ์ทางการผลิต โดยผู้ทำวิจัยได้มีการนำทฤษฎีการมีส่วนร่วมในชุมชนมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการทำวิจัยครั้งนี้ควบคู่กันเพื่อให้ธุรกิจชุมชนบ้านใต้ ตำบลคุบัว มีรายได้เข้าชุมชนมากขึ้น เสริมสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือนให้ได้รายได้มากขึ้นจากเดิมสอดคล้องกับทฤษฎีธุรกิจชุมชนที่เน้นพัฒนาธุรกิจชุมชนให้มีความน่าสนใจและเสริมสร้างรายได้แก่ชุมชนและครัวเรือน อย่างไรก็ตาม การวิจัยครั้งนี้ มีข้อค้นพบสำคัญ คือ ผู้ผลิตผ้าทอจากในตำบลคุบัว มีความประสงค์เพื่อเผยแพร่กลยุทธ์ทางการผลิตผ้าทอจาก ที่ทำการพัฒนาโดยการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอกแล้ว แก่ชาวบ้านที่ประกอบอาชีพทอผ้าจากคุบัว หรือบุคคลภายนอกที่สนใจทำการศึกษากลยุทธ์และกระบวนการต่าง ๆ ในทำทำธุรกิจทอผ้าทอจากคุบัว และกลุ่มพัฒนาอาชีพผ้าทอจากคุบัว ต้องการให้ผู้ทำวิจัยอธิบายและช่วยเหลือในด้านการอธิบายความรู้ความเข้าใจกลยุทธ์ในการผลิตแก่ชาวบ้านในหมู่บ้านให้เข้าใจ และสามารถนำกลยุทธ์นี้ไปปรับใช้ และแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และตกลงยินดีเข้าร่วมการพัฒนากลยุทธ์ทางการผลิตผ้าทอจากในอนาคตต่อไป^๒

^๒สุชาดา แสงดวงดี, นนทกร ภิรมย์ภู, ณัฐนันท์ ชันศรี และนันทสิทธิ์ เนียมสังข์, “การพัฒนากลยุทธ์การผลิตผ้าจากเศษผ้าทอจากคุบัว”, งานประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๑๑ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, (๑๑-๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๒).

๕.๒.๓ การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้น ตีนจกตระกูลราชบุรี

กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี การก่อตั้งจิปาตะภณส์สถานบ้านคูบัวนั้นสืบเนื่องมาจากการฟื้นฟูศิลปปะการทอผ้าตีนจกของชาว ไท-ยวน โดยที่ผู้นำคนสำคัญ คือ ดร.อุดม สมพร ปราชญ์ชาวบ้านของตำบลคูบัวที่ต้องการฟื้นฟูการทอผ้าตีนจก อันเป็นวัฒนธรรมของชาวไท-ยวน โดยระยะเริ่มต้นต้องอาศัยวัดเป็นศูนย์กลางของกลุ่มผ้าทอตีนจกชาวไท-ยวน ราชบุรี ดังนั้น แนวทางในการจัดการพิพิธภัณท์ท้องถิ่นให้ประสบผลสำเร็จในฐานะศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนที่ท้องถิ่นอื่นๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ โดยแบ่งออกเป็น ๓ ระยะ ดังนี้ ๑) ช่วงการก่อตั้ง ปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ คือ จะต้องมีความรู้หรือแนวทาง ในการก่อตั้ง ซึ่งมีคุณสมบัติสำคัญ ได้แก่ มีความเสียสละอย่างแท้จริง มีความตั้งใจ/ปณิธานในการจัดตั้งพิพิธภัณท์ท้องถิ่นที่แน่วแน่ ๒) ช่วงการดำเนินการ ปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ คือ ต้องมีวิธีการดำเนินการพิพิธภัณท์ท้องถิ่นที่เหมาะสมโดยการจัดตั้งพิพิธภัณท์ท้องถิ่นนั้นไม่จำเป็นที่จะต้องจัดทำสำเร็จสมบูรณ์แบบในคราวเดียว และ ๓) ช่วงการพัฒนา ปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ คือ พิพิธภัณท์ท้องถิ่นจะต้องทำ การวิเคราะห์ข้อจำกัดของพิพิธภัณท์ท้องถิ่นว่ามีข้อจำกัดในด้านใด เป็นสำคัญ เพื่อจะได้สามารถคิดหาวิธีการสำหรับกรณีของจิปาตะภณส์สถานบ้านคูบัวมีข้อจำกัดสำคัญในด้านพื้นที่ที่มีจำกัด ส่วน การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี” เพื่อพัฒนาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน ได้แก่ ๑) ระดับครัวเรือน มีระบบการสอนให้บุตรหลานได้ศึกษาเรียนรู้วิธีการทอผ้าขึ้นตีนจก เพื่อให้ตระถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชาวไท-ยวน ราชบุรี และการทอผ้าขึ้นตีนจกอันเป็นศิลปหัตถกรรมของชาวไท-ยวนดั้งเดิม ควรมีการนำเทคนิคการทอผ้ามาใช้ คือ การนำรูปแบบการทอผ้าที่กระตุก ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงการทอมาจากสมัยโบราณ การทอผ้าขึ้นตีนจกของชาติพันธุ์ไท-ยวนราชบุรี ควรหาเทคโนโลยีใหม่มาทดแทนวัสดุที่ใช้แบบดั้งเดิม อาทิ “ขนเม่นที่นำมาจกด้าย (การเย็บผ้าและสร้างลวดลายจากล่างขึ้นบน)” มาเสริมการทอ มีกลุ่มผ้าขึ้นตีนจกของชาวไท-ยวน ที่กระจายตัวอยู่ตามชนบทของพื้นที่ต่างๆ ให้มากขึ้น และต้องมีผู้นำจัดหลักสูตรการเรียนรู้แก่เยาวชนรุ่นให้มีโอกาสที่ศึกษาเรียนรู้เรื่องผ้าขึ้นตีนจก นำผ้าที่ทอลายจกแล้วมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ อาทิ ย៉าม พวงหรีด กระเป๋า เสื้อ เป็นต้น และด้านการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน ที่ตรงกับความต้องการและสอดคล้องกับศักยภาพและปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยี และเพื่อพัฒนาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน และ ๒) ระดับกลุ่มสมาชิก/วิสาหกิจชุมชน มีการนำเทคนิคการทอผ้ามาใช้ คือ การ

นำรูปแบบการทอผ้าที่กระตุก ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงการทอมาจากสมัยโบราณ บุคคลที่ยังประกอบสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจก ส่วนมากเป็นบุคคลรุ่นเก่า อาจยังไม่มีความชำนาญเกี่ยวกับเทคโนโลยี ในการเพิ่มช่องทางการตลาด ส่วนคนรุ่นใหม่ชำนาญเทคโนโลยี แต่อาจไม่มีความรักและรู้คุณค่าของอาชีพนี้ การทอผ้าขึ้นตีนจกของชาติพันธุ์ไท-ยวนราชบุรี หาเทคโนโลยีใหม่มาทดแทนวัสดุที่ใช้แบบดั้งเดิม อาทิ “ขนเม่นที่นำมาจกด้าย (การเย็บผ้าและสร้างลวดลายจากล่างขึ้นบน)” มาเสริมการทอ เนื่องจากทดลองใช้วัสดุอื่นแล้วไม่สามารถทอผ้าและสร้างลวดลายได้อย่างเหมาะสมปรานิตตามที่ต้องการ ที่ตรงกับความต้องการและสอดคล้องกับศักยภาพและปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยี ได้แก่ ด้านพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน แนวทางพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ที่สอดคล้องกับศักยภาพและปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยี ได้แก่ การจัดให้มีการทอผ้าให้กับชุมชน ให้ความรู้เกี่ยวกับช่องทางการตลาดให้แก่บุคคลในชุมชน ปลุกฝังค่านิยม และให้ความรู้แก่ชุมชน เพื่อให้ทุกคนช่วยเหลือกัน ในความร่วมมือกันอนุรักษ์ สำหรับการวิเคราะห์รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ๖ ขั้นตอน ได้แก่ ๑) การกำหนดความรู้ที่ต้องการ ช่วยให้บุคคลและองค์กรสามารถประเมินศักยภาพของตนเองได้จากความรู้ที่มีและความรู้ที่ต้องการ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการได้มาซึ่งความรู้ ๒) การแสวงหาความรู้จากภายนอก โดยการซื้อองค์ความรู้จากภายนอก การทำงานร่วมกับพันธมิตรทางธุรกิจ การจัดจ้างหน่วยงานภายนอก และการจัดจ้างที่ปรึกษา เป็นต้น ๓) การพัฒนา/สร้าง/บูรณาการความรู้ เป็นการนำเอาความรู้มาบริหารจัดการให้อยู่ในรูปแบบที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ตามความต้องการ ๔) การถ่ายทอด/แบ่งปัน/กระจาย/เผยแพร่/แลกเปลี่ยนความรู้ เป็นการถ่ายทอดความรู้แฝงและความรู้แบบชัดแจ้ง จากต้นทางไปยังปลายทางความรู้ ๕) การประยุกต์ใช้ความรู้และนำความรู้กลับมาใช้ใหม่ เป็นสิ่งสำคัญ เพราะไม่ว่าองค์กรจะมีความรู้มากหรือน้อยเพียงใด หากไม่สามารถใช้ได้ก็ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ใด ๆ ทั้งสิ้น และ ๖) การจัดเก็บ/รักษา/ปรับปรุง/ตรวจสอบความรู้ให้มีความถูกต้องและทันสมัย วัฒนธรรม ความเชื่อ และค่านิยมเกี่ยวกับการทอผ้าไท-ยวนหญิงไท-ยวนผู้เป็นมารดาจะทอผ้าฝ้ายที่ย้อมด้วยคราม ให้กับลูกชายซึ่งบวชเป็นนาคได้นุ่งห่ม และทอสบง จีวร ย้อมให้เมื่อบวชเป็นพระสงฆ์แล้ว ทอผ้าจกคลุมหัวนาคตอนทำพิธีบวช เนื่องจากมีความเชื่อว่า มารดาจะได้รับอานิสงส์ไม่น้อยไปกว่าลูกชายที่ได้อุปสมบท หญิงสาวชาวไท-ยวนจะมีครอบครัวได้ต้องทอผ้าได้ สอดคล้องกับรสา สุนทราวุธ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การออกแบบผลิตภัณฑ์และการบริการสำหรับชุมชนหัตถกรรมท้องถิ่นผ้าจก ไทยวน จังหวัดราชบุรี เพื่อขยายกลุ่มงานผลิตภัณฑ์ออกแบบตกแต่งภายในด้วยนวัตกรรมขึ้นรูปผ้าด้วยแม่พิมพ์และสิ่งทอสีเขียว” จากผลการวิจัยพบว่าการออกแบบผลิตภัณฑ์และการบริการสำหรับชุมชนหัตถกรรมท้องถิ่นผ้าจก ไทยวน จังหวัดราชบุรี

เพื่อขยายกลุ่มงานผลิตภัณฑ์ออกแบบตกแต่งภายในด้วยนวัตกรรมขึ้นรูปผ้าด้วยแม่พิมพ์และสิ่งทอสีเขียว เป็นโครงการที่นำเอาภูมิปัญญางานหัตถกรรมท้องถิ่นมาใช้ร่วมกับนวัตกรรมการออกแบบในระบบอุตสาหกรรมที่ชุมชนสามารถเข้าถึงได้ง่ายด้วยตนเอง เพื่อเป็นการเปิดตลาดสินค้าใหม่ ๆ และมีการนำระบบการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมมาใช้ รวมไปถึงการใช้แนวคิดการออกแบบการบริการมาช่วยจัดการและบริหารทรัพยากรให้เกิดคุณค่าสูงสุด โดยมีผลผลิตของโครงการนี้ที่แสดงออกมาอย่างเป็นรูปธรรมได้แก่ (๑) ก่อให้เกิดแนวทางการผลิตของผลิตภัณฑ์งานหัตถกรรมโดยนวัตกรรมสิ่งทอสีเขียว ได้ผลงานการย้อมผ้าและไหมธรรมชาติด้วยสีสกัดจากธรรมชาติที่มีความสวยงาม มีคุณค่าและปลอดภัยต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม (๒) ผลงานผลิตภัณฑ์เพื่อการออกแบบตกแต่งภายในที่ประกอบไปด้วย ตู้เก็บของ ชั้นวางของ งานตกแต่งผนัง งาน partition wall โต๊ะข้าง โคมไฟ และงานโครงสร้างบล็อกปูน จากการผสมผสานเทคนิควิธีการขึ้นรูปผ้าในแบบต่าง ๆ และ (๓) การออกแบบอัตลักษณ์องค์กร แนวทางการออกแบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารและพื้นที่เรียนรู้สร้างสรรค์ รวมไปถึงต้นแบบธุรกิจที่สามารถนำไปพัฒนาต่อยอดได้อีกต่อไป สำหรับแนวทางการพัฒนาต่อยอดในอนาคต สามารถทำได้โดยการนำเอากระบวนการทำงานจากโครงการวิจัยนี้มาพัฒนาสร้างสรรค์ต่อเนื่องด้านต่าง ๆ ทั้งด้านเครื่องมือ เทคนิควิธีการผลิต รวมไปถึงการกระจายสินค้าในรูปแบบต่าง ๆ จัดให้เกิดกิจกรรมความร่วมมือกับกลุ่มนักออกแบบ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ต่อกัน อย่างไรก็ตาม จากการตรวจสอบข้อคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและผู้ใช้กลุ่มเป้าหมายทำให้เกิดข้อเสนอแนะและการพัฒนาต่อยอดไปในอนาคตในด้านการนำเอารูปแบบแนวทางในการออกแบบมาพัฒนาสร้างสรรค์มากขึ้นกว่าเดิมที่เคยเป็น โดยการจัดให้เกิดกิจกรรมความร่วมมือการออกแบบกับกลุ่มนักออกแบบศิลปิน และนักเรียน นักศึกษาด้านการออกแบบเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ต่อกัน สร้างความยั่งยืนให้กับงานหัตถกรรมของชุมชน นอกจากนี้ยังมีนวัตกรรมการขึ้นรูปผ้าและการทำผ้าทอให้กับน้ำอีกมากมาย เช่น การเคลือบนาโนเทคโนโลยี เป็นต้น ซึ่งหากเทคโนโลยีเหล่านี้แพร่หลายและเข้าถึงได้ง่ายมากขึ้น ผู้ประกอบการเองก็สามารถปรับรูปแบบการผลิตให้เหมาะสม แปลงใหม่ สวยงาม และคุ้มค่ามากยิ่งขึ้น^๓

^๓รสา สุนทรายุทธ, “การออกแบบผลิตภัณฑ์และการบริการสำหรับชุมชนหัตถกรรมท้องถิ่นผ้าจาก ไทยวน จังหวัดราชบุรี เพื่อขยายกลุ่มงานผลิตภัณฑ์ออกแบบตกแต่งภายในด้วยนวัตกรรมขึ้นรูปผ้าด้วยแม่พิมพ์และสิ่งทอสีเขียว”, วารสารศิลปกรรมบูรพา, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๒).

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี” ค้นพบข้อเสนอแนะดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. หน่วยงานภาครัฐ ควรให้การสนับสนุนและมีตลาดรองรับ สนับสนุนประชาชนในชุมชนมีอาชีพพึ่งพาตนเองได้ จากการจำหน่ายสินค้าผ้าขึ้นตีนจกราชบุรี

๒. วัฒนธรรมจังหวัด ควรส่งเสริมการประดิษฐ์หรือปรับใช้นวัตกรรมในเชิงสร้างสรรค์การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

๓. วัดและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรพัฒนาเครือข่ายสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

๔. วัดและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรส่งเสริมนวัตกรรมวิถีพุทธของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

๕. วัฒนธรรมจังหวัด ควรจัดงานวันชาวไทย-ยวนระดับชาติและนานาชาติขึ้น เพื่อแลกเปลี่ยนและฟื้นฟูศิลปะและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑. ภาครัฐ ควรมีการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ประชาชนรู้จักมากขึ้น ประชาสัมพันธ์ความสวยงามและคุณค่าของผ้าขึ้นตีนจก เพื่อเพิ่มการรับรู้ถึงสินค้าที่มีอยู่ซึ่งจะเกี่ยวข้องต่อการสืบสานผ้าขึ้นตีนจก

๒. วัฒนธรรมจังหวัด ควรส่งเสริมการตั้งกลุ่มผ้าขึ้นตีนจกของชาวไทย-ยวน ที่กระจายตัวอยู่ตามชนบทของพื้นที่ต่างๆ ให้มากขึ้น และต้องมีผู้นำจัดหลักสูตรการเรียนรู้แก่เยาวชนรุ่นให้มีส่วนที่ศึกษาเรียนรู้เรื่องผ้าขึ้นตีนจก

๓. กลุ่มทอผ้าตีนจก ควรหาเทคโนโลยีใหม่มาทดแทนวัสดุที่ใช้แบบดั้งเดิม อาทิ “ขนเม่นที่นำมาจากด้าย (การเย็บผ้าและสร้างลวดลายจากล่างขึ้นบน)” มาเสริมการทอ

๔. ศูนย์วัฒนธรรมชาวไทย-ยวนวัดนาหนอง ควรจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างเครือข่ายกลุ่มทอผ้าตีนจกและปลูกฝังค่านิยมเชิงบวกแก่เยาวชนภายในชุมชนและท้องถิ่น

๕. กลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้านราชบุรี วัดนาหนอง ควรเพิ่มศักยภาพการเรียนรู้ของครัวเรือนในชุมชนชาติพันธุ์ไทย-ยวน จังหวัดราชบุรี

๖. กลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้านราชบุรี วัดนาหนอง ควรพัฒนาศักยภาพการปรับตัวตามปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยีของครัวเรือนในชุมชนชาติพันธุ์ไทย-ยวน จังหวัดราชบุรี

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรศึกษาวิจัยเพื่อให้บุคคลทราบถึงประวัติศาสตร์ผ้าชิ้นตีนจกราชบุรีให้เผยแพร่ทั่วไปตามฐานข้อมูล เพื่อความสะดวกต่อการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับผ้าตีนจกให้มากที่สุด

๒. กลุ่มทอผ้าตีนจก ควรเสนอรูปแบบการพัฒนาลายผ้าที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มผู้บริโภค

๓. ควรศึกษารูปแบบการส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันระดับประเทศ

๔. ควรศึกษารูปแบบการพัฒนากลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้านราชบุรี วัดนาหนองเพื่อสร้างเครือข่ายกลุ่มสมาชิกผ้าชิ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

บรรณานุกรม

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, **ระบบการพัฒนาสังคมที่นำไปสู่ความมั่นคงของมนุษย์**, กรุงเทพมหานคร: เทพเพ็ญวานิชย์, ๒๕๔๙.
- เกศินี จุฑาวิจิตร, **การสื่อสารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์, ๒๕๔๒.
- การจัดการความรู้. กระบวนการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง (Change Management Process). <http://www.oic.go.th/web2017/km/km07.htm> ค้นวันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๖.
- โครงการประชุมสัมมนาเครือข่ายการจัดการความรู้ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล สถาบันการพลศึกษาและสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ครั้งที่ ๙ วันที่ ๒-๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙, เชียงใหม่ : ประเทศไทย ๒๕๕๙.
- จิรจิตต์ บุณนาค. **กลยุทธ์การบริหารการเปลี่ยนแปลง**. วารสารนักบริหาร, ปีที่ ๓๒ ฉบับที่ ๒ (๒๕๕๕) : ๑๒๖-๑๒๗.
- จีระ งอกศิลป์, **การประเมินสมรรถนะทางการบริหาร**, กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๑.
- จิราภรณ์ พรหมทอง, “การพัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้เพื่อเข้าสู่ศตวรรษที่ ๒๑”, **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น**, ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๒ (เมษายน-มิถุนายน ๒๕๕๙): ๖๔-๖๕.
- จามะรี เชียงทอง, **สังคมวิทยาการพัฒนา**, กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๙.
- ณัฐวุฒิ ทรัพย์อุบลมภ์, **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**, จันทบุรี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, ๒๕๕๘.
- ดิเรก ฤกษ์ห่วย, “ทฤษฎีและแนวทางการพัฒนาสังคม”, ใน **เอกสารการสอนชุดวิชาคหกรรมศาสตร์กับการพัฒนาชุมชน**, นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๓.
- ธีรวัลย์ ศีลรัตน์, **การจัดการความรู้ชุมชน**, จันทบุรี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, ๒๕๔๙.
- ธัชพล จรียากุลธนา, “การศึกษาอัตลักษณ์สวดลายผ้าจากไท-ยวนราชบุรี สำหรับการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ให้กลุ่มพัฒนาอาชีพทอผ้าจาก”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม**, บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, ๒๕๖๑.
- นันทนีย์ กมลศิริพิชัยพร, **การพัฒนาสังคม**, จันทบุรี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏรำไพพรรณี, ๒๕๔๔.

นันทรัตน์ เจริญกุล. **การจัดการความรู้**. วารสารศึกษาศาสตร์, ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๑ (ตุลาคม ๒๕๕๒ - มกราคม ๒๕๕๓) : ๑๖-๑๗.

นิภา เมธาวีชัย, **วิทยาการวิจัย**, กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชภัฏธนบุรี, ๒๕๔๓.

นำชัย ทนุผล, **พัฒนาชุมชน หลักการ และยุทธวิธี**, เชียงใหม่: ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร สถาบันเทคโนโลยี การเกษตรแม่โจ้, ๒๕๕๐.

บุญยจริย์ สรสีสม, **สงคราม ๙ ทัพ และประวัติศาสตร์เมืองราชบุรี: กระบวนทัศน์การสืบสานอัตลักษณ์ ๘ กลุ่มชาติพันธุ์**, ราชบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, ๒๕๕๕.

ปราณี รามสูตร และจำรัส ดั่งสุวรรณ, **พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, กรุงเทพมหานคร: ธนะการพิมพ์, ๒๕๔๕.

ประเวศ วะสี, **ยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ สังคม และศีลธรรม**, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์หมอชาวบ้าน, ๒๕๔๔.

ประกอบ กรรณสูตร, **สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, กรุงเทพมหานคร: ด่านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๒.

พุทธทาสภิกขุ (เงื่อม อินฺทปญฺโญ), **เยาวชนกับความรอดของสังคม**, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๔๙.

ไพศาล ไกรสิทธิ์, **การพัฒนาตน**, ราชบุรี: สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, ๒๕๔๒.

ระวีวรรณ อินทร์แหมม, **ภาษาถิ่น**, ราชบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, ๒๕๔๒.

รสา สุนทรายุทธ, “การออกแบบผลิตภัณฑ์และการบริการสำหรับชุมชนหัตถกรรมท้องถิ่นผ้าจาก ไทยวน จังหวัดราชบุรี เพื่อขยายกลุ่มงานผลิตภัณฑ์ออกแบบตกแต่งภายในด้วยนวัตกรรมขึ้นรูปผ้าด้วยแม่พิมพ์และสิ่งทอสีเขียว”, **วารสารศิลปกรรมบูรพา**, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๒).

ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร: บริษัท ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์ จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๖.

วิรัช วิรัชนิการวรรณ, **ความหมายของการพัฒนา คำที่มีความหมายใกล้เคียง และแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนา**, ม.ป.ท.: ม.ป.พ., ม.ป.ป..

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, **เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา**, กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๐.

วรรณข สปิยารักษ์, **เอกสารประกอบการสอน รายวิชา การพัฒนาสังคม**, ปทุมธานี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๕๘.

วรรณนา โชคบรรดาลสุข, กุลยา อนุโลก และวรลักษณ์ ทองประยูร, “การถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้า
ตีนจกไท-ยวนในจังหวัดราชบุรี”, วารสาร สมาคมนักวิจัย, ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-
เมษายน ๒๕๕๙).

สงศรี ชมภูวงศ์, การวิจัย, นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, ๒๕๔๗.

สุชาดา แสงดวงดี, นนทกร ภิรมย์ภู, ญัฐนันท์ ชันศรี และนันทสิทธิ์ เนียมสังข์, “การพัฒนากลยุทธ์
ผลิตภัณฑ์ผ้าจากเศษผ้าทอจกคุบัว”, งานประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๑๑
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, (๑๑-๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๒).

สัญญา สัญญาวิวัฒน์, ทฤษฎีและกลยุทธการพัฒนาสังคม, พิมพ์ครั้งที่ ๘, กรุงเทพมหานคร:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

สันติ บางอ้อ, “สภาพัฒน์กับการพัฒนาประเทศ: การพัฒนาที่ยั่งยืนของไทย ตอนที่ ๒”, โพสต์ทูเดย์,
(๒๑ มิถุนายน ๒๕๕๖): ๙.

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑, วัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๒, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแร่, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน
๒๕๖๖.

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๓, ข้าราชการบำนาญ (อาชีพครู) ประธานวัฒนธรรมตำบลหนองปลา
หมอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๔, ประชาชนชุมชนรางบัว, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๕, แพทย์ประจำตำบลห้วยไผ่, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๖, ประธานศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านวัดนาหนอง, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕
เมษายน ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๗, ประชาชนชาวบ้าน, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๘, ประชาชนชาวบ้านรางบัว, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๙, กลุ่มทอผ้าขึ้นตีนจกรางบัว, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๐, สมาชิกช่างทอศูนย์ทอผ้าขึ้นตีนจกวัดนาหนอง, สัมภาษณ์วันที่
๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๑, สมาชิกกลุ่มทอผ้า, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๒, สมาชิกกลุ่มทอผ้า, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๓, สมาชิกช่างทอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๔, สมาชิกช่างทอ, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ ๑๕, ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น, สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖.

สรเสรีญ วงศ์ชะอุ่ม, การวางแผนพัฒนาประเทศ, กรุงเทพมหานคร: ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง, ๒๕๕๔.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, **แผนฯ ๑๒ ฉบับประชาชน**
นวัตกรรมคือหัวใจของการพัฒนา, กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ
 เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ม.ป.ป..

เสรี เพิ่มชาติ อัญชลี จันทาโก วราภรณ์ ลิ้มเปรมวัฒนา และพฤกษ์ จิรสัตยาภรณ์, “การจัดการความรู้
 เพื่อสร้างสรรค์คุณค่าผ้าจกราชบุรี”, **วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต**, ปีที่ ๑
 ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๖).

สนธยา พลศรี, **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์,
 ๒๕๔๗.

สำนักงาน ก.พ.ร.และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. คู่มือการจัดการความรู้ : จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ.
 กรุงเทพมหานคร : สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, ๒๕๔๘.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, **การพัฒนาคนเพื่ออนาคตประเทศ**
ไทย, กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,
 ๒๕๕๗.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, **การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของ**
ประเทศ ๒ ปี แห่งการเปลี่ยนแปลง, กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา
 เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๔๖.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี, **คนราชบุรี**, ราชบุรี: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี, ๒๕๕๐.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี, **๘ ชาติพันธุ์ในราชบุรี**, ราชบุรี: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด
 ราชบุรี, ๒๕๔๗.

อุดม สมพร, **ผ้าจกไทยวน-ราชบุรี**, ราชบุรี: โรงพิมพ์การพิมพ์, ๒๕๔๐.

อัจฉรา โพธิยานนท์, **การศึกษากับการพัฒนาชุมชน**, กรุงเทพมหานคร: เทคนิคปรี้นติ้ง, ๒๕๓๙.

Wynd C.A., Schmidt B., & Schaefer M.A., “Two Quantitative Approaches for Estimating
 Content Validity”, **Western Journal of Nursing Research**, 25(2003): 508-
 518.

แบบ สฟ.๐๙.

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่ 17 มิถุนายน 2566

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

ข้าพเจ้า พระครูภัทรสารสุนทร,ดร. ตำแหน่ง อาจารย์
ชื่อหน่วยงาน/องค์กร/ชุมชน วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
ที่อยู่ 109 หมู่ 7 ต.แพ่งพวย อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี 70130
โทรศัพท์ 081-5725018, 081-0143946 โทรสาร -

ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่อง “การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิพหัชชินตึนจกตระกูลราชบุรี” ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ พระครูภัทรสารสุนทร, ดร. โดยนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- ☒ การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
- ☒ การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ในพระพุทธศาสนา
- ☒ การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
- ☒ การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ
- ☐ การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

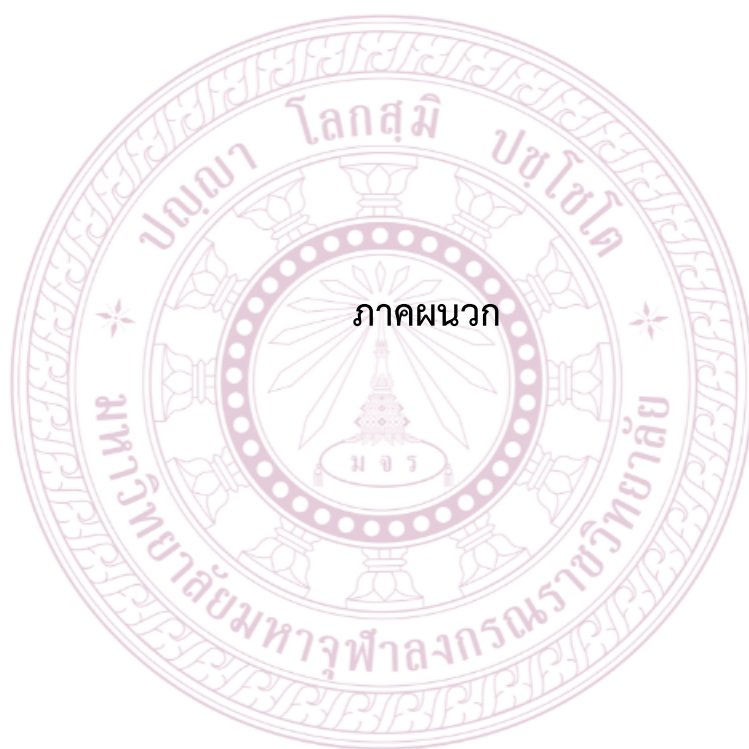
ช่วงเวลาที่น่าไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่ 17 มิถุนายน 2566 จนถึง 30 สิงหาคม 2566 ซึ่งการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

- นำไปประกอบการสอน ในรายวิชา การจัดการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- เรื่อง การประกอบหลักสมาธิ
- ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมด้านพระพุทธศาสนา
- ส่งเสริมความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ในการพัฒนาภาคีนิคมสมาธิชินตึนท้องถิ่นเพื่อคุณภาพชีวิต

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ พระครูภัทรสารสุนทร,ดร.
(พระครูภัทรสารสุนทร,ดร.)
ตำแหน่ง อาจารย์

หมายเหตุ: ท่านสามารถประทับตราของหน่วยงานในเอกสารนี้ได้ (ถ้ามี)

ที่พิเศษ / ๒๕๖๖

วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

๑๐๙ หมู่ ๗ ตำบลแพงพวย

อำเภอดำเนินสะดวก

จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๓๐

๒๓ เมษายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอสัมภาษณ์ประกอบการวิจัย

เจริญพร ดร.นภสร ไตรภคศรี วัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ตามที่ พระครูวาทีวรมณฺ, ดร. ได้ทำการวิจัยตามแผนงานวิจัยเรื่อง “ผ้าขึ้นดินจกตระกูลราชบุรี: ประวัติศาสตร์, ความรู้, การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน” โดยงบประมาณสนับสนุนจากสถาบัน วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี

บัดนี้กระบวนการวิจัยดำเนินการถึงการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คณะผู้วิจัยได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ โดยสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยดังกล่าว โดยสามารถประสานงานกับคณะผู้วิจัย เพื่อดำเนินการตามกระบวนการต่อไป

จึงเจริญพรมหาเพื่อกรุณาให้สัมภาษณ์

-อนุชาติวิมลสมานนท์
ไพฑูริย์ ๒๕๖๖

เจริญพร

(พระครูปลัดสุราวุฒิ สิริวิฑฒโน, ดร.)

หัวหน้าโครงการ/นักวิจัย

(นางนภสร ไตรภคศรี)
วัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี

๒๕ เมษายน ๒๕๖๖

ประสานงาน

ที่ พิเศษ / ๒๕๖๖

วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

๑๐๙ หมู่ ๗ ตำบลพงพวย

อำเภอดำเนินสะดวก

จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๓๐

๒๓ เมษายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอสัมภาษณ์ประกอบการวิจัย

เจริญพร นายสาโรจน์ มูลพวก นายกองค์การบริหารส่วนตำบลตอนแร

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ตามที่ พระครูวาทิรวัฒน์, ดร. ได้ทำการวิจัยตามแผนงานวิจัยเรื่อง "ผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี: ประวัติศาสตร์, ความรู้, การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน" โดยงบประมาณสนับสนุนจากสถาบัน วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี

บัดนี้กระบวนการวิจัยดำเนินการถึงการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คณะผู้วิจัยได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ โดยสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยดังกล่าว โดยสามารถประสานงานกับคณะผู้วิจัย เพื่อดำเนินการตามกระบวนการต่อไป

จึงเจริญพรมหาเพื่อกรุณาให้สัมภาษณ์

เจริญพร

เจริญพร

๒๓/๔

(พระครูปลัดสุวิทย์ สิริวิฑิตโก, ดร.)

มหาวิทยาลัยราชบุรี
คณาจารย์

ประสานงาน

ที่ พิเศษ / ๒๕๖๖

วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
๑๐๔ หมู่ ๗ ตำบลพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก
จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๓๐

๒๓ เมษายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอสัมภาษณ์ประกอบการวิจัย
เจริญพร อาจารย์อำนวยการ บุญณรงค์ ข้าราชการบำนาญ (อาชีพครู)
สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ตามที่ พระครูวาทีวรมัน, ดร. ได้ทำการวิจัยตามแผนงานวิจัยเรื่อง "ผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี: ประวัติศาสตร์, ความรู้, การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน" โดยงบประมาณสนับสนุนจากสถาบัน วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี

บัดนี้กระบวนการวิจัยดำเนินการถึงการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คณะผู้วิจัยได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ โดยสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยดังกล่าว โดยสามารถประสานงานกับคณะผู้วิจัย เพื่อดำเนินการตามกระบวนการต่อไป

จึงเจริญพรมหาเพื่อกรุณาให้สัมภาษณ์

ขอฝากให้สัมภาษณ์
ได้ตามโครงการ.

เจริญพร
[Signature]

(พระครูปลัดสุวิทย์ สิริวิฑิตโก, ดร.)

(ศาสตราจารย์ ดร. [Signature])

หัวหน้าโครงการ/นักวิจัย

พระเทพคุณธรรม อธิการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
(ท-ยวพ) (คุณธนาภรณ์ ๒๕๖๖)
ประสานงาน อ. รามศิริ

ที่พิเศษ / ๒๕๖๖

วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
๑๐๙ หมู่ ๘ ตำบลพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก
จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๓๐

๒๓ เมษายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอสัมภาษณ์ประกอบการวิจัย

เจริญพร คุณโร พรหมพรวน ปรากฏนามนาม

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ตามที่ พระครูวาทีวรวัฒน์, ดร. ได้ทำการวิจัยตามแผนงานวิจัยเรื่อง "ผ้าขึ้นดินจกตระกูล
ราชบุรี: ประวัติศาสตร์, ความรู้, การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถ
ในการแข่งขัน" โดยงบประมาณสนับสนุนจากสถาบัน วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

บัดนี้กระบวนการวิจัยดำเนินการถึงการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คณะผู้วิจัยได้พิจารณาเห็นว่า
ท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ โดยสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยดังกล่าว โดยสามารถ
ประสานงานกับคณะผู้วิจัย เพื่อดำเนินการตามกระบวนการต่อไป

จึงเจริญพรมมาเพื่อกรุณาให้สัมภาษณ์

ออกโดย
๓๐/๔/๖๖
๒๕/๔/๖๖
๒๕/๔/๖๖

เจริญพร

(พระครูปลัดสุวุฒิ สิริวิฑฒโก, ดร.)

หัวหน้าโครงการ/นักวิจัย

ประสานงาน

ที่พิเศษ / ๒๕๖๖

วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
๑๐๙ หมู่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก
จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๓๐
๒๓ เมษายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอสัมภาษณ์ประกอบการวิจัย
เจริญพร คุณอุทัย พิกแพง แพทย์ประจำตำบลห้วยไผ่
สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสัมภาษณ์ จำนวน ๓ ชุด
ตามที่ พระครูวาทะวิวัฒน์, ดร. ได้ทำการวิจัยตามแผนงานวิจัยเรื่อง “ผ้าขึ้นดินจกตระกูล
ราชบุรี: ประวัติศาสตร์, ความรู้, การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถ
ในการแข่งขัน” โดยงบประมาณสนับสนุนจากสถาบัน วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี
บัดนี้กระบวนการวิจัยดำเนินการถึงการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คณะผู้วิจัยได้พิจารณาเห็นว่า
ท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ โดยสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยดังกล่าว โดยสามารถ
ประสานงานกับคณะผู้วิจัย เพื่อดำเนินการตามกระบวนการต่อไป
จึงเจริญพรมมาเพื่อกรุณาให้สัมภาษณ์

เจริญพร

อนุทินในสัมภาษณ์
๒๕ ๒๖ ๖๖

(พระครูปลัดสุวิทย์ สิริวิฑูโร, ดร.)
หัวหน้าโครงการ/นักวิจัย

ประสานงาน

ที่ พิเศษ / ๒๕๖๖

วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

๑๐๙ หมู่ ๘ ตำบลพงพวย

อำเภอดำเนินสะดวก

จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๓๐

๒๓ เมษายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอสัมภาษณ์ประกอบการวิจัย

เจริญพร คุณนิภา มณีจันทร์ ประธานศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านวัดนาหนอง

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ตามที่ พระครูวาทีวรวัฒน์, ดร. ได้ทำการวิจัยตามแผนงานวิจัยเรื่อง “ผ้าขึ้นตีนจกกระจุกสุล
ราชบุรี: ประวัติศาสตร์, ความรู้, การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถ
ในการแข่งขัน” โดยงบประมาณสนับสนุนจากสถาบัน วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี

บัดนี้กระบวนการวิจัยดำเนินการถึงการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คณะผู้วิจัยได้พิจารณาเห็นว่า
ท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ โดยสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยดังกล่าว โดยสามารถ
ประสานงานกับคณะผู้วิจัย เพื่อดำเนินการตามกระบวนการต่อไป

จึงเจริญพรมหาเพื่อกรุณาให้สัมภาษณ์

เจริญพร

อนุศาสตราจารย์

นพ. มณีจันทร์

๒๕ เม.ย. ๖๖

(พระครูปลัดสุวิทย์ สิริวิฑฒโก, ดร.)

หัวหน้าโครงการ/นักวิจัย

ประสานงาน

ที่พิเศษ / ๒๕๖๖

วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

๓๐๔ หมู่ ๙ ตำบลแพ่งพวย

อำเภอดำเนินสะดวก

จังหวัดราชบุรี ๗๖๑๓๐

๒๓ เมษายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอสัมภาษณ์ประกอบการวิจัย

เจริญพร คุณนพพร สมัยสมภพ ปราชญ์ชาวบ้าน

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ตามที่ พระครูวาทีวรัณฺโณ, ดร. ได้ทำการวิจัยตามแผนงานวิจัยเรื่อง “ผ้าขึ้นคันทนจนกระทั่ง
ราชบุรี: ประวัติศาสตร์, ความรู้, การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถ
ในการแข่งขัน” โดยงบประมาณสนับสนุนจากสถาบัน วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี

บัดนี้กระบวนการวิจัยดำเนินการถึงการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คณะผู้วิจัยได้พิจารณาเห็นว่า
ท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ โดยสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยดังกล่าว โดยสามารถ
ประสานงานกับคณะผู้วิจัย เพื่อดำเนินการตามกระบวนการต่อไป

จึงเจริญพรมมาเพื่อกรุณาให้สัมภาษณ์

เจริญพร

(พระครูปลัดสุราวุฒิ สิริวฑฒโก, ดร.)

๒๕/๔๐. ๒๖

หัวหน้าโครงการ/นักวิจัย

ประสานงาน

ที่ พิเศษ / ๒๕๖๖

วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
๑๐๙ หมู่ ๙ ตำบลพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก
จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๓๐

๒๓ เมษายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอสัมภาษณ์ประกอบการวิจัย

เจริญพร คุณพนมศักดิ์ ศรีคำ ปราชญ์ชาวบ้านรางบัว

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ตามที่ พระครูวาทีวรวัฒน์, ดร. ได้ทำการวิจัยตามแผนงานวิจัยเรื่อง “ผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี: ประวัติศาสตร์, ความรู้, การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน” โดยงบประมาณสนับสนุนจากสถาบัน วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี

บัดนี้กระบวนการวิจัยดำเนินการถึงการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คณะผู้วิจัยได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ โดยสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยดังกล่าว โดยสามารถประสานงานกับคณะผู้วิจัย เพื่อดำเนินการตามกระบวนการต่อไป

จึงเจริญพรมหาเพื่อกรุณาให้สัมภาษณ์

อ.พนมศักดิ์ในร่มกาฬ

นพ. ๒๖ ๕๖

ร.ร. ๒๖ ๖๖

เจริญพร

(พระครูปลัดสุราวุฒิ สิริวิฑฒโก, ดร.)

หัวหน้าโครงการ/นักวิจัย

ประสานงาน

ที่ พิเศษ / ๒๕๖๖

วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

๑๐๙ หมู่ ๗ ตำบลแพะหวาย

อำเภอดำเนินสะดวก

จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๑๐

๒๓ เมษายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอสัมภาษณ์ประกอบการวิจัย

เจริญพร คุณสุนันท์ พวงมาลัย กลุ่มทอผ้าจากรางบัว

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ตามที่ พระครูวาทีวรวัฒน์, ดร. ได้ทำการวิจัยตามแผนงานวิจัยเรื่อง “ผ้าขึ้นต้นจกตระกูลราชบุรี: ประวัติศาสตร์, ความรู้, การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน” โดยงบประมาณสนับสนุนจากสถาบัน วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี

บัดนี้กระบวนการวิจัยดำเนินการถึงการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คณะผู้วิจัยได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ โดยสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยดังกล่าว โดยสามารถประสานงานกับคณะผู้วิจัย เพื่อดำเนินการตามกระบวนการต่อไป

จึงเจริญพรมมาเพื่อกรุณาให้สัมภาษณ์

อ.สุนันท์ พวงมาลัย

คุณสุนันท์ พวงมาลัย

25 เม.ย. 66

เจริญพร

(พระครูปลัดสุวิทย์ สิริวิฑูโร, ดร.)

หัวหน้าโครงการ/นักวิจัย

ประสานงาน

ที่พิเศษ / ๒๕๖๖

วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
๑๐๙ หมู่ ๘ ตำบลพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก
จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๓๐

๒๓ เมษายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอสัมภาษณ์ประกอบการวิจัย

เจริญพร คุณจุฬาลักษณ์ มณีจันทร์ สมาชิกช่างทอศูนย์ทอผ้าจกวัดนาหนอง

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ตามที่ พระครูวาทีวรมณฺ, ดร. ได้ทำการวิจัยตามแผนงานวิจัยเรื่อง "ผ้าขึ้นดินจกตระกูล
ราชบุรี: ประวัติศาสตร์, ความรู้, การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถ
ในการแข่งขัน" โดยงบประมาณสนับสนุนจากสถาบัน วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

บัดนี้กระบวนกรวิจัยดำเนินการถึงการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คณะผู้วิจัยได้พิจารณาเห็นว่า
ท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ โดยสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยดังกล่าว โดยสามารถ
ประสานงานกับคณะผู้วิจัย เพื่อดำเนินการตามกระบวนกรต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อกรุณาให้สัมภาษณ์

เจริญพร

อ.บุญนาในสมทบ

จุฬาลักษณ์ มณีจันทร์

(พระครูปลัดสุวรรณ์ สิริวิฑนโก, ดร.)

หัวหน้าโครงการ/นักวิจัย

๒๓ เม.ย. ๖๖

ประสานงาน

ที่พิเศษ / ๒๕๖๖

วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
๑๐๙ หมู่ ๘ ตำบลพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก
จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๓๐

๒๓ เมษายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอสัมภาษณ์ประกอบการวิจัย

เจริญพร คุณทองคำ จาโสด สมาชิกกลุ่มทอผ้า

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ตามที่ พระครูวาทีวรวัฒน์, ดร. ได้ทำการวิจัยตามแผนงานวิจัยเรื่อง “ผ้าขึ้นต้นจกตระกูล
ราชบุรี: ประวัติศาสตร์, ความรู้, การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถ
ในการแข่งขัน” โดยงบประมาณสนับสนุนจากสถาบัน วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี

บัดนี้กระบวนการวิจัยดำเนินการถึงการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คณะผู้วิจัยได้พิจารณาเห็นว่า
ท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ โดยสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยดังกล่าว โดยสามารถ
ประสานงานกับคณะผู้วิจัย เพื่อดำเนินการตามกระบวนการต่อไป

จึงเจริญพรมหาเพื่อกรุณาให้สัมภาษณ์

เจริญพร

อนุทินให้สัมภาษณ์
ทองคำ จาโสด

(พระครูปลัดสุวิทย์ สิริวิศนโก, ดร.)
หัวหน้าโครงการ/นักวิจัย

25 เม.ย. 66

ประสานงาน

ที่พิเศษ / ๒๕๖๖

วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

๑๐๙ หมู่ ๙ ตำบลพงพวย

อำเภอดำเนินสะดวก

จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๓๐

๒๓ เมษายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอสัมภาษณ์ประกอบการวิจัย

เจริญพร คุณศศินิภา ไพรทอง สมาชิกกลุ่มทอผ้า

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ตามที่ พระครูวาทีวโรดม, ดร. ได้ทำการวิจัยตามแผนงานวิจัยเรื่อง “ผ้าขึ้นดินจกตระกูลราชบุรี: ประวัติศาสตร์, ความรู้, การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน” โดยงบประมาณสนับสนุนจากสถาบัน วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี

บัดนี้กระบวนการวิจัยดำเนินการถึงการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คณะผู้วิจัยได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ โดยสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยดังกล่าว โดยสามารถประสานงานกับคณะผู้วิจัย เพื่อดำเนินการตามกระบวนการต่อไป

จึงเจริญพรมมาเพื่อกรุณาให้สัมภาษณ์

เจริญพร

(พระครูปลัดสุวรรณ์ สิริวิฑฒโก, ดร.)

หัวหน้าโครงการ/นักวิจัย

อนุญาติให้สัมภาษณ์

สลิทิภ ไร่ทอง

๑๔ เม.ย. ๖๖

ประสานงาน

ที่พิเศษ / ๒๕๖๖

วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
๑๐๙ หมู่ ๘ ตำบลแพะพวย
อำเภอดำเนินสะดวก
จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๓๐

๒๓ เมษายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอสัมภาษณ์ประกอบการวิจัย

เจริญพร คุณพิมพ์วิณี อางชัยกรณ์ สมาชิกช่างทอ

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ตามที่ พระครูวาทีวรวัฒน์, ดร. ได้ทำการวิจัยตามแผนงานวิจัยเรื่อง “ผ้าขึ้นดินจกตระกูล
ราชบุรี: ประวัติศาสตร์, ความรู้, การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถ
ในการแข่งขัน” โดยงบประมาณสนับสนุนจากสถาบัน วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี

บัดนี้กระบวนการวิจัยดำเนินการถึงการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คณะผู้วิจัยได้พิจารณาเห็นว่า
ท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ โดยสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยดังกล่าว โดยสามารถ
ประสานงานกับคณะผู้วิจัย เพื่อดำเนินการตามกระบวนการต่อไป

จึงเจริญพรมหาเพื่อกรุณาให้สัมภาษณ์

นายทศพร งาม
พิมพ์วิณี อางชัยกรณ์
25 เม.ย. 66

เจริญพร
๒๕๐๖

(พระครูปลัดสุราวุฒิ สิริวิฑฒโก, ดร.)
หัวหน้าโครงการ/นักวิจัย

ประสานงาน

ที่ พิเศษ / ๒๕๖๖

วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
๑๐๙ หมู่ ๗ ตำบลแพะพวย
อำเภอดำเนินสะดวก
จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๓๐

๒๓ เมษายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอสัมภาษณ์ประกอบการวิจัย

เจริญพร คุณนภา ศรีจันทร์เพื่อ คุรุภูมิปัญญาท้องถิ่น

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ตามที่ พระครูวาทิววัฒน์, ดร. ได้ทำการวิจัยตามแผนงานวิจัยเรื่อง “ผ้าขึ้นดินจกตระกูล
ราชบุรี: ประวัติศาสตร์, ความรู้, การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถ
ในการแข่งขัน” โดยงบประมาณสนับสนุนจากสถาบัน วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี

บัดนี้กระบวนการวิจัยดำเนินการถึงการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คณะผู้วิจัยได้พิจารณาเห็นว่า
ท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ โดยสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยดังกล่าว โดยสามารถ
ประสานงานกับคณะผู้วิจัย เพื่อดำเนินการตามกระบวนการต่อไป

จึงเจริญพรมหาเพื่อกรุณาให้สัมภาษณ์

อนึ่งขอแจ้งให้ทราบว่า
หาก มีข้อสงสัย
โปรด โทร. ๐๖-๖๖๖ ๖๖๖

เจริญพร
[Signature]

(พระครูปลัดสุธรรมิ์ สิริวิฑิตโก, ดร.)
หัวหน้าโครงการ/นักวิจัย

ประสานงาน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

โครงการวิจัยย่อยที่ ๒

เรื่อง

การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

ภายใต้แผนงานวิจัย

เรื่อง

ผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี: ประวัติศาสตร์, ความรู้, การพัฒนาผลิตภัณฑ์และ
การตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

โดย

พระราชวัลภาจารย์, ดร.

พระสมุทรวชิรโสภณ, ดร.

พระครูภัทรสารสุนทร, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

พ.ศ. ๒๕๖๕

สำหรับ: ผู้นำชุมชน/ผู้นำองค์กรภาคประชาชน/หัวหน้าเผ่า/ปราชญ์ชาวบ้าน/
ครูภูมิปัญญาชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง

การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

คำชี้แจง

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี วิเคราะห์ศักยภาพการเรียนรู้และปรับตัวตามปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยีของครัวเรือนและชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี เพื่อนำไปสู่การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับปัจจัยด้านเทคโนโลยีและศักยภาพชุมชน

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ-นามสกุล

การศึกษา (สูงสุด)

ตำแหน่ง/หน้าที่

วันที่ให้สัมภาษณ์

สถานที่ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ ข้อคำถามแบบสัมภาษณ์

๑. ท่านเห็นว่า ปัจจุบัน กลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี มีกระบวนการจัดการความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น อย่างไร

๒. ท่านเห็นว่า ศักยภาพการเรียนรู้ของครัวเรือนในชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี ในปัจจุบันเป็นอย่างไร

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

๓. ท่านเห็นว่า ศักยภาพการปรับตัวตามปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยีของครัวเรือนในชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี ในปัจจุบัน เป็นอย่างไร

๔. ท่านเห็นว่า รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของครัวเรือนในชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี ควรเป็นอย่างไร

๕. ท่านเห็นว่า ท่านเห็นว่า รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีน
จกตระกูลราชบุรี ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณ/อนุโมทนาในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ

พระราชวัลภาจารย์, ดร.

พระสมุทรชिरโสภณ, ดร.

พระครูภัทรสารสุนทร, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

(ผู้วิจัย)

สำหรับ: บุคลากรภาครัฐ/ผู้นำชุมชน/ผู้นำองค์กรภาคประชาชน/หัวหน้าเผ่า/
 ครูภูมิปัญญาชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน/เจ้าของกิจการ/ผู้ประกอบการฯ

แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เรื่อง

การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

คำชี้แจง

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี วิเคราะห์ศักยภาพการเรียนรู้และปรับตัวตามปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยีของครัวเรือนและชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับปัจจัยด้านเทคโนโลยีและศักยภาพชุมชน

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ

ชื่อ-/นามสกุล
 การศึกษา (สูงสุด)
 ตำแหน่ง/หน้าที่

ตอนที่ ๒ แบบประเมินองค์ความรู้การจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่น ศักยภาพการเรียนรู้
และปรับตัวตามปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยีของครัวเรือนและชุมชนชาติ
พันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี

คำชี้แจง : แบบประเมินนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความเหมาะสมขององค์ความรู้ ฯ โดยมีลักษณะ
เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ๕ ระดับ ตาม
เกณฑ์การประเมิน ดังนี้

๕ หมายถึง มีความเหมาะสมมากที่สุด

๔ หมายถึง มีความเหมาะสมมาก

๓ หมายถึง มีความเหมาะสมปานกลาง

๒ หมายถึง มีความเหมาะสมน้อย

๑ หมายถึง มีเหมาะสมน้อยที่สุด

โปรดกรอกแบบสอบถามโดยใส่เครื่องหมาย ☒ ลงในช่อง ☐ ที่ตรงกับความเป็นจริง
ที่สุดเพียงข้อเดียว

ประเด็น	ผลการประเมิน				
	ความเหมาะสม				
	๕	๔	๓	๒	๑
กระบวนการจัดการความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่ม สมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี					

ความเห็นเพิ่มเติม (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

.....

ประเด็น	ผลการประเมิน				
	ความเหมาะสม				
	๕	๔	๓	๒	๑
ศักยภาพการเรียนรู้ของครัวเรือนในชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี					

ความเห็นเพิ่มเติม (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ประเด็น	ผลการประเมิน				
	ความเหมาะสม				
	๕	๔	๓	๒	๑
ศักยภาพการปรับตัวตามปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยีของครัวเรือนในชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี					

ความเห็นเพิ่มเติม (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ประเด็น	ผลการประเมิน				
	ความเหมาะสม				
	๕	๔	๓	๒	๑
รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของครัวเรือน ในชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี					

ความเห็นเพิ่มเติม (ถ้ามี)

.....

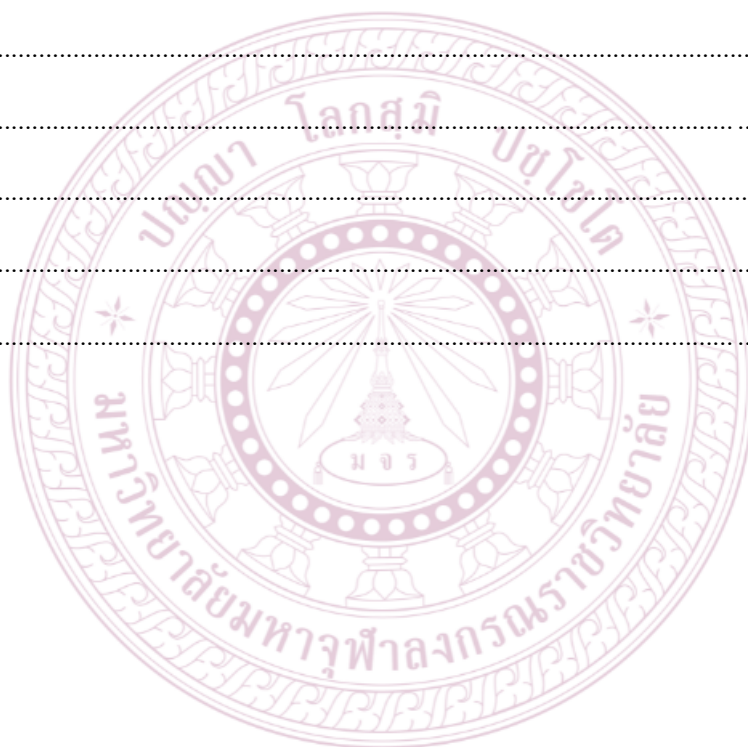
.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ ๓ ประเด็นการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

คำชี้แจง

การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ครั้งนี้ มุ่งวิเคราะห์แนวทางการพัฒนา
รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ที่สอดคล้อง
กับศักยภาพและปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยี

๑. แนวทางพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูล
ราชบุรี ที่สอดคล้องกับศักยภาพและปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยี

☒ รูปแบบ

☒ ขอบเขต

.....

.....

.....

.....

.....

☒ วิธีการ

☒

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

☒

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

☒

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณ/อนุโมทนาในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ

พระราชวัลภาจารย์, ดร.

พระสมุทรวชิรโสภณ, ดร.

พระครูภัทรสารสุนทร, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

(ผู้วิจัย)

แบบประเมินผลการปฏิบัติการ (รายตัวชี้วัด)
กิจกรรมภาคปฏิบัติการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชน
ชาติพันธุ์ไท-ยวน

คำชี้แจง

๑. แบบประเมิน ฯ นี้แบ่งออกเป็น ๓ ตอน คือ
 - ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าร่วมกิจกรรม
 - ตอนที่ ๒ แบบประเมินผลการปฏิบัติการ (รายตัวชี้วัด) กิจกรรมภาคปฏิบัติการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน
 - ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะ
๒. โปรดตอบคำถามให้ครบทุกข้อ
๓. ข้อมูลที่ได้จากท่านในครั้งนี้ผู้วิจัยจะเป็นความลับ จึงไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อท่าน โดยผู้วิจัยจะนำผลมาใช้ในการวิจัย เท่านั้น
๔. ข้อมูลจากท่านเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด ที่จะทำให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงได้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หน้าข้อความที่ตรงกับตัวท่าน

๑. เพศ

☐ ชาย☐ หญิง

๒. อายุ

☐ น้อยกว่า ๒๐ ปี☐ ๒๑-๓๐ ปี☐ ๓๑-๔๐ ปี☐ ๔๑-๕๐ ปี☐ มากกว่า ๕๐ ปี

๓. การศึกษา

☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี☐ ปริญญาตรี☐ สูงกว่าปริญญาตรี

ตอนที่ ๒ แบบประเมินผลการปฏิบัติการ (รายตัวชี้วัด) กิจกรรมภาคปฏิบัติการพัฒนารูปแบบ
การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับความคิดเห็นของท่านที่มีต่อกิจกรรมภาคปฏิบัติการ
พัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน ตามความเป็น
จริง โดยกำหนดระดับคะแนน ดังนี้

๕ หมายถึง อยู่ในระดับ มากที่สุด

๔ หมายถึง อยู่ในระดับ มาก

๓ หมายถึง อยู่ในระดับ ปานกลาง

๒ หมายถึง อยู่ในระดับ น้อย

๑ หมายถึง อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

รายการ	ผลการประเมิน (รายตัวชี้วัด)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๑. ประเมินบริบท (Context Evaluation)					
เป้าประสงค์ของกิจกรรมสอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน					
เป้าประสงค์ของกิจกรรมสอดคล้องกับความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง					
เป้าประสงค์ของกิจกรรมสอดคล้องกับปัญหาอันนำไปสู่ความจำเป็นของการดำเนินกิจกรรม					
๒. ประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation)					
ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความเหมาะสม					
กำหนดการในการทำกิจกรรมมีความเหมาะสม					
เอกสารประกอบการทำกิจกรรมมีความเหมาะสม					
สถานที่ที่ใช้ในการทำกิจกรรมมีความเหมาะสม					
ขั้นตอนการปฏิบัติงานมีความเหมาะสม					
การสื่อสารระหว่างการดำเนินกิจกรรมมีความเหมาะสม					
มาตรการทางความปลอดภัยมีความเหมาะสม					

รายการ	ผลการประเมิน (รายตัวชี้วัด)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๓. ประเมินกระบวนการ (Process Evaluation)					
การจัดกิจกรรมมีความสอดคล้องกับเป้าประสงค์					
กระบวนการจัดลำดับขั้นกิจกรรมมีความเหมาะสม					
คณะทำงานร่วมดำเนินงานด้วยมนุษยสัมพันธ์ที่ดี					
คณะทำงานประสานกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้เป็นอย่างดี					
คณะทำงานดำเนินตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ได้เป็นอย่างดี					
คณะทำงานมีกระบวนการในการบริหารจัดการที่ดี					
คณะทำงานช่วยป้องกันอุปสรรคและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงานได้เป็นอย่างดี					
๔. ประเมินผลผลิต (Product Evaluation)					
การประดิษฐ์หรือปรับใช้นวัตกรรมในเชิงสร้างสรรค์					
การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน ที่ตรงกับความต้องการ					
การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน ที่สอดคล้องกับศักยภาพและปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยี					

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะ (ถ้ามี)

ขอขอบคุณ/อนุโมทนาในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ

พระราชวัลภาจารย์, ดร.

พระสมุทรวชิรโสภณ, ดร.

พระครูภัทรสารสุนทร, ดร.

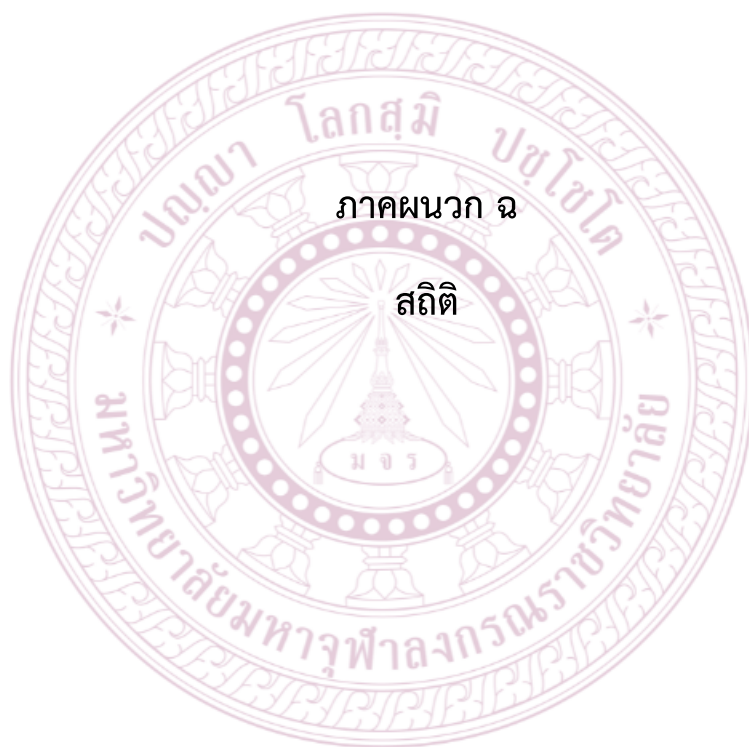
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

(ผู้วิจัย)

sex

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid man	14	28.0	28.0	28.0
Female	36	72.0	72.0	100.0
Total	50	100.0	100.0	

age

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 31-40	2	4.0	4.0	4.0
41-50	31	62.0	62.0	66.0
More than	17	34.0	34.0	100.0
Total	50	100.0	100.0	

education

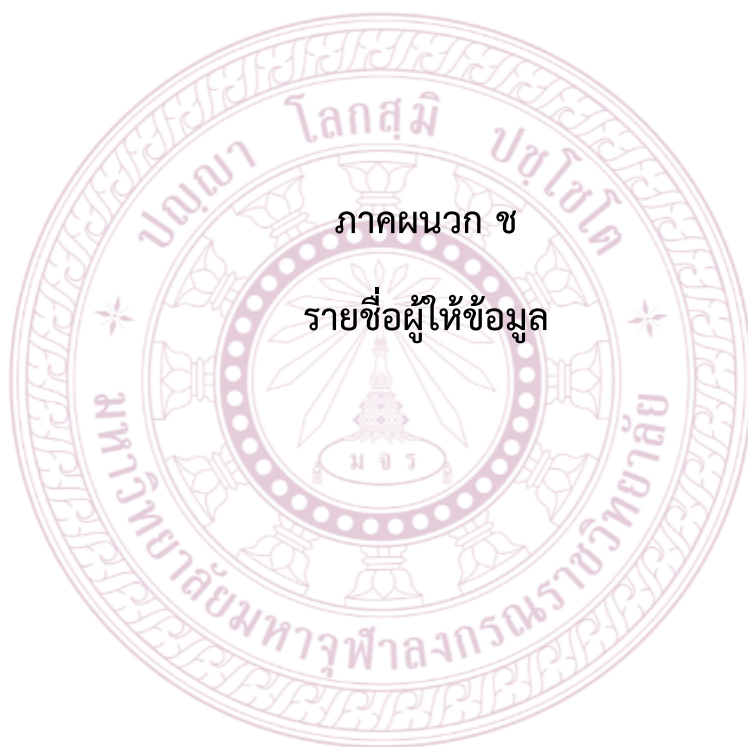
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid undergraduate	29	58.0	58.0	58.0
graduate	17	34.0	34.0	92.0
postgraduate	4	8.0	8.0	100.0
Total	50	100.0	100.0	

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
A1	10	4	5	4.70	.483
A2	10	4	5	4.60	.516
A3	10	4	5	4.70	.483
A4	10	4	5	4.60	.516
B1	50	4	5	4.12	.328
B2	50	4	5	4.72	.454
B3	50	4	5	4.38	.490
C1	50	4	5	4.52	.505
C2	50	4	5	4.34	.479
C3	50	4	5	4.30	.463
C4	50	4	5	4.46	.503
C5	50	4	5	4.28	.454
C6	50	4	5	4.44	.501
C7	50	4	5	4.36	.485
D1	50	4	5	4.38	.490
D2	50	4	5	4.48	.505
D3	50	3	5	4.34	.519
D4	50	4	5	4.38	.490
D5	50	4	5	4.34	.479
D6	50	4	5	4.38	.490
D7	50	4	5	4.34	.479
E1	50	4	5	4.36	.485
E2	50	4	5	4.40	.495
E3	50	4	5	4.40	.495
data1	10	4.50	5.00	4.6500	.21082
data2	50	4.00	5.00	4.4067	.25457
data3	50	4.00	5.00	4.3857	.26648
data4	50	4.00	5.00	4.3771	.24955
data5	50	4.00	5.00	4.3867	.29631
Valid N (listwise)	10				

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง/หน้าที่
๑. ดร.นภสร ไตรกศรี	วัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี
๒. นายสาโรจน์ มุลมาก	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแร่
๓. อาจารย์อำนวย บุญรงค์	ข้าราชการบำนาญ (อาชีพรู)
	ประธานวัฒนธรรมตำบลหนองปลาหมอ
๔. คุณอุไร พรหมพรวน	ปราชญ์ชุมชนรางบัว
๕. คุณอุทัย พักแพง	แพทย์ประจำตำบลห้วยไผ่
๖. คุณนิภา มณีจันทร์	ประธานศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้าน วัดนาหนอง
๗. คุณนพพร สมัยสมภาพ	ปราชญ์ชาวบ้าน
๘. คุณพนมศักดิ์ ศรีคำ	ปราชญ์ชาวบ้านรางบัว
๙. คุณสุนันท์ พวงมาลัย	กลุ่มทอผ้าขึ้นตีนจกรางบัว
๑๐. คุณจุฬาลักษณ์ มณีจันทร์	สมาชิกช่างทอศูนย์ทอผ้าขึ้นตีนจก วัดนาหนอง
๑๑. คุณทองดำ จาโสด	สมาชิกกลุ่มทอผ้า
๑๒. คุณศศิณีภา ไพระทอง	สมาชิกกลุ่มทอผ้า
๑๓. คุณพิมพ์ปิ๋ว อัจฉิกรณ์	สมาชิกช่างทอ
๑๔. คุณปัญญา ฝอยทอง	สมาชิกช่างทอ
๑๕. คุณนภา ศรีจันทร์เพ็ญ	ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง/หน้าที่
๑. นายสาโรจน์ มูลมาก	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแร่
๒. คุณดลตวรรณ มณีจันทร์	รองประธานกลุ่มทอผ้าวัดนาหนอง
๓. อาจารย์อำนาจ บุณนรงค์	ข้าราชการบำนาญ (อาชีพรู)
	ประธานวัฒนธรรมตำบลหนอง
	ปลาหมอ
๔. คุณอุไร พรหมพรวน	ปราชญ์ชุมชนรางบัว
๕. คุณอุทัย พักแพง	แพทย์ประจำตำบลห้วยไผ่
๖. คุณนิภา มณีจันทร์	ประธานศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้าน
	วัดนาหนอง
๗. คุณนพพร สมัยสมภพ	ปราชญ์ชาวบ้าน
๘. คุณพนมศักดิ์ ศรีคำ	ปราชญ์ชาวบ้านรางบัว
๙. คุณสุนันท์ พวงมาลัย	กลุ่มทอผ้าจีนตีนจกรางบัว
๑๐. คุณนภา ศรีจันทร์เพ็ญ	ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น

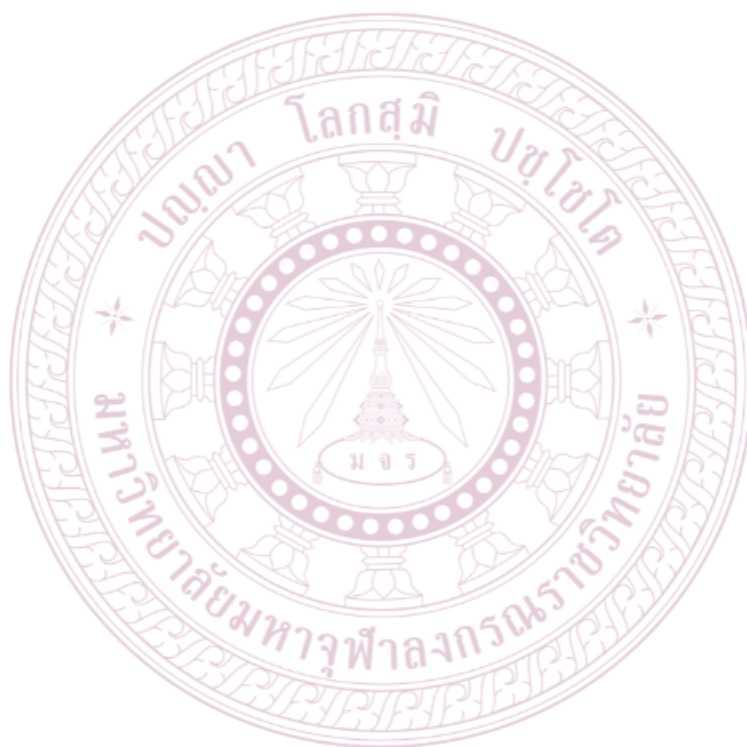
ภาคผนวก ซ

ประวัติผู้วิจัย

ประวัตินักวิจัย

ชื่อ - นามสกุล : พระราชวัลลภาจารย์, ดร.

ประวัตินักวิจัย

ชื่อ - นามสกุล : พระสมุทรวชิรโสภณ, ดร.

ประวัตินักวิจัย

ชื่อ - นามสกุล : พระครูภัทรสารสุนทร, ดร. (สุรพล อาสโณ)
: E-mail = Asaphol9@gmail.com

การศึกษา

พ.ศ. ๒๕๔๑ : นักธรรมชั้นเอก

พ.ศ. ๒๕๕๓ : ปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) สังคมศาสตร์
(สาขาการจัดการเชิงพุทธ) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๕๕ : ปริญญาโท พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พธ.ม.) สังคมศาสตร์
(สาขาการจัดการเชิงพุทธ) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๕๘ : ปริญญาเอก พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พธ.ด.) สังคมศาสตร์
(สาขาการจัดการเชิงพุทธ) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ประสบการณ์ทำงาน

พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๐ : อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

งานวิจัย

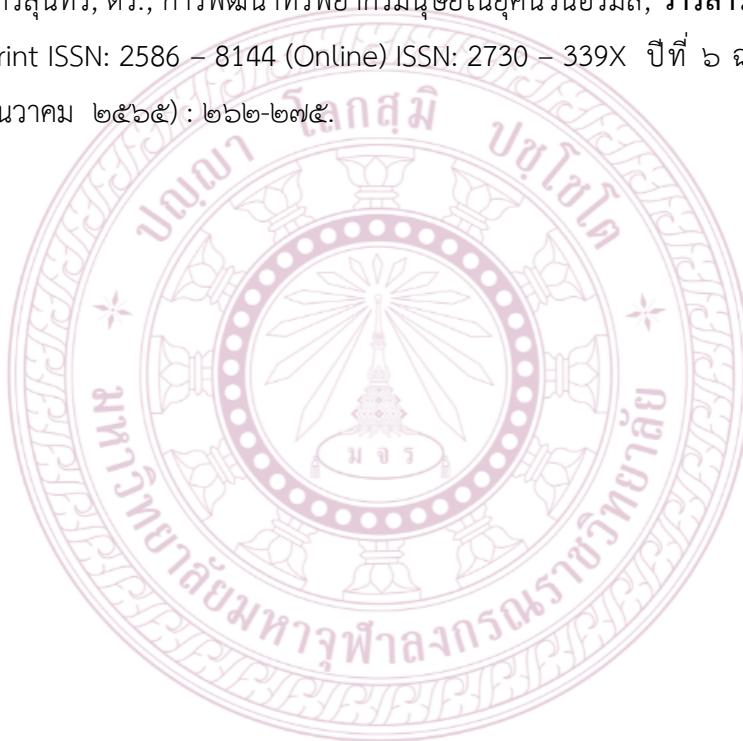
พระครูใบฎีกาสุรพล อาสโณ (๒๕๕๙). การนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้า
อวาสในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

บทความวิจัย

พระครูใบฎีกาสุรพล อาสโภ (๒๕๕๙). การนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าอาวาสในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี. วารสาร มจร สังคมปริทรรศน์, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม – สิงหาคม) : ๒๕๕๙

บทความวิชาการ

พระครูภัทรสารสุนทร, ดร., การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคนิวนอร์มัล, วารสาร มจร พุทธปริทรรศน์, Print ISSN: 2586 – 8144 (Online) ISSN: 2730 – 339X ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๓ (กันยายน – ธันวาคม ๒๕๖๕) : ๒๖๒-๒๗๕.

แบบ สท.๐๔.

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนาฯ

ข้าพเจ้า ดร. อาณา ภาณุทอง ตำแหน่ง อธิการบดี

ชื่อหน่วยงาน/องค์กร/ชุมชน วิทยาลัยสงฆ์ จ. นครราชสีมา

ที่อยู่ 65/1 ม. 6 ต. ห้วยสวาย อ. เมือง จ. นครราชสีมา

โทรศัพท์

โทรสาร

ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่อง การพัฒนาระบบการเรียนการสอน

ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ ดร. อาณา ภาณุทอง

ได้นำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- ☒ การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
- ☐ การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ในพระพุทธศาสนา
- ☐ การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
- ☐ การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ
- ☐ การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่น่าไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่ 21 พฤศจิกายน 2566 จนถึง 21 พฤศจิกายน 2566

ผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

- ผลดีที่ทราบได้คือ ช่วยในการเรียนการสอน
- ช่วยในการพัฒนาระบบการเรียนการสอน

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ

ดร. อาณา ภาณุทอง

ตำแหน่ง

อธิการบดี

หมายเหตุ: ท่านสามารถประทับตราของหน่วยงานในเอกสารนี้ได้ (ถ้ามี)